आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को प्रतिवेदन

नेपाल राष्ट्र बैंक

प्रकाशक

नेपाल राष्ट्र बैंक

अनुसन्धान विभाग

विषय सूची

भाग १
समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति	**१**
विश्व उत्पादन	१
विश्व व्यापार	१
विश्व मुद्रास्फीति	२
नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति	**२**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	**२**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना	३
कृषि क्षेत्र	४
उद्योग क्षेत्र	६
सेवा क्षेत्र	७
उपभोग, लगानी तथा बचत	७
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	८
मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर	**८**
उपभोक्ता मुद्रास्फीति	८
थोक मूल्य मुद्रास्फीति	९
राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क	१०
बाह्य क्षेत्र	**१०**
समग्र बाह्य क्षेत्र स्थिति	**१०**
वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार	११
शोधनान्तर	१२
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	१२
वैदेशिक ऋण	१३
विनिमय दर प्रवृत्ति	१३
सरकारी वित्त स्थिति	**१४**
सरकारी खर्च	१४
सरकारी राजस्व	१४
करसम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाहरू	१६
करका दरहरू	१६
वैदेशिक नगद अनुदान	१७
बजेट घाटा/वचत	१७
बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू	१७
सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति	१८
सार्वजनिक संस्थानहरूको निजीकरण र खारेजी	१८
मौद्रिक स्थिति	**१९**
मौद्रिक योगाङ्कहरूको वृद्धिदर	**१९**
मौद्रिक विस्तारका कारक तत्वहरू	१९
सञ्चित मुद्रा	२०

मुद्रा तथा वित्तीय बजार २०
वाणिज्य बैंकहरुको साधनको स्रोत तथा उपयोगको स्थिति २०
वणिज्य बैंकहरूको साधन परिचालन २०
वाणिज्य बैंकहरूको साधनको उपयोग २१
वाणिज्य बैंकहरू तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरुले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिएको पुनर्कर्जा सुविधा २१
वाणिज्य बैंकहरुसँगको निष्कृय कर्जा २१
स्थायी तरलता सुविधा तथा अन्तरबैंक कारोवार २२
ब्याजदर संरचना २३
विदेशी विनिमय बजार २३
धितोपत्र बजार २४
वित्तीय संस्थाहरू **२५**
वित्तीय संस्थाहरूको संख्या २५
वित्तीय संरचना २६
विकास बैंकहरू २७
वित्त कम्पनीहरू २७
लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू २७
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष २८
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू २८
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू २८
बीमा कम्पनीहरू २९
कर्मचारी सञ्चय कोष २९
नागरिक लगानी कोष २९
हुलाक बचत बैंक २९
निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि. २९
कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड ३०

तालिका

तालिका १.१ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुमानित तथा वास्तविक क्षेत्रगत वृद्धिदर ३
तालिका १.२ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत अंश तथा वृद्धिदरमा सापेक्षिक योगदान (२०५७।५८ को मूल्यमा) ४
तालिका १.३ हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकहरुको संख्या ७
तालिका १.४ कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी (प्रचलित बजार मूल्यमा) ८
तालिका १.५ संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरू (Reserve Adequacy Indicators) १३
तालिका १.६ विनिमय दर प्रवृत्ति १३
तालिका १.७ करका दरहरू १७
तालिका १.८ वाणिज्य बैंकहरुको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति २२
तालिका १.९ अन्तरबैंक कारोवार तथा भारित औसत मासिक अन्तरबैंक ब्याजदरको स्थिति २३
तालिका १.१० सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू २५
तालिका १.११ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या २६
तालिका १.१२ ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार विवरण २८

चार्ट

चार्ट १.१ : आर्थिक वृद्धिदर ३
चार्ट १.२ : कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना ४
चार्ट १.३ : प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूको उत्पादकत्व (के.जी. प्रति हेक्टर) ५
चार्ट १.४ : वार्षिक औसत मुद्रास्फीति ९
चार्ट १.५ : वार्षिक औसत थोक मुद्रास्फीति १०
चार्ट १.६ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना (आ.व. २०६५/६६) १४
चार्ट १.७ : राजस्व परिचालनको संरचना (आ.व. २०६५/६६) १५
चार्ट १.८ : शेयर मूल्य स्थिति २४
चार्ट १.९ : नेपालको वित्तीय संरचना २६

भाग १ तालिकाहरू

तालिका १	विश्वको आर्थिक वृद्धिदर	३१
तालिका २	विश्व व्यापार	३१
तालिका ३	विश्व मूल्य स्थिति	३१
तालिका ४	समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू	३२
तालिका ५	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर (२०५७।५८ को मूल्यमा)	३३
तालिका ६	कृषि उत्पादन सूचकाङ्क	३४
तालिका ७	प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको उत्पादन सूचकाङ्क (समूहगत)	३५
तालिका ८	राष्ट्रिय शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत) वार्षिक औसत	३६
तालिका ९	राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत) वार्षिक औसत	३७
तालिका १०	वैदेशिक व्यापार स्थिति	३८
तालिका ११	भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरू	३९
तालिका १२	भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरू	४०
तालिका १३	अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू	४१
तालिका १४	अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका वस्तुहरू	४२
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति	४३
तालिका १६	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	४४
तालिका १७	सरकारी वित्त स्थिति	४५
तालिका १८	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण	४६
तालिका १९	मौद्रिक सर्भेक्षण	४७
तालिका २०	वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण	४८
तालिका २१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराइएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण	४८
तालिका २२	शेयर बजार परिसूचक	४९
तालिका २३	विकास बैंकहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	४९
तालिका २४	वित्त कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २५	लघु वित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५०
तालिका २६	सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २७	बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५१
तालिका २८	कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२
तालिका २९	नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण	५२

तालिका ३० नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना ५३

अनुसूची

अनुसूची १.१ : वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली ५४
अनुसूची १.२ : दातृ निकायको सहायतामा सञ्चालित लघु वित्त कार्यक्रम ६०

भाग २
नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारबाही

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति **६५**
उद्देश्यहरु ६५
मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य ६६
मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य ६७
मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू ६७
बैंकदर र पुनर्कर्जादर ६७
अनिवार्य नगद अनुपात ६८
खुला बजार कारोबार ६८
विकास ऋणपत्रको निष्कासन ६९
रुग्ण उद्योग पुनर्कर्जा ६९
स्थायी तरलता सुविधा ७०
लघु वित्त **७०**
ग्रामीण स्वावलम्बन कोष ७०
ग्रामीण विकास बैंकहरू र संरचनात्मक सुधार कार्यक्रम ७१
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन **७२**
वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम **७४**
नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्ग ७४
नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना ७४
समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमता अभिवृद्धि ७७
बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन **७७**
वाणिज्य बैंकतर्फ ७७
विकास बैंकतर्फ ७८
वित्त कम्पनीतर्फ ७८
लघुवित्ततर्फ ७८
गुनासो व्यवस्थापन समिति ७९
व्यवसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित ७९
लेखापरीक्षक/लेपरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशित ७९
एकिकृत निर्देशनलाई परिमार्जन ७९
नेशनल बैंकिङ्ग ट्रेनिङ्ग इन्स्टिच्यूटमा लगानी ७९
नेपाल क्लियरिङ्ग हाउस लिमिटेड नामक कम्पनीमा लगानी ७९
शाखारहित बैंकिङ्ग ७९
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू ७९

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण **८०**
बैंक सुपरिवेक्षण ८०
वाणिज्य बैंकहरुलाई दिइएका निर्देशनहरू ८२
वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ८३
मुद्रा व्यवस्थापन **८४**
नोट निष्काशन ८४
चलनचल्तीका नोटहरू ८४
नोटकोष ८४
जलान ८४
फण्ड ट्रान्सफर ८५
विविधि **८५**
जनशक्ति व्यवस्थापन ८५
संस्थागत सुधार ८९
सूचना प्रविधि ८९
कानून महाशाखा ९१
आन्तरिक लेखापरीक्षण ९२
तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया ९२
सञ्चालक समितिको बैठक ९४

तालिका

तालिका २.१ मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत ६६
तालिका २.२ मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा ६६
तालिका २.३ विद्यमान बैंकदर तथा पुनर्कर्जादरमा गरिएको परिवर्तन ६८
तालिका २.४ दोस्रो बजार कारोवारको स्थिति ६९
तालिका २.५ विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्काशन ६९
तालिका २.६ ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति ७१
तालिका २.७ स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरू ८०
तालिका २.८ नोट छपाई विवरण ८४
तालिका २.९ २०६५ साउनदेखि २०६६ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट बाहिरिएका कर्मचारीहरुको विवरण ८६
तालिका २.१० २०६६ असार मसान्तसम्म कार्यरत जनशक्तिको विवरण ८६
तालिका २.११ सुरक्षा समूह (करार) तर्फको संरचना ८७
तालिका २.१२ पदपूर्ति सम्बन्धी कामको विवरण ८८

भाग २ तालिकाहरू

तालिका १ चलनचल्तिमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू ९५
तालिका २ नोटको सुरक्षण ९६
तालिका ३ श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या ९६
तालिका ४ अन्य निकायहरूद्वारा स्वदेशमा सञ्चालित तालिम तथा गोष्ठीहरू ९७
तालिका ५ बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालिमहरू ९८
तालिका ६ विदेशमा सञ्चालित तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू ९९

अनुसूची

अनुसूची २.१ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू १०५
अनुसूची २.२ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरू १०७
अनुसूची २.३ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई गरिएका कारवाहीहरू १०९
अनुसूची २.४ वित्तीय संस्थाहरुलाई गरिएको कारवाही फुकुवा ११०
अनुसूची २.५ सञ्चालक समिति १११
अनुसूची २.६ अधिकृत विशिष्ट र अधिकृत प्रथमको नामावली १११

भाग ३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व ११५
आय विवरण ११७

चार्ट

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना ११५
चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना ११६
चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सञ्चालन आम्दानी संरचना ११७

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण ११९–१५८

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

- विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति १
- नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति २
- मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर ८
- बाह्य क्षेत्र १०
- सरकारी वित्त स्थिति १४
- मौद्रिक स्थिति १९
- मुद्रा तथा वित्तीय बजार २०
- वित्तीय संस्थाहरू २५

भाग

१

समष्टिगत आर्थिक स्थिति तथा वित्तीय अवस्था

विश्व उत्पादन, व्यापार र मुद्रास्फीति

विश्व उत्पादन

१.१ अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राकोषबाट प्रकाशित World Economic Outlook, अक्टोबर २००९ अनुसार सन् २००८ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर ३.० प्रतिशत रह्यो, यो वृद्धिदर सन् २००७ को तुलनामा २.२ प्रतिशत विन्दुले कम छ। सन् २००९ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर १.१ प्रतिशतले ऋणात्मक रहने तथा तथा सन् २०१० मा भने ३.१ प्रतिशत रहने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ (तालिका १)।

१.२ छिमेकी मुलुकहरू भारत र चीनको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००८ को तुलनामा सन् २००९ मा कम हुने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ। सन् २००८ मा भारतले ७.३ प्रतिशत तथा चीनले ९.० प्रतिशतको आर्थिक वृद्धि हासिल गरेकोमा सन् २००९ मा यी मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर क्रमशः ५.४ प्रतिशत र ८.५ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण कोषले गरेको छ।

१.३ विश्व वित्तीय संकटबाट उत्पन्न आर्थिक मन्दी समाप्त भइनसकेको, सरकारी क्षेत्रबाट हुने सहयोग क्रमशः कम हुँदै जाने देखिएको तथा बेरोजगारी समस्या कायमै रहेकोले विश्वको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००८ को तुलनामा सन् २००९ मा कम हुने प्रक्षेपण कोषले गरेको छ। घट्दो विश्व व्यापार, घरजग्गाको कारोबार अझै समृद्धिको अवस्थामा नदेखिनु, अमेरिकी डलरको मूल्यमा ह्रास हुनु (खासगरी सन् २००९ को सुरुतिर), पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा देखापरेको घटबढ (शुरुमा घटेको) को स्थिति तथा ओपेकको उत्पादन क्षमताभन्दा कम हुने गरी कोटा अनुसार उत्पादन गर्ने निर्णय, विश्वव्यापी असन्तुलन आदि जस्ता पक्षहरू भने विश्व अर्थतन्त्रका लागि प्रमुख चुनौतिका रुपमा रहेका छन्।

१.४ सन् २००८ मा उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको आर्थिक वृद्धिदर ६.० प्रतिशत रहेकोमा सन् २००९ मा १.७ प्रतिशत तथा सन् २०१० मा ५.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण कोषले गरेको छ। त्यसैगरी, आसियान-५ (इण्डोनेसिया, थाइल्याण्ड, फिलिपिन्स, मलेसिया, भियतनाम) मुलुकहरूको आर्थिक वृद्धिदर सन् २००८ मा ४.८ प्रतिशत रहेको छ भने कोषले सन् २००९ का लागि यी क्षेत्रहरूको आर्थिक वृद्धि ०.७ प्रतिशत मात्र हुने प्रक्षेपण गरेको छ।

विश्व व्यापार

१.५ विश्व व्यापारको आयतन सन् २००७ मा ७.३ प्रतिशतले बढेकोमा सन् २००८ मा ३.० प्रतिशतले मात्र वृद्धि भयो। सन् २००९ मा भने विश्व व्यापारको आयतन ११.९ प्रतिशतले कमी हुने र सन् २०१० मा २.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण रहेको छ। सन् २००८ मा विश्वको आर्थिक वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा घटेको तथा विकसित एवं उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको आयात-निर्यातको वृद्धिदर समेत घटेको कारण विश्व व्यापारको आयतनको वृद्धिदरमा कमी आएको हो। सन् २००८ मा विकसित अर्थतन्त्रहरूको आयात ०.५ प्रतिशतले वृद्धि भयो भने उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको आयात ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। त्यसैगरी, सोही अवधिमा विकसित अर्थतन्त्रहरूको निर्यात १.९ प्रतिशतले र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको निर्यात ४.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। कोषले सन् २००९

मा विकसित र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको आयात क्रमशः १३.७ प्रतिशत तथा ९.५ प्रतिशतले र निर्यात क्रमशः १३.६ प्रतिशत तथा ७.२ प्रतिशतले ह्रास हुने प्रक्षेपण गरेको छ (तालिका २)।

विश्व मुद्रास्फीति

१.६ सन् २००८ मा विश्वका विकसित अर्थतन्त्रहरूको मुद्रास्फीति दर ३.४ प्रतिशत रहेको तुलनामा सन् २००९ मा ०.१ प्रतिशतको सीमाभित्र रहने कोषको अनुमान रहेको छ। मुलतः बृहद् अर्थतन्त्रका नीतिगत दरहरूमा गरिएको खुकुलोपन, सरकारी क्षेत्रबाट अर्थतन्त्रको पुनरुत्थानको लागि गरिएको तरलताको व्यवस्था, घट्दो व्याजदर तथा उदीयमान मुलुकहरूमा मन्दीको कम प्रभावका कारण उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको मुद्रास्फीति दर सन् २००८ को ९.३ प्रतिशतबाट घटेर सन् २००९ मा ५.५ प्रतिशत रहने अनुमान कोषले गरेको छ। कोषका अनुसार सन् २०१० मा विकसित र उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको मुद्रास्फीतिदर क्रमशः १.१ प्रतिशत तथा ४.९ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ। आसियान-५ मुलुकहरूको मुद्रास्फीतिदर सन् २००८ को ९.२ प्रतिशतबाट घटेर सन् २००९ मा २.६ प्रतिशत पुग्ने अनुमान गरिएको छ। बजारको प्रवृत्तिलाई दृष्टिगत गर्दा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्य भविष्यमा पनि बढ्दै जाने देखिन्छ। मूल्य ह्रासको चापलाई मध्यनजर गरी प्रमुख विकसित मुलुकका केन्द्रीय बैंकहरूले अल्पकालीन व्याजदरमा समेत कमी ल्याएका छन् (तालिका ३)।

१.७ विश्वका धेरैजसो विकसित मुलुकहरूमा बढ्दो बेरोजगारी, कर्पोरेट बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको दिवालियापन तथा वित्तिय क्षेत्रको स्थायित्वका लागि आत्मविश्वासको कमी जस्ता कारण सम्पत्तिको मूल्यमा ह्रास तथा मुद्रास्फीतिको घट्दो अवस्था श्रृजना भएको छ। केही देशहरूमा बढ्दो सार्वजनिक ऋण तथा सो ऋणमा तिर्नुपर्ने खर्चका दवावका कारणले त्यस्ता ऋणको अस्तित्वका लागि प्रश्न चिन्ह समेत खडा भएको अवस्था छ। यसको असरको फलस्वरुप घरजग्गा कारोवारको बजार पुनरुत्थानमा समेत अझ नकारात्मक असर पर्न सक्ने देखिएको छ। हालसालै पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा केही वृद्धि हुँदै गएपनि अघिल्लो वर्षको तुलनामा सोको मूल्य घटेको कारण विकसित मुलुकहरूमा आधारभूत मुद्रास्फीति (Headline Inflation) कम रहेको र त्यस्तो मुद्रास्फीति मे २००९ पछि शुन्यभन्दा कम रहने अनुमान कोषले गरेको छ।

नेपालको समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

कुल गार्हस्थ्य उत्पादन

१.८ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपालको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर सामान्य रह्यो। कृषि तथा गैर-कृषि दुबै क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको भन्दा न्यून रह्यो। समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादन वृद्धिदर आधारभूत मूल्यमा ३.८ प्रतिशत तथा उत्पादकको मूल्यमा ४.७ प्रतिशत रहेको अनुमान छ। गत वर्ष दुबै मूल्यमा आधारित कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर ५.३ प्रतिशत रहेको थियो।

१.९ समीक्षा वर्षमा कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा आधा भन्दा कम रह्यो। समीक्षा वर्षमा विशेष गरी गहुँको उत्पादनमा उल्लेखनीय गिरावट आएकोले समग्र कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर २.२ प्रतिशत मात्र रहेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष धानको उत्पादन उत्साहजनक रुपमा (१६.८ प्रतिशतले) बढेकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर ४.७ प्रतिशत रहेको थियो।

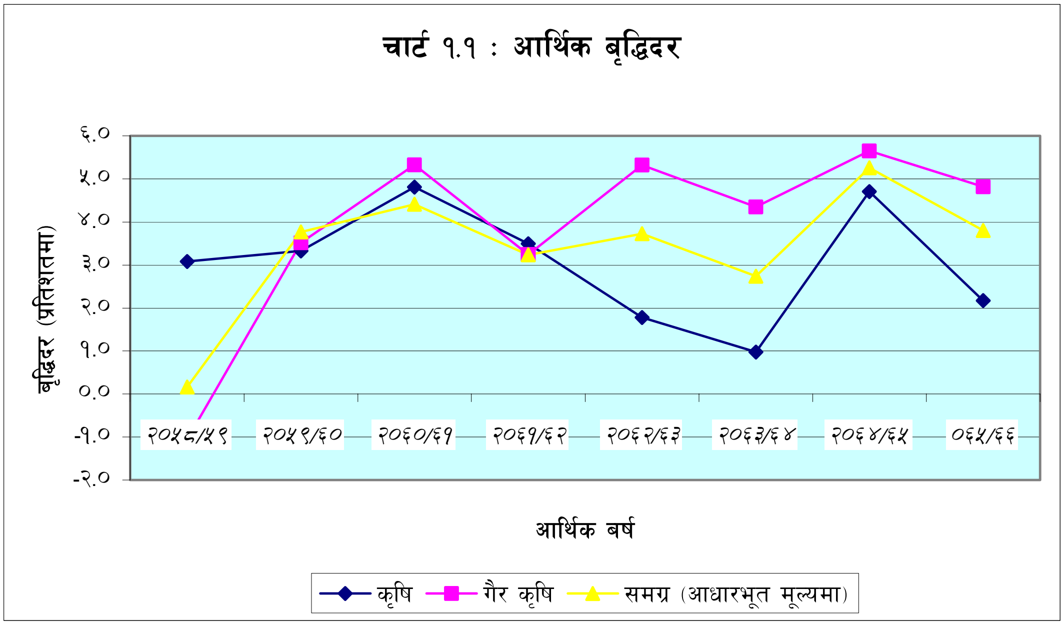

१.१० गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ५.६ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । उद्योग क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा सीमान्तरुपमा कमी आई १.८ प्रतिशत रहेको छ भने सेवा क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ७.० प्रतिशतको वृद्धिको तुलनामा ५.८ प्रतिशत मात्र रहेको छ ।

१.११ सेवा क्षेत्रमा यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार, रियलस्टेट, घरभाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि, सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा तथा शिक्षा क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदरमा अघिल्लो वर्षभन्दा सामान्य वृद्धि भएतापनि वित्तीय मध्यस्थता, स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य लगायत अन्य क्षेत्रमा अघिल्लो वर्षको तुलनामा वृद्धिदर न्यून रहेकोले समीक्षा वर्षमा सेवा क्षेत्रको वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

१.१२ समीक्षा वर्ष चालू तीन वर्षीय अन्तरिम योजनाको दोस्रो वर्ष हो । अन्तरिम योजनाले कृषि क्षेत्रमा ३.६ प्रतिशत र गैर-कृषि क्षेत्रमा ६.५ प्रतिशत सहित ५.५ प्रतिशतको औषत वार्षिक आर्थिक वृद्धिदरको लक्ष्य लिएको छ । समीक्षा वर्षमा कृषि, गैर-कृषि लगायत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा समेत निर्धारित लक्ष्य अनुसारको वृद्धि नहुने अनुमान छ ।

तालिका १.१

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुमानित तथा वास्तविक क्षेत्रगत वृद्धिदर

(आधारभूत मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

क्षेत्र	आ.व. २०६४/६५	आ.व.२०६५/६६	योजनाको औषत लक्ष्य
कृषि	४.७	२.२	३.६
गैर कृषि	५.६	४.८	६.५
उद्योग	१.९	१.८	६.८
सेवा	७.०	५.८	६.४
कुल ग्राईस्थ्य उत्पादन	**५.३**	**३.८**	**५.५**

श्रोत : तीन वर्षीय अन्तरिम योजना, राष्ट्रिय योजना आयोग र केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचना

१.१३ कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत संरचनामा पनि परिवर्तन हुँदै आएको छ । आर्थिक वर्ष २०५७/५८ मा यथार्थ कुल ग्राईस्थ्य उत्पादनमा कृषि, उद्योग तथा सेवा क्षेत्रको योगदान क्रमशः ३६.६ प्रतिशत, १७.३ प्रतिशत र ४६.१ प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा यस्तो योगदान क्रमशः ३५.७ प्रतिशत, १६.३ प्रतिशत र ४८.० प्रतिशत रहेको थियो भने आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा क्रमशः ३५.१ प्रतिशत, १६.०

प्रतिशत र ४८.९ प्रतिशत रहेको छ । यसबाट कृषि तथा उद्योग क्षेत्रको योगदान क्रमशः घट्दै गएको छ भने सेवा क्षेत्रको विस्तारको कारण यस क्षेत्रको योगदान क्रमशः बढ्दै गएको छ ।

१.१४ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कृषि क्षेत्रको सापेक्षिक योगदान अघिल्लो वर्षको ३१.६ प्रतिशतबाट घटेर १९.५ प्रतिशत मात्र रहेको छ । समीक्षा वर्षमा धान बालीको वृद्धिदर घट्नुको साथै गहूँ र जौको उत्पादन पनि घटेकोले कृषि क्षेत्रको वृद्धिदरमा गिरावट आई सापेक्षिक योगदान पनि घट्न गएको हो । अघिल्लो आर्थिक वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा गैर-कृषि क्षेत्रको वृद्धिदर घटेतापनि कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा यस क्षेत्रको अंश वृद्धि भएकोले गैर-कृषि क्षेत्रको सापेक्षिक योगदान अघिल्लो वर्षको ६८.४ प्रतिशतबाट बढेर समीक्षा वर्षमा ८०.५ प्रतिशत पुगेको छ ।

तालिका १.२

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत अंश तथा वृद्धिदरमा सापेक्षिक योगदान

(२०५७/५८ को मूल्यमा)

प्रतिशतमा

क्षेत्र	कुल ग्रार्हस्थ्य उत्पादनमा अंश		कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर		वृद्धिदरमा सापेक्षिक योगदान	
	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
कृषि	३५.७	३५.१	४.७	२.२	३१.६	१९.५
गैर-कृषि	६४.३	६४.९	५.६	४.८	६८.४	८०.५
उद्योग	१६.३	१६.०	१.९	१.८	५.७	७.२
सेवा	४८.०	४८.९	७.०	५.८	६२.७	७३.३
कुल ∗	**१००.०**	**१००.०**	**५.३**	**३.९**	**१००.०**	**१००.०**

∗ वित्तीय मध्यस्थता लागत घटाउनु अघिको आधारभूत मूल्यमा ।

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

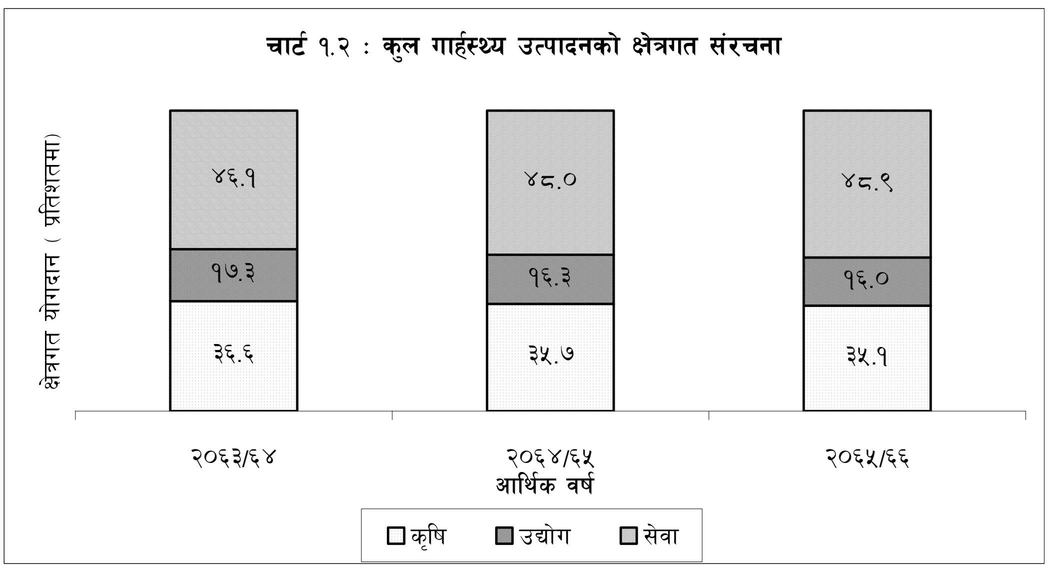

कृषि क्षेत्र

१.१५ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा ४.७ प्रतिशतले विस्तार भएको कृषि क्षेत्र समीक्षा वर्षमा २.२ प्रतिशतले मात्र विस्तार भएको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा खाद्य तथा अन्य बाली समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ०.७ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो सूचकाङ्क ७.३ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा वर्षमा धानको उत्पादन ५.२ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ भने गहुँको उत्पादन १४.५ प्रतिशत र जौको उत्पादन १७.३ प्रतिशतले घटेको छ । साथै उखु, जुट, दाल आदिको उत्पादनमा समेत गिरावट आएकोले खाद्य तथा अन्य बाली समूहको उत्पादन वृद्धिदरमा कमी आएको हो ।

चार्ट १.३ : प्रमुख खाद्यान्न बालीहरूको उत्पादकत्व
(के.जी. प्रति हेक्टरमा)

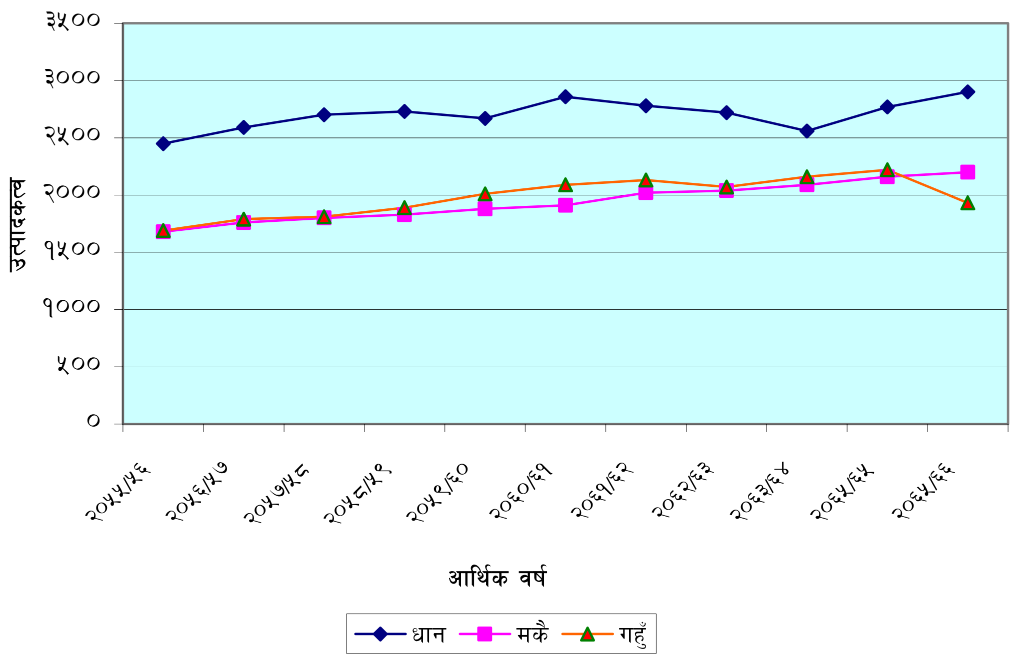

१.१६ समीक्षा वर्षमा तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी समूहको उत्पादन सूचकाङ्क ७.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क ९.० प्रतिशतले बढेको थियो । यस समूह अन्तर्गत तरकारी उप-समूहको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ९.० प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ७.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ ।

१.१७ समीक्षा वर्षमा फलफूल, नट्स पेय तथा मसला समूहको उत्पादन सूचकाङ्कमा २०.४ प्रतिशतको उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क ४.६ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो । यस समूह अन्तर्गत मसला तथा कफीको उत्पादन क्रमशः १५.७ प्रतिशत र १२.० प्रतिशतले वृद्धि हुनका साथै सुन्तला, आँप, केरा, स्याउ, चिया आदिको उत्पादनमा पनि केही वृद्धि भएकोले यस समूहको उत्पादन सूचकाङ्कमा वृद्धि भएको हो ।

१.१८ समग्र कृषि उत्पादनमा करिब एक चौथाई भार रहेको पशुजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क गत वर्षको २.६ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस समूह अन्तर्गत प्रमुख हिस्सा ओगट्ने दूधको उत्पादन गत वर्षको २.७ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । राँगाको मासुको उत्पादन वृद्धिदरमा वृद्धि भएतापनि खसी तथा भेडाको मासुको उत्पादन वृद्धिदरमा सिमान्त रुपमा गिरावट आएको छ ।

१.१९ समीक्षा वर्षमा अन्य पशुजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क १.८ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यो सूचकाङ्क ३.३ प्रतिशतले बढेको थियो । यस समूह अन्तर्गत हाड तथा छालाको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ५.२ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । सुंगुर तथा बंगुरको मासुको उत्पादन वृद्धिदर घट्नुका साथै कुखुराको मासु तथा अण्डा उप-समूहको उत्पादनमा गिरावट आएको छ ।

१.२० समीक्षा वर्षमा वनजन्य समूहको उत्पादन सूचकाङ्क अघिल्लो वर्षको ०.२ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा ०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । यस समूहको प्रमुख भार रहेको दाउरा उप-समूहको उत्पादनमा वृद्धि हुन सकेन । काठ उप-समूहको उत्पादनमा ०.५ प्रतिशत र औषधीजन्य वस्तुमा ०.१ प्रतिशत वृद्धि भएको छ ।

१.२१ जल तथा मौसम विज्ञान विभाग अन्तर्गतका बिभिन्न वर्षा मापन केन्द्रको रेकर्ड अनुसार समीक्षा वर्षको जुन महिनामा ९८ प्रतिशत, जुलाई महिनामा १२५ प्रतिशत, अगष्ट महिनामा १०१ प्रतिशत र सेप्टेम्बर महिनामा १५९ प्रतिशत वर्षा भयो । यसरी जुन महिना बाहेक अन्य सबै महिनामा औसत भन्दा बढी वर्षा भएका कारण धान बालीको उत्पादनमा सकारात्मक प्रभाव पऱ्यो । समीक्षा वर्षको हिउँद (डिसेम्बर, जनवरी, फेब्रुवरी) मा ४ वटा वर्षा मापन केन्द्रहरूमा सबैभन्दा कम वर्षा भयो भने वर्षा नै नभएका वर्षा मापन केन्द्रहरूको संख्या ११ रहेको छ । बाँकी अन्य वर्षा मापन केन्द्रहरूमा ५० प्रतिशत भन्दा बढी वर्षा ओखलढुंगामा मात्र भयो । यसले समग्र हिउँदे बालीलाई नकारात्मक असर पाऱ्यो ।

१.२२ नेपालको कुल क्षेत्रफलमध्ये २६ लाख ४१ हजार हेक्टर जमीन कृषियोग्य रहेको अनुमान छ । समीक्षा वर्षसम्ममा करिब १० लाख ६७ हजार ३२३ हेक्टर जमिनमा मात्र सिंचाई सुविधा पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा १५ लाख ५६ हजार हेक्टर क्षेत्रफलमा धानबाली लगाइएकोमा करिब २८ हजार हेक्टर डुबानमा परेको, १ हजार २ सय हेक्टर नदीले कटान गरेको तथा १ हजार ३ सय ७६ हेक्टर बालुवाले पुरेको छ । त्यस्तै, कुल ८ लाख ७५ हजार हेक्टरमा मकै खेती लगाइएकोमा १५३ हेक्टर डुबानमा परेको, ३८७ हेक्टर नदीले काटेको तथा ९ हेक्टर बालुवाले पुरेको छ । तर यस्तो क्षति अघिल्ला वर्षहरूको तुलनामा कम नै रह्यो ।

उद्योग क्षेत्र

१.२३ अघिल्लो वर्ष १.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको उद्योग क्षेत्रको उत्पादन समीक्षा वर्षमा १.८ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको अनुमान छ । उद्योग क्षेत्रमा मजदुर र व्यवस्थापनबीचको तनाव, बन्द तथा हडताल, लोड सेडिङ, कमजोर औद्योगिक सुरक्षा, लगानी-मैत्री वातावरणको कमीका कारण औद्योगिक उत्पादनमा अपेक्षाकृत वृद्धि हुन सकेन ।

१.२४ उद्योग क्षेत्र अन्तर्गत निर्माण उप-क्षेत्रको वृद्धि गत वर्षको ३.१ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ५.७ प्रतिशत रहेको छ । काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका विभिन्न क्षेत्रमा आवाशिय योजनाहरूको तिब्र विकास हुनुका साथै व्यक्तिगत घर निर्माणको पनि चाप बढेकोले निर्माण उप-क्षेत्रको उत्पादनमा वृद्धि भएको हो ।

१.२५ समीक्षा वर्षमा उत्पादनमूलक उद्योग क्षेत्रको उत्पादन ०.५ प्रतिशतले ऋणात्मक भएको छ । अघिल्लो वर्ष यो वृद्धिदर ०.२ प्रतिशत थियो । खानी तथा उत्खनन् क्षेत्र अघिल्लो वर्षको २.८ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २.५ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ ।

१.२६ सञ्चालनमा रहेका विद्युत परियोजनाहरूको मर्मत सम्भार तथा पानीको कमीले गर्दा क्षमता अनुसारको उत्पादन गर्न नसकेको कारणले विद्युत, ग्यास तथा पानी उप-क्षेत्रको उत्पादन १.१ प्रतिशतले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष यो ३.७ प्रतिशले वृद्धि भएको थियो ।

१.२७ प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको समूहगत रुपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा अन्न तथा पशुदाना, अन्य खाद्य पदार्थ, पेय पदार्थ, सुर्तिजन्य वस्तु, बुनेको कपडा, छाला र छालाका सामान, काठ तथा काठका सामान, कागज तथा कागजका उत्पादन, प्रकाशन, छापाखाना तथा रेकर्डिङ र प्लाष्टिकका सामानको उत्पादनमा वृद्धि भएको छ । तर वनस्पति तेल तथा घ्यू, दुग्ध पदार्थ, कपडा, अन्य रासायनिक पदार्थ, गैर-धातु खनिजजन्य उत्पादन, फेब्रिकेटेड धातुका सामान, धातुका उपकरण, विजुलीका उपकरणको उत्पादन भने घटेको छ ।

१.२८ लगानीको वातावरणमा अपेक्षित सुधार हुन नसकेको कारण वैदेशिक लगानीमा पनि संकुचन देखिएको छ । उद्योग विभागबाट प्राप्त विवरण अनुसार समीक्षा वर्षमा दर्ता भएका वैदेशिक लगानी सम्बद्ध परियोजनाको संख्यामा ८.५ प्रतिशतले वृद्धि भएतापनि सो परियोजनाहरूमा आवद्ध वैदेशिक लगानीको रकममा अघिल्लो वर्षको भन्दा ३६.४ प्रतिशतले ह्रास आएको छ । समीक्षा वर्षमा रू. ६ अर्ब २५ करोड बराबरको वैदेशिक लगानी प्रतिवद्धता रहेका संयुक्त लगानीका कुल २३० परियोजनाहरू स्वीकृत गरिएका छन् । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा कुल रू. ९ अर्ब ८१ करोड बराबरको २१२ संयुक्त वैदेशिक लगानीका परियोजना स्वीकृत गरिएको थियो । समीक्षा अवधिमा दर्ता गरिएका २३० परियोजनाहरूमध्ये सेवा सम्बन्धी ७८, पर्यटन सम्बन्धी ६९, उत्पादनमूलक ४८, खनिज सम्बन्धी १७, उर्जा सम्बन्धी ९, कृषि सम्बन्धी ८ र निर्माण सम्बन्धी १ वटा परियोजनाहरू रहेका छन् । कुल परियोजना लागतको आधारमा हेर्दा भारत प्रथम स्थानमा रहेको छ भने त्यसपछि क्रमशः अमेरिका, चीन, नर्वे, दक्षिण कोरिया, बेलायत आदि मुलुकहरू रहेका छन् ।

समीक्षा वर्षमा दर्ता भएका परियोजनाहरूबाट कुल ११ हजार ६८ जनाले रोजगारी पाउने अनुमान गरिएको छ । यो संख्या अघिल्लो वर्षको भन्दा ३.७ प्रतिशतले बढी छ ।

सेवा क्षेत्र

१.२९ अघिल्लो वर्ष ७.० प्रतिशतले विस्तार भएको सेवा क्षेत्रको उत्पादन समीक्षा वर्षमा केही कमी आई ५.८ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । समीक्षा वर्षमा यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार, रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि, सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा, शिक्षा आदि उप-क्षेत्रको उत्पादनमा वृद्धि भएतापनि थोक तथा खुद्रा व्यापार, होटल तथा रेष्टुरेण्ट, वित्तीय मध्यस्थता, स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य र अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा उप–क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको तुलनामा घटेको कारण समग्र सेवा क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको तुलनामा घट्न गएको हो । व्यापारजन्य कृषि उत्पादनमा ह्रास आउनका साथै लामो समयसम्म भारी मात्रामा विद्युत आपूर्तिमा कटौती भई औद्योगिक उत्पादनमा प्रतिकूल असर परेकाले थोक तथा खुद्रा व्यापार उप-क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ७.० प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ४.७ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । पर्यटक आगमनमा आएको ह्रासका कारणले होटल तथा रेष्टुरेण्ट क्षेत्रको उत्पादन अघिल्लो वर्षको ८.५ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ५.१ प्रतिशतले मात्र बढेको अनुमान छ ।

१.३० अघिल्लो वर्ष हवाईमार्गबाट ३ लाख ६८ हजार २५५ जना पर्यटकले नेपाल भ्रमण गरेकोमा समीक्षा वर्षमा पर्यटक आगमन संख्यामा ०.९ प्रतिशतले ह्रास आई ३ लाख ६४ हजार ८३० मा पुगेको छ । क्षेत्रगतरुपमा विश्लेषण गर्दा समीक्षा वर्षमा भारतीय पर्यटक आगमन संख्यामा २.३ प्रतिशतले कमी आई ८७ हजार ८१८ रहेको छ । अघिल्लो वर्ष भारतीय पर्यटन आगमन संख्या ११.६ प्रतिशतले घटेर ८९ हजार ९१९ पुगेको थियो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा तेस्रो मुलुकको पर्यटक आगमन संख्यामा ०.५ प्रतिशतले कमी आई २ लाख ७७ हजार ११ पुगेको छ भने अघिल्लो वर्ष तेस्रो मुलुकको पर्यटन आगमन संख्या २१.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २ लाख ७८ हजार ३३७ पुगेको थियो । विश्व आर्थिक मन्दी तथा देशमा विद्यमान सुरक्षाको असहज परिस्थितिको कारणले पर्यटन क्षेत्रमा नकारात्मक असर पर्न गएको हो ।

तालिका १.३
हवाइमार्गबाट नेपाल भ्रमणमा आएका विदेशी पर्यटकहरूको संख्या

विवरण	आगमन संख्या			प्रतिशत परिवर्तन		अंश	
	२०६३।६४	२०६४।६५	२०६५।६६	२०६४।६५	२०६५।६६	२०६४।६५	२०६५।६६
भारत	१,०१,८६२	८९,९१९	८७,८१८	–११.६	–२.३	२४.५	२४.१
तेश्रो मुलुक	२,२९,७७९	२,७८,३३७	२,७७,०११	२१.१	–०.५	७५.५	७५.९
कुल	**३,३१,६४०**	**३,६८,२५५**	**३,६४,८३०**	**११.०**	**–०.९**	**१००.०**	**१००.०**

श्रोत : नेपाल पर्यटन बोर्ड ।

१.३१ सेवा क्षेत्र अन्तर्गत यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार उप-क्षेत्रको उत्पादन वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ७.१ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ७.८ प्रतिशत रहेको अनुमान छ भने वित्तीय मध्यस्थता क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको १३.८ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३.३ प्रतिशतले मात्र बढ्ने अनुमान छ । आवास कम्पनीहरू तथा अन्य व्यावसायिक कारोवारमा वृद्धि हुन पुगेको कारण रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि क्षेत्रको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको ४.४ प्रतिशतको तुलनामा समीक्षा अवधिमा ४.५ प्रतिशतले वृद्धि हुने अनुमान छ । यसैगरी, सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य, अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा क्षेत्रको वृद्धिदर क्रमशः ३.३ प्रतिशत ९.९ प्रतिशत, ६.५ प्रतिशत र ६.१ प्रतिशत रहने अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष उपरोक्त क्षेत्रहरूको वृद्धिदर क्रमशः ०.४ प्रतिशत, ३.३ प्रतिशत, १३.६ प्रतिशत र ११.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

उपभोग, लगानी तथा बचत

१.३२ प्रचलित मूल्यको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा कुल उपभोगको अंश अघिल्लो वर्ष ८८.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सो अनुपातमा वृद्धि भई ९२.० प्रतिशत पुगेको छ । प्रचलित मूल्यमा सरकारी तथा निजी क्षेत्रको उपभोग अघिल्लो वर्ष क्रमशः २१.९ प्रतिशत र ९.४ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्षमा क्रमशः ३१.३ प्रतिशत र २०.५ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा लगानीको अंश ३१.८ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा २९.७ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । त्यसैगरी,

अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ११.२ प्रतिशत रहेको कुल गार्हस्थ्य बचत समीक्षा वर्षमा ह्रास आई ८.० प्रतिशत रहको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको २१.१ प्रतिशत रहेको कुल स्थिर पूँजी निर्माण समीक्षा वर्षमा सिमान्त रुपमा वृद्धि भई २१.२ प्रतिशत रहेको अनुमान छ ।

१.३३ प्रचलित मूल्यमा आन्तरिक माग अघिल्लो वर्ष १४.६ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १८.४ प्रतिशतले बढेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष २७.० प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल लगानी समीक्षा वर्षमा ९.६ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ । यसैगरी, अघिल्लो वर्ष १०.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल उपभोग समीक्षा वर्षमा २१.५ प्रतिशतले बढेको छ । समीक्षा वर्षमा आयातको तुलनामा निर्यातको वृद्धिदर उच्च रहेको भएता पनि नेपाली बस्तु तथा सेवाको खुद निर्यातमा अघिल्लो वर्षको २६.७ प्रतिशतको वृद्धिको तुलनामा केही कमी आई २३.७ प्रतिशत रहेको छ (तालिका १.४) ।

कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय

१.३४ अघिल्लो वर्ष १३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय समीक्षा वर्षमा २१.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुमान छ । खुद ट्रान्सफरमा भएको उच्च वृद्धिको कारण समीक्षा वर्षमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय अघिल्लो वर्षको तुलनामा बढ्न गएको हो । प्रचलित मूल्यमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षमा १२.४ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १७.३ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आयको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात १२४.३ प्रतिशत रहेको अनुमान छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात १२०.३ प्रतिशत थियो । खुद ट्रान्सफरमा निजी क्षेत्रको विप्रेषणबाट प्राप्त आयको अंश उल्लेखनीय रहँदै आएको छ । समीक्षा वर्षमा विप्रेषण ४७.० प्रतिशतले बढेको र विप्रेषण आयको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात २१.८ प्रतिशत रहेको अनुमान छ (तालिका १.४) ।

तालिका १.४
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय (प्रचलित बजार मूल्यमा)

विवरण	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
	रू करोडमा			प्रतिशत परिवर्तन	
कुल उपभोग	६५६२७.६	७२६६८.५	८८३२५.१	१०.७	२१.५
कुल लगानी	२०४८३.०	२६०१७.०	२८५१८.६	२७.०	९.६
आन्तरिक माग	८६११०.६	९८६८५.५	११६८४३.७	१४.६	१८.४
खुद निर्यात	-१३२९२.८	-१६८४५.४	-२०८४२.६	२६.७	२३.७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	७२८१७.८	८१८४०.१	९६००१.१	१२.४	१७.३
खूद साधन आय	७४३.२	७९४.७	२२८४.२	६.९	१८७.४
खूद ट्रान्सफर	१२८९९.२	१५८३८.१	२१०५५.०	२२.८	३२.९
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	८६४६०.२	९८४७३.०	११९३४०.३	१३.९	२१.२

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

मुद्रास्फीति तथा ज्यालादर

उपभोक्ता मुद्रास्फीति

१.३५ अघिल्लो वर्ष वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति ७.७ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा यस्तो मुद्रास्फीति १३.२ प्रतिशत रहेको छ । समीक्षा अवधिमा गैर-खाद्य तथा सेवा समूहको मूल्य सूचकाङ्क ९.५ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएतापनि खाद्य तथा पेय पदार्थ समूहको मूल्य सूचकाङ्क १६.७ प्रतिशतको उच्च दरले वृद्धि भएकोले वार्षिक औषत उपभोक्ता मुद्रास्फीति अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा उच्च रहेको हो । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा यी समूहहरूको मूल्य सूचकाङ्कको औषत वृद्धि क्रमशः ५.१ प्रतिशत र १०.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

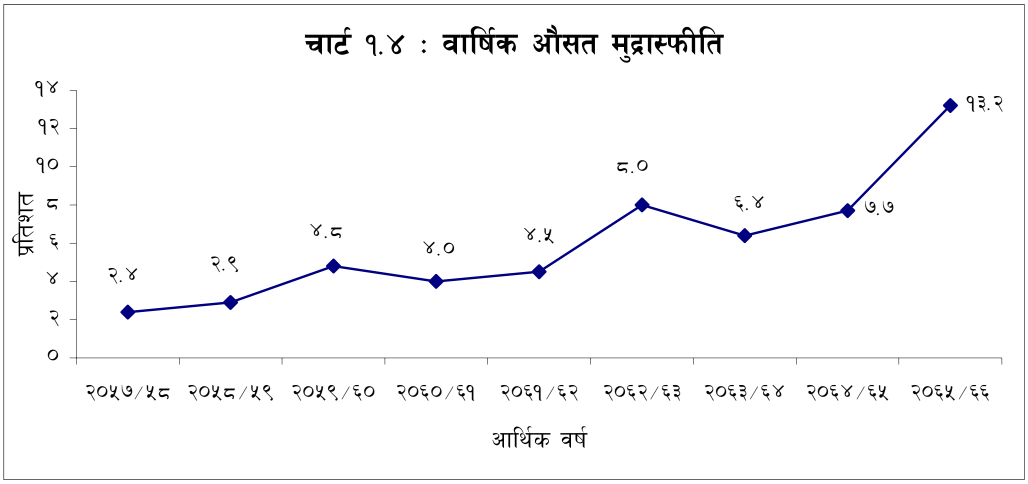

१.३६ समीक्षा अवधिमा खाद्य तथा पेयपदार्थ समूहमा पर्ने वस्तुहरूमध्ये चिनी तथा चिनीजन्य वस्तुको वार्षिक औषत मूल्यवृद्धि सबैभन्दा उच्च (४५.९ प्रतिशत) रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस उप-समूहको मूल्य सूचकाङ्क वार्षिक औषत १०.१ प्रतिशतले ह्रास आएको थियो । यसैगरी, समीक्षा अवधिमा दलहन र माछा, मासु तथा फुलको मूल्य सूचकाङ्क वार्षिक औषत वृद्धि क्रमशः २५.० प्रतिशत र २३.४ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा सो वृद्धिदर क्रमशः १४.२ प्रतिशत र ७.७ प्रतिशत रहेको थियो । रेष्टुरेण्टको खानाको मूल्य सूचकाङ्क गत आर्थिक वर्षमा ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा अवधिमा १८.५ प्रतिशतले बढेको छ । यसैगरी, समीक्षा अवधिमा दूध तथा दुग्ध पदार्थ र अन्न र अन्नबाट बनेका परिकार उप-समूहको वार्षिक औषत मूल्य वृद्धिदर क्रमशः १५.० प्रतिशत र १४.३ प्रतिशत रहेको छ । यी उप-समूहको सूचकाङ्क गत आर्थिक वर्षमा क्रमशः ७.६ प्रतिशत र १४.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । अर्कोतर्फ, अघिल्लो वर्ष २०.९ प्रतिशतको उच्चदरले वृद्धि भएको तेल तथा घ्यूको मूल्य सूचकाङ्क भने समीक्षा अवधिमा १६.३ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको छ ।

१.३७ समीक्षा अवधिमा, गैर-खाद्यवस्तु तथा सेवा समूहका वस्तुहरूमध्ये यातायात तथा सञ्चार र सूर्ती तथा सूर्तीजन्य वस्तुको वार्षिक औषत मूल्य क्रमशः १५.८ प्रतिशत र १५.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । उक्त वृद्धिदर गत आर्थिक वर्षमा क्रमशः २.३ प्रतिशत र ७.४ प्रतिशत रहेको थियो । त्यस्तै, २०६५ जेष्ठदेखि पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा अत्यधिक वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६५।६६ को मध्यतिर मूल्यमा केही कमी आएता पनि इन्धन, विद्युत तथा पानीको मूल्य सूचकाङ्कमा १०.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

१.३८ त्यस्तै, समीक्षा अवधिमा काठमाडौं उपत्यका, तराई र पहाडको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १४.३ प्रतिशत, १२.८ प्रतिशत र १२.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ७.२ प्रतिशत, ८.१ प्रतिशत र ७.४ प्रतिशत रहेको थियो (तालिका ८) ।

१.३९ त्यसैगरी, समीक्षा अवधिमा वार्षिक औसत अन्तर्निहित मुद्रास्फीति (Core Inflation) १२.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष यस्तो मुद्रास्फीति ६.१ प्रतिशत रहेको थियो ।

थोक मुद्रास्फीति

१.४० आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वार्षिक औषत राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ९.१ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा अवधिमा थोक मूल्य अन्तर्गतका कृषि सम्बन्धी वस्तु, स्वदेशी उत्पादित वस्तु र आयातित वस्तुहरूको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्क क्रमशः १४.० प्रतिशत, १०.९ प्रतिशत र १२.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । गत वर्ष यी सूचकाङ्कहरूमा क्रमशः ९.५ प्रतिशत, ८.८ प्रतिशत र ८.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो ।

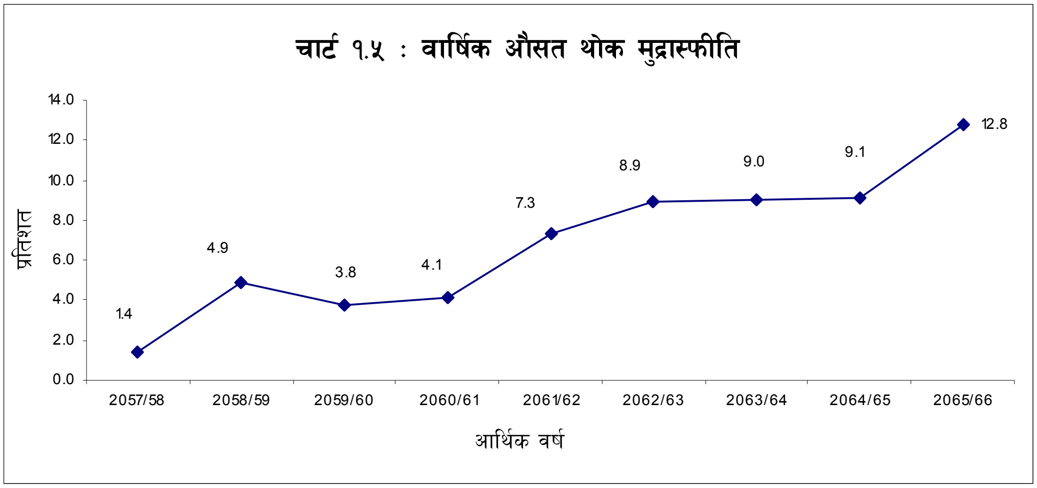

१.४१ समीक्षा अवधिमा, कृषि सम्बन्धी वस्तु अन्तर्गत पर्ने वस्तुहरूमध्ये दलहन र फलफूल तथा तरकारीको वार्षिक औषत मूल्यवृद्धि क्रमशः २१.८ प्रतिशत र १३.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १३.३ प्रतिशत र ११.४ प्रतिशत रहेको थियो । यसैगरी, गत वर्ष ७.० प्रतिशतले वृद्धि भएको पशुजन्य उत्पादनको मूल्य सूचकाङ्क समीक्षा अवधिमा २६.३ प्रतिशतको उच्च दरले बढेको छ ।

१.४२ समीक्षा अवधिमा, स्वदेशमा उत्पादित वस्तुहरूमध्ये पेय तथा सूर्तिजन्य वस्तु, खाद्यजन्य वस्तु र निर्माण सामग्रीको वार्षिक औसत मूल्य सूचकाङ्कमा क्रमशः ११.७ प्रतिशत, ११.४ प्रतिशत र ११.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्ष उक्त वस्तुहरूको सूचकाङ्क क्रमशः ६.० प्रतिशत, ९.६ प्रतिशत र १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । साथै, समीक्षा अवधिमा, आयातित वस्तुहरूमध्ये यातायातका साधन तथा मेशिनरी र कपडाजन्य वस्तुहरूको वार्षिक औषत मूल्यवृद्धि क्रमशः १९.८ प्रतिशत र १५.६ प्रतिशत रहेको छ । गत वर्ष यातायातका साधन तथा मेशिनरीको मूल्य ७.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो भने कपडाजन्य वस्तुहरूको मूल्यमा २.३ प्रतिशतले ह्रास आएको थियो । अघिल्लो वर्षमा पेट्रोलियम वस्तुहरू तथा कोइलाको मूल्य ११.८ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा अवधिमा केही सुधार भई १०.४ प्रतिशत रहेको छ (तालिका ९) ।

राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्क

१.४३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वार्षिक औषत राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क १५.३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर ९.७ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमध्ये समीक्षा अवधिमा तलवको सूचकाङ्क वार्षिक औसत १०.५ प्रतिशतले र ज्यालादरको सूचकाङ्क वार्षिक औसत १६.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः १०.९ प्रतिशत र ९.४ प्रतिशत रहेको थियो । २०६५ असोजदेखि सरकारी कर्मचारी लगायत सुरक्षाकर्मी, संस्थानका कर्मचारी, शिक्षक आदिको तलब वृद्धि भएको तथा ज्यालादर सूचकाङ्क अन्तर्गत कृषि, औद्योगिक र निर्माण मजदूरहरूको ज्यालादरमा क्रमशः २३.० प्रतिशत, ८.३ प्रतिशत र १५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको कारणले राष्ट्रिय तलव तथा ज्यालादर सूचकाङ्कमा चाप पर्न गएको हो । अघिल्लो वर्ष यस्तो वृद्धिदर क्रमशः ७.७ प्रतिशत, ११.६ प्रतिशत र १०.२ प्रतिशत रहेको थियो ।

बाह्य क्षेत्र

समग्र बाह्य क्षेत्र स्थिति

१.४४ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा बाह्य क्षेत्रमा मिश्रित उपलब्धि हासिल भयो । वस्तु निर्यातमा वृद्धि भएतापनि आयात उच्च दरले बढेको कारण वस्तु व्यापार घाटामा उल्लेख्य विस्तार भएको छ । विप्रेषण आयमा उत्साहजनक वृद्धिले गर्दा चालू खाता एवं समग्र शोधनान्तर स्थिति दुबै उल्लेख्य रुपले बचतमा रहेका छन् । फलस्वरुप, विदेशी विनिमय संचितिमा भएको वृद्धिले विनिमय दर एवं बाह्य स्थायित्व कायम राख्न सघाउ पुगेको छ ।

वस्तुगत निर्यात तथा आयात व्यापार

१.४५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल निर्यात १३.५ प्रतिशत (रू. ७ अर्ब ९८ करोड) ले वृद्धि भई रू. ६७ अर्ब २५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल निर्यात ०.२ प्रतिशतले घटेको थियो । कुल आयात भने आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २८.२ प्रतिशत (रू. ६२ अर्ब ६३ करोड) ले वृद्धि भई रू. २ खर्ब ८४ अर्ब ५७ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल आयात १४.० प्रतिशतले बढेको थियो । फलस्वरुप, समीक्षा वर्ष कुल व्यापार घाटा ३३.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब १७ अर्ब ३२ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल व्यापार घाटा २०.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । त्यसैगरी, कुल व्यापार अघिल्लो वर्षको १०.७ प्रतिशत वृद्धिको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २५.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ खर्ब ५१ अर्ब ८२ करोड पुगेको छ (तालिका १०) । समीक्षा वर्ष कुल निर्यात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात ७.० प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुपात ७.२ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा कुल आयात/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको २७.१ प्रतिशतबाट बढेर २९.६ प्रतिशत पुगेको छ । तदनुरुप व्यापार घाटा/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात अघिल्लो वर्षको १९.९ प्रतिशतबाट बढेर समीक्षा वर्ष २२.६ प्रतिशतमा पुगेको छ ।

१.४६ भारततर्फको निर्यात अघिल्लो वर्ष ७.६ प्रतिशतले घटेकोमा समीक्षा वर्षमा ६.२ प्रतिशत (रू. २ अर्ब ४१ करोड) ले वृद्धि भई रू. ४० अर्ब ९६ करोड पुगेको छ । कुल निर्यातमा भारततर्फको निर्यातको अंश अघिल्लो वर्ष ६५.१ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्षमा ६०.९ प्रतिशतमा झरेको छ । समीक्षा वर्ष भारततर्फ खासगरी तयारी पोशाक, कपडा, जी.आई. पाइप, खयर र जुत्ता तथा चप्पलको निर्यातमा वृद्धि भएको छ भने वनस्पति घ्यू, धागो, जिंकशीट, जुटका सामान र तारको निर्यातमा उल्लेख्य कमी आएको छ (तालिका १० र तालिका ११) ।

१.४७ समीक्षा वर्षमा अन्य मुलुकतर्फको निर्यात २६.९ प्रतिशत (रू. ५ अर्ब ५७ करोड) ले वृद्धि भई रू. २६ अर्ब २८ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो निर्यात १७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्ष अन्य मुलुकतर्फ खासगरी दाल, पश्मिना, ऊनी गलैंचा, हस्तकलाका सामान तथा जडीबुटीको निर्यात बढेको छ भने सुन चाँदीका गहना र झुसे तीलको निर्यात घटेको छ (तालिका १० र तालिका १३) ।

१.४८ भारतबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष २२.९ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १५.१ प्रतिशत (रू. २१ अर्ब ५२ करोड) ले वृद्धि भई रू. १ खर्ब ६३ अर्ब ८९ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्षमा भारतबाट मुख्यतया सवारी साधन तथा पाटपुर्जा, अन्य मेशिनरी तथा पाटपुर्जा, कोल्ड रोल्ड शीट इन क्वाइल, सिमेन्ट तथा औषधिको आयातमा वृद्धि आएको छ भने एम.एस. विलेट, तारका सामान, एम.एस. वायर रड, तरकारी र धागोको आयात घटेको छ । परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी आयात हुने व्यवस्था अन्तर्गत भारतबाट समीक्षा वर्ष कुल रू. ३३ अर्ब १२ करोड (भारतबाट हुने कुल आयातको २०.२ प्रतिशत) मूल्य बराबरका सामान आयात भएको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो आयात रू. ३२ अर्ब २ करोड (भारतबाट हुने कुल आयातको २२.५ प्रतिशत) बराबर रहेको थियो । भारतसँगको व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष ४०.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष १८.४ प्रतिशतले विस्तार भएको छ (तालिका १० र तालिका १२) ।

१.४९ अन्य मुलुकबाट भएको आयात अघिल्लो वर्ष ०.९ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष ५१.७ प्रतिशत (रू. ४१ अर्ब १२ करोड) को उच्च दरले बढ्न गई रू. १ खर्ब २० अर्ब ६८ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्ष अन्य मुलुकबाट विशेषगरी सुन, विद्युतीय सामाग्री, कच्चा भटमासको तेल, एम.एस विलेट र अन्य मेशिनरी तथा पाटपूर्जाको आयातमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ भने कच्चा पाम तेल, कच्चा ऊन, दूरसञ्चारका सामान, टेक्सटाईल डाई र तयारी पोशाकको आयातमा उल्लेख्य ह्रास आएको छ । अघिल्लो वर्ष ३.८ प्रतिशतले घटेको अन्य मुलुकहरूसँगको व्यापार घाटा समीक्षा वर्षमा भने ६०.४ प्रतिशतको उच्च दरले बढेको छ (तालिका १० र तालिका १४) ।

१.५० कुल वैदेशिक व्यापारमा भारतको अंश अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा घट्न गएको छ । कुल निर्यातमा भारतको अंश अघिल्लो वर्षको ६५.१ प्रतिशतबाट समीक्षा वर्ष ६०.९ प्रतिशतमा आएको छ । त्यस्तै, समीक्षा वर्ष कुल आयातमा भारतको अंश ५७.६ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष यस्तो अंश ६४.२ प्रतिशत रहेको थियो । फलस्वरुप, कुल व्यापार घाटामा भारतको अंश अघिल्लो वर्षको ६३.८ प्रतिशतबाट ५६.६ प्रतिशतमा पुगेको छ । त्यसैगरी कुल व्यापार घाटामा अन्य मुलुकहरूको अंश अघिल्लो वर्षको ३६.२ प्रतिशतबाट वृद्धि भई समीक्षा वर्षमा ४३.४ प्रतिशत पुगेको छ (तालिका १०) ।

शोधनान्तर

१.५१ सीमा व्यापारलाई समेत समायोजन गरी एफ.ओ. वि. मूल्यमा गणना गर्दा आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा कुल निर्यात १२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू ६९ अर्ब ९१ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष कुल निर्यात ०.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । समीक्षा वर्ष पेट्रोलियम पदार्थको आयात १.३ प्रतिशतले र अन्य वस्तुहरूको आयात ३४.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको कारण कुल आयात २८.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब ७९ अर्ब २३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष भने पेट्रोलियम पदार्थको आयात २१.६ प्रतिशत र अन्य वस्तुहरूको आयात १२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई कुल आयात १४.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । यस प्रकार वस्तु व्यापार घाटा अघिल्लो वर्ष २१.० प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा समीक्षा वर्ष ३४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब ९ अर्ब ३२ करोड पुगेको छ (तालिका १५) ।

१.५२ पर्यटकीय गतिविधिमा उत्साहजनक विस्तार आएको कारण समीक्षा वर्ष पर्यटन आय ४९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २७ अर्ब ९६ करोड पुगेको छ । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्ष ३१.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको कुल सेवा आय समीक्षा वर्ष २५.१ प्रतिशतले बढी रू. ५२ अर्ब ८३ करोड पुगेको छ । समीक्षा वर्ष यातायात खर्च २.५ प्रतिशतले घटेको छ भने भ्रमण खर्च ५०.५ प्रतिशतले बढेको छ । तसर्थ अघिल्लो वर्ष ३१.८ प्रतिशतले बढेको कुल सेवा भुक्तानी समीक्षा वर्षमा १८.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू ६३ अर्ब ३१ करोड पुगेको छ । यसप्रकार खूद सेवा आय अघिल्लो वर्ष रू. ११ अर्ब ९ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा समीक्षा वर्ष रू. १० अर्ब ४८ करोडले ऋणात्मक रहेको छ ।

१.५३ समीक्षा वर्ष आय शीर्षक तर्फको प्राप्ति २२.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू १६ अर्ब ५१ करोड पुगेको छ । त्यस्तै विदेशी लगानीकर्ताले नेपालबाट फिर्ता लैजाने लाभांश एवं नाफामा कमी आएकोले आय शीर्षकतर्फको भुक्तानी समीक्षा अवधिमा १३.५ प्रतिशतले ह्रास आई रू ४ अर्ब ७६ करोडमा सीमित रहेको छ । फलस्वरुप, अघिल्लो वर्षको तुलनामा खुद आय ४७.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ११ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ ।

१.५४ अघिल्लो वर्ष १५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको अनुदान समीक्षा वर्षमा २७.६ प्रतिशतले बढी रू २६ अर्ब ८० करोड पुगेको छ । निजी क्षेत्रको विप्रेषण अघिल्लो वर्ष ४२.५ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ४७.० प्रतिशतले वृद्धि भई रू २ खर्ब ९ अर्ब ७० करोड पुगेको छ । समीक्षा अवधिमा निवृत्तिभरण आय अघिल्लो वर्षको तुलनामा ५.५ प्रतिशतले ह्रास आई रू. १७ अर्ब ७६ करोडमा सीमित रहेको छ । यसप्रकार समीक्षा वर्षमा ट्रान्सफर आय ३८.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २ खर्ब ५७ अर्ब ४६ करोड पुगेको छ । वस्तु तथा सेवा व्यापार घाटामा उल्लेख्य वृद्धि भएतापनि ट्रान्सफर आयमा भएको उच्च वृद्धिका कारण समीक्षा वर्ष चालु खाता रू. ४१ अर्ब ४४ करोडले बचतमा रहेको छ । उक्त बचत कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४.३ प्रतिशत हुन आउँछ । अघिल्लो वर्ष चालु खाता रू २३ अर्ब ६८ करोडले बचतमा रहेको थियो (तालिका १५) ।

१.५५ पूँजी खातातर्फको ट्रान्सफर अघिल्लो वर्ष रू ७ अर्ब ९१ करोड रहेकोमा समीक्षा वर्षमा रू. ६ अर्ब २३ करोड रहेको छ ।

१.५६ वित्तीय खातातर्फ समीक्षा वर्ष अन्य लगानी सम्पत्ति रू. १७ अर्ब ६८ करोडले थप भएको छ । अघिल्लो वर्षमा अन्य लगानी सम्पत्ति रू. ११ अर्ब ४० करोडले थप भएको थियो । अन्य लगानी दायित्वतर्फ समीक्षा वर्षमा व्यापारिक साख रू. १९ अर्ब ५५ करोडले वृद्धि भएको छ । समीक्षा वर्षमा सरकारी ऋण आप्रवाह रू ७ अर्ब २९ करोड र साँवा भुक्तानी रू. १० अर्ब १२ करोड भएको छ । समीक्षा वर्षमा मुद्रा तथा निक्षेपतर्फको दायित्व रू. १७ अर्ब २४ करोडले वृद्धि भएको छ । फलस्वरुप, समीक्षा वर्ष समग्र शोधनान्तर रू. ४१ अर्ब २८ करोडले बचतमा रहेको छ । अघिल्लो वर्ष रू. २९ अर्ब ६८ करोडको शोधनान्तर बचत रहेको थियो (तालिका १५) ।

कुल विदेशी विनिमय संचिति

१.५७ २०६६ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति २०६५ असार मसान्तको तुलनामा ३१.७ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब ७९ अर्ब ९९ करोड पुगेको छ जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको विदेशी मुद्रा संचितिको अंश ८०.१ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को सोही अवधिमा यस्तो सञ्चिति २८.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २ खर्ब १२ अर्ब ६२ करोड पुगेको थियो जसमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको संचितिको अंश ७९.८ प्रतिशत रहेको थियो । अमेरिकी डलरमा भने २०६५ असारदेखि २०६६ असार मसान्तसम्ममा कुल सञ्चिति १५.६ प्रतिशतले वृद्धि भई अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५९ करोड पुगेको छ ।

अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा कुल सञ्चिति अमेरिकी डलरमा गणना गर्दा २१.९ प्रतिशतले बढेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को आयातलाई आधार मान्दा विदेशी विनिमय सञ्चितिको विद्यमान स्तरले १२.० महिनाको वस्तु आयात र ९.८ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहेको देखिन्छ (तालिका १६) ।

तालिका १.५
संचिति पर्याप्तता परिसूचकहरू (Reserve Adequacy Indicators)

	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६[अ]
व्यापार परिसूचक (महिनामा)			
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु मात्र)	१०.२	११.५	१२.०
आयात धान्ने क्षमता (वस्तु तथा सेवा)	८.४	९.३	९.८
ऋण परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय संचिति / कुल वैदेशिक ऋण	७६.२	८५.१	११३.७
मौद्रिक परिसूचक (प्रतिशतमा)			
कुल विदेशी विनिमय संचिति / विस्तृत मुद्रा प्रदाय	४१.७	४२.९	४४.२
कुल विदेशी विनिमय संचिति / संचित मुद्रा	१३८.४	१४७.१	१४३.२
कुल विदेशी विनिमय संचिति / कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	२२.७	२६.०	२९.२

अ : अपरिष्कृत
श्रोतः नेपाल राष्ट्र बैंक, महालेखा नियन्त्रक कार्यालय

१.५८ २०६६ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय संचितिको विस्तृत मुद्रा प्रदाय र संचित मुद्रासँगको अनुपात क्रमशः ४४.२ प्रतिशत र १४३.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपातहरू क्रमशः ४२.९ प्रतिशत र १४७.१ प्रतिशत रहेका थिए ।

वैदेशिक ऋण

१.५९ २०६६ असार मसान्तमा भुक्तानी गर्न बाँकी नेपालको कुल वैदेशिक ऋण गत वर्षको सोही समयको तुलनामा १.५ प्रतिशतले गिराबट आई रू. २४६ अर्ब १६ करोड रहेको छ । गत वर्षको असार मसान्तमा उक्त ऋण रू. २५० अर्ब रहेको थियो । २०६५ असार मसान्तमा कुल विदेशी विनिमय संचिति/कुल वैदेशिक ऋण अनुपात ८५.१ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा ११३.७ प्रतिशत पुगेको छ ।

विनिमय दर प्रवृत्ति

१.६० आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा नेपाली रूपैयाँ अन्य प्रमुख अन्तर्राष्ट्रिय मुद्राहरू - अमेरिकी डलर, युरो र जापनिज येन - सँग अवमूल्यन भएको छ भने स्टर्लिङ्ग पाउण्डसँग अधिमूल्यन भएको छ । २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा नेपाली रूपैयाँ अमेरिकी डलरसँग १२.२४ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । त्यसैगरी नेपाली मुद्रा यस अवधिमा यूरोसँग ०.३२ प्रतिशत र जापानी येनसँग २३.४८ प्रतिशतले अवमूल्यन भएको छ । स्टर्लिङ्ग पाउण्डसँग भने नेपाली रूपैयाँ ७.१९ प्रतिशतले अधिमूल्यन भएको छ । नेपाली रूपैयाँको भारतीय रूपैयाँसँगको विनिमय दर भने समीक्षा अवधिमा पनि स्थिर रह्यो ।

तालिका १.६
विनिमय दर प्रवृत्ति

विदेशी मुद्रा	खरीद दर (नेपाली रूपैयाँमा)			अधिमूल्यन(+)/अवमूल्यन(-)	
	असार मसान्त			(प्रतिशतमा)	
	२०६४	२०६५	२०६६	२०६५	२०६६
१ अमेरिकी डलर	६४.८५	६८.५०	७८.०५	-५.३३	-१२.२४
१ पाउण्ड स्टर्लिङ्ग	१३१.४३	१३५.८९	१२६.७८	-३.२८	७.१९
१ यूरो	८९.२७	१०८.७२	१०९.०७	-१७.८९	-०.३२
१० जापानी येन	५.३०	६.४२	८.३९	-१७.४५	-२३.४८

सरकारी वित्त स्थिति

१.६१ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सरकारी वित्त स्थिति मूलतः विस्तारकारी नै रह्यो । सरकारी कर्मचारीहरूको तलव वृद्धि र अन्य विभिन्न शीर्षकहरूमा खर्च भएको कारण समीक्षा वर्षमा सरकारी खर्चमा उल्लेख्य वृद्धि भएको छ । जसको फलस्वरुप सरकारी बजेटघाटा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ३.५ प्रतिशत पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष सो अनुपात २.७ प्रतिशत मात्र थियो । तर, पूँजीगत खर्चको सन्दर्भमा सन्तोषजनक उपलब्धि हासिल भएन । वर्षको अन्त्यमा मात्र पूँजीगत खर्च बढ्ने प्रवृत्ति यो वर्ष अझ बढ्न गयो ।

सरकारी खर्च

१.६२ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नगद प्रवाहमा आधारित कुल सरकारी खर्च ३७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. २०५ अर्ब ७१ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सरकारी खर्च १९.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। सबै प्रकारको सरकारी खर्चमा वृद्धि भएको कारण समीक्षा अवधिमा कुल सरकारी खर्चको वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा उच्च रहेको हो ।

१.६३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल सरकारको नगद प्रवाहमा आधारित चालू खर्च ३५.१ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. ११९ अर्ब ३८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष चालू खर्च १९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। सरकारी कर्मचारीहरूको तलब वृद्धि तथा अन्य शीर्षकहरूमा खर्चमा वृद्धि भएकोले समीक्षा अवधिमा चालू खर्च बढेको हो ।

१.६४ समीक्षा वर्षमा पूँजीगत खर्च ४३.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ६१ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष पूँजीगत खर्च ३३.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। आर्थिक वर्षको अन्त्यमा पूँजीगत खर्च बढी हुने विगतदेखिकै प्रवृत्ति दोहोरिनु, ठेक्कापट्टा बापतको रकम भुक्तानी, सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा तिब्रता, स्थानीय निकायलाई बजेट निकासा लगायत साना किसान ऋण मिनाहा कार्यक्रम अन्तर्गत उल्लेख्य रकम भुक्तानी भएको कारण समीक्षा अवधिमा पूँजीगत खर्चमा विस्तार आएको हो ।

१.६५ आर्थिक वर्ष २०६४/६५मा कुल सरकारी खर्चमा चालू खर्चको अंश ५८.१ प्रतिशत, पूँजीगत खर्चको अंश ३०.१ प्रतिशत, साँवा भुक्तानीको अंश ९.१ प्रतिशत र फ्रीज खर्चको अंश २.७ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष ती अनुपातहरू क्रमशः ५८.९ प्रतिशत, २८.७ प्रतिशत, १०.८ प्रतिशत र १.६ प्रतिशत रहेका थिए।

चार्ट १.६ : नगद प्रवाहमा आधारित सरकारी खर्चको संरचना (२०६५।६६)

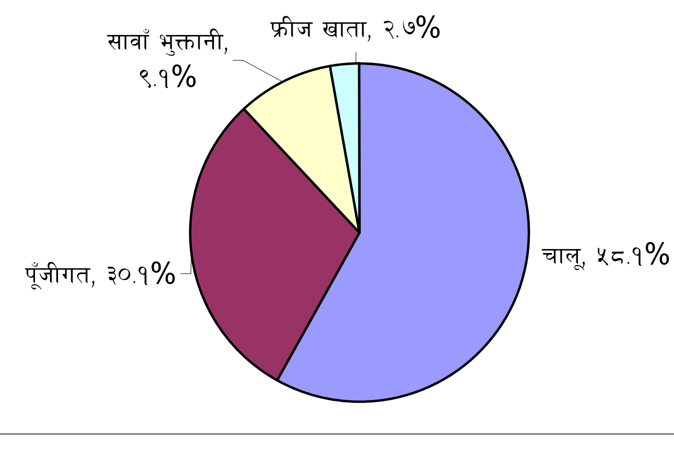

सरकारी राजस्व

१.६६ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल सरकारको राजस्व ३३.३ प्रतिशतको उल्लेख्य दरले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. १४३ अर्ब ४८ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष राजस्व २२.७ प्रतिशतले वृद्धि भई

रू. १०७ अर्ब ६२ करोड रहेको थियो । फलस्वरुप, राजस्व/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा १३.२ प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा १४.९ प्रतिशत पुगेको छ । राजस्व चुहावटमा नियन्त्रण, राजस्व प्रशासनमा सुधार लगायत स्वयंकर घोषणा जस्ता कार्यक्रमहरूमा सरकारको दृढ प्रतिवद्धता लगायत गैर-कर राजस्वको परिचालनमा उल्लेख्य वृद्धि भएकोले समीक्षा अवधिमा राजस्व परिचालनमा उत्साहजनक वृद्धि भएको हो ।

१.६७ राजस्वका शीर्षकहरूमध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर (VAT) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २८.० प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३९ अर्ब ८९ करोड परिचालन भएको छ। विप्रेषण आयमा भएको वृद्धिसँगै बढ्दो आयात तथा उपभोगमा भएको वृद्धि र मूल्य अभिवृद्धि कर प्रशासनमा भएका सुधारहरूको कारण समीक्षा अवधिमा मूल्य अभिवृद्धि कर राजस्वमा वृद्धि भएको हो ।

१.६८ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा भन्सार महसूलबाट प्राप्त राजस्व ३४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २६ अर्ब ६४ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व १८.६ प्रतिशतले मात्र वृद्धि भएको थियो। भन्सार प्रशासनमा गरिएका सुधारहरू, उच्च भन्सार दर लाग्ने सवारी साधनहरू तथा पार्टपुर्जाको आयातमा वृद्धि र भारतीय अन्तःशुल्क फिर्ता रकम पनि बढेकाले भन्सार राजस्वको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

१.६९ समीक्षा वर्षमा अन्तःशुल्क राजस्व ४५.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १६ अर्ब २९ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व २१.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। अन्तःशुल्क लाग्ने नयाँ वस्तुहरूको पहिचान, अन्तःशुल्क प्रशासनमा गरिएका सुधारहरू र उच्च अन्तःशुल्क लाग्ने हल्का सवारी साधनहरूको आयातमा उल्लेख्य वृद्धि भएको कारण समीक्षा अवधिमा अन्तःशुल्क राजस्व बढेको हो ।

१.७० आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा सरकारको आयकर राजस्व ४२.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २७ अर्ब २१ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष सो राजस्व १९.९ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। स्वयंकर घोषणा कार्यक्रममार्फत उल्लेख्य रुपमा थप राजस्व प्राप्त भएकोले समीक्षा अवधिमा आयकर राजस्वमा विस्तार आएको हो ।

चार्ट १.७ : आ.व. २०६५/६६ को राजस्व परिचालनको संरचना

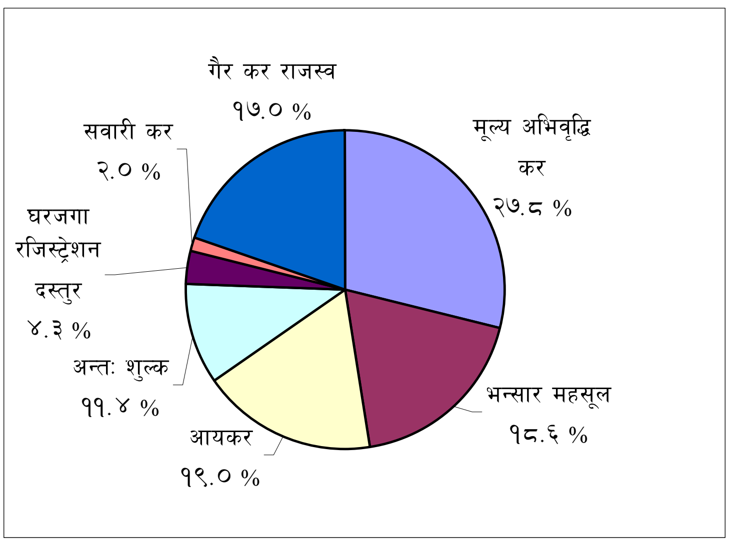

१.७१ समीक्षा वर्षमा कुल राजस्व परिचालनमा मूल्य अभिवृद्धि करको अंश २७.८ प्रतिशत, भन्सार महशुलको अंश १८.६ प्रतिशत, अन्तःशुल्कको अंश ११.४ प्रतिशत र आयकरको अंश १९.० प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष ती अनुपातहरू क्रमशः २९.० प्रतिशत, १८.४ प्रतिशत, १०.४ प्रतिशत र १७.८ प्रतिशत रहेका थिए ।

१.७२ समीक्षा वर्षमा गैर-कर राजस्व १४.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २४ अर्ब ४७ करोड परिचालन भएको छ। अघिल्लो वर्ष गैर-कर राजस्व ३६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। अघिल्लो वर्ष नेपाल राष्ट्र बैंक लगायत अन्य केही सरकारी संस्थानहरूबाट सरकारलाई प्राप्त हुने लाभांश रकम वृद्धि भएको, नेपाल टेलिकम, नेपाल विद्युत प्राधिकरण र नागरिक उड्डयन प्राधिकरण जस्ता संस्थानहरूबाट सरकारलाई साँवा फिर्ता प्राप्त भएको

तुलनामा यस वर्ष कम रकम प्राप्त भएको कारण गैर-कर राजस्वमा वृद्धि अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम भएको हो ।

करसम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाहरू

राजस्वको दायरा बढाउने रणनीति

- स्वयं कर घोषणाद्धारा कर असूली गर्ने
- घर बहाल कर १० प्रतिशतमा झार्ने
- शैक्षिक परामर्श सेवालाई करको दायरामा ल्याउने
- निजी क्षेत्रबाट सञ्चालित शिक्षण संस्थाहरूलाई करको दायरामा ल्याउने
- ईंटा उद्योगहरूलाई करको दायरामा ल्याउने
- करको दायरामा नआएको अन्यलाई दायराभित्र ल्याउने
- मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता हुनुपर्ने दायित्व भएका करदातालाई सहुलियत दिई करको दायराभित्र ल्याउने
- मदिरा चुरोट र सूर्तीजन्य वस्तुको अन्तःशुल्क बढाउने
- गैरकर राजस्वको असूली बढाउने

(क) WTO सम्झौता बमोजिम १३१ उप-शीर्षकमा पर्ने सामानको दर शून्य गरी तीमध्ये ६२ उप-शीर्षकका सामानमा हालको भन्सार दर बराबर अन्तःशुल्क लगाउन प्रस्ताव गरेको ।

(ख) १० प्रतिशतको पूँजीगत लाभकरलाई १५ प्रतिशत कायम गरिएको ।

(ग) शिक्षा सेवा, स्वास्थ्य सेवा (सरकारी र सामुदायिक वाहेक) मा ५ प्रतिशतको थप कर लगाइएको ।

(घ) सवारी साधनहरूको सवारी कर र अन्तःशुल्कमा उल्लेख्य वृद्धि भएको ।

(ङ) काठमाडौं उपत्यकाभित्र घरजग्गाको लिखत पारित गर्दा ५ प्रतिशत थप शुल्क लिने निर्णय भएको ।

(च) ग्रामीण लघुवित्त संस्था, विकास बैंक, हुलाक बचत बैंक, सहकारी संघ संस्थाको निक्षेप रकमबाट आर्जित वार्षिक रू. १० हजार रूपैंया सम्मको व्याजमा कर छुट दिने व्यवस्था गरिएको ।

(छ) महिलाले तिर्नुपर्ने पारिश्रमिक करमा १० प्रतिशत छुट र महिलाका नाममा पास हुने घरजग्गाको रजिष्ट्रेशन दस्तुरको छुटमा वृद्धि गरिएको ।

करका दरहरू

१.७३ व्यक्तिगत आयकर र संस्थागत आयकरका दरहरूमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा परिवर्तन गरिएको छैन । तर, २०५८ सालदेखि विशेष शुल्कको रुपमा १.५ प्रतिशतका दरले लाग्दै आएको थप करलाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि खारेज गरियो ।

१.७४ अन्तःशुल्कतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा ४, ५, १५, ३२ र ५३ प्रतिशत गरी पाँचवटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ५, १०, १५, २०, २५, ३०, ३५, ४५ प्रतिशत गरी आठवटा दरहरू कायम गरिएको छ । आयात महसुलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा ५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४०, ५५, ८० प्रतिशत गरी नौ वटा दरहरू कायम रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा पनि ती दरहरू ५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४०, ८० प्रतिशत गरी आठवटा कायम गरिएको छ । निकासी महसुलतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा ०.५, १, ४, ८, ७०, २०० प्रतिशतका छवटा दरहरू कायम रहेकामा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २, ७०, २०० प्रतिशत गरी तीनवटा दरहरू कायम रहेका छन् ।

तालिका १.७

करका दरहरू

	२०६४/६५	२०६५/६६
१. पैठारी महसुल (प्रतिशतमा)	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४०, ५५, ८०	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ४०, ८०
२. निकासी महसुल (प्रतिशतमा)	०.५, १, ४, ८, ७०, २००	२, ७०, २००
३. अन्तःशुल्क (प्रतिशतमा)	४, ५, १५, ३२, ५३	५, १०, १५, २०, २५, ३०, ३५, ४५
४. मूल्य अभिवृद्धि कर (प्रतिशतमा)	१३	१३
५. आयकर		
(क) आयकर नलाग्ने हद		
(१) व्यक्तिको लागि	रू. ११५,०००।	रू. ११५,०००।
(२) दम्पत्ति वा परिवारको लागि	रू. १४०,०००।-	रू. १४०,०००।-
(ख) आयकरको दर (प्रतिशतमा)		
(१) पहिलो रू ८५,०००।- मा	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
(२) त्यसपछिको बाँकी रकममा	२५+१.५प्रतिशत	२५प्रतिशत
संस्थागत कर		
(क) कर्पोरेट खुद आयमा समदरले		
(१) बैंक, वित्तीय कम्पनी लगायत वित्तीय संस्थाहरू	३० प्रतिशत	३० प्रतिशत
(२) अन्य	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
(ख) साझेदारी फर्म	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
घर जग्गा वहाल कर	१५ प्रतिशत	१० प्रतिशत
मिटिङ्ग भत्ता	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
कमिसन	१५ प्रतिशत	१५ प्रतिशत
चिट्ठा, उपहार पुरस्कार	२५ प्रतिशत	२५ प्रतिशत
ब्याज कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
संचयकोष तथा पेन्सन	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
सरकारी ऋणपत्र	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत
लाभांश कर	५ प्रतिशत	५ प्रतिशत

वैदेशिक नगद अनुदान

१.७५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वैदेशिक नगद अनुदान ३९.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २४ अर्ब ४० करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यस्तो अनुदान ३७.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १७ अर्ब ५३ करोड परिचालन भएको थियो ।

बजेट घाटा/बचत

१.७६ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ४९.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३३ अर्ब ५१ करोड पुगेको छ। आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा नगद बजेट घाटा रू. २२ अर्ब ४८ करोड रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग नगद प्रवाहमा आधारित बजेट घाटाको अनुपात ३.५ प्रतिशत रह्यो भने आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा सो अनुपात २.७ प्रतिशत रहेको थियो।

बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतहरू

१.७७ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा बजेट घाटा पूर्तिका स्रोतको रूपमा कुल आन्तरिक ऋण रू. १८ अर्ब ४२ करोड परिचालन भएको छ। कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग समीक्षा वर्षमा परिचालन गरिएको आन्तरिक ऋणको अनुपात १.९ प्रतिशत हुन आउँछ।

१.७८ समीक्षा अवधिमा रू ८ अर्ब ७८ करोड आन्तरिक ऋणको भुक्तानी भएको र नेपाल सरकारले रू ७ अर्ब ९९ करोड अधिविकर्ष लिएको कारण (आ.व २०६४/६५ मा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको रू ३ अर्ब ९५ करोड बचत समेत समायोजन गर्दा) समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण परिचालन रू. १७ अर्ब ६२ करोड रहेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १.८४ प्रतिशत हुन आउँछ । फलतः नेपाल सरकारको कुल तिर्न बाँकी आन्तरिक ऋण (अधिविकर्षसहित) २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. १२८ अर्ब ८६ करोड पुगेको छ, जुन कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको १२.६ प्रतिशत हुन आउँछ ।

१.७९ न्यून वित्त पूर्तिको अर्को उपाय वैदेशिक नगद ऋण परिचालन आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा ३.८ प्रतिशतले कमी आई रू. ३ अर्ब ७३ करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्ष रू. ३ अर्ब ८७ करोड बराबर वैदेशिक ऋण परिचालन भएको थियो ।

सार्वजनिक संस्थानहरूको स्थिति

१.८० नेपाल सरकारको पूर्ण/अधिकांश स्वामित्वमा रहेका ३६ वटा संस्थानहरूमध्ये आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा १७ वटा संस्थानहरूले मुनाफा आर्जन गरेका छन् भने १९ वटा संस्थानहरू घाटामा सञ्चालन भएका छन् ।

१.८१ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा संस्थानहरूले रू ४ अर्ब ९४ करोड खुद मुनाफा आर्जन गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष यस्तो मुनाफा रू ७ अर्ब ७४ करोड रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा मुख्य रुपमा नेपाल दूरसञ्चार कम्पनी लि. ले रू ७ अर्ब ९४ करोड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लि.ले रू १ अर्ब ७७ करोड खुद मुनाफा गरी समग्रमा खुद मुनाफा बढाउन योगदान गरेका छन् । त्यस्तै, नेपाल आयल निगमको नोक्सानी अघिल्लो आर्थिक वर्षको रू १ अर्ब ९२ करोडबाट बढेर आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रू ५अर्ब ५७ करोड पुगेकोले पनि खुद मुनाफा घटेको छ । तर, पेट्रोलियम पदार्थको अन्तर्राष्ट्रिय मूल्यमा भएको कमी अनुरुप स्थानीय मूल्यमा आवश्यक समायोजन नभइसकेको कारण आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल आयल निगम लि. को नाफा बढेर रू ५ अर्ब ३ करोड पुग्ने अनुमान गरिएको छ । त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा समग्र संस्थानहरूको खुद मुनाफा रू १८ अर्ब ४२ करोड हुने अनुमान गरिएको छ ।

१.८२ सबै सरकारी संस्थानहरूको कुल शेयरधनीकोष आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रू ४८ अर्ब ११ करोडको हाराहारीमा रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को अन्त्यसम्ममा संस्थानहरूमा नेपाल सरकारको शेयर लगानी रू ८१ अर्ब ९२ करोड रहेको छ। तर, सो वर्षको अन्त्यसम्म ४१ प्रतिशत पूँजी क्षय भइसकेको छ। उक्त लगानीबाट आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा सरकारले रू १ अर्ब ५१ करोड लाभांश प्राप्त गरेको छ , जुन कुल शेयर लगानीको १.८४ प्रतिशत हुन आउँछ । त्यस्तै, ऋण लगानीतर्फ आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को अन्त्यसम्ममा रू ७३ अर्ब ८१ करोड बक्यौता रहेको छ। यसमध्ये आन्तरिक ऋणतर्फ रू १३ अर्ब १६ करोड र वाह्य ऋणतर्फ रू ६० अर्ब ६९ करोड रहेको छ ।

१.८३ मुनाफा आर्जन गर्ने संस्थानहरूमध्ये पनि अधिकांशको आर्थिक अवस्था, क्षमता उपयोग तथा कर्मचारी उत्पादकत्व सन्तोषजनक भने देखिंदैन । सरकारले संस्थानहरूमा गरेको लगानीको प्रतिफल अत्यन्त न्यून रहनु, लेखापरीक्षण अद्यावधिक नहुनु, जनशक्तिको चाप तीव्र रहनु, अधिकांश संस्थानहरू घाटामा सञ्चालित हुनु, कतिपय संस्थानहरूको ऋणात्मक स्वपूँजी (negative networth) हुनु, संस्थानहरूले कर्मचारीको लागि कोष खडा नगरी सुविधा वृद्धि गरी सरकारलाई अदृश्य भार बहन गराउनु, घाटामा रहेका संस्थानहरूले सरकारमाथि निर्भरता बढाउँदै लैजानु र नाफामा रहेका संस्थानहरूले आवश्यकताभन्दा बढी सुविधा लिने प्रवृत्ति रहनु, उपयुक्त र नवीन प्रविधिको अभाव हुनु, बजार भाउ अनुसार मूल्य निर्धारण गर्ने स्वतन्त्रता संस्थानहरूलाई नहुनु र संस्थानहरूको अनुगमन र निरीक्षणको लागि स्पष्ट नीति र संयन्त्रको अभाव रहनु आदि सरकारी संस्थानमा विद्यमान ज्वलन्त समस्याहरू हुन् ।

सार्वजनिक संस्थानहरूको निजीकरण र खारेजी

१.८४ सार्वजनिक संस्थानहरूबाट सरकारलाई परेको प्रशासनिक बोझ र राष्ट्रिय बजेटको अनावश्यक भारलाई क्रमशः कम गर्दै लैजाने, उद्योग एवं प्रतिष्ठानको व्यावसायिक दक्षता अभिवृद्धि गरी उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने, सरकारी संस्थानमा गरिने अनुत्पादनशील लगानीको कारण निजी क्षेत्रको लगानी विस्थापन हुने सम्भावनालाई कम गर्ने, आर्थिक विकासमा निजी क्षेत्रको सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने अभिप्रायले २०५० सालदेखि नेपाल सरकारले संस्थानहरूको निजीकरण प्रक्रिया शुरु गरेको हो । २०६५ चैत्र मसान्तसम्म ३० वटा सार्वजनिक संस्थानहरूको व्यवसाय एवं सम्पत्ति बिक्री, शेयर बिकी, व्यवस्थापन करार, सम्पत्ति बिकी र भाडाको माध्यमबाट निजीकरण र विघटन तथा खारेजी गरिएको छ । तथापि निजीकरण पनि समस्यामुक्त छैन । विघटित सरकारी संस्थानहरूको दायित्व यद्यपि फरफारक हुन नसकी सरकारले अझै पनि भुक्तानी गर्नु परिरहेको, कतिपय विघटित संस्थानहरूको मुद्दा अदालतमा विचाराधीन रहनाले सरकारले पाउनु पर्ने रकम सहज रुपमा प्राप्त हुन नसकेको, निजीकरणको सिलसिलामा भाडामा दिइएका जग्गाहरू अतिक्रमण भएको, कतिपय विघटित संस्थानहरूको सम्पत्ति बिक्रीमा कठिनाई भएको आदि संस्थान निजीकरणको क्रममा व्यहोर्नु परेका मुख्य चुनौतिहरू हुन् ।

मौद्रिक स्थिति

मौद्रिक योगाङ्कहरूको वृद्धिदर

१.८५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा मौद्रिक योगाङ्कहरूको विस्तार उच्च रह्यो । समीक्षा वर्षमा विस्तृत मुद्राप्रदाय २७.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षमा उक्त मुद्राप्रदाय २५.२ प्रतिशतले विस्तार भएको थियो । विस्तृत मुद्राप्रदायको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्षको ६०.४ प्रतिशतबाट बढेर समीक्षा वर्षमा ६५.५ प्रतिशत पुगेको छ । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा संकुचित मुद्राप्रदाय २७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्राप्रदाय २१.६ प्रतिशतले बढेको थियो । खुद बैदेशिक तथा आन्तरिक सम्पत्तिको विस्तार उच्च रहेकोले मौद्रिक योगाङ्कहरूको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

१.८६ संकुचित मुद्राप्रदायका अंशहरूमध्ये चलनचल्तिमा रहेको मुद्रा अघिल्लो वर्ष १९.९ प्रतिशतले बढेको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २५.५ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । विप्रेषण आप्रवाहमा भएको वृद्धिले ग्रामीण क्षेत्रमा मौद्रिक विस्तार हुनु तर बैंक तथा वित्तीय संस्थाको अपर्याप्तताका कारण उक्त क्षेत्रको नगद तत्काल बैंकिङ्ग क्षेत्रमा आउन नसक्नु र उच्च मुद्रास्फीतिको कारण कारोवारको लागि थप नगद मौज्दातको माग बढ्नु जस्ता कारणले गर्दा चलनचल्तिमा रहेको मुद्रा बढेको हो । त्यस्तै, माग निक्षेप अघिल्लो वर्ष २५.० प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा ३०.५ प्रतिशतले बढेको छ । निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाहमा विस्तार आएकोले माग निक्षेपको वृद्धि उच्च रहेको हो । समीक्षा वर्षमा आवधिक निक्षेपको वृद्धिदर भने अघिल्लो वर्षको २७.० प्रतिशतको तुलनामा सीमान्त कमी आई २६.९ प्रतिशतले बढेको छ ।

मौद्रिक विस्तारका कारक तत्वहरू

१.८७ मुद्राप्रदायका विस्तारकारी श्रोतहरूमा खुद वैदेशिक र आन्तरिक सम्पत्ति दुवैको उच्च विस्तार भएको छ । समीक्षा वर्षमा खुद वैदेशिक सम्पत्ति (विदेशी विनिमय मुल्याङ्कन नाफा नोक्सान समायोजित) रू ३७ अर्ब ७३ करोड (२२.० प्रतिशत) ले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति रू २९ अर्ब ६७ करोड (२२.५ प्रतिशत) ले बढेको थियो । विप्रेषण आप्रवाह उच्च रहनुको साथै नेपाल सरकारको वैदेशिक सहयोग परिचालनमा पनि वृद्धि भएकोले खुद वैदेशिक सम्पत्ति बढेको हो । यसैगरी आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को तुलनामा समीक्षा वर्षमा खुद आन्तरिक सम्पत्ति रू ९६ अर्ब ९ करोड (२९.७ प्रतिशत) ले वृद्धि भएको छ ।

१.८८ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जा २६.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त कर्जा २१.३ प्रतिशतले बढेको थियो । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्र र नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी उच्च दरले बढेकोले कुल आन्तरिक कर्जाको वृद्धिदर उच्च रहन गएको हो ।

१.८९ नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा ११.२ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा १९.५ प्रतिशतले बढेको छ । राजश्व परिचालनको तुलनामा खर्चमा विस्तार आएकोले नेपाल सरकारले बजेट घाटा पुरा गर्न बैंकिङ्ग क्षेत्रबाट उच्च आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको हुँदा नेपाल सरकारमाथिको खुद दावी उच्च दरले बढेको हो । समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारले मौद्रिक अधिकारीबाट रू ७ अर्ब ९९ करोडको अधिविकर्ष प्रयोग गरेको छ ।

१.९० समीक्षा वर्षमा गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमाथिको दावी ९.६ प्रतिशत अर्थात रू ५४ करोडले घटेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त दावी १०.४ प्रतिशत अर्थात रू ५३ करोडले बढेको थियो । गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमध्ये नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेड, नेपाल खाद्य संस्थान तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरणले बैकिङ्ग क्षेत्रबाट लिएको कर्जाको केही अंश र नेपाल आयल निगम लि. ले सम्पूर्ण कर्जा भुक्तान गरेकोले गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमाथिको दावी घटेको हो ।

१.९१ समीक्षा वर्षमा वित्तीयसंस्थाहरूमाथिको दावी ६०.५ प्रतिशत अर्थात रू २ अर्ब ८५ करोडले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त संस्थाहरूमाथिको दावी ३०.० प्रतिशत अर्थात रू १ अर्ब ९ करोडले बढेको थियो । अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा सरकारी वित्तीय संस्थाहरूमाथिको दावी घटेपनि विकास बैंक तथा अन्य वित्तीय संस्थामा वाणिज्य बैंकहरूको अल्पकालीन लगानी बढेकोले वित्तीय संस्थाहरूमाथिको दावी उच्च दरले बढेको हो ।

१.९२ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च दरले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त क्षेत्रमाथिको दावी २४.३ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा २८.३ प्रतिशतले बढेको छ । निजी क्षेत्रतर्फ थोक तथा खुद्रा व्यापार र उपभोग्य कर्जामा विस्तार आउनुको अतिरिक्त "ग" वर्गको वित्त कम्पनीको रुपमा कार्य गरिरहेको किस्ट

मर्चेन्ट बैंक एण्ड फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड वाणिज्य बैंकमा स्तरोन्नति भएको र उक्त वित्तीय संस्थाले प्रवाह गरेको कर्जा समेत समावेश भएकोले उक्त क्षेत्रमाथिको दावी उच्च रहन गएको हो ।

सञ्चित मुद्रा

१.९३ समीक्षा वर्षमा सञ्चित मुद्रा ३५.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मुद्रा २१.२ प्रतिशतले विस्तार भएको थियो । उच्च विप्रेषण आप्रवाहका कारणले मौद्रिक अधिकारीको खुद बैदेशिक सम्पत्तिमा उल्लेख्य अर्थात रू ४५ अर्ब ८४ करोडले विस्तार आएकोले सञ्चित मुद्राको वृद्धि उच्च रहन गएको हो । मागतर्फ, सञ्चित मुद्रा वृद्धिको प्रभाव चलनचल्तिमा रहेको मुद्रा र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दातमा पर्न गएको छ ।

मुद्रा तथा वित्तीय बजार

वाणिज्य बैंकहरूको साधनको श्रोत तथा उपयोगको स्थिति

वाणिज्य बैंकहरूको साधन परिचालन

१.९४ वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्ति तथा दायित्व २८.३ प्रतिशतले वढी २०६६ असारमसान्तमा रू ७०४ अर्ब २२ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त सम्पत्ति तथा दायित्व २४.९ प्रतिशतले बढेको थियो । उच्च विप्रेषण आप्रवाहका कारण निक्षेप परिचालन बढेको, चुक्ता पूँजी वृद्धि भएको तथा एउटा वाणिज्य बैंक थपिन गएकोले वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति तथा दायित्वको वृद्धिदर उच्च रहेको हो ।

१.९५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप परिचालन कुल रू १२८ अर्ब ३० करोड (३०.४ प्रतिशत) ले बढी २०६६ असार मसान्तमा रू ५४९ अर्ब ८३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको कुल निक्षेप परिचालन रू ८७ अर्ब ७ करोड (२६.० प्रतिशत) ले बढेको थियो । कुल निक्षेप परिचालनमा स्वदेशी मुद्रामा भएको निक्षेप परिचालन रू ४९४ अर्ब ४९ करोड रहेको छ । उच्च निक्षेप परिचालनका कारणहरूमा वाणिज्य बैंकहरूको शाखा विस्तार, वाणिज्य बैंकको संख्यामा थप एकले वृद्धि र उत्साहजनक विप्रेषण आप्रवाह प्रमुख रहेका छन् ।

१.९६ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको माग निक्षेप २८.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त निक्षेप २६.८ प्रतिशतले बढेको थियो । वाणिज्य बैंकहरूको निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा प्रवाहमा विस्तार आएकोले माग निक्षेपको वृद्धि उच्च रहन गएको हो । माग निक्षेपमध्ये स्वदेशी मुद्राको निक्षेप अघिल्लो वर्ष २३.१ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ३३.५ प्रतिशतले बढेको छ । विदेशी मुद्राको माग निक्षेप भने समीक्षा वर्षमा १.६ प्रतिशतले घटेको छ ।

१.९७ समीक्षा वर्षमा बचत निक्षेप २२.९ प्रतिशतले बढेको छ । बचत निक्षेपमध्ये स्वदेशी मुद्राको निक्षेप २२.८ प्रतिशत र विदेशी मुद्राको निक्षेप २५.४ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त निक्षेपहरूको वृद्धिदर क्रमशः २१.१ प्रतिशत र २०.९ प्रतिशत रहेको थियो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा मुद्दती निक्षेप ४१.८ प्रतिशतले बढेको छ । स्वदेशी मुद्रामा मुद्दती निक्षेप ३३.२ प्रतिशत र विदेशी मुद्रामा १०३ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त निक्षेपहरू क्रमशः ३७.५ प्रतिशत र ११.४ प्रतिशतले बढेको थियो । कुल निक्षेप परिचालनमा बचत निक्षेपको अंश ४७.३ प्रतिशत र मुद्दती निक्षेपको अंश ३९.३ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त अनुपातहरू क्रमशः ५०.२ प्रतिशत र ३६.१ प्रतिशत रहेको थियो । कुल निक्षेप परिचालनमा मुद्दती निक्षेपको अंश बढ्दै जानु दिर्घकालीन पूँजी परिचालनको लागि सकारात्मक रूपमा लिन सकिन्छ ।

१.९८ निक्षेप परिचालनको अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरूले चुक्ता पूँजी बढाएर पनि वित्तीय साधन परिचालन गरेका छन । वाणिज्य बैंकहको चुक्ता पूँजी थप रू. ८ अर्ब ९९ करोडले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. ४० अर्ब ७४ करोड पुगेको छ । वैकिङ्ग क्षेत्रको कुल सम्पत्ती/दायित्वमा चुक्ता पूँजी परिचालनको मात्रा बढ्दै जानु वित्तीय स्थायित्वको लागि सकारात्मक पक्ष हो ।

वाणिज्य बैंकहरूको साधनको उपयोग

१.९९ वाणिज्य बैंकहरूको कर्जा तथा लगानी अघिल्लो वर्ष २३.५ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्षमा २३.३ प्रतिशतले विस्तार भई २०६६ असार मसान्तमा कुल रू. ५१८ अर्ब २२ करोड पुगेको छ । कर्जा तथा लगानीका अंशहरूमध्ये निजी क्षेत्रमाथिको दावी उच्च छ । उक्त दावी कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको ४५.४ प्रतिशत र कुल निक्षेपको ७८.७ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूको निजी क्षेत्रमाथिको दावी २६.९ प्रतिशतले विस्तार भएकोमा समीक्षा वर्ष २८.५ प्रतिशतले विस्तार भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ४३२ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ । निजी क्षेत्रमाथिको दावीको वृद्धिदर उच्च रहेको भएपनि वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जाको वृद्धि भने अघिल्लो वर्षको तुलानामा समीक्षा वर्षमा सीमान्त दरले कम रहेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूबाट निजी क्षेत्रतर्फ प्रवाहित कर्जा ३२.५ प्रतिशत (रू. ७५ अर्ब ३२ करोड) ले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ३१.६ प्रतिशत (रू. ९७ अर्ब १५ करोड) ले बढेको छ । फलस्वरूप, समीक्षा वर्षमा कर्जा-निक्षेप अनुपात अघिल्लो वर्षको ८२.६ प्रतिशतबाट घटी ८१.२ प्रतिशतमा कायम भएको छ ।

१.१०० वाणिज्य बैंकहरूको कुल सम्पत्तिमा सरकारी ऋणपत्रमा गरिएको लगानी १०.२ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त लगानी कुल सम्पत्तिको १३.१ प्रतिशत रहेको थियो । समीक्षा वर्षमा उक्त लगानी ०.७ प्रतिशतले घटेको छ । नेपाल सरकारले वाणिज्य बैंकहरूबाट खुद आन्तरिक ऋण कम परिचालन गरेकोले उक्त लगानीमा कमी आएको हो । त्यस्तै, वाणिज्य बैंकहरूको वित्त कम्पनि तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूमा अल्पकालीन लगानी बढेकोले वित्तीय संस्थामाथिको दावी ७२.६ प्रतिशलते बढेको छ भने गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमध्ये नेशनल ट्रेडिङ्ग लिमिटेड, नेपाल खाद्य संस्थान तथा नेपाल विद्युत प्राधिकरणले बैकिङ्ग क्षेत्रबाट लिएको कर्जाको केही अंश र नेपाल आयल निगमले सम्पूर्ण कर्जा भुक्तान गरेकोले गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूमाथिको दावी ९.७ प्रतिशतले घटेको छ ।

१.१०१ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूको तरल सम्पत्तिमा उल्लेख्य विस्तार आएको छ । वाणिज्य बैंकहरूको तरल कोष अघिल्लो वर्ष २१.७ प्रतिशतले बढेकोमा समीक्षा वर्षमा ४७.० प्रतिशतले बढेर रू ११६ अर्ब ११ करोड पुगेको छ । तरल कोष विस्तारको मुख्य कारणहरूमा समीक्षा वर्षमा भएको निजी क्षेत्रतर्फको उच्च विप्रेषण आप्रवाह र नेपाल सरकारले आर्थिक वर्षको अन्त्यमा पूँजीगत खर्च बढाएकाले वाणिज्य बैंकहरूको तरल कोषमा उल्लेख्य विस्तार आएको हो । तरल कोषका अंशहरूमध्ये नेपाल राष्ट्र बैंकसँग रहेको नगद मौज्दात ९२.२ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त मौज्दात ५.६ प्रतिशतले बढेको थियो । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूको विदेशमा रहेको मौज्दात २९.९ प्रतिशतले बढी २०६६ असार मसान्तमा रू ५३ अर्ब ४१ करोड पुगेको छ ।

वाणिज्य बैंकहरू तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट लिएको पुनर्कर्जा सुविधा

१.१०२ नेपाल राष्ट्र बैकले वाणिज्य बैक तथा अन्य वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रदान गरेको पुनर्कर्जा सुविधातर्फको बक्यौता अघिल्लो वर्ष कुल रू. ३० करोड ९८ लाख रहेकोमा समीक्षा वर्षमा सो बक्यौता कुल रू. ९ करोड ७७ लाखमा झरेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूसँग कुल रू. ६ करोड ७ लाख पुनर्कर्जा बक्यौता रहेकोमा समीक्षा वर्ष उक्त बक्यौता कायम रहेको छैन । अघिल्लो वर्षको अन्त्यमा नेपाल राष्ट्र बैंकको सरकारी वित्तीय संस्थाहरूसँग कुल रू. २४ करोड ९१ लाख बराबरको पुनर्कर्जा सुविधा बक्यौता रहेकोमा समीक्षा वर्षमा कुल रू. ९ करोड ७७ लाखमा झरेको छ । उक्त बक्यौतामध्ये समीक्षा वर्षमा कृषि विकास बैंकसँग रू. १ लाख, नेपाल औद्योगिक विकास निगमसँग रू. ८ करोड ६ लाख, ग्रामीण विकास बैंकसँग रू. १ करोड र पश्चिमाञ्चल विकास बैंकसँग रू. ७० लाख बराबरको पुनर्कर्जा सुविधा बक्यौता रहेको छ । अघिल्लो वर्ष नेपाल राष्ट्र बैंकको कृषि विकास बैंकसँग रू. १ लाख, नेपाल औद्योगिक विकास निगमसँग रू. २३ करोड २० लाख, ग्रामीण विकास बैंकसँग रू. १ करोड र पश्चिमाञ्चल विकास बैंकसँग रू. ७० लाख बराबरको पुनर्कर्जा सुविधा बक्यौता रहेको थियो ।

वाणिज्य बैंकहरूको निष्कृय कर्जा

१.१०३ वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयन पश्चात वाणिज्य बैंकहरूको निष्कृय कर्जाको अनुपात क्रमश: सुधार हुँदै गइरहेको छ । २०६५ असार मसान्तमा वाणिज्य बैकहरूको निष्क्रिय कर्जा कुल कर्जाको ६.३ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ असार महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार ३.६ प्रतिशतमा झरेको छ । वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको अवलम्बन पश्चात नेपाल सरकारको स्वामित्वमा रहेका तीन वाणिज्य

बैंकहरूको कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको अनुपातमा क्रमशः सुधार आइरहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६१/६२ को अन्त्यमा नेपाल बैंक लिमिटेडको निष्क्रिय कर्जाको मात्रा ४९.६ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ असार महिनाको अपरिष्कृत वासलात अनुसार उक्त अनुपात ५.४ प्रतिशतमा झरेको छ । अघिल्लो वर्ष उक्त बैंकको निष्कृय कर्जा कुल कर्जाको १२.४ प्रतिशत रहेको थियो । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको निष्कृय कर्जाको मात्रा २०६२ असार मसान्तको ५३ प्रतिशतबाट घटी २०६५ असार मसान्तमा २१.७ प्रतिशत र २०६६ असार मसान्तको अपरिष्कृत विवरण अनुसार १५.७ प्रतिशत कायम हुन आएको छ । पुनर्संरचनामा रहेका यी वाणिज्य बैंकहरूले कर्जा असूलीको प्रक्रियालाई कडाईका साथ अगाडि बढाएको र पुनर्संरचनामा रहेपछि यी दुवै वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू २७ अर्ब ७ करोड बराबरको खराव कर्जा अपलेखन गरेकोले निष्कृय कर्जाको अनुपातमा सुधार आएको हो । कुल कर्जामा निष्कृय कर्जाको अंश घट्दै गएतापनि अपलेखन गरिएको कर्जाको असुली कार्य भने दुवै बैंकको लागि चुनौतिपूर्ण रहेको छ । त्यसैगरी, २०६५ असार मसान्तमा कृषि विकास बैंकको निष्कृय कर्जा कुल कर्जाको ११.७ प्रतिशत रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा ८.९ प्रतिशतमा पुगेको छ । सरकारी स्वामित्वमा रहेका नेपाल बैंक लिमिटेड, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र कृषि विकास बैंक लिमिटेड बाहेक निजी क्षेत्रका वाणिज्य बैकहरूमा नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड र लुम्विनी बैंक लिमिटेडको निष्कृय कर्जाको अनुपात उच्च रहेको छ ।

तालिका १.८

वाणिज्य बैंकहरूको निष्क्रिय कर्जाको स्थिति

वाणिज्य बैंकहरू	२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६*
नेपाल बैंक लिमिटेड	४९.६	२५.१	१३.५	१२.४	५.४
राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड	५३.०	४५.३	२७.६	२१.७	१५.७
नविल बैंक लिमिटेड	१.३	१.३	१.१	०.७	०.८
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	२.७	२.३	२.४	१.१	०.६
स्ट्याण्डर्ड चार्टड बैंक नेपाल लिमिटेड	२.७	२.१	१.८	०.९	०.७
हिमालयन बैंक लिमिटेड	७.४	६.१	३.६	२.४	२.२
नेपाल एसबिआइ बैंक लिमिटेड	६.५	६.३	४.६	३.८	२.०
नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	१९.०	१२.३	३९.८	३१.७	१९.३
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	१.६	१.२	०.८	०.७	०.५
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड	५.०	२.५	२.५	१.७	१.३
नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	८.६	११.१	३१.४	१६.४	२.७
लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	१५.२	३१.९	२०.४	१४.९	९.१
नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	३.८	२.६	१.१	०.७	०.९
माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	०.४	०.३	१.२	१.०	२.३
कुमारी बैंक लिमिटेड	१.०	०.९	०.७	१.३	०.४
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	१.६	०.७	०.४	०.१	०.१
सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	२.६	१.३	०.३	०.७	०.४
कृषि विकास बैंक लिमिडेड		२१.२	१८.०	११.७	८.९
ग्लोबल बैंक लिमिटेड				०.२	०.१
सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड					-
प्राइम बैंक लिमिटेड					-
सनराईज बैंक लिमिटेड					०.२
बैंक अफ एशिया नेपाल लिमिटेड					०.१
डेभलपमेण्ट क्रेडिट बैंक लिमिटेड				-	१.६
एनएमबी बैंक लिमिटेड				-	०.५
कुल	१८.९	१४.२	१०.३	६.३	३.६

* २०६६ असार महिनाको अपरिष्कृत वित्तीय विवरण अनुसार ।

स्थायी तरलता सुविधा तथा अन्तरबैंक कारोवार

१.१०४ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वाणिज्य बैंकहरूले स्थायी तरलता सुविधा अन्तर्गत कुल रू १०७ अर्ब ७८ करोड उपयोग गरेका छन् । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू १०३ अर्ब ८३ करोड बराबरको स्थायी तरलता सुविधा उपयोग गरेका थिए । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोवार कुल रू २९३ अर्ब ४२ करोड रहेको छ । अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूबीच कुल रू २५८ अर्ब

३२ करोड अन्तर बैंक कारोवार भएको थियो । चलनचल्तीमा रहेको मुद्रा उच्च दरले बढेको तथा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा लामो समयसम्म उच्च नगद बचत कायम रहेकोले बैकिङ्ग क्षेत्रको तरलतामा कमी आएको हुँदा स्थायी तरलता सुविधा र अन्तर बैंक कारोवारमा वृद्धि भएको हो ।

तालिका १.९
अन्तरबैंक कारोवार तथा भारित औसत मासिक अन्तरबैंक व्याजदरको स्थिति

महिना	२०६४/६५		२०६५/६६	
	रकम (रू. करोडमा)	भारित औसत ब्याजदर (प्रतिशतमा)	रकम (रू. करोडमा)	भारित औसत ब्याजदर (प्रतिशतमा)
साउन	३५४५.५	४.०९	२२४३.२	५.१५
भदौ	३१३५.३	२.१८	२१८९.७	२.३३
असोज	३५०६.२	३.३५	२३९३.४	५.१६
कात्तिक	२१४७.१	३.७३	३६८८.०	५.३४
मंसिर	२०४१.८	४.७३	२१६६.१	२.३८
पुष	२४३७.९	४.९३	१९९५.५	३.३७
माघ	१२२३.६	७.५५	२७२९.३	८.३२
फागुन	१०४४.३	५.०७	१८९३.९	६.३८
चैत	१२५८.४	२.६९	२७५१.८	५.०६
बैसाख	२१५७.०	६.४८	२७६८.६	७.०७
जेठ	१७४१.३	४.६५	२३७०.२	५.०२
असार	१५९३.४	३.६१	२१५२.२	३.६६
जम्मा	**२५८३१.९**	**४.२०**	**२९३४१.८**	**५.०७**

व्याजदर संरचना

१.१०५ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको वार्षिक भारित औसत व्याजदर ५.८३ प्रतिशत रह्यो । अघिल्लो वर्ष उक्त ऋणपत्रको वार्षिक भारित औसत व्याजदर ४.२१ प्रतिशत रहेको थियो । त्यसैगरी, समीक्षा वर्षमा वार्षिक भारित औसत अन्तर-बैंक व्याजदर ५.०७ प्रतिशत रह्यो । उक्त व्याजदर अघिल्लो वर्ष ४.२० प्रतिशत रहेको थियो ।

१.१०६ समीक्षा वर्षमा अल्पकालीन बजार व्याजदरका अतिरिक्त निक्षेपको व्याजदर पनि बढेको छ । बचत निक्षेपको अधिकतम व्याजदर २०६५ असार महिनाको तुलनामा २०६६ असार महिनामा १ प्रतिशत विन्दुले बढी ७.५ प्रतिशत पुगेको छ भने ६-महिने, १-वर्षे र २-वर्षे तथा सो भन्दा माथिको मुद्दति निक्षेपको अधिकतम व्याजदर २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा क्रमशः ०.२५, ३.० र २.७५ प्रतिशत विन्दुले वढी २०६६ असार मसान्तमा क्रमशः ७.० प्रतिशत, ९.० प्रतिशत र ९.५ प्रतिशतमा पुगेको छ । अनिवार्य नगद अनुपातमा गरिएको वृद्धि र बैंक तथा वित्तीय क्षेत्रमा बढेको प्रतिस्पर्धाका कारणले निक्षेप व्याजदर बढ्नमा मद्दत पुगेको हो ।

विदेशी विनिमय बजार

१.१०७ समीक्षा वर्षमा वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ८४ करोड १५ लाख खुद खरिद गरी रू १४२ अर्ब ५० करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह भएको छ । अघिल्लो वर्ष नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूबाट अमेरिकी डलर १ अर्ब ५७ करोड १५ लाख खुद खरीद गरी रू १०२ अर्ब ४१ करोड बराबरको खुद तरलता प्रवाह गरेको थियो । समीक्षा वर्षमा विप्रेषण आप्रवाह उत्साहजनक रहेको कारण वाणिज्य बैंकहरूबाट उच्च मात्रामा अमेरिकी डलर खरिद हुन गएको हो । त्यस्तै, समीक्षा वर्षमा अमेरिकी डलर १ अर्ब ५२ करोड बिक्री गरी भा.रू. ७३ अर्ब ४० करोड खरिद भएको छ । अघिल्लो वर्ष अमेरिकी डलर १ अर्ब ७३ करोड बिक्री गरी भा.रू. ७० अर्ब ६० करोड खरिद भएको थियो । भारतीय मुद्रा अमेरिकी डलरसँग अवमूल्यन भएकोले समीक्षा वर्षमा कम परिमाणको अमेरिकी डलर बिक्री गरी बढी परिमाणको भारतीय मुद्रा खरिद गर्न सकिएको हो ।

धितोपत्र बजार

१.१०८ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को सुरुको अवधिमा नेपालको शेयर बजार उत्साहजनक रुपमा बढेतापनि त्यसपछिको अवधिमा भने क्रमशः ओरालो लाग्यो । २०६५ असारमसान्तमा ९६३.३६ बिन्दुमा रहेको नेप्से सुचकाङ्क २०६६ असार मसान्तमा २२.२४ प्रतिशतले घटेर ७४९.१० बिन्दुमा कायम रह्यो । विश्व आर्थिक मन्दी एवं अघिल्लो आर्थिक वर्षमा वृद्धि गरिएको पूँजीगत लाभकरको कारण नेप्से सूचकाङ्कमा संकुचन आएको हो ।

१.१०९ नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले २०६५ भदौ ८ गतेको अन्तिम कारोवारलाई आधार बजार मूल्यको रुपमा लिई NEPSE Float Index / Sensitive Float Index गणनाको थालनी गरेको छ । जसमा नेप्से परिसूचक र सेन्सेटिभ परिसूचक गणना गर्दा समाविष्ट रहेको संस्थापक, कर्मचारीहरूलाई वितरित र स्ट्राटेजिक शेयरहरू हटाई सर्वसाधारणलाई वितरित शेयरहरू मात्र समावेश गरेर अन्तिम बजार मूल्यका आधारमा सूचकाङ्क तयार गर्ने गरिएको छ । त्यसैगरी, २०६४ असोज ६ गतेदेखि लागु गरेको नेप्से परिसूचकको क्रमशः १५, २० र २५ अंकको परिवर्तन भएमा कारोवार स्थगन गर्ने सम्बन्धी व्यवस्थालाई २०६५ भदौ ९ देखि परिवर्तन गरी कारोवार शुरु भएको पहिलो १ घण्टाभित्र नेप्से परिसूचक ३ प्रतिशतले परिवर्तन भएमा १५ मिनेटको लागि स्थगन गर्ने, त्यसपछि पुनः ४ प्रतिशतले परिवर्तन भएमा ३० मिनेटका लागि स्थगन गर्ने र त्यसपछि पनि पुनः ५ प्रतिशतको परिवर्तन भएमा उक्त दिनको बाँकी पूरै समयको कारोवार स्थगन गर्ने नीति लागु गरिएको छ ।

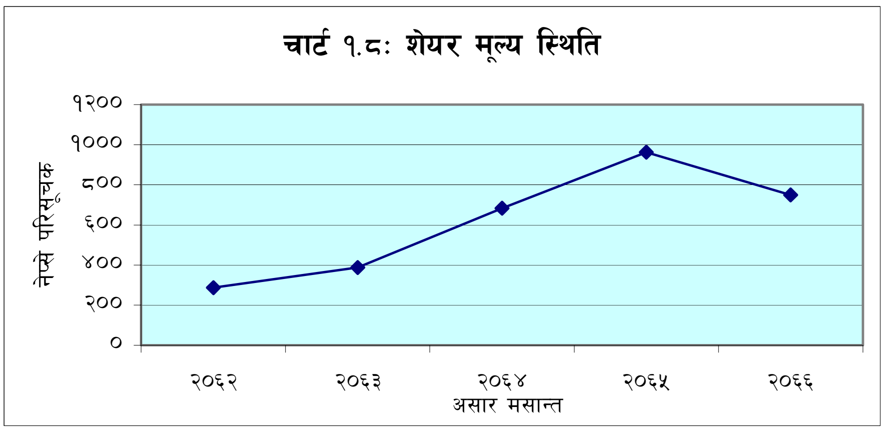

१.११० २०६५ असार मसान्तमा सूचीकृत कम्पनीहरूको संख्या १४२ रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा यो संख्या १५९ पुगेको छ। सूचीकृत कम्पनीहरूमध्ये १२८ वटा वित्तीय संस्था, १८ वटा उत्पादन प्रशोधन गर्ने उद्योग, ४ वटा होटल, ४ वटा व्यापारिक संस्था, ३ वटा जलविद्युत कम्पनी र २ वटा अन्य समूहको रहेका छन् । यस अवधिमा नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडले कुनै पनि कम्पनीहरूको सूचीकरण खारेज गरेन भने दुईवटा कम्पनीहरू एक आपसमा गाभिए । सूचीकृत कम्पनीहरूको चुक्ता पूँजी अघिल्लो वर्ष रू. २९ अर्ब ४६ करोड रहेकोमा समीक्षा वर्षमा १०७.५० प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ६१ अर्ब १४ करोड पुगेको छ ।

१.१११ २०६५ असार मसान्तमा रू. ३ खर्ब ६६ अर्ब २५ करोड रहेको बजार पूँजीकरण २०६६ असार मसान्तमा ४०.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५ खर्ब १२ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ। समीक्षा वर्षमा कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको बजार पूँजीकरणको अनुपात ५३.४ प्रतिशत रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यो अनुपात ४४.८ प्रतिशतको रहेको थियो। त्यसैगरी चुक्ता पूँजीको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात अघिल्लो वर्ष ३.६ प्रतिशत रहेकोमा समीक्षा वर्ष ६.४ प्रतिशत पुगेको छ।

१.११२ नेपाल धितोपत्र बोर्डले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विभिन्न ११ वटा कम्पनीहरूलाई रू. २ अर्ब ५० करोड ९७ लाख बराबरको साधारण शेयर, ५० वटा कम्पनीहरूलाई रू. ११ अर्ब ३१ करोड ५४ लाख बराबरको हकप्रद शेयर र दुईवटा कम्पनीहरूलाई रू. ७५ करोड बराबरको डिबेञ्चरसमेत गरी जम्मा रू. १४ अर्ब ५७ करोड ५१ लाखको थप नयाँ शेयर तथा डिबेञ्चर निष्काशनको लागि अनुमति प्रदान गरेको छ ।

१.११३ नेपाल स्टक एक्सचेन्ज लिमिटेडमा २०६३ मंसिर २९ देखि सरकारी बोलकबोल प्रथाद्वारा निष्कासित नेपाल सरकारको विकास ऋणपत्रको दोश्रो बजार कारोवार प्रारम्भ भएको हो । २०६६ असार मसान्तसम्ममा सो लिमिटेडमा कुल रू. १५ अर्ब १५ करोड बराबरको विकास ऋणपत्रहरू सूचीकृत भएका छन् । तर, समीक्षा अवधिमा त्यस्ता सरकारी ऋणपत्रको दोस्रो बजार कारोबार भने हुन सकेन ।

१.११४ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को असार मसान्तसम्म वाणिज्य बैंकहरू र नेपाल विद्युत प्राधिकरणद्वारा निष्कासित कुल रू. ४ अर्ब ९७ करोड ५० लाख बराबरका ऋणपत्रहरू (अंकित मूल्य रू. १००।- प्रति ऋणपत्र) तथा एन.आई.डी.सी. क्यापिटल मार्केट लि. को व्यवस्थापन तथा नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि. को ट्रष्टीशीपमा निष्काशित रू. १० करोड बराबर (अंकित मूल्य रू. १०।- प्रति इकाइ) का म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू नेपाल स्टक एक्स्चेञ्ज लि. मा सूचीकृत भएका छन् । (तालिका १.१०)

तालिका १.१०

सूचीकृत भएका ऋणपत्र तथा म्युचुअल फण्ड यूनिटहरू

संस्था	लिष्टिङ्ग भएको मिति	रकम (रू करोडमा)	व्याजदर (प्रतिशतमा)
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड २०६७	२०६१।१।४	३०	७.५
एभरेष्ट बैंक लिमिटेड २०६८	२०६२।५।७	३०	६.०
बैंक अफ काठमाडौं लिमिटेड २०६९	२०६२।१२।८	२०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड २०७०	२०६३।८।११	२५	६.०
एन.आइ.सि. बैंक लि. बण्ड २०७०	२०६३।११।१०	२०	६.०
नेपाल एस.वि.आई.बैंक लि. ऋणपत्र २०७०	२०६३।११।८	२०	६.०
नेपाल इन्भेस्टमेण्ट बैंक लिमिटेड बण्ड २०७१	२०६४।५।१७	२२.५	६.५
एनसीएम म्युचुअल फण्ड २०६९	२०६०।५।२४	१०	५.०
नेपाल विद्युत प्राधिकरण ऋणपत्र २०६९	२०६५।२।२३	१५०	८.०
हिमालयन बैंक ऋणपत्र २०७२	२०६५।४।२२	५०	८.०
कुमारी बैंक लिमिटेड बण्ड २०७०	२०६५।४।२२	४०	८.०
नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड बण्ड २०७२	२०६५।४।२२	२५	८.०
नबिल बैंक बण्ड २०७५	२०६५।८।४	३०	८.५
लक्ष्मी बैंक लिमिटेड डिबेञ्चर २०७२	२०६५।९।२७	३५	८.५
	जम्मा	५०७.५	

वित्तीय संस्थाहरू

वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

१.११५ यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त "क" वर्गका वाणिज्य बैंकहरूको संख्या समीक्षा वर्षको अन्तमा २६ पुगेको छ । यसैगरी समीक्षा वर्षको अन्तमा "ख" वर्गका वित्तीय संस्था (विकास बैंक) हरूको संख्या ६३, "ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको (वित्त कम्पनी) संख्या ७७ र लघुवित्त सम्बन्धी कारोवार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरू (ग्रामीण विकास बैंक समेत) को संख्या १५ पुगेको छ । यस बैंकबाट सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको संख्या १६ रहेको छ भने गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या ४५ रहेको छ । २०६६ असार मसान्तसम्ममा बीमा कम्पनीहरू २५ तथा कर्मचारी सञ्चय कोष, नागरिक लगानी कोष र हुलाक बचत बैंक समेत गरी २७० वित्तीय संस्थाहरू सञ्चालनमा रहेका छन् ।

तालिका १.११

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको संख्या

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू	२०६५ असार मसान्त	२०६६ असार मसान्त
वाणिज्य बैंक	२५	२६
विकास बैंक	५८	६३
वित्त कम्पनी	७८	७७
लघु वित्त कारोवार गर्ने संस्थाहरू	१२	१५
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने)	१६	१६
नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू (सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्ने)	४६	४५
बीमा कम्पनी	२५	२५
कर्मचारी सञ्चयकोष	१	१
नागरिक लगानी कोष	१	१
हुलाक बचत बैंक	१	१
हुलाक बचत बैंकका कार्यालयहरू	११७	११७

वित्तीय संरचना

१.११६ २०६६ असार मसान्तमा बैंकिङ्ग क्षेत्र र सम्झौतामूलक बचत परिचालन गर्ने संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व र कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको अनुपात १४५.८ प्रतिशत रहेको छ । कुल गार्हस्थ्य उत्पादनमा शेयर बजार पूँजीकरण समेत समावेश गर्दा वित्तीय प्रणालीको कुल सम्पत्ति र कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात १९९.२ प्रतिशत हुन आउँछ (तालिका ३०) ।

१.११७ वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व संरचनामा २०६६ असारमा वाणिज्य बैंकहरूको अंश सर्वाधिक (५८.० प्रतिशत) रहेको छ । त्यसपछि नेपाल राष्ट्र बैंकको १९.६ प्रतिशत, वित्त कम्पनीहरूको ६.२ प्रतिशत, कर्मचारी सञ्चय कोषको ५.७ प्रतिशत, विकास बैंकहरूको ४.९ प्रतिशत र बीमा कम्पनीहरूको २.६ प्रतिशत रहेको छ ।

चार्ट १.९ : नेपालको वित्तीय संरचना

असार २०६६

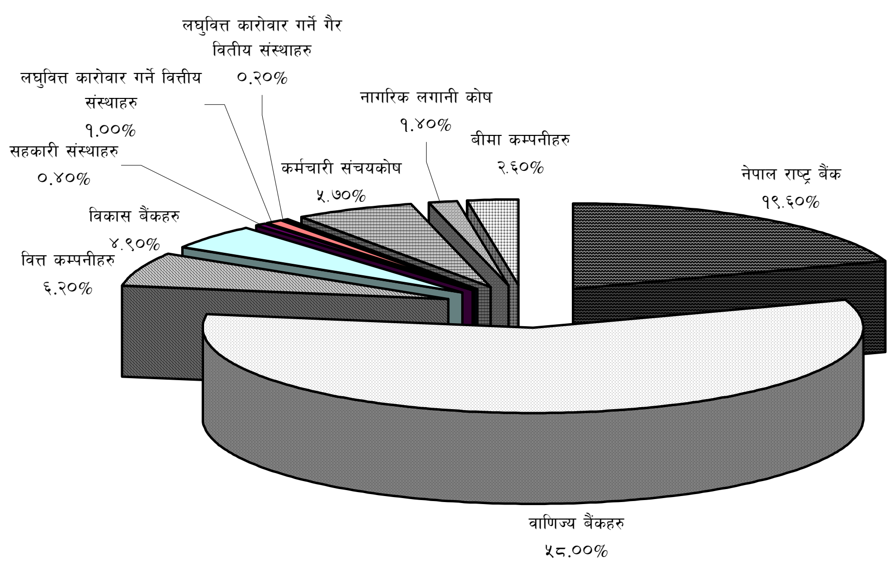

विकास बैंकहरू

१.११८ विकास बैंक ऐन, २०५२ को तर्जुमा सँगै नेपालमा कृषि, उद्योग र व्यापारको विकासका लागि वित्तीय सेवा प्रबाह गर्ने उद्देश्यका साथ निजी क्षेत्रबाट समेत बिकास बैंक स्थापना गर्ने कार्य प्रारम्भ भएको हो । यद्यपि बिकास बैंक ऐन, २०५२ आउनुभन्दा अगाडि कृषि बिकास बैंक लि. (हाल वाणिज्य बैंकमा परिणत भइसकेको) र नेपाल औद्योगिक विकास निगम लि. गरी २ वटा संस्थाहरू विकास बैंकको रुपमा कार्यरत थिए । हाल विकास बैंकहरू बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त "ख" बर्गको वित्तीय संस्थाका रुपमा सञ्चालित छन् । समीक्षा अवधिमा यी बैंकहरूको समष्टिगत वित्तीय साधन ७२.८ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ६९ अर्ब १३ करोड पुगेको छ । त्यस्तै, विकास बैंकहरूको साधनको प्रमुख स्रोत कुल निक्षेप ९० प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४८ अर्ब ९३ करोड पुगेको छ। त्यसैगरी पूँजीकोष ६६.२ प्रतिशत र सापटी ५१.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। साधनको उपयोगतर्फ ठूलो हिस्सा ओगट्ने कर्जा तथा सापटी ८१.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ४३ अर्ब ७ करोड पुगेको छ (तालिका २३) ।

वित्त कम्पनीहरू

१.११९ २०४९ सालमा वित्त कम्पनी ऐन, २०४२ मा पहिलो पटक संशोधन गरे पश्चात् वित्त कम्पनी स्थापना गर्ने कार्य शुरु भएको हो । हाल यी कम्पनीहरू बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ अन्तर्गत यस बैंकबाट इजाजत प्राप्त "ग" बर्गका वित्तीय संस्थाका रुपमा सञ्चालित छन् । समीक्षा वर्षमा यी कम्पनीहरूको समष्टिगत वित्तीय साधन ३४.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ८७ अर्ब ४३ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको कुल साधन २१.६ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा यी कम्पनीहरूको साधनको प्रमुख स्रोत कुल निक्षेप ३३.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ५७ अर्ब ७ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यी कम्पनीहरूको कुल निक्षेप २४.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो। त्यसैगरी यी कम्पनीहरूको पूँजीकोष रू. १० अर्ब ५४ करोड रहेको छ। समीक्षा अवधीमा वित्त कम्पनीहरूले लिएको सापटी रू. ५ अर्ब १९ करोड पुगेको छ (तालिका २४) ।

१.१२० वित्त कम्पनीहरूको समष्टिगत साधनको उपयोगतर्फ कर्जा तथा सापटी २०६६ असार मसान्तमा ३८.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ६० अर्ब ७ करोड पुगेको छ। समीक्षा अवधीमा वित्त कम्पनीहरूको लगानी २७.३ प्रतिशतले कमी भई रू. ३ अर्ब २६ करोडमा सीमित रहेको छ । २०६६ असार मसान्तमा वित्त कम्पनीहरूको तरल सम्पत्ति रू. १६ अर्ब ४० करोड रहेको छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. १२ अर्ब ९८ करोड रहेको थियो ।

लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू

१.१२१ लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूमा ५ वटा ग्रामीण विकास बैंक, ८ वटा ग्रामीण बैंकिङ्ग पद्धति अनुशरणकर्ता र २ वटा लघु बित्त सम्बन्धी थोक कारोबार गर्ने संस्थाहरू रहेका छन् ।

१.१२२ देशको ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गर्ने विपन्न वर्गका महिलाहरू लाई समूहमा आवद्ध गरी विविध किसिमका आयमूलक काममा संलग्न गराउनका लागि आवश्यक पर्ने वित्तीय साधनको परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले हरेक विकास क्षेत्रमा एक/एक वटा ग्रामीण विकास बैंकहरू स्थापना भई कार्यरत रहेका छन् । नेपाल राष्ट्र बैंक र वाणिज्य बैंकहरूको पूँजी सहभागितामा स्थापित यी बैंकहरूमध्ये पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकहरूको शेयर पूँजीमा स्वामित्व रहेको नेपाल राष्ट्र बैंकको लगानी उक्त बैंकका समूह सदस्य, कार्यरत कर्मचारी र इच्छुक अन्य लगानीकर्ताहरूलाई बिक्री वितरण गरी निजीकरण गर्ने कार्य शुरु गरिसकिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को अन्त्यसम्म पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को १० प्रतिशत र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को ६८.४६ प्रतिशत शेयर मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको छ ।

१.१२३ त्यसैगरी ग्रामीण बैंकिङ्ग पद्धति अनुशरणकर्ताको रुपमा निजी क्षेत्रबाट स्थापित लघुवित्त कारोबार गर्ने अन्य ८ संस्थाहरू (निर्धन उत्थान बैंक लि., छिमेक विकास बैंक लि., स्वावलम्बन विकास बैंक लि., डिप्रोक्स विकास बैंक लि., नेरुडे वित्तीय संस्था लि., नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लि., मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि. र समिट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.) कार्यरत छन् ।

१.१२४ ५ वटा ग्रामीण विकास बैंक र ५ वटा निजी क्षेत्रबाट स्थापित लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू बाहेक रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लि. र साना किसान विकास बैंक लि. गरी २ वटा वित्तीय संस्थाहरू लघु वित्त सम्बन्धी थोक कारोबारमा संलग्न छन् । २०५५ कात्तिक १३ गते स्थापना भएको रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर लि.ले विकास बैंक, सहकारी संस्था, गैर-सरकारी संस्थालाई थोक लघु कर्जा उपलब्ध गराउँदै आएको छ भने २०५८ असार २२ गते स्थापित साना किसान विकास बैंक लि.ले साना किसान सहकारी संस्थाहरूलाई थोक लघु कर्जा प्रदान गर्दै आएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक, वाणिज्य बैंकहरू, लघु वित्त विकास बैंकहरू तथा निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.को शेयर स्वामित्वमा स्थापित रुरल माईक्रो फाइनान्स डेभेलपमेण्ट सेन्टर लि.को चुक्ता पूँजी २०६६ असार मसान्तमा रू. ३२ करोड रहेको छ । यसैगरी, सोही अवधिमा कुल सापटी रू. २ अर्ब १६ करोड ६९ लाख रहेको छ भने कुल कर्जा लगानी रू. १ अर्ब ५० करोड १ लाख रहेको छ ।

१.१२५ लघु वित्त सम्बन्धी कारोबार गर्ने "घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूको कुल सम्पत्ती/दायित्व २०६५ असार मसान्तको तुलनामा १३.५ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६५ पुस मसान्तमा रू. १४ अर्ब २८ करोड पुगेको छ । २०६५ पुस मसान्तमा यी संस्थाहरूको कुल निक्षेप तथा कुल सापटी क्रमशः रू. १ अर्ब ७० करोड र रू. ८ अर्ब ९४ करोड पुगेको छ भने कुल कर्जा तथा कुल लगानी क्रमशः रू. ७ अर्ब ६६ करोड र रू. २ अर्ब २४ करोड पुगेको छ (तालिका २५) ।

ग्रामीण स्वाबलम्बन कोष

१.१२६ नेपाल सरकारद्वारा २०४७ सालमा स्थापित र नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा सञ्चालित ग्रामीण स्वावलम्बन कोषले सहकारी र गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई लघु वित्त कारोवारका लागि थोक कर्जा प्रवाह गर्दै आएको छ । २०६६ असार मसान्तसम्ममा उक्त कोषले रू. २६ करोड ९९ लाख कर्जा वितरण गरेको छ भने रू. १४ करोड १९ लाख साँवा असुल गरेको छ (तालिका १.१२) ।

तालिका १.१२
ग्रामीण स्वाबलम्बन कोषको कारोवार विवरण

विवरण	२०६५ असार	२०६६ असार
कर्जा वितरण भएको जिल्ला संख्या	५०	५१
कर्जा वितरित संस्था संख्या	३३४	४०४
लाभान्वित परिवार संख्या	१४८६२	१७९९०
वितरित कर्जा रकम (रू करोडमा)	१९.३४	२६.९९
असुल भएको रकम (रू करोडमा)	१०.२३	१४.१९
लगानीमा रहिरहेको रकम (रू करोडमा)	९.११	१२.८०
भाखा नाघेको कर्जा (असुल हुनुपर्ने रकमको प्रतिशत)	९.०	७.४८
कर्जा असुली (प्रतिशत)	९१.०	९२.५२

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट वित्तीय कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त सहकारी संस्थाहरू

१.१२७ सहकारी संस्थाहरूले सहकारी ऐन, २०४८ अन्तर्गत स्थापना भई सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त सहकारी संस्थाहरूले नेपाल राष्ट्र बैंकद्वारा जारी गरिएको निर्देशनको अधीनमा रही सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्दै आएका छन् । समीक्षा वर्षको असार मसान्तमा यस्ता संस्थाहरूको संख्या १६ रहेको छ र यी संस्थाहरूको कुल पूँजीकोष २०६५ पुस मसान्तसम्ममा रू. ४४ करोड ७४ लाख रहेको छ (तालिका २६) यसैगरी २०६५ पुस मसान्तसम्ममा यी संस्थाहरूको निक्षेप संकलन रू. ३ अर्ब ५१ करोड पुगेको छ भने कर्जा तथा सापटी रू. ३ अर्ब १२ करोड पुगेको छ । यी संस्थाहरूले २०६५ पुस मसान्तसम्ममा सरकारी धितोपत्र, मुद्दती खाता र अन्यमा गरी रू. २७ करोड ६१ लाख लगानी गरेका छन् ।

नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजत प्राप्त गैर-सरकारी संस्थाहरू

१.१२८ संस्था दर्ता ऐन, २०३४ अन्तर्गत स्थापना भई वित्तीय मध्यस्थताको काम गर्ने संस्था सम्बन्धी ऐन, २०५५ को प्रावधान अनुसार नेपाल राष्ट्र बैकबाट सीमित बैंकिङ्ग कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गैर-सरकारी

संस्थाहरूको संख्या ४६ रहेको छ। २०६५ असार मसान्तमा यी संस्थाहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व रू. २ अर्ब ३८ करोड रहेको छ।

बीमा कम्पनीहरू

१.१२९ बीमा ऐन, २०४९ अन्तर्गत २०६६ असार मसान्तसम्म २५ वटा बीमा कम्पनीहरू संचालनमा छन्। यी मध्ये जीवन बीमा कारोवार गर्ने ८, निर्जीवन बीमा कारोवार गर्ने १६ र जीवन तथा निर्जीवन दुबै प्रकारका कारोवार गर्नेको संख्या १ छ। स्वामित्व संरचनाका हिसावले विश्लेषण गर्दा ३ वटा बीमा कम्पनीहरू विदेशी पूँजी लगानीमा र ३ वटा बीमा कम्पनीहरू विदेशी बीमा कम्पनीहरूसँगको संयुक्त पूँजी लगानीमा सञ्चालित छन्। यसै गरी १८ वटा बीमा कम्पनीहरू निजी क्षेत्रबाट स्थापित छन् भने १ बीमा कम्पनी सरकारी स्वामित्वमा रहेको छ। बीमा समितिबाट प्राप्त तथ्याङ्क अनुसार यी कम्पनीहरूको कुल सम्पत्ति/दायित्व २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा १७.२ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३७ अर्ब १ करोड पुगेको छ। २०६६ असार मसान्तमा बीमा कम्पनीहरूको वार्षिक प्रिमियम संकलन रू. १० अर्ब ९० करोड पुगेको अनुमान छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. ८ अर्ब ५४ करोड रहेको थियो (तालिका २७)।

कर्मचारी सञ्चय कोष

१.१३० कर्मचारी सञ्चय कोष ऐन, २०१९ अन्तर्गत २०१९ भदौ ३१ गते स्थापित कर्मचारी सञ्चय कोषले निजामती कर्मचारी, सैनिक, प्रहरी, शिक्षक, सरकारी संस्थान तथा केही निजी कम्पनीका कर्मचारीहरूको सञ्चय कोषको ब्यवस्थापन गर्दछ। नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व २०६६ असार मसान्तमा अघिल्लो वर्षको सोही अवधिको तुलनामा १५.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ७९ अर्ब १५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष सो रकम रू. ६८ अर्ब ३३ करोड रहेको थियो। संचयकर्ताहरूको संचिति रकम २०६५ असारमा रू. ६२ अर्ब ७९ करोड रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा १५.७ प्रतिशतले बढेर रू. ७२ अर्ब ६६ करोड पुगेको छ (तालिका २८)।

नागरिक लगानी कोष

१.१३१ नागरिक लगानी कोष ऐन, २०४७ अन्तर्गत २०४७ चैत ४ गते स्थापित नागरिक लगानी कोषले ब्यक्तिगत तथा संस्थागत बचत परिचालन गर्नुका साथै ऋण तथा सापटी प्रदान गर्ने र विभिन्न संगठित संस्थाहरूका धितोपत्र निष्कासनको कामलाई सहज तुल्याउन निष्कासन प्रबन्धकको काम समेत गर्दछ। यो कोष पनि नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय अन्तर्गत रहेको छ। २०६६ असार मसान्तमा यस कोषको सम्पत्ति/दायित्व गत वर्षको सोही अवधिको तुलनामा २८.३ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २० अर्ब १३ करोड पुगेको छ। गत वर्ष यस्तो सम्पत्ति रू. १५ अर्ब ६८ करोड रहेको थियो। यस कोषको दायित्वतर्फ महत्वपूर्ण अंश ओगटेको कोष संकलन अघिल्लो वर्ष रू. १२ अर्ब ८८ करोड रहेकोमा २०६६ असारमा २७.८ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १६ अर्ब ४६ करोड पुगेको छ। सम्पत्तितर्फको लगानी २०६६ असारमा ३६.५ प्रतिशतले बढेर रू. १६ अर्ब १५ करोड पुगेको छ। अघिल्लो वर्ष यो रकम रू. ११ अर्ब ८३ करोड रहेको थियो (तालिका २९)।

हुलाक बचत बैंक

१.१३२ नेपाल सरकार हुलाक सेवा विभागद्वारा सञ्चालित हुलाक बचत बैंकले २०३३ सालदेखि कार्य प्रारम्भ गरेको हो। यस बैंकबाट निक्षेप संकलन गर्ने स्वीकृति पाएका कार्यालयहरूको संख्या ११७ रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा ६८ वटा कार्यालयहरूले मात्र निक्षेप संकलन कार्य गरिरहेका छन्। हुलाक बचत बैंकको कुल निक्षेप २०६६ असार मसान्तमा रू. ९८ करोड ६२ हजार पुगेको छ। यसैगरी, कुल खाता संख्या ४३,०५९ पुगेको छ। २०६६ असार मसान्तसम्ममा यस बैंकका ५७ वटा लगानी गर्ने कार्यालयहरू मार्फत् रू. ३१ करोड ४५ लाख लगानीमा रहिरहेको छ।

निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.

१.१३३ दुर्गम क्षेत्र तथा गरिब जनताको घरदैलोमा बैंकिङ्ग सेवा पुऱ्याउनको लागि प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्रमा वाणिज्य बैंकहरूलाई लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने उद्देश्यले २०३१ साल असोज ४ गते स्थापना भएको निक्षेप तथा कर्जा सुरक्षण निगम प्रा.लि.ले प्राथमिकता प्राप्त क्षेत्र लगायत पशुधन सुरक्षण, तरकारी बाली सुरक्षण, वैदेशिक रोजगार कर्जा सुरक्षण, लघु तथा बिपन्न वर्ग कर्जा सुरक्षण र साना तथा मझौला उद्यम

कर्जा सुरक्षण जस्ता कार्यहरू गर्दै आएको छ । यस निगमले २०६६ असार मसान्तसम्ममा रू. २८ करोड ९४ लाखको कर्जा सुरक्षण गरेको छ ।

कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेड

१.१३४ नेपाल राष्ट्र बैंकको अगुवाईमा २०४६ सालमा स्थापना भएको कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडले ऋणको भुक्तानी सम्बन्धी अवस्थाको बारेमा जानकारी हासिल गरी सो सम्बद्ध सबै सदस्य बैंक तथा बित्तीय संस्थाहरूलाई सूचना उपलब्ध गराउने र कालोसूचीमा रहेका ऋणीहरूको विवरण अद्यावधिक बनाइ राख्ने गर्दछ । यस केन्द्रमा नेपाल राष्ट्र बैंक, वाणिज्य बैंकहरू, विकास बैंकहरू र वित्त कम्पनीको क्रमश: १० प्रतिशत, ६० प्रतिशत, १५ प्रतिशत र १५ प्रतिशत शेयर स्वामित्व रहेको छ । केन्द्रबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ भित्र ५१ जना कालोसूचीमा थप भएको तथा १३४ जना उक्त सूचीबाट हटेको र २०६६ असार मसान्तसम्ममा कालोसूचीमा सूचिकृत संख्या जम्मा २०५१ रहेको छ ।

तालिका १
विश्वको आर्थिक वृद्धिदर
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००७	२००८	२००९	२०१०
विश्व उत्पादन	५.२	३.०	-१.१	३.१
विकसित अर्थतन्त्र	२.७	०.६	-३.४	१.३
अमेरिका	२.१	०.४	-२.७	१.५
युरो क्षेत्र	२.७	०.७	-४.२	०.३
जापान	२.३	-०.७	-५.४	१.७
अन्य विकसित अर्थतन्त्रहरू #	३.८	१.२	-२.७	२.१
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	८.३	६.०	१.७	५.१
विकासोन्मुख एशिया	१०.६	७.६	६.२	७.३
आसियान-५*	६.३	४.८	०.७	४.०
चीन	१३.०	९.०	८.५	९.०
बंगलादेश	६.३	६.०	५.४	५.४
भारत	९.४	७.३	५.४	६.४
पाकिस्तान	५.६	२.०	२.०	३.०

अमेरिका, युरो क्षेत्र र जापान बाहेकका अन्य विकसित अर्थतन्त्रहरू ।
* आसियान-५ (इण्डोनेशिया, थाइल्याण्ड, फिलिपिन्स, मलेशिया र भियतनाम) ।
स्रोतः World Economic Outlook अक्टोवर २००९, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका २
विश्व व्यापार
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००७	२००८	२००९	२०१०
विश्वको व्यापार आयतन (वस्तु र सेवा)	७.३	३.०	-११.९	२.५
आयात				
विकसित अर्थतन्त्रहरू	४.७	०.५	-१३.७	१.२
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	१३.८	९.४	-९.५	४.६
निर्यात				
विकसित अर्थतन्त्रहरू	६.३	१.९	-१३.६	२.०
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	९.८	४.६	-७.२	३.६

स्रोतः World Economic Outlook अक्टोवर २००९, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका ३
विश्व मूल्य स्थिति
(वार्षिक प्रतिशत परिवर्तन)

			प्रक्षेपण	
	२००७	२००८	२००९	२०१०
पेट्रोलियम पदार्थ*	१०.७	३६.४	-३६.६	२४.३
गैर-इन्धन (non-fuel) वस्तुहरू	१४.१	७.५	-२०.३	२.४
उपभोक्ता मूल्य				
विकसित अर्थतन्त्र	२.२	३.४	०.१	१.१
उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरू	६.४	९.३	५.५	४.९
उदीयमान एशिया	४.९	७.०	२.७	३.२
आसियान - ५*	४.३	९.२	२.६	४.६
चीन	४.८	५.९	-०.१	०.६
बंगलादेश	९.१	७.७	५.३	५.६
भारत	६.४	८.३	८.७	८.४
पाकिस्तान	७.८	१२.०	२०.८	१०.०

* संयुक्त अधिराज्यको ब्रेन्ट, दुवई र पश्चिम टेक्सासको कच्चा पदार्थको औसत मूल्य ।
स्रोतः World Economic Outlook अक्टोवर २००९, अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोष, वासिङ्गटन डि.सी. ।

तालिका ४
समष्टिगत आर्थिक परिसूचकहरू

सि.नं.	विवरण	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
			परिवर्तन (प्रतिशतमा)	
१.	उत्पादक मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८को मूल्यमा)	३.३	५.३	४.७
	(ख) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	११.३	१२.४	१७.३
२.	आधार मूल्यमा			
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)	२.७	५.३	३.८
	(क) कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	१०.७	११.९	१६.७
३.	कुल राष्ट्रिय उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)	११.६	१२.३	१८.९
४.	कुल उपभोग	१०.२	१०.७	२१.६
५.	कुल लगानी	१६.६	२७.०	९.६
६.	कुल राष्ट्रिय बचत	९.७	२३.९	२०.२
७.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	९.५	१६.४	१८.१
८.	कुल गार्हस्थ बचत	२२.४	२७.६	-१६.३
९.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	१०.१	१३.९	२१.२
१०.	मुद्रा प्रदाय (M_1)	१२.२	२१.६	२७.३
११.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M_2)	१४.०	२५.२	२७.०
१२.	कुल आन्तरिक कर्जा	१६.७	२१.३	२६.४
१३.	आवधिक निक्षेप	१४.९	२७.०	२६.९
१४.	कुल निर्यात	-१.४	-०.२	१३.५
१५.	कुल आयात	१२.०	१४.०	२८.२
१६.	कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	०.१	२८.८	३१.७
१७.	सरकारी राजस्व	२१.३	२२.७	३२.१
१८.	सरकारी खर्च*	२३.३	१९.७	३७.२
१९.	सरकारी बजेट घाटा*	१४.२	१९.८	४९.१
२०.	आन्तरिक ऋण	५१.२	१४.६	-१०.१
२१.	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क	६.४	७.७	१३.२
२२.	थोकमूल्य सूचकाङ्क	९.०	९.१	१२.८
			कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादक मूल्य) सँगको अनुपात (प्रतिशतमा)	
१.	कुल उपभोग	९०.१	८८.८	९२.०
२.	कुल लगानी	२८.१	३१.८	२९.७
३.	कुल राष्ट्रिय बचत	२८.६	३१.५	३२.३
४.	कुल स्थिर पूँजी निर्माण	२०.४	२१.१	२१.२
५.	कुल गार्हस्थ्य बचत	९.९	११.२	८.०
६.	कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आय	११८.७	१२०.३	१२४.३
७.	मुद्रा प्रदाय (M_1)	१७.५	१८.८	२०.५
८.	विस्तृत मुद्रा प्रदाय (M_2)	५४.४	६०.४	६५.५
९.	कुल आन्तरिक कर्जा	४९.६	५३.३	५६.८
१०.	आवधिक निक्षेप	३६.९	४१.५	४५.१
११.	कुल निर्यात	८.२	७.२	७.०
१२.	कुल आयात	२६.७	२७.१	२९.६
१३.	विदेशी विनिमय सञ्चिति	२२.७	२६.०	२९.२
१४.	सरकारी राजस्व	१२.१	१३.२	१४.८
१५.	सरकारी खर्च	१७.२	१८.३	२१.४
१६.	सरकारी बजेट बचत/घाटा	२.६	२.७	३.५
१७.	आन्तरिक ऋण	२.५	२.५	१.९
१८.	व्यापार सन्तुलन	-१८.६	-१९.९	-२२.६
१९.	चालु खाता सन्तुलन	-०.१	२.९	४.३
२०.	भुक्तानी गर्न बाँकी कुल बाह्य ऋण	२९.७	३०.५	२८.५

* सरकारी वित्त तथ्याङ्क नगद प्रवाहमा आधारित ।

तालिका ५

कुल गार्हस्थ्य उत्पादनको क्षेत्रगत वृद्धिदर
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

(प्रतिशतमा)

शीर्षक	वृद्धिदर		
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ
१. **कृषि क्षेत्र**	१.०	४.७	२.२
कृषि तथा बन	०.९	४.७	२.१
मत्स्यपालन	३.०	७.१	४.५
२. **गैर कृषि क्षेत्र**	४.३	५.६	४.८
उद्योग क्षेत्र	३.९	१.९	१.८
खानी तथा उत्खनन्	१.५	२.८	२.५
उत्पादनमुलक उद्योग	२.६	०.२	-०.५
विद्युत, ग्याँस तथा पानी	१३.०	३.७	-१.१
निर्माण	२.५	३.१	५.७
सेवा क्षेत्र	४.५	७.०	५.८
थोक तथा खुद्रा व्यापार	-४.९	७.०	४.७
होटल तथा रेष्टुरेन्ट	३.५	८.५	५.१
यातायात, भण्डारण तथा सञ्चार	४.६	७.१	७.८
वित्तीय मध्यस्थता	११.४	१३.८	३.३
रियल स्टेट, घर भाडा तथा व्यावसायिक गतिविधि	११.८	४.४	४.५
सार्वजनिक प्रशासन र रक्षा	१.३	०.४	३.३
शिक्षा	६.२	३.३	९.९
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	६.७	१३.६	६.५
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवा	१९.२	११.१	६.१
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (**आधारभूत मूल्यमा**)	२.७	५.३	३.८
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (**उत्पादक मूल्यमा**)	३.३	५.३	४.७

अ प्रारम्भिक अनुमान।
स्रोतः केन्द्रीय तथ्यांक विभाग।

तालिका ६
कृषि उत्पादन सूचकाङ्क

कृषि उपज	भार प्रतिशत	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	२०६४/६५	२०६५/६६
		सूचकांक			वृद्धिदर	
खाद्य तथा अन्य बाली	**४९.४१**	**१०८.१३**	**११६.०१**	**११५.२२**	**७.३**	**-०.७**
धान	२०.७५	८७.३०	१०१.९६	१०७.२९	१६.८	५.२
मकै	६.८८	१२२.६३	१२६.५८	१३०.०९	३.२	२.८
गहुँ	७.१४	१३०.८६	१३५.७७	११६.०६	३.८	-१४.५
कोदो	१.३७	१००.६९	१०२.९२	१०३.४८	२.२	०.५
जौं	०.२२	९२.८०	९२.११	७६.१७	-०.७	-१७.३
आलु	४.६७	१४७.९२	१५६.४१	१५८.५८	५.७	१.४
उखु	१.२४	११७.५४	११२.३७	१०६.४५	-४.४	-५.३
सनपाट	०.१७	९३.७४	१०३.६४	९५.७४	१०.६	-७.६
सुर्ती	०.०६	६६.६५	६५.७९	६२.८५	-१.३	-४.५
भटमास	०.१९	११९.९८	११७.९७	१२०.७८	-१.७	२.४
दाल	४.४२	११२.१८	११०.२९	१०४.४१	-१.७	-५.३
अन्य	२.२९	९५.९७	९३.५९	९०.९६	-२.५	-२.८
तरकारी, बागबानी तथा नर्सरी	**९.७१**	**१४०.८९**	**१५३.५८**	**१६४.७६**	**९.०**	**७.३**
तरकारी	९.७०	१४०.८९	१५३.६१	१६४.८०	९.०	७.३
अन्य	०.०१	११८.०१	१२३.९१	१२१.६०	५.०	-१.९
फलफूल, नट्स पेय तथा मसला	**७.०४**	**१३८.४२**	**१४४.७७**	**१७४.३७**	**४.६**	**२०.४**
सुन्तला	०.९७	१४६.१०	१५७.६३	१६७.१६	७.९	६.०
आँप	१.५६	११३.५१	११०.७९	११७.४९	-२.४	६.०
केरा	०.४०	१०८.८६	११७.४५	१२४.५६	७.९	६.१
स्याउ	०.४२	१०८.६२	११७.१९	१२४.२८	७.९	६.१
मसला	१.७९	१९३.३५	२००.५६	२३२.०८	३.७	१५.७
चिया	०.०५	२२५.९७	२४३.४५	२६७.२५	७.७	९.८
कफी	०.००४	४०२.२५	५६१.८०	६२९.२१	३९.७	१२.०
अन्य	१.८५	११२.३६	१२१.२२	१८८.८६	७.९	५५.८
पशुजन्य	**२३.२५**	**११८.१३**	**१२१.१८**	**१२५.३४**	**२.६**	**३.४**
राँगाको मासु	४.४२	११७.७७	१२१.११	१२५.८४	२.८	३.९
खसी तथा भेंडाको मासु	३.२४	११७.३७	१२१.३४	१२५.३३	३.४	३.३
दूध	१२.३६	११९.९६	१२३.१८	१२८.१७	२.७	४.०
अन्य	३.२३	११२.४०	११३.८३	११३.८३	१.३	०.०
अन्य पशुजन्य	**२.४३**	**११९.६९**	**१२३.६३**	**१२१.३८**	**३.३**	**-१.८**
सँगुर तथा बंगुरको मासु	०.५०	१०५.२४	१०७.९७	११०.११	२.६	२.०
कुखुराको मासु	०.६७	१२०.७७	१२५.०६	१२४.७२	३.६	-०.३
अण्डा	०.८१	१२१.१९	१२४.४३	१२४.१७	२.७	-०.२
हाड तथा छाला	०.३५	१४४.०१	१५१.५७	१६०.८५	५.२	६.१
अन्य	०.१०	८९.४८	८९.५९	८८.८४	०.१	-०.८
बनजन्य	**८.०७**	**१०४.२४**	**१०४.४५**	**१०५.१६**	**०.२**	**०.७**
काठ	१.०९	१०५.५२	१०७.८०	१०८.३७	२.२	०.५
दाउरा	४.९४	१००.६४	९९.४३	९९.४०	-१.२	०.०
औषधिजन्य वस्तु	०.०२	११४.२६	११२.५३	११२.६१	-१.५	०.१
अन्य	२.०३	११२.२२	११४.७७	११७.३८	२.३	२.३
समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**११५.७२**	**१२२.१३**	**१२५.८७**	**५.५**	**३.१**

अ प्रारम्भिक अनुमान ।

श्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

तालिका ७
प्रमुख औद्योगिक वस्तुहरूको उत्पादन सूचकाङ्क (समूहगत)

क्र. सं.	औद्योगिक वस्तुको समूह	आधार वर्ष २०६०/६१=१००					
		भार	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	२०६४/६५	२०६५/६६
		प्रतिशत	*सूचकांक*			*प्रतिशत परिवर्तन*	
१	**वनस्पती तेल तथा घ्यू**	**१५.७८**	**१०८.४२**	**९३.११**	**९२.२१**	**-१४.१२**	**-०.९६**
	वनस्पती घ्यू	१०.०८	१०४.७०	८०.९९	७७.९५	-२२.६४	-३.७६
	तोरीको तेल	१.९५	१०३.९६	१००.७१	१००.३४	-३.१३	-०.३७
	भटमासको तेल	३.७४	१२१.०६	१२२.०६	१२६.६८	०.८२	३.७९
२	**दुग्ध पदार्थ**	**२.७७**	**१०७.४१**	**१०८.५२**	**१०६.५७**	**१.०३**	**-१.८०**
	प्रशोधित दुध	२.७७	१०७.४१	१०८.५२	१०६.५७	१.०३	-१.८०
३	**अन्न तथा पशु दाना**	**८.१६**	**११४.९९**	**११९.००**	**१२६.९७**	**३.४९**	**६.७०**
	चामल	४.३३	१११.७५	११६.७३	१२३.९०	४.४६	६.१५
	गहुंको पिठो	२.१९	१११.४९	११४.८९	११९.९८	३.०४	४.४४
	पशु दाना	१.६३	१२९.००	१३१.२९	१४५.२७	१.७७	१०.६६
४	**अन्य खाद्य पदार्थ**	**७.९३**	**११८.१७**	**१२५.०२**	**१३३.४५**	**५.८०**	**६.७४**
	विस्कुट	१.०४	११६.४७	१२३.८६	१३०.०९	६.३५	५.०३
	चिनी	२.९२	११८.२६	१२३.८९	१३१.४२	४.७६	६.०८
	चाउचाउ	२.७२	११७.७५	१२२.७९	१३५.५३	४.२८	१०.३७
	प्रशोधित चिया	१.२५	१२०.२७	१३३.४६	१३६.४३	१०.९७	२.२२
५	**पेय समूह**	**६.५९**	**११८.६२**	**१२३.६५**	**१३३.१४**	**४.२४**	**७.६७**
	मदिरा	२.३९	११७.२१	१२०.६१	१२२.१५	२.९०	१.२८
	वियर	२.९२	१२२.०४	१२७.३८	१३९.९३	४.३८	९.८५
	हल्का पेयपदार्थ	१.२८	११३.४३	१२०.८१	१३८.१५	६.५१	१४.३५
६	**सुर्तिजन्य वस्तु**	**६.५३**	**१०२.७३**	**१०५.४६**	**११०.३५**	**२.६६**	**४.६३**
	चुरोट	६.५३	१०२.७३	१०५.४६	११०.३५	२.६६	४.६३
७	**लत्ता कपडा**	**५.२०**	**१२१.०५**	**१२१.४५**	**११७.५९**	**०.३२**	**-३.१७**
	धागो	३.१८	१३०.८५	१३१.४३	१२६.३७	०.४४	-३.८५
	सूती कपडा	१.२७	१०७.६०	१०६.१३	१०२.२५	-१.३७	-३.६५
	सिन्थेटिक कपडा	०.७५	१०२.३०	१०५.०५	१०६.३६	२.६९	१.२४
८	**अन्य लत्ता कपडा**	**६.५९**	**१०१.९०**	**९९.७४**	**९१.१४**	**-२.१३**	**-८.६२**
	ऊनी गलैचा	४.३२	९६.६४	९०.२२	८०.५३	-६.६४	-१०.७५
	जुटका सामान	२.२७	१११.९२	११७.८४	१११.३३	५.२९	-५.५३
९	**बुनेको कपडा**	**१.१८**	**८८.२१**	**९०.४४**	**९५.६७**	**२.५२**	**५.७८**
	पश्मिना	१.१८	८८.२१	९०.४४	९५.६७	२.५२	५.७८
१०	**लगाउने कपडा**	**७.१४**	**५९.४३**	**५०.५४**	**४४.४५**	**-१४.९७**	**-१२.०३**
	गार्मेन्ट	७.१४	५९.४३	५०.५४	४४.४५	-१४.९७	-१२.०३
११	**छाला र छालाका सामान**	**०.९२**	**१२१.०२**	**१२२.०६**	**१२३.७२**	**०.८७**	**१.३६**
	प्रशोधित छाला	०.९२	१२१.०२	१२२.०६	१२३.७२	०.८७	१.३६
१२	**काठ तथा काठका सामान**	**०.९५**	**१०१.८६**	**१०४.२०**	**११२.१७**	**२.२९**	**७.६४**
	चिरेको काठ	०.९५	१०१.८६	१०४.२०	११२.१७	२.२९	७.६४
१३	**कागज र कागजका उत्पादन**	**१.४२**	**११०.६०**	**११२.२१**	**११३.७४**	**१.४६**	**१.३७**
	कागज	१.४२	११०.६०	११२.२१	११३.७४	१.४६	१.३७
१४	**प्रकाशन, छापाखाना तथा रेकर्डिङ**	**१.५८**	**१०६.१०**	**१०९.४३**	**११३.६३**	**३.१४**	**३.८५**
	पत्रपत्रिका	१.५८	१०६.१०	१०९.४३	११३.६३	३.१४	३.८५
१५	**अन्य रासायानिक पदार्थ**	**१०.३४**	**१२२.५२**	**१२६.५०**	**१२१.७२**	**३.२५**	**-३.७८**
	औषधि	७.०१	१२०.२९	१२५.१७	११८.६४	४.०६	-५.२२
	साबुन	३.३३	१२७.२२	१२९.२९	१२८.२२	१.६३	-०.८३
१६	**प्लाष्टिकका सामान**	**४.७५**	**९६.१५**	**८७.७५**	**९२.१०**	**-८.७५**	**४.९६**
	प्लाष्टिकका सामान	४.७५	९६.१५	८७.७५	९२.१०	-८.७५	४.९६
१७	**गैर धातु खनिजजन्य उत्पादन**	**५.३४**	**१०४.०९**	**१०३.५४**	**१००.१५**	**-०.५२**	**-३.२८**
	इटा टायल	२.४२	९५.५८	१०१.६७	१०६.७२	६.३८	४.९६
	सिमेन्ट	२.९२	१११.१४	१०५.०९	९४.७१	-५.४४	-९.८८
१८	**फेब्रिकेटेड धातुका समान**	**३.७०**	**११८.४८**	**१३७.३३**	**१३०.६७**	**१५.९१**	**-४.८५**
	फलामको रड तथा पत्ती	३.७०	११८.४८	१३७.३३	१३०.६७	१५.९१	-४.८५
१९	**धातुका उपकरण**	**१.४५**	**९९.५४**	**९५.०१**	**८५.५५**	**-४.५५**	**-९.९५**
	घरेलु धातुका सामान	१.४५	९९.५४	९५.०१	८५.५५	-४.५५	-९.९५
२०	**विजुलीका उपकरण**	**१.६८**	**१०८.५१**	**१०८.४८**	**१०५.२०**	**-०.०३**	**-३.०२**
	विजुलीको तार तथा केवल	१.६८	१०८.५१	१०८.४८	१०५.२०	-०.०३	-३.०२
	समग्र सूचकाङ्क	**१००.००**	**१०७.४३**	**१०६.४२**	**१०६.६२**	**-०.९४**	**०.१९**

अ प्रारम्भिक अनुमान ।

श्रोत : केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग ।

तालिका ८
राष्ट्रिय शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)
वार्षिक औसत
(आधार वर्ष २०५२।५३ = १००)

उपभोग्य वस्तुहरू	भार	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	प्रतिशत परिवर्तन	
	%	१	२	३	२/१	३/२
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**१८५.९**	**२००.२**	**२२६.७**	**७.७**	**१३.२**
खाद्य तथा पेय पदार्थ	**५३.२०**	**१७८.८**	**१९६.९**	**२२९.७**	**१०.१**	**१६.७**
अन्न तथा अन्नबाट बनेका परिकार	१८.००	१७५.१	२००.७	२२९.५	१४.६	१४.३
चामल	(१४.१६)	१६८.१	१९७.२	२३१.१	१७.३	१७.२
दाल	२.७३	१७५.९	२००.८	२५०.९	१४.२	२५.०
तरकारी तथा फलफूल	७.८९	१७०.८	१८१.७	२०४.८	६.४	१२.७
मरमसला	१.८५	१८२.६	१८९.२	२१२.४	३.६	१२.३
मासु, माछा तथा फुल	५.२१	१८६.३	२००.७	२४७.६	७.७	२३.४
दूध तथा दुग्ध पदार्थ	४.०५	१६९.९	१८२.८	२१०.३	७.६	१५.०
तेल तथा घ्यू	३.०७	१५७.३	१९०.१	२२१.१	२०.९	१६.३
चिनी तथा चिनीजन्य पदार्थ	१.२१	१५२.०	१३६.७	१९९.५	-१०.१	४५.९
पेय पदार्थ	२.२८	१८८.१	१९२.५	२१६.९	२.३	१२.७
रेष्टुराँको खाना	६.९१	२१०.७	२२५.७	२६७.४	७.१	१८.५
गैर-खाद्य वस्तु तथा सेवा	**४६.८०**	**१९४.१**	**२०४.०**	**२२३.४**	**५.१**	**९.५**
लत्ता कपडा तथा तयारी लुगा	८.९२	१४८.६	१५२.२	१६३.९	२.४	७.७
कपडा	(२.२८)	१३५.६	१३६.०	१४६.५	०.३	७.७
तयारी लुगा	(५.७५)	१४७.९	१५१.८	१६२.३	२.६	६.९
जुत्ता	२.२०	१४३.५	१५१.९	१६३.२	५.९	७.४
घरायसी सामान तथा सेवा	१४.८७	२१५.४	२३०.४	२५३.८	७.०	१०.२
हाउस फर्निसिङ्ग एण्ड हाउसहोल्ड गुड्स	३.५०	१४८.७	१५५.८	१७३.८	४.८	११.६
घर भाडा	४.१९	१६५.२	१७२.७	१८२.२	४.५	५.५
सरसफाई	१.२६	१५९.२	१७२.१	२०१.५	८.१	१७.१
इन्धन, बत्ती तथा पानी	(५.९२)	३०१.५	३२६.९	३६१.४	८.४	१०.६
यातायात तथा सञ्चार	४.०३	२५४.८	२६०.६	३०१.९	२.३	१५.८
औषधि तथा व्यक्तिगत हेरचाह	८.०३	१८१.०	१९०.०	१९९.९	५.०	५.२
शिक्षा, शैक्षिक सामाग्री तथा मनोरन्जन	७.०९	२११.८	२२२.०	२४१.७	४.८	८.९
सूर्ति तथा सूर्तिजन्य पदार्थ	१.६६	१७३.१	१८५.९	२१४.६	७.४	१५.४
पेट्रोलीयम पदार्थ	२.७१	४४९.०	४९९.५	५५५.७	११.२	११.३
गैर-पेट्रोलियमजन्य पदार्थ	९७.२९	१७८.८	१९२.१	२१७.८	७.४	१३.४
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -काठमाडौ उपत्यका						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१७८.०	१९०.९	२१८.२	७.२	१४.३
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५१.५३	१६९.४	१८५.९	२२२.७	९.७	१९.८
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	४८.४७	१८७.२	१९६.१	२१३.५	४.८	८.९
घरेलु वस्तुहरू	८१.२६	१७२.६	१८४.७	२१४.१	७.०	१५.९
आयातीत वस्तुहरू	१८.७४	२०१.६	२१७.४	२३६.२	७.८	८.६
ब्यापारिक वस्तुहरू	६८.८६	१७४.३	१८९.४	२१८.६	८.७	१५.४
गैर-ब्यापारिक वस्तुहरू	३१.१४	१८६.३	१९४.१	२१७.४	४.२	१२.०
सरकारी नियन्त्रण वस्तुहरू	१७.०३	२२१.९	२३७.६	२६९.४	७.१	१३.४
गैर-सरकारी नियन्त्रण वस्तुहरू	८२.९७	१६९.०	१८१.२	२०७.७	७.२	१४.६
पेट्रोलियम पदार्थ	३.०४	४१८.३	४६८.८	५२५.६	१२.१	१२.१
गैर-पेट्रोलियमजन्य वस्तुहरू	९६.९६	१७०.५	१८२.१	२०८.६	६.८	१४.६
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -तराई						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१८९.९	२०५.२	२३१.५	८.१	१२.८
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५४.९८	१८२.८	२०१.९	२३२.८	१०.४	१५.३
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	४५.०२	१९८.६	२०९.३	२३०.०	५.४	९.९
पेट्रोलियम पदार्थ	२.५४	४५१.५	५०२.५	५५८.२	११.३	११.१
अन्य वस्तु तथा सेवा	९७.४६	१८३.१	१९७.५	२२३.०	७.९	१२.९
शहरी क्षेत्रको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क -पहाड						
कुल सूचकाङ्क	१००.००	१८८.२	२०२.२	२२७.८	७.४	१२.७
खाद्य तथा पेय पदार्थ	५३.०४	१८३.४	२०१.७	२३३.०	१०.०	१५.५
गैर-खाद्य बस्तु तथा सेवा	४६.९६	१९३.७	२०२.९	२२१.९	४.७	९.४
पेट्रोलियम पदार्थ	२.३३	४९२.७	५४२.०	५९८.३	१०.०	१०.४
गैर-पेट्रोलियमजन्य पदार्थ	९७.६७	१८०.९	१९४.१	२१८.९	७.३	१२.८

तालिका ९
राष्ट्रिय थोक मूल्य सूचकाङ्क (वस्तुगत)
वार्षिक औसत
(२०५६।५७ = १००)

समूह/उप-समूहहरू	भार प्रतिशतमा	२०६३/६४ १	२०६४/६५ २	२०६५/६६ ३	प्रतिशत परिवर्तन २/१	 ३/२
कुल सूचकाङ्क	**१००.००**	**१४६.४**	**१५९.७**	**१८०.१**	**९.१**	**१२.८**
कृषिसम्बन्धी वस्तुहरू	**४९.५९**	**१४५.३**	**१५९.१**	**१८१.३**	**९.५**	**१४.०**
खाद्यान्न वस्तुहरू	१६.५८	१३१.९	१४८.९	१६१.५	१२.९	८.५
नगदे बाली	६.०९	१८३.०	१९१.८	१९९.६	४.८	४.१
दलहन	३.७७	१६४.२	१८६.१	२२६.६	१३.३	२१.८
फलफूल तथा तरकारी	११.१८	१३१.७	१४६.७	१६६.७	११.४	१३.६
मसलाहरू	१.९५	१३२.५	१२९.२	१४३.९	-२.५	११.४
पशुजन्य उत्पादन	१०.०२	१५५.०	१६५.९	२०९.६	७.०	२६.३
स्वदेशमा उत्पादित औद्योगिक वस्तुहरू	**२०.३७**	**१३६.७**	**१४८.७**	**१६४.९**	**८.८**	**१०.९**
खाद्यजन्य वस्तुहरू	६.१२	१२५.९	१३८.०	१५३.८	९.६	११.४
पेय तथा सुर्तीजन्य वस्तुहरू	५.६८	१३५.२	१४३.३	१६०.०	६.०	११.७
निर्माण सामग्री	४.५०	१७२.३	१९६.१	२१७.९	१३.८	११.१
अन्य	४.०७	११५.९	१२०.२	१२९.९	३.७	८.१
आयातीत वस्तुहरू	**३०.०४**	**१५४.७**	**१६८.०**	**१८८.४**	**८.६**	**१२.१**
पेट्रोलियम वस्तुहरू तथा कोईला	५.४०	२६७.३	२९८.९	३३०.०	११.८	१०.४
रासायनिक मल तथा रासायनिक वस्तुहरू	२.४६	१६९.५	१९४.६	२०९.९	१४.८	७.९
यातायातका साधन तथा मेशिनरी वस्तुहरू	६.९७	१२८.२	१३८.१	१६५.४	७.७	१९.८
इलेक्ट्रिक तथा इलेक्ट्रोनिक वस्तुहरू	१.८७	९५.६	९५.२	१००.१	-०.४	५.१
औषधि	२.७३	११३.५	११६.२	१२३.०	२.४	५.९
कपडाजन्य वस्तुहरू	३.१०	११०.७	१०८.१	१२५.०	-२.३	१५.६
अन्य वस्तुहरू	७.५१	१४१.५	१५४.६	१७३.०	९.३	११.९

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका १०
वैदेशिक व्यापार स्थिति*

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६[अ]	प्रतिशत परिवर्तन २०६४/६५	प्रतिशत परिवर्तन २०६५/६६
कुल निर्यात	**५९३८.३**	**५९२६.७**	**६७२४.७**	**-०.२**	**१३.५**
भारत	४१७२.९	३८५५.६	४०९६.४	-७.६	६.२
अन्य मुलुक	१७६५.४	२०७१.१	२६२८.३	१७.३	२६.९
कुल आयात	**१९४६९.५**	**२२१९३.८**	**२८४५७.१**	**१४.०**	**२८.२**
भारत	११५८७.२	१४२३७.७	१६३८९.२	२२.९	१५.१
अन्य मुलुक	७८८२.२	७९५६.१	१२०६७.९	०.९	५१.७
व्यापार सन्तुलन	**-१३५३१.२**	**-१६२६७.१**	**-२१७३२.४**	**२०.२**	**३३.६**
भारत	-७४१४.४	-१०३८२.१	-१२२९२.८	४०.०	१८.४
अन्य मुलुक	-६११६.८	-५८८५.०	-९४३९.६	-३.८	६०.४
कुल व्यापार	**२५४०७.८**	**२८१२०.४**	**३५१८१.८**	**१०.७**	**२५.१**
भारत	१५७६०.१	१८०९३.२	२०४८५.७	१४.८	१३.२
अन्य मुलुक	९६४७.७	१००२७.२	१४६९६.२	३.९	४६.६

* : भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ : अपरिष्कृत ।

तालिका ११
भारततर्फ निर्यात गरिएका वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	२०६४/६५	२०६५/६६
क) प्रमुख वस्तुहरू	**३४२९.५**	**३२७५.९**	**३०००.३**	**-४.५**	**-८.४**
एल्मुनियम खण्ड	८३.१	८९.४	४८.३	७.६	-४६.०
बाटिका केश तेल	०.८	०.१	२.३	-९२.०	-
विस्कुट	०.१	०.१	१५.१	-२८.६	-
ब्रान्स	१२.१	२६.५	१५.२	११८.१	-४२.५
कुचो	४.४	५.७	३.६	२९.४	-३७.०
अलैंची	८४.८	१०३.५	१२१.६	२२.०	१७.५
खयर	५४.३	५४.४	१२१.७	०.२	१२३.९
चोकर	८.१	१७.७	३४.८	११८.७	९६.४
रासायनिक पदार्थ	९५.०	२७.६	१६.७	-७१.०	-३९.५
दालचिनी	१.६	२.४	२.१	५१.९	-१२.३
तामाको तार	२०.६	६१.७	५७.२	१९९.७	-७.४
सुकेको अदुवा	५.०	५.४	६.८	८.९	२५.९
फलफूल	०.०	०.०	७.०	०.०	-
जी.आई.पाइप	१२.८	२४.३	१०९.८	८९.९	३५२.६
घिउ (वनस्पती)	४१३.७	२१३.२	०.९	-४८.५	-९९.६
घिउ (क्लेरिफाइड)	११.१	१०.२	९.२	-८.३	-९.९
अदुवा	५४.१	५४.३	३३.५	०.४	-३८.३
हस्तकलाका सामान	२.०	२.२	५.३	९.०	१४२.७
जडीबुटी	१०.६	१४.९	२०.३	४०.७	३६.४
जुस	१५९.१	१८३.६	१९५.२	१५.४	६.३
जुटका सामान	२७५.७	२५८.३	१२८.३	-६.३	-५०.३
जुटको बट्टा	३७.५	५२.९	२०.७	४१.०	-६०.८
जुटको बोरा	१४०.९	१२२.०	४५.९	-१३.४	-६२.४
जुटको डोरी	९७.३	८३.४	६१.७	-१४.३	-२६.०
जीवित जनावर	२.२	५.२	२.४	१४०.६	-५३.३
एम.एस. पाइप	७६.२	९८.०	५७.१	२८.६	-४१.७
मार्वल स्ल्याब	११.३	१४.८	१७.५	३०.४	१८.८
औषधि (आयुर्वेदिक)	१५.६	१३.२	१५.८	-१५.५	१९.४
तोरी तथा सर्स्यु	२.३	३.५	७.७	५०.६	११९.९
चाउचाउ	२३.७	५३.३	८०.३	१२४.५	५०.७
पिना	३१.८	४०.५	५३.२	२७.३	३१.४
कागज	१३.२	१२.०	९.३	-८.७	-२२.५
पार्टिकल बोर्ड	२०.७	१५.८	११.७	-२३.८	-२५.८
पश्मिना	४.८	४.४	६.६	-८.९	४९.८
प्लाष्टिकका सामान	४१.५	३०.३	५१.३	-२७.१	६९.७
पोलिष्टर धागो	२२४.१	२६१.८	२४९.९	१६.८	-४.५
दाल	३०.७	३१.५	३८.२	२.६	२१.२
कच्चा सनपाट	०.२	३.१	१४.६	-	३७०.४
तयारी पोशाक	७६.५	४७.८	१७१.५	-३७.५	२५८.७
ढुटोको तेल	१७.८	१९.७	१४.३	१०.२	-२७.१
खोटो	५७.७	३५.६	३४.७	-३८.४	-२.५
जुत्ता तथा चप्पल	२४.४	३४.९	७५.०	४२.६	११५.२
छाला	३६.३	३४.६	१६.८	-४.७	-५१.६
साबुन	५०.३	४२.४	५९.१	-१५.६	३९.३
ढुंगा तथा बालुवा	४२.६	३९.५	१७.१	-७.१	-५६.८
टर्पेन्टाइन	१७.९	८.१	९.९	-५४.६	२१.४
लत्ताकपडा**	३०५.७	२११.५	३१९.२	-३०.८	५०.९
धागो	४०५.६	४१३.५	२५२.५	१.९	-३८.९
मञ्जन	६६.३	४७.६	८१.३	-२८.३	७१.०
वेसार	०.९	०.१	०.१	-८४.६	-६४.३
तरकारी	१.१	१.८	६.७	५९.१	२८१.७
तार	१६१.१	१५४.७	८९.५	-४.०	-४२.१
जिंक अक्साइड	०.०	०.०	०.०	-	-
जिंक शिट	३५८.०	४४१.७	२८२.२	२३.४	-३६.१
ख) अन्य	**७४३.४**	**५७९.७**	**१०९६.१**	**-२२.०**	**८९.१**
कुल जम्मा	**४१७२.९**	**३८५५.६**	**४०९६.४**	**-७.६**	**६.२**

* भन्सार तथ्यांकमा आधारित ।

** पी.पी. फेव्रिक सहित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १२
भारतबाट आयात गरिएका वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	२०६४/६५	२०६५/६६
क) प्रमुख वस्तुहरू	**८८३५.६**	**१११८०.३**	**१२३८९.५**	**२६.५**	**१०.८**
कृषि उपकरण तथा पार्टपुर्जा	१०७.३	१४८.४	२४८.२	३८.३	६७.२
एल्मुनियम इङ्गत तथा रड	४२.५	६५.५	४६.१	५४.२	-२९.५
शिसु आहार तथा दुग्ध उत्पादन	३५.८	४४.५	८६.०	२४.५	९३.१
अलकत्रा	४०.०	२५.२	२१.३	-३६.९	-१५.६
किताब तथा पत्रिका	३१.९	४४.०	५६.१	३७.९	२७.६
सिमेन्ट	२५२.०	२३३.७	४०३.२	-७.३	७२.५
रासायनिक मल	६२.४	३१.६	१३.०	-४९.४	-५८.८
रासायनिक पदार्थ	२५९.१	२७२.०	२७६.५	५.०	१.६
कोइला	९५.१	९१.०	१५१.८	-४.३	६६.८
कोल्डरोल्ड शिट इन्क्वाइल	२०८.०	४००.६	६१४.७	९२.६	५३.५
खानापकाउने चुलो	५.५	५.२	६.९	-४.६	३२.४
सौन्दर्यका सामान	५२.३	५६.९	८७.२	८.७	५३.३
जिरा तथा मरिच	१६.१	२३.०	३०.९	४२.७	३४.२
ड्राइ सेल ब्याट्री	१२.९	११.१	१३.५	-१४.१	२१.५
विद्युत्तीय उपकरण	२३६.५	३५८.७	३८८.०	५१.७	८.२
इनामेल तथा अन्य पेन्ट्स	२९.४	३५.०	५३.४	१८.८	५२.८
फलफूल	७१.५	६७.५	३४.९	-५.६	-४८.२
ग्लास शिट तथा ग्लास वेयर्स	४८.२	१०७.६	९७.६	१२३.२	-९.२
हट रोल्ड शिट इन्क्वाइल	२०५.३	३५७.६	३५५.०	७४.२	-०.७
अगरबत्ती	१७.१	३२.२	१२.१	८८.१	-६२.४
इन्सेक्टीसाइड्स	४५.३	५१.०	३०.०	१२.७	-४१.१
जीवित जनावर	३७.६	३९.३	१७.१	४.५	-५६.४
एम.एस.विलेट	४३८.४	८१४.५	५५१.४	८५.८	-३२.३
एम.एस.वायर	१४१.९	२५९.५	२०६.१	८२.९	-२०.६
औषधि	४४४.३	५४३.४	६५५.८	२२.३	२०.७
मोलासिस सुगर	३.७	७.४	१.३	१०३.०	-८३.०
अन्य मेशिनरी तथा पार्टपुर्जा	३५५.६	४६८.२	७२६.४	३१.७	५५.१
अन्य स्टेशनरी सामान	२४.८	२६.२	२५.४	५.७	-३.१
कागज	८०.७	७२.९	११३.९	-९.६	५६.२
पेट्रोलियम पदार्थ	३३५६.८	४०८१.६	४१३५.७	२१.६	१.३
पाइप तथा पाइप फिटिंग	२४.६	१०३.४	६८.५	३१९.६	-३३.७
प्लाष्टिकका भाँडाकुडा	८.६	१५.७	१४.०	८२.६	-१०.६
रेडियो, टिभी, डेक तथा पार्टपुर्जा	४७.९	४६.९	६४.३	-२.०	३६.९
कच्चा कपास	६.९	५.९	५.७	-१४.७	-२.४
तयारी पोशाक	७३.७	८७.०	११६.८	१७.९	३४.३
चामल	१६१.४	८३.६	११३.४	-४८.२	३५.८
नून	३०.२	१८.७	३२.३	-३८.१	७२.४
सेनीटरी वेयर्स	२१.६	१९.६	२४.८	-९.२	२६.६
जुत्ता तथा चप्पल	१०.९	८.२	१३.०	-२४.९	५८.६
स्टिल शिट	०.३	०.०	१.५	-९७.५	-
चिनी	१.७	१.२	६६.२	-३०.५	-
चिया	१.९	१.९	२.६	-०.५	३८.१
लत्ताकपडा	१७५.४	१६६.४	२४४.२	-५.१	४६.८
धागो	३१५.९	३०५.६	२५९.७	-३.२	-१५.०
सुर्ती	६४.६	७३.२	१०५.९	१३.३	४४.६
टायर, ट्युब्स तथा फ्लेप्स	३४.५	४५.५	६२.२	३१.६	३६.९
तरकारी	१०३.६	१४५.७	९२.९	४०.७	-३६.३
सवारी साधन तथा स्पेयर पार्टपुर्जा	९७९.९	११८७.५	१६१५.८	२१.२	३६.१
तारका सामान	१४.३	८९.२	२६.२	५२४.५	-७०.६
ख) अन्य	**२७५१.६**	**३०५७.४**	**३९९९.८**	**११.१**	**३०.८**
कुल जम्मा	**११५८७.२**	**१४२३७.७**	**१६३८९.२**	**२२.९**	**१५.१**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १३
अन्य मुलुकतर्फ निर्यात गरिएका प्रमुख वस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६[अ]	प्रतिशत परिवर्तन	
					२०६४/६५	२०६५/६६
(क)	**प्रमुख वस्तुहरू**	**१३५६.४**	**१३१४.४**	**२०३४.७**	**-३.१**	**५४.८**
१	हस्तकलाका सामानहरू (काष्ठ तथा धातु)	२५.०	१९.४	७३.९	-२२.५	२८०.७
२	जडीबुटी	४.४	९.८	२९.५	१२५.१	२०१.३
३	नेपाली कागज तथा त्यसबाट निर्मित वस्तु	१९.१	३४.७	३६.१	८२.१	४.१
४	भुसे तील	०.९	०.१	०.१	-८६.४	-१६.७
५	पश्मिनाका तयारी वस्तु	९३.१	६४.३	१५२.७	-३०.९	१३७.३
६	दाल	४८.९	१४५.८	६२४.७	१९८.५	३२८.४
७	तयारी पोशाक	५२१.३	४७५.६	४८१.३	-८.८	१.२
८	छालाका तयारी वस्तु	११.१	२.३	५.८	-७९.४	१५४.१
९	सुनचाँदीका गहना	३२.५	२६.९	२६.२	-१७.२	-२.६
१०	छाला	२७.९	२४.९	३०.५	-१०.९	२२.८
११	चिया	१२.३	५.७	६.१	-५३.५	७.२
१२	गलैंचा	५६०.०	५०४.८	५६७.६	-९.९	१२.४
(ख)	**अन्य**	**४०९.१**	**७५६.७**	**५९३.७**	**८५.०**	**-२१.५**
	कुल जम्मा (क + ख)	**१७६५.४**	**२०७१.१**	**२६२८.३**	**१७.३**	**२६.९**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ : अपरिष्कृत ।

तालिका १४
अन्य मुलुकबाट आयात गरिएका बस्तुहरू*

(रू. करोडमा)

वस्तुको नाम	आर्थिक वर्ष			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	२०६४/६५	२०६५/६६
क) प्रमुख वस्तुहरू	**५६२४.९**	**६१४७.३**	**८८२०.९**	**९.३**	**४३.५**
हवाइजहाजका स्पेयर पार्टपुर्जा	१४६.३	१०५.०	२०२.०	-२८.२	९२.४
झोला	१२.५	७.८	१२.४	-३७.२	५८.७
सुपाडी	१४१.८	१८५.७	२९२.३	३०.९	५७.४
टाँक	२.३	१.४	०.४	-४०.६	-७३.५
क्यामेरा	२२.१	९.७	१२.९	-५६.१	३३.१
रासायनिक मल	६१.७	२.०	८.०	-९६.८	३०७.१
चुरोट कागज	१.६	३.४	३.२	११८.७	-५.९
क्लोभ	९.८	११.२	२.३	१४.५	-८०.०
नरिवलको तेल	५.०	०.९	१०.०	-८२.१	-
कम्प्युटर तथा पार्टपुर्जा	२७०.१	२२७.०	३७१.१	-१६.०	६३.५
तामाको तार, रड, स्क्रयाप्स तथा शिट	१८७.९	१९४.१	१८१.४	३.३	-६.६
सौन्दर्यका सामान	३६.८	४५.७	७५.६	२४.०	६५.६
कच्चा नरिवलको तेल	८.१	६.९	६.२	-१५.५	-१०.१
कच्चा पाम तेल	७१२.२	५७४.७	२९४.९	-१९.३	-४८.७
कच्चा भटमासको तेल	१९२.४	१६०.०	३६५.९	-१६.८	१२८.७
जिरा	०.१	०.०	०.०	-१००.०	-
ढोकाको ताल्चा	२.४	१.०	८.२	-६०.७	७५१.०
ड्राइसेल बेट्री	१५.१	४३.३	१५.१	१८६.८	-६५.३
खाने तेल	६३.५	४०.७	९४.१	-३५.९	१३१.२
विद्युत्तीय सामानहरू	२९६.६	३९४.५	७७७.२	३३.०	९७.०
फास्नर	५.७	५.३	४.१	-७.७	-२१.८
फ्ल्यास लाइट	०.८	१.४	२.२	६६.३	५६.५
जी.आइ. तार	०.४	०.६	६.१	५७.९	९२०.०
ग्लासवेयर्स	१८.८	२१.३	१६.६	१३.१	-२२.०
सुन	३५२.०	३७५.१	१६५७.५	६.६	३४१.९
इन्सेक्टिसाइड	२.०	३.७	१२.३	८६.८	२३३.४
एम.एस.बिलेट	११२.४	९०.४	२९४.६	-१९.५	२२५.८
एम.एस.रड	२८.९	१७.०	२८.०	-४१.४	६५.३
औषधि उपकरण तथा औजार	८४.८	१३७.५	१७९.६	६२.२	३०.६
औषधि	१५३.७	१२६.३	३११.१	-१७.८	१४६.३
कार्यालय उपकरण तथा स्टेशनरी	१०.५	१०.६	१५.३	१.६	४४.१
अन्य मेशिनरी तथा पार्ट्स	२००.७	३९०.२	५८७.५	९४.४	५०.६
अन्य स्टेशनरी	३२.९	३३.७	५२.३	२.६	५५.०
पि.भि.सि.कम्पाउण्ड	१४.१	८६.८	१२७.४	५१३.९	४६.७
पाम आयल	३२.५	२८.०	४१.७	-१३.९	४९.१
व्याराफिन वाक्स	१४.६	१२.६	१४.९	-१४.०	१८.४
पेट्रोयिम पदार्थ	५७.२	५२.३	८५.३	-८.६	६३.०
पाइप तथा पाइप फिटिंग्स	२७.४	२८.०	१६.८	२.३	-४०.१
पोलिथिन ग्रान्युअल्स्	२९६.०	३७१.९	३६१.७	२५.७	-२.८
पाउडर दूध	५.४	३.७	१४.३	-३१.४	२८५.४
कच्चा रेशम	२.५	०.६	४.१	-७८.३	६४५.५
कच्चा ऊन	१६३.१	१३९.५	३५.६	-१४.५	-७४.५
तयारी पोशाक	१८२.८	१७७.८	१४७.७	-२.७	-१७.०
जुत्ता तथा चप्पल	८२.६	६९.१	४५.३	-१६.३	-३४.५
चाँदी	०.१	४४.७	११७.५	-	१६३.१
साना अलैंची	२६.९	२५.५	१८.०	-५.१	-२९.४
स्टिल रड तथा शिट	५.२	०.२	२१.८	-९५.४	-
स्टोरेज बेट्री	१२.१	८.७	२८.१	-२८.५	२२३.९
सिन्थेटिक तथा प्राकृतिक रबर	२०.१	२३.४	१६.१	१६.४	-३१.१
सिन्थेटिक कार्पेट	१४.५	११.८	१४.३	-१८.५	२१.२
दूरसंचार उपकरण तथा पार्ट्स	९५.४	४९७.९	४०६.४	४२१.९	-१८.४
बोसो	२९.३	३७.६	१६.६	२८.५	-५५.९
लत्ताकपडा डाइ	२३४.५	१३७.६	७७.६	-४१.३	-४३.६
लत्ताकपडा	२४५.६	१९६.७	२२५.३	-१९.९	१४.६
धागो	१२५.७	१३९.६	१४०.७	११.१	०.८
खेलौना	१५.५	७.५	१८.४	-५१.७	१४५.५
यातायात उपकरण तथा पार्टपुर्जा	२७०.५	४३९.२	५४६.०	६२.४	२४.३
टायर, ट्युब तथा फ्लेप्स	७.१	५.२	२६.१	-२७.०	४०५.८
छाता तथा पार्टपुर्जा	१२.४	१२.७	१३.९	२.६	९.४
भिडियो, टेलिभिजन तथा पार्टपुर्जा	९५.४	१८१.९	१८१.२	९०.७	-०.४
घडी तथा ब्याण्डस्	१८.०	१२.१	१८.८	-३२.४	५५.२
लेख्ने तथा छाप्ने कागज	७९.३	१०४.०	१०२.०	३१.२	-१.९
एक्सरे फिल्म	१०.३	१७.२	९.०	६६.९	-४७.७
जिंक इन्गट	२३७.३	४५.८	२८.४	-८०.७	-३८.१
ख) अन्य	**२२५७.३**	**१८०८.८**	**३२४७.०**	**-१९.९**	**७९.५**
कुल जम्मा	**७८८२.२**	**७९५६.१**	**१२०६७.९**	**०.९**	**५१.७**

* भन्सार तथ्याङ्कमा आधारित ।

अ अपरिष्कृत ।

तालिका १५
शोधनान्तर स्थिति

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६अ	प्रतिशत परिवर्तन २०६४/६५	प्रतिशत परिवर्तन २०६५/६६
(क) चालू खाता	**-९०.२**	**२३६८.०**	**४१४३.७**	**-**	**७५.०**
निर्यात, एफ.ओ.बी.	६१४८.८	६१९७.१	६९९०.७	०.८	१२.८
तेल	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य	६१४८.८	६१९७.१	६९९०.७	०.८	१२.८
आयात, एफ.ओ.बी.	-१९०४३.७	-२१७९६.३	-२७९२२.८	१४.५	२८.१
तेल	-३३५६.८	-४०८१.६	-४१३५.७	२१.६	१.३
अन्य	-१५६८७.०	-१७७१४.७	-२३७८७.१	१२.९	३४.३
व्यापार सन्तुलन	**-१२८९४.९**	**-१५५९९.२**	**-२०९३२.१**	**२१.०**	**३४.२**
खुद सेवा आय	**-८३७.७**	**-११०९.२**	**-१०४७.८**	**३२.४**	**-५.५**
सेवा आय	३२०७.९	४२२३.६	५२८३.०	३१.७	२५.१
यात्रा	१०१२.५	१८६५.३	२७९६.०	८४.२	४९.९
अन्यत्र नपरेको सरकारी आय	१२३३.६	१३३०.२	१२७३.४	७.८	-४.३
अन्य	९६१.७	१०२८.१	१२१३.६	६.९	१८.०
सेवा भुक्तानी	-४०४५.६	-५३३२.८	-६३३०.८	३१.८	१८.७
यातायात	-१४५५.७	-२२६७.६	-२२११.६	५५.८	-२.५
यात्रा	-१५७८.५	-२०८६.२	-३१३९.६	३२.२	५०.५
जसमध्ये शिक्षा	-६३३.७	-७३७.३	-१२१२.६	१६.४	६४.५
सरकारी सेवा खर्च	-१८.९	-६३.६	-९८.०	२३५.६	५४.२
अन्य	-१०११.४	-९७९.०	-९७९.६	-३.२	०.१
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	**-१३७३२.६**	**-१६७०८.४**	**-२१९७९.९**	**२१.७**	**३१.६**
खुद आय	**७४३.२**	**७९४.७**	**११७५.०**	**६.९**	**४७.९**
आय प्राप्ती	१४५०.१	१३४४.८	१६५०.७	-७.३	२२.७
आय भुक्तानी	-७०६.९	-५५०.१	-४७५.७	-२२.२	-१३.५
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	**-१२९८९.४**	**-१५९१३.७**	**-२०८०५.०**	**२२.५**	**३०.७**
खुद ट्रान्सफर	**१२८९९.२**	**१८२८१.७**	**२४९४८.७**	**४१.७**	**३६.५**
ट्रान्सफर आय	१३३१९.७	१८५४६.३	२५७४६.१	३९.२	३८.८
अनुदान	१८२१.८	२०९९.३	२६७९.६	१५.२	२७.६
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	१००१४.५	१४२६८.३	२०९६९.९	४२.५	४७.०
पेन्सन	१२९३.७	१८७९.०	१७७५.५	४५.२	-५.५
अन्य	१८९.७	२९९.७	३२१.१	५८.०	७.१
ट्रान्सफर भुक्तानी	-४२०.५	-२६४.६	-७९७.५	-३७.१	२०१.३
(ख) पूँजी खाता (पूँजी ट्रान्सफर)	**४४५.०**	**७९१.३**	**६२३.१**	**७७.८**	**-२१.३**
जम्मा (क+ख)	**३५४.८**	**३१५९.२**	**४७६६.८**	**७९०.५**	**५०.९**
(ग) वित्तीय खाता (समूह ङ बाहेक)	**-२३६.२**	**११०३.३**	**१८०५.०**	**-५६७.१**	**६३.६**
प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानी आप्रवाह	३६.२	२९.४	१८२.९	-१८.९	५२२.४
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	-	-
अन्य लगानी सम्पत्ति	-१०६९.०	-११३९.६	-१७६७.५	६.६	५५.१
व्यापारिक साख	-५१२.८	८५.३	-३०२.४	-११६.६	-४५४.५
अन्य	-५५६.२	-१२२४.९	-१४६५.१	१२०.२	१९.६
अन्य लगानी दायित्व	७९६.६	२२१३.५	३३८९.६	१७७.९	५३.१
व्यापारिक साख	१७२.८	१२४८.४	१९५५.५	६२२.५	५६.६
ऋण	१४५.६	३३९.२	-२८९.९	१३३.०	-१८५.५
सरकार	२१५.१	३४५.६	-२८३.२	६०.७	-१८२.०
ऋण प्राप्ती	९६९.०	११३२.६	७२८.८	१६.९	-३५.७
साँवा भुक्तानी	-७५३.९	-७८७.०	-१०१२.०	४.४	२८.६
अन्य क्षेत्र	-६९.५	-६.४	-६.७	-९०.७	३.४
करेन्सी तथा डिपोजिट	४७८.२	६२६.०	१७२४.०	३०.९	१७५.४
राष्ट्र बैंक	०.२	-०.६	-८.४	-३३३.३	-
वाणिज्य बैंक	४७८.०	६२६.५	१७३२.४	३१.१	१७६.५
अन्य दायित्व	०.०	०.०	०.०	-	-
जम्मा (क+ख+ग)	**११८.६**	**४२६२.५**	**६५७१.८**	**-**	**५४.२**
(घ) विविध पूँजी तथा भुलचुक	**९५०.१**	**-६६९.०**	**-७१९.८**	**-१७०.४**	**७.६**
जम्मा (क+ख+ग+घ)	**१०६८.७**	**३५९३.४**	**५८५२.०**	**२३६.३**	**६२.९**
(ङ) रिजर्भ तथा सम्बन्धित शिर्षक	**-१०६८.७**	**-३५९३.४**	**-५८५२.०**	**२३६.३**	**६२.९**
रिजर्भ सम्पत्ति	-१३४१.०	-३७००.२	-५८५२.०	१७५.९	५८.२
नेपाल राष्ट्र बैंक	-१०९६.३	-२९६३.७	-४५७५.१	१७०.३	५४.४
वाणिज्य बैंक	-२४४.७	-७३६.५	-१२७६.९	२०१.०	७३.४
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	२७२.४	१०६.८	०.०	-६०.८	-१००.०
खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	***-५९०.४***	***-२९६७.५***	***-४१२८.०***	***४०२.६***	***३९.१***

अ : अपरिष्कृत ।

स्रोत : नेपाल राष्ट्र बैंक ।

तालिका १६
कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४	२०६५	२०६६[अ]	२०६४/६५	२०६५/६६
(रू. करोडमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**१२९६२.६**	**१६९६८.४**	**२२४१९.०**	**३०.९**	**३२.१**
परिवर्त्य	१२३७५.५	१४२८४.९	२०१७५.६	१५.४	४१.२
अपरिवर्त्य	५८७.१	२६८३.५	२२४३.४	३५७.१	-१६.४
वाणिज्य बैंक	**३५५०.०**	**४२९४.०**	**५५७९.५**	**२१.०**	**२९.९**
परिवर्त्य	३१६८.१	३८८२.७	५२२०.०	२२.६	३४.४
अपरिवर्त्य	३८१.९	४११.३	३५९.५	७.७	-१२.६
कुल सञ्चिति	**१६५१२.६**	**२१२६२.४**	**२७९९८.५**	**२८.८**	**३१.७**
परिवर्त्य	१५५४३.६	१८१६७.६	२५३९५.६	१६.९	३९.८
अपरिवर्त्य	९६९.०	३०९४.८	२६०२.९	२१९.४	-१५.९
(करोड डलरमा)					
नेपाल राष्ट्र बैंक	**१९९.९**	**२४७.७**	**२८७.२**	**२३.९**	**१६.०**
परिवर्त्य	१९०.८	२०८.५	२५८.५	९.३	२४.०
अपरिवर्त्य	९.१	३९.२	२८.७	३३२.७	-२६.६
वाणिज्य बैंक	**५४.७**	**६२.७**	**७१.५**	**१४.५**	**१४.०**
परिवर्त्य	४८.९	५६.७	६६.९	१६.०	१८.०
अपरिवर्त्य	५.९	६.०	४.६	२.०	-२३.३
कुल सञ्चिति	**२५४.६**	**३१०.४**	**३५८.७**	**२१.९**	**१५.६**
परिवर्त्य	२३९.७	२६५.२	३२५.४	१०.७	२२.७
अपरिवर्त्य	१४.९	४५.२	३३.३	२०२.४	-२६.२

अ : अपरिष्कृत ।

तालिका १७

सरकारी वित्त स्थिति[1]

(नगद प्रवाहको आधारमा)

(रू. करोडमा)

शीर्षक	रकम			प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
विनियोजित खर्च	**१२७७६.९**	**१५५७५.८**	**२१७८०.४**	**२१.९**	**३९.८**
चालू खर्च	७४६२.६	८९६२.२	१२६२२.६	२०.१	४०.८
पूँजीगत खर्च	३४२६.२	४७३७.२	६६८०.८	३८.३	४१.०
क. आन्तरिक साधनरश्रोत र ऋण	२८१२.५	३९८४.४	५५८५.७	४१.७	४०.२
ख. वैदेशिक अनुदान	६१३.७	७५२.८	१०९५.१	२२.७	४५.५
साँवा भुक्तानी	१६७६.२	१६३८.७	१९१८.०	-२.२	१७.०
अन्य (फ्रीज)	२११.९	२३७.८	५५९.०	१२.२	१३५.१
खर्च नभई बाँकी रहेको सरकारी मौज्दात	**२४४.५**	**५७९.९**	**१२०९.०**	**१३७.२**	**१०८.५**
चालू खर्च	४८.६	१२८.६	६८४.६	१६४.८	४३२.३
पूँजीगत खर्च	१९५.५	४१२.२	४८६.७	११०.८	१८.१
साँवा भुक्तानी	०.५	३९.१	३७.७	८५९५.६	-३.६
यथार्थ खर्च	**१२५३२.४**	**१४९९५.९**	**२०५७१.४**	**१९.७**	**३७.२**
चालू खर्च	७४१४.०	८८३३.६	११९३८.०	१९.१	३५.१
पूँजीगत खर्च	३२३०.७	४३२५.०	६१९४.१	३३.९	४३.२
साँवा भुक्तानी	१६७५.७	१५९९.६	१८८०.३	-४.५	१७.६
अन्य (फ्रीज)	२११.९	२३७.८	५५९.०	१२.२	१३५.१
साधन श्रोत (स्थानीय निकाय हिसाब बाहेक)	**१०६५६.१**	**१२७४८.३**	**१७२२०.७**	**१९.६**	**३५.१**
राजस्व	८७७१.२	१०७६२.३	१४३४८.३	२२.७	३३.३
वैदेशिक अनुदान	१२७५.०	१७५३.१	२४४०.२	३७.५	३९.२
गैर–बजेटरी आय, खुद	४९७.४	१५५.९	११.८	-६८.६	-९२.५
अन्य आय ३	२.२	-२.१	-५.८	-१९४.६	१७४.९
भी.ए.टी.	-१३.९	४.६	४०.९	-१३३.४	७८२.९
स्थानीय निकाय हिसाव	१२४.१	७४.६	३८५.४	-३९.९	४१६.५
न्यून (-), बचत (+)	**-१८७६.३**	**-२२४७.६**	**-३३५०.८**	**१९.८**	**४९.१**
न्यून व्यहोरिने श्रोतहरू	**१८७६.३**	**२२४७.६**	**३३५०.८**	१९.८	४९.१
आन्तरिक ऋण	१४३३.९	१८६०.४	२९७८.१	२९.७	६०.१
आन्तरिक ऋण (अधिविकर्ष र अन्य बाहेक)	१७८९.२	२०४९.६	१८४१.७	१४.६	-१०.१
क. ट्रेजरी बिल्स	१२०५.२	१२५०.०	९००.०	३.७	-२८.०
ख. विकास ऋणपत्र	५५०.०	६०७.०	७७५.०	१०.४	२७.७
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०		
घ. नागरिक बचतपत्र	३४.१	१९२.६	१६६.७	४६५.३	-१३.५
अधिविकर्ष+	-३१२.३	-८२.४	११९३.४	-७३.६	-१५४८.५
अन्य२	-४३.१	-१०६.९	-५७.०	१४७.९	-४६.७
वैदेशिक ऋण	४४२.४	३८७.२	३७२.६	-१२.५	-३.८

१ = नेपाल राष्ट्र बैंकको रेकर्ड अनुसार ।

= गा.वि.स. । जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकममध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको रकम परिवर्तन ।

+ = ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ ।

@ = नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य ।

तालिका १८
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रू करोडमा)

सि. नं.	ऋणपत्रहरू तथा स्वामित्व	रकम			रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
१	**ट्रेजरी बिल्स**	**७४४४.५**	**८५०३.३**	**८६५१.५**	**१०५.९**	**१४८.२**	**१४.२**	**१.७**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	७२३८.०	८२५४.५	८३६०.३	१०१.७	१०५.८	१४.०	१.३
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*१३७६.९*	*१७५७.९*	*२२५४.९*	*३८.१*	*४९७.०*	*२७.७*	*२८.३*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*५८६१.२*	*६४९६.६*	*६१०५.५*	*६३.५*	*-३९१.१*	*१०.८*	*-६.०*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	२०६.५	२४८.८	२९१.२	४.२	४२.४	२०.५	१७.०
२	**विकास ऋणपत्र**	**१९१७.७**	**२१७३.५**	**२९४७.९**	**२५.६**	**७७४.३**	**१३.३**	**३५.६**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	७७९.९	७३१.३	११०३.९	-४.९	३७२.६	-६.२	५०.९
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*१५१.९*	*२९.६*	*३०.२*	*-१२.२*	*०.६*	*-८०.५*	*१.९*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*६२८.०*	*७०१.७*	*१०७३.७*	*७.४*	*३७२.०*	*११.७*	*५३.०*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	११३७.८	१४४२.२	१८४४.०	३०.४	४०१.७	२६.८	२७.९
३	**राष्ट्रिय बचतपत्र**	**१५१.७**	**१११.७**	**२१.७**	**-४.०**	**-९०.०**	**-२६.४**	**-८०.६**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	२८.०	४४.७	७.७	१.७	-३७.०	६०.०	-८२.८
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*२८.०*	*४४.७*	*७.७*	*१.७*	*-३७.०*	*६०.०*	*-८२.८*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*	*०.०*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	१२३.७	६७.०	१४.०	-५.७	-५३.०	-४५.९	-७९.१
४	**नागरिक बचतपत्र**	**१३९.१**	**३०१.४**	**४४३.४**	**१६.२**	**१४१.९**	**११६.७**	**४७.१**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	६.३	५६.३	११५.५	५.०	५९.२	७९७.५	१०५.३
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*६.३*	*५६.३*	*११५.५*	*५.०*	*५९.२*	*७९७.५*	*१०५.३*
	ख. गैर बैंकिङ्ग क्षेत्र	१३२.८	२४५.२	३२७.९	११.२	८२.७	८४.६	३३.७
५	**विशेष ऋणपत्र**	**२७७.३**	**३३.९**	**२३.०**	**-२४.३**	**-११.०**	**-८७.८**	**-३२.३**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	९४.५	१५.८	१५.८	-७.९	०.०	-८३.३	०.०
	वाणिज्य बैंकहरू	*९४.५*	*१५.८*	*१५.८*	*-७.९*	*०.०*	*-८३.३*	*०.०*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	१८२.९	१८.२	७.२	-१६.५	-११.०	-९०.१	-६०.४
	जसमध्ये ड्युटी ड्र ब्याक	*३५.५*	*१८.२*	*१०.४*	*-१.७*	*-७.८*	*-४८.८*	*-४२.६*
६	**छोटो अवधिको कर्जा तथा सापट**	**-३१२.३**	**-३९४.६**	**७९८.८**	**-८.२**	**११९३.४**	**२६.४**	**-३०२.४**
	नेपाल राष्ट्र बैंक	-३१२.३	-३९४.६	७९८.८	-८.२	११९३.४	२६.४	-३०२.४
७	**कुल जम्मा**	**९६१८.१**	**१०७२९.३**	**१२८८६.१**	**१११.३**	**२१५६.९**	**११.६**	**२०.१**
	क. बैंकिङ्ग क्षेत्र	७८३४.४	८७०८.०	१०४०१.९	८७.५	१६९४.०	११.२	१९.५
	अ. नेपाल राष्ट्र बैंक	*१२५०.७*	*१४९३.९*	*३२०७.०*	*२४.५*	*१७१३.१*	*१९.४*	*११४.७*
	आ. वाणिज्य बैंकहरू	*६५८३.६*	*७२१४.१*	*७१९४.९*	*६३.०*	*-१९.१*	*९.६*	*-०.३*
	ख. गैर-बैंकिङ्ग क्षेत्र	१७८३.८	२०२१.३	२४८४.२	२३.८	४६२.९	१३.३	२२.९

* अनुमान ।

तालिका १९

मौद्रिक सर्भेक्षण

(असार मसान्त)

(रू. करोडमा)

				रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
	२०६४	२०६५	२०६६*	२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	**१३,१९०.९५**	**१७,१४५.५५**	**२१,७५३.६३**	**२,९६७.५०[1]**	**३,७७३.२४[2]**	**२२.५**	**२२.०**
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	१६५७१.४	२१३२५.४	२८०५४.१	४,७५४.०६	६,७२८.६५	२८.७	३१.६
१.२ वैदेशिक निक्षेप	२८२४.७	३४२२.९	५५३४.२	५९८.१८	२,१११.२७	२१.२	६१.७
१.३ अन्य वैदेशिक दायित्व	५५५.७	७५७.०	७६६.३	२०१.२७	९.३०	३६.२	१.२
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	**२६,३६०.८७**	**३२,३९२.१६**	**४१,१६६.१९**	**७,०१८.३९[1]**	**९,६०८.८७[2]**	**२६.६**	**२९.७**
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	३६,०५५.८१	४३,७२६.९८	५५,२७८.४५	७,६७१.१७	११,५५१.४७	२१.३	२६.४
(क) सरकारलाई गएको खुद कर्जा*	७,८३४.३६	८,७०७.९६	१०,४०१.९४	८७३.६०	१,६९३.९८	११.२	१९.५
सरकारमाथिको दावी	८,१४६.६१	९,१०२.६०	१०,४०१.९४	९५५.९९	१,२९९.३४	११.७	१४.३
सरकारी निक्षेप	३१२.२५	३९४.६४	०.००	८२.३९	-३९४.६४	२६.४	-१००.०
(ख) गैर-वित्तीय सरकारी							
संस्थानहरूलाई गएको कर्जा	५११.४९	५६४.६५	५१०.१८	५३.१६	-५४.४७	१०.४	-९.६
(ग) वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	३६२.२२	४७०.९५	७५५.९२	१०८.७३	२८४.९७	३०.०	६०.५
सरकारी संस्थानहरू	१७१.३०	१६७.०५	१३७.६१	-४.२५	-२९.४४	-२.५	-१७.६
गैर-सरकारी संस्थाहरू	१९०.९२	३०३.९१	६१८.३१	११२.९८	३१४.४०	५९.२	१०३.५
(घ) निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	२७,३४७.७४	३३,९८३.४२	४३,६१०.४१	६,६३५.६८	९,६२६.९९	२४.३	२८.३
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	९,६९४.९४	११,३३४.८२	१४,११२.२६	६५२.७८[1]	१,९४२.६१[2]	६.७	१७.१
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम$_2$)	**३९,५५१.८२**	**४९,५३७.७१**	**६२,९१९.८२**	**९,९८५.९०**	**१३,३८२.११**	**२५.२**	**२७.०**
३.१ मुद्रा प्रदाय (एम$_1$)	१२,६८८.७९	१५,४३४.३९	१९,६४६.०८	२,७४५.६०	४,२११.६८	२१.६	२७.३
मुद्रा	८,३५५.३३	१०,०१७.५२	१२,५७६.००	१,६६२.२०	२,५५८.४८	१९.९	२५.५
चल्ती निक्षेप	४,३३३.४४	५,४१६.८७	७,०७०.०८	१,०८३.४४	१,६५३.२१	२५.०	३०.५
३.२ आवधिक निक्षेप	२६,८६३.०२	३४,१०३.३२	४३,२७३.७४	७,२४०.३०	९,१७०.४३	२७.०	२६.९
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम$_3$)	**४२,३७६.५४**	**५२,९६०.६२**	**६८,४५४.००**	**१०,५८४.०८**	**१५,४९३.३८**	**२५.०**	**२९.३**
सञ्चित मुद्रा	११,९२६.९३	१४,४५९.१६	१९,५५७.४८	२,५३२.२	५,०९८.३	२१.२	३५.३
संकुचित मुद्राप्रदाय गुणक	१.०६४	१.०६७	१.००५	०.००४	-०.१	०.३	-५.९
विस्तृत मुद्राप्रदाय गुणक	३.३१६	३.४२६	३.२१७	०.११०	-०.२	३.३	-६.१

अ = अनुमानित ।

१. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नोक्सान रू. ९८७.१४ करोड समायोजन गरी ।

२. विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रू. ८३४.८४ करोड समायोजन गरी ।

* आइएमएफ प्रमोसरी नोट र सरकारले निष्कासन गरेको सिक्का समावेश नगरिएको ।

तालिका २०
वाणिज्य बैंकहरूको सम्पत्ति र दायित्वको विवरण
(असार मसान्त)

(रू. करोडमा)

	२०६४	२०६५	२०६६[अ]	रकम परिवर्तन		प्रतिशत परिवर्तन	
				२०६४/६५	२०६५/६६	२०६४/६५	२०६५/६६
१. कुल निक्षेप	**३३४४५.३**	**४२१५२.४**	**५४९८२.८**	**८७०७.०**	**१२८३०.५**	**२६.०**	**३०.४**
१.१ चल्ती निक्षेप	४२६९.२	५४१२.४	६९४९.०	११४३.२	१५३६.५	२६.८	२८.४
(क) स्वदेशी	३७५७.६	४६२६.१	६१७४.९	८६८.६	१५४८.८	२३.१	३३.५
(ख) विदेशी	५११.६	७८६.३	७७४.०	२७४.७	-१२.३	५३.७	-१.६
१.२ बचत निक्षेप	१७४६३.४	२११४०.६	२५९८७.२	३६७७.३	४८४६.६	२१.१	२२.९
(क) स्वदेशी	१६८३२.०	२०३७७.१	२५०३०.१	३५४५.१	४६५३.०	२१.१	२२.८
(ख) विदेशी	६३१.३	७६३.५	९५७.१	१३२.२	१९३.६	२०.९	२५.४
१.३ मुद्धति निक्षेप	११४०३.२	१५२३६.४	२१६००.६	३८३३.२	६३६४.२	३३.६	४१.८
(क) स्वदेशी	९७२१.५	१३३६३.४	१७७९७.६	३६४१.८	४४३४.३	३७.५	३३.२
(ख) विदेशी	१६८१.७	१८७३.१	३८०३.०	१९१.३	१९२९.९	११.४	१०३.०
१.४ मार्जिन निक्षेप	३०९.५	३६२.९	४४६.०	५३.४	८३.२	१७.३	२२.९
२. नेपाल राष्ट्र बैंकबाट सापटी	**१८७.१**	**६६.१**	**०.०**	**-१२१.०**	**-६६.१**	**-६४.७**	**-१००.०**
३. वैदेशिक दायित्व	**१६२.८**	**१९१.२**	**१६७.१**	**२८.४**	**-२४.१**	**१७.४**	**-१२.६**
४. अन्य दायित्व	**१०१७८.३**	**१२४९९.४**	**१५२७२.५**	**२३२१.१**	**२७७३.१**	**२२.८**	**२२.२**
४.१ पूँजी कोष	२००१.७	३१७५.०	४०७३.८	११७३.३	८९८.८	५८.६	२८.३
४.२ जगेडा कोषहरू	४३३.१	३५३.०	१३३५.९	-८०.१	९८३.०	-१८.५	२७८.५
४.३ अन्य दायित्व	७७४३.५	८९७१.४	९८६२.८	१२२७.९	८९१.४	१५.९	९.९
सम्पत्ति = दायित्व	**४३९७३.५**	**५४९०९.०**	**७०४२२.४**	**१०९३५.५**	**१५५१३.४**	**२४.९**	**२८.३**
५. तरल कोषहरू	**६४९३.०**	**७९०१.१**	**११६१०.८**	**१४०८.०**	**३७०९.७**	**२१.७**	**४७.०**
५.१ नगद मौज्दात	७३६.०	१२६५.२	१५०१.५	५२९.२	२३६.३	७१.९	१८.७
५.२ नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको मौज्दात	२२५९.८	२३८५.७	४५८४.९	१२६.०	२१९९.१	५.६	९२.२
५.३ विदेशी मुद्रा मौज्दात	४५.४	३५.९	८२.५	-९.५	४६.६	-२१.०	१२९.९
५.४ विदेशमा रहेको मौज्दात	३३९३.३	४११०.१	५३४०.९	७१६.८	१२३०.९	२१.१	२९.९
५.५ मार्गस्थ रकम	५८.६	१०४.२	१०१.०	४५.६	-३.२	७७.९	-३.१
६. कर्जा तथा लगानी	**३४०३५.५**	**४२०२४.३**	**५१८२१.९**	**७९८८.८**	**९७९७.६**	**२३.५**	**२३.३**
६.१ सरकारमाथिको दाबी	६५८५.०	७२१०.०	७१५७.६	६२५.०	-५२.४	९.५	-०.७
६.२ गैर-वित्तीय सरकारी संस्थानमाथिको दाबी	५१०.६	५६३.५	५०९.०	५२.९	-५४.५	१०.४	-९.७
६.३ वित्तीय संस्थामाथिको दाबी	२९२.५	४२४.५	७३२.९	१३२.०	३०८.३	४५.१	७२.६
सरकारी	१०५.५	१२३.८	११७.८	१८.३	-६.१	१७.४	-४.९
गैरसरकारी	१८७.०	३००.७	६१५.१	११३.७	३१४.४	६०.८	१०४.६
६.४ निजी क्षेत्रमाथिको दाबी	२६५३६.१	३३६७८.१	४३२६६.२	७१४२.०	९५८८.१	२६.९	२८.५
(क) साँवा	२३१९४.९	३०७२७.२	४०४४२.३	७५३२.३	९७१५.१	३२.५	३१.६
(ख) ब्याज	३३४१.२	२९५०.९	२८२४.०	-३९०.३	-१२६.९	-११.७	-४.३
६.५ खरिद र डिस्काउण्ट गरेको विदेशी बिल	१११.३	१४८.०	१५६.१	३६.८	८.०	३३.१	५.४
७. अन्य सम्पत्ति	**३४४५.०**	**४९८३.७**	**६९८९.८**	**१५३८.७**	**२००६.१**	**४४.७**	**४०.३**

अ. अनुमानित।

तालिका २१
बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराईएको पुनर्कर्जाको बक्यौता विवरण

(रू. करोडमा)

क.सं	संस्था	आर्थिक वर्ष २०६४/६५	आर्थिक वर्ष २०६५/६६
१.	वाणिज्य बैंकहरू	६.०७	०.००
२.	कृषि विकास बैंक	०.०१	०.०१
३.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	२३.२०	८.०६
४.	ग्रामीण विकास बैंकहरू	१.००	१.००
५.	अन्य विकास बैंकहरू	०.७०	०.७०
	जम्मा	**३०.९८**	**९.७७**

तालिका २२
शेयर बजार परिसूचक

क्र. सं.	विवरण	आर्थिक वर्ष				
		२०६१/६२	२०६२/६३	२०६३/६४	२०६४/६५	२०६५/६६
१	सूचीकृत कम्पनीको संख्या	१२५	१३५	१३५	१४२	१५९
२	सूचीकृत कम्पनीको चुक्ता पूँजी (रू. करोडमा)	१६६७.१	१९९५.८	२१७४.६	२९४६.५	६११४.०
३	कुल बजार पूँजीकरण (रू. करोडमा)	६१३६.६	९६७६.३	१८६३०	३६६२४.८	५१२९३.९
४	वार्षिक कारोवार रकम (रू. करोडमा)	४५०.८	३४५.२	८३६.०	२२८७.३	२१६८.१
५	कारोवार भएको दिन	२३६	२२८	२३२	२३५	२३४
६	कारोवार भएको कम्पनी संख्या	१०२	११०	१३५	१४२	१५९
७	कारोवार संख्या	१०६२४६	९७३७४	१२०५१०	१५०८००	२०९०९१
८	सूचीकृत शेयर संख्या (हजारमा)	१९४६७३	२२६५४०	२४३५०४	३२११३१	६३७८६८
९	कारोवार भएको शेयर संख्या (हजारमा)	१८४३३.५	१२२२१.९	१८१४४	२८६९६.०	३०५४७.०
१०	चुक्ता पूँजी/कुल गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	३.३	३.४	३.०	३.६	६.४
११	कारोवार रकम/चुक्ता पूँजी अनुपात (प्रतिशत)	२६.९	१७.३	३८.४	७७.६	३५.५
१२	कारोवार रकम/बजार पूँजीकरण अनुपात (प्रतिशत)	७.३	३.६	४.५	६.२	४.२
१३	बजार पूँजीकरण/गार्हस्थ्य उत्पादन अनुपात (प्रतिशत)	१०.४	१५.०	२५.९	४४.८	५३.४
१४	नेप्से परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)	२८६.६०	३८६.८०	६८३.९५	९६३.३६	७४९.१०
१५	नेप्से सेन्सेटिभ परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)			१७५.०८	२५३.७२	१९८.७७
१६	नेप्से फ्लोट परिसूचक (कारोवार बन्द हुँदा)					७०.८५

स्रोतः नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेड ।

तालिका २३
विकास बैंकहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६४	२०६५[अ]	२०६६[अ*]	२०६४/६५	२०६५/६६
साधन						
	पूँजी कोष	४०६	६५२.४२	१०८४.४२	६०.७	६६.२
	निक्षेप	१५३७	२५७५.१४	४८९३.६४	६७.५	९०.०
	सापटी	२२३.१९	२६१.८८	३९५.६७	१७.३	५१.१
	अन्य	१६६.६१	५६५.५७	४९९.३८	२३९.५	-११.७
	नाफा नोक्सान हिसाव	-६६.९८	-५३.५४	४०.३८	-२०.१	-१७५.४
	साधन = उपयोग	२२६५.८२	४००१.४७	६९१३.४९	७६.६	७२.८
उपयोग						
	तरल कोष	३७३.१३	९९२.८८	१५९४.२९	१६६.१	६०.६
	लगानी	१५३.६६	३३८.४७८	५०४.४४	१२०.३	४९.०
	कर्जा तथा सापटी	१५३७.३८	२३६९.९८	४३०७.७८	५४.२	८१.८
	अन्य	१२६.०७	२१८.४१७	४१०.१९	७३.३	८७.८
	नाफा नोक्सान हिसाव	७५.५८	८१.७२	९६.७९	८.१	१८.४

अ = अपरिष्कृत ।

* NIDC को तथ्याङ्क २०६० असार मसान्तको तथा नेपाल विकास बैक र यूनाईटेड विकास बैंकको तथ्याङ्क २०६५ पुस मसान्तको ।

स्रोत : बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।

तालिका २४
वित्त कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त			प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६४	२०६५[अ]	२०६६[अ]	२०६४/६५	२०६५/६६
साधन						
	पूँजी कोष	५३७.९८	८४१.७४	१०५४.०९	५६.५	२५.२
	निक्षेप	३४५१.४७	४२८१.९४	५७०७.३४	२४.१	३३.३
	सापटी	३४६.९५	३९४.०६	५१९.३७	१३.६	३१.८
	अन्य	८७६.२९	९८५.७४	११६७.१३	१२.५	१८.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	१३३.९३		२९५.०५	-१००.०	
	साधन = उपयोग	५३४६.६२	६५०३.४८	८७४२.९८	२१.६	३४.४
उपयोग						
	तरल कोष	७५१.३४	१२९८.५५	१६४०.६५	७२.८	२६.३
	लगानी	४६३.५६	४४९.०३	३२६.५४	-३.१	-२७.३
	कर्जा तथा सापटी	३५६१.६५	४३३७.०६	६००७.८१	२१.८	३८.५
	अन्य	४८४.४७	४१८.८४	७०१.८९	-१३.५	६७.६
	नाफा नोक्सान हिसाव	८५.६०		६६.११	-१००.०	

अ = अपरिष्कृत ।
स्रोत : बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।

तालिका २५
लघु वित्त संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त		२०६५ पुस मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन	
		२०६४	२०६५[अ]		२०६४/६५	२०६५/६६
साधन						
	पूँजी कोष	१०६.०३	१६२.६५	१६५.५१	५३.४	१.८
	निक्षेप	१०१.४२	१५४.००	१७०.४३	५१.८	१०.७
	सापटी	७१८.६९	८४०.०६	८९४.४९	१६.९	६.५
	अन्य	१२१.३४	१०१.२९	१८८.५३	-१६.५	८६.१
	नाफा नोक्सान हिसाव	८.५१		९.४३	-१००.०	
	साधन = उपयोग	१०५५.९९	१२५८.००	१४२८.३९	१९.१	१३.५
उपयोग						
	तरल कोष	१७४.६५	११६.३१	२५९.६०	-३३.४	१२३.२
	लगानी	२३५.०६	३५०.४०	२२४.३९	४९.१	-३६.०
	कर्जा तथा सापटी	५५७.८७	७०७.८२	७६६.६५	२६.९	८.३
	अन्य	७०.६६	६८.०७	१५६.९९	-३.७	१३०.६
	नाफा नोक्सान हिसाव	१७.७५	१५.६७	२०.७६	-११.७	३२.५

अ = अपरिष्कृत ।
स्रोत : बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग ।

तालिका २६

सीमित बैंकिङ्ग कारोवार गर्ने सहकारी संस्थाहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

	विवरण	असार मसान्त २०६४	असार मसान्त २०६५[अ]	२०६५ पुस मसान्त	प्रतिशत परिवर्तन २०६४/६५	प्रतिशत परिवर्तन २०६५/६६
साधन						
	पूँजी कोष	३५.५०	३९.५७	४४.७४	११.५	१३.१
	निक्षेप	२५४.५०	२९१.३७	३५१.३०	१४.५	२०.६
	सापटी	१४.००	२०.६१	२५.७९	४७.२	२५.१
	अन्य	४८.१०	६६.९१	६६.६४	३९.१	-०.४
	नाफा नोक्सान हिसाव	६.९०	५.७३	८.०४	-१७.०	४०.३
	साधन = उपयोग	३५९.००	४२४.१९	४९६.५१	१८.२	१७.०
उपयोग						
	तरल कोष	४९.००	६८.५५	७७.५८	३९.९	१३.२
	लगानी	१७.८०	२२.३०	२७.६१	२५.३	२३.८
	कर्जा तथा सापटी	२२३.००	२६२.१४	३१२.७६	१७.६	१९.३
	अन्य	६९.३०	७१.२०	७८.५६	२.७	१०.३

अ = अपरिष्कृत ।

तालिका २७

बीमा कम्पनीहरूको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त २०६४	असार मसान्त २०६५	असार मसान्त २०६६[अ]	२०६४/६५ रकम परिवर्तन	२०६४/६५ प्रतिशत परिवर्तन	२०६५।६६ रकम परिवर्तन	२०६५।६६ प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
चुक्ता पूँजी	२०२.१४	२९१.७७	२९१.७७	८९.६३	४४.३	०.०	०.०
जगेडा कोष	१९७४.७८	२४०४.१२	२८८०.९१	४२९.३४	२१.७	४७६.७९	१९.८
अन्य दायित्व	४६७.७५	४६३.०५	५२८.७५	-४.७	-१.०	६५.७	१४.२
जम्मा स्रोत	**२६४४.६७**	**३१५८.९४**	**३७०१.४३**	**५१४.२७**	**१९.४**	**५४२.५**	**१७.२**
उपयोग							
बैंक तथा नगद मौज्दात	१९७.०८	१४५.७४	१७३.७४	-५१.३४	-२६.१	२८	१९.२
लगानी	२०८०.०४	२५८६.४१	३१०२.९८	५०६.३७	२४.३	५१६.५७	२०.०
स्थिर सम्पत्ती	६०.९३	८१.९२	१०८.८५	२०.९९	३४.४	२६.९३	३२.९
अन्य सम्पत्ति	३०६.६२	३४४.८७	३१५.८६	३८.२५	१२.५	-२९.०१	-८.४
जम्मा उपयोग	**२६४४.६७**	**३१५८.९४**	**३७०१.४३**	**५१४.२७**	**१९.४**	**५४२.५**	**१७.२**

अ = अपरिष्कृत ।

स्रोत : बीमा समिति ।

तालिका २८
कर्मचारी संचयकोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६४/६५		२०६५।६६	
	२०६४	२०६५	२०६६[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
स्रोत							
संचयकोष	५४५०.०७	६२७९.३९	७२६६.९८	८२९.३२	१५.२	९८७.५९	१५.७
जगेडा कोष	३१९.३७	३७१.५४	४३७.८०	५२.१७	१६.३	६६.२६	१७.८
अन्य दायित्व तथा व्यवस्था	१५३.१४	१८२.४८	२१०.३१	२९.३४	१९.२	२७.८३	१५.३
जम्मा स्रोत	**५९२२.५८**	**६८३३.४१**	**७९१५.०९**	**९१०.८३**	**१५.४**	**१०८१.६८**	**१५.८**
बैंक तथा नगद मौज्दात	१३७.९५	१८६.३४	३४५.४२	४८.३९	३५.१	१५९.०८	८५.४
ऋण तथा लगानी	२७८.४१	३३४.५६	३५४.३१	५६.१५	२०.२	१९.७५	५.९
संचयकर्ता सापटी	२५१७.८०	२९७८.६७	३५५७.०९	४६०.८७	१८.३	५७८.४२	१९.४
बैंक मुद्दती निक्षेप	२०८९.५०	२४१४.४०	२५७८.००	३२४.९०	१५.५	१६३.६०	६.८
सरकारी ऋणपत्र	५५०.९४	४९६.५४	६६४.९१	-५४.४०	-९.९	१६८.३७	३३.९
परियोजना कर्जा	०.३८	०.३१	०.२३	-०.०७	-१८.४	-०.०८	-२५.८
शेयर लगानी	४३.३७	८६.९५	९१.८०	४३.५८	१००.५	४.८५	५.६
अन्य सम्पत्ति	३०४.२३	३३५.६४	३२३.३३	३१.४१	१०.३	-१२.३१	-३.७
जम्मा उपयोग	**५९२२.५८**	**६८३३.४१**	**७९१५.०९**	**९१०.८३**	**१५.४**	**१०८१.६८**	**१५.८**

अ = अपरिष्कृत ।
स्रोत : कर्मचारी संचयकोष ।

तालिका २९
नागरिक लगानी कोषको साधनको स्रोत तथा उपयोगको विवरण

(रू. करोडमा)

विवरण	असार मसान्त			२०६४/६५		२०६५।६६	
	२०६४	२०६५	२०६६[अ]	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन	रकम परिवर्तन	प्रतिशत परिवर्तन
१. चुक्ता पूँजी	४.००	६.००	८.००	२.००	५०.०	२.००	३३.३
२. जगेडा कोष	९.८०	१३.०४	१७.५५	३.२४	३३.१	४.५१	३४.६
३. कोष संकलन	९१७.१०	१२८८.५६	१६४६.५४	३७१.४६	४०.५	३५७.९८	२७.८
४. अन्य दायित्व	१७१.११	२६१.२४	३४१.२४	९०.१३	५२.७	८०.००	३०.६
कुल स्रोत	**११०२.०१**	**१५६८.८४**	**२०१३.३३**	**४६६.८३**	**४२.४**	**४४४.४९**	**२८.३**
स्रोतको उपयोग							
१. तरल सम्पत्ति	१०४.४०	७२.९६	५०.००	-३१.४४	-३०.१	-२२.९६	-३१.५
२. लगानी	८६८.३०	११८३.१७	१६१५.०१	३१४.८७	३६.३	४३१.८४	३६.५
३. कर्जा तथा सापटी	८१.१०	१९१.२७	१८१.२०	११०.१७	१३५.८	-१०.०७	-५.३
४. अन्य सम्पत्ति	४८.२१	१२१.४४	१६७.१२	७३.२३	१५१.९	४५.६८	३७.६
कुल उपयोग	**११०२.०१**	**१५६८.८४**	**२०१३.३३**	**४६६.८३**	**४२.४**	**४४४.४९**	**२८.३**

अ = अपरिष्कृत ।
स्रोत : नागरिक लगानी कोष ।

तालिका ३०

नेपालको वित्तीय प्रणालीको संरचना

(रू. करोडमा)

विवरण	२०६३/६४			२०६४/६५			२०६५/६६		
	कुल सम्पत्ति/ दायित्व	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा	कुल सम्पत्ति/ दायित्व *(अपरिष्कृत)*	अंश प्रतिशतमा	कुल सम्पत्तिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात प्रतिशतमा
वित्तीय संस्थाहरू	**७०३९४.०**	**८७.५**	**९७.८**	**८८२८३.०**	**८८.३**	**१०७.९**	**१२६२०९.९**	**९०.२**	**१३१.५**
नेपाल राष्ट्र बैंक	१७४२०.९	**२१.६**	**२४.२**	२१२४५.०	**२१.३**	**२६.०**	२७४११.९	**१९.६**	**२८.६**
वाणिज्य बैंकहरू	४३९७३.५	**५४.६**	**६१.१**	५४९०९.०	**५४.९**	**६७.१**	८१२१६.६	**५८.०**	**८४.६**
वित्त कम्पनीहरू	५३४६.६	**६.६**	**७.४**	६५०३.५	**६.५**	**७.९**	८७४३.०	**६.२**	**९.१**
विकास बैंकहरू	२२६५.८	**२.८**	**३.१**	४००१.५	**४.०**	**४.९**	६९१३.५	**४.९**	**७.२**
सहकारी संस्थाहरू	३५९.०	**०.४**	**०.५**	४२४.२	**०.४**	**०.५**	४९६.५**	**०.४**	**०.५**
लघुवित्त कारोवार गर्ने वित्तीय संस्थाहरू	१०२८.१	**१.३**	**१.४**	११९९.९*	**१.२**	**१.५**	१४२८.४**	**१.०**	**१.५**
लघुवित्त कारोवार गर्ने गैर-वित्तीय संस्थाहरू	१८४.२	**०.२**	**०.३**	२३८.३	**०.२**	**०.३**	२३८.३***	**०.२**	**०.२**
सम्भौतातीत बचत संस्थाहरू	**१००१३.१**	**१२.४**	**१३.९**	**११५६१.६**	**११.६**	**१४.१**	**१३६२९.९**	**९.७**	**१४.२**
कर्मचारी संचयकोष	५९२२.६	**७.४**	**८.२**	६८३३.८	**६.८**	**८.४**	७९१५.१	**५.७**	**८.२**
नागरिक लगानी कोष	९५४.१	**१.२**	**१.३**	१५६८.८	**१.६**	**१.९**	२०१३.३	**१.४**	**२.१**
विमा कम्पनीहरू	३१३६.४	**३.९**	**४.४**	३१५८.९	**३.२**	**३.९**	३७०१.४	**२.६**	**३.९**
हुलाक बचत बैंक	७०.०	**०.१**	**०.१**	८२.७	**०.१**	**०.१**	१०२.५	**०.१**	**०.१**
जम्मा	**८०४७७.१**	**१००.०**	**१११.९**	**९९९२७.३**	**१००.०**	**१२२.१**	**१३९९४२.२**	**१००.०**	**१४५.८**
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन			७१९४७.६			८१८४०			९६००१
धितोपत्र बजारको बजार पूँजीकरण			१८६३०.१			३६६२५			५१२९४
बजार पूँजीकरणको कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात (प्रतिशतमा)			२५.९			४४.८			५३.४

* २०६४ पुसको तथ्याङ्कमा आधारित।

** २०६५ पुसको तथ्याङ्कमा आधारित।

*** २०६५ असारको तथ्याङ्कमा आधारित।

अनुसूची १.१

वित्तीय कारोवार गर्न स्वीकृति प्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको नामावली

(२०६६ असार मसान्त)

(१) वाणिज्य बैंकहरू

(रू. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड	धर्मपथ, काठमाडौं	१९९४।७।३०	३८०४
२.	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक&	सिंहदरबार, काठमाडौं	२०२२।१०।१०	११७२३
३.	कृषि विकास बैंक	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०२४।१०।७	१०७७७५
४.	नविल बैंक लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०४१।३।२९	९६५७
५.	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लि	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०४२।११।२६	२४०७१
६.	स्टाण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४३।१०।१६	९३२०
७.	हिमालयन बैंक लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०४९।१०।५	१२१६२
८.	नेपाल एस.वि.आई. बैंक लि.	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५०।३।२३	८७४५
९.	नेपाल बंगलादेश बैंक लि	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।२।२३	१८२२७
१०.	एभरेष्ट बैंक लि.	लाजिम्पाट, काठमाडौं	२०५१।७।१	८३८८
११.	बैंक अफ काठमाण्डु लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५१।११।२८	८४४४
१२.	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५३।६।२८	१३९९६
१३.	लुम्बिनी बैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०५५।४।१	१०९६१
१४.	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि.	बिराटनगर, मोरङ्ग	२०५५।४।५	११४०५
१५.	माछापुच्छ्रे बैंक लि	पृथ्वीचोक, पोखरा, कास्की	२०५७।६।१७	१४७९१
१६.	कुमारी बैंक लि	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५७।१२।२१	११८६०
१७.	लक्ष्मी बैंक लि.	आदर्शनगर, बीरगञ्ज, पर्सा	२०५८।१२।२१	१०९८१
१८.	सिद्धार्थ बैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५९।९।९	९५२२
१९.	ग्लोबल बैंक लि.	बीरगञ्ज, पर्सा	२०६३।९।१८	१००००
२०.	सीटीजनस् बैक इन्टरनेशनल लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६४।१।७	१००००
२१.	प्राइम कमर्सियल बैंक लि.	नयाँसडक, काठमाडौं	२०६४।६।७	७०००
२२.	सनराइज बैंक लि.	गैरीधारा, काठमाडौं	२०६४।६।२५	१३३७५
२३.	बैंक अफ एसिया नेपाल लि.	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।२५	१००००
२४.	डिसिबिएल बैंक लिमिटेड	कमलादी, काठमाडौं	२०५७।१०।१०	१६५५३
२५.	एनएमबी बैंक लि.	बबरमहल, काठमाडौं	२०५३।९।११	१४२४६
२६.	किष्ट बैंक लि.	अनामनगर, काठमाडौं	२०५९।११।९	२००००

(२) विकास बैकहरू

(रू. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१.	नेपाल औद्योगिक विकास निगम	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०१६।३।१	४१५८
२.	नेपाल विकास बैंक लि @	कमलादी, काठमाडौं	२०५५।१०।१७	३२००
३.	उद्यम विकास बैंक लि &	नारायणगढ, चितवन	२०५५।११।१०	३५०
४.	मालिका विकास बैंक लि.	धनगढी, कैलाली	२०५६।७।२५	१२५८
५.	सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि.	वुटवल, रुपन्देही	२०५५।९।४	६४५०
६.	युनाइटेड विकास बैंक लि &	जितपुर, बारा	२०५८।१२।३	४८२
७.	नेपाल सिएसआइ डेभलपमेण्ट बैंक लि&	हेरिटेजप्लाजा, काठमाडौं	२०५८।३।५	७०००
८.	नारायणी डेभलपमेण्ट बैंक लि.	रत्ननगर, चितवन	२०५८।७।१	३५०
९.	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि.	महेन्द्रपार्क, रुपन्देही	२०५९।११।१८	११००
१०.	सहयोगी बिकास बैंक लि.	जनकपुर, धनुषा	२०६०।७।४	३६०
११.	पशुपति डेभलपमेण्ट बैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६०।९।१७	२०००
१२.	कर्णाली विकास बैंक लि. &	नेपालगञ्ज, बांके	२०६०।१०।२२	३१७
१३.	त्रिवेणी विकास वैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।४।११	५८५
१४.	अन्नपूर्ण विकास वैंक लि.	वनेपा, काभ्रे	२०६१।५।७	२१००
१५.	भृकुटी विकास वैंक लि.	शंकरनगर, रूपन्देही	२०६१।५।३	७०५

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१६.	सुभेक्षा विकास वैंक लि.	नारायणगढ, चितवन	२०६१।५।२९	४६१
१७.	वागेश्वरी विकास वैंक लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६१।७।३	४९५
१८.	सानिमा विकास वैंक लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६१।८।११	७८६८
१९.	गौरीशंकर डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	कावासोती, नवलपरासी	२०६१।८।१४	१२५०
२०.	गोरखा विकास वैंक लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६१।८।१६	५९७०
२१.	गण्डकी विकास वैंक लि.	न्यूरोड, पोखरा, कास्की	२०६१।१०।१२	१०००
२२.	इन्फ्रास्ट्रक्चर डेभलपमेन्ट वैंक लि.	बनेपा, काभ्रे	२०६२।१।१६	३२००
२३.	विजनेश डेभलपमेन्ट वैंक लि.	पोखरा, कास्की	२०६२।१।२७	२१००
२४.	विराटलक्ष्मी विकास वैक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६२।१।२८	५५०
२५.	एक्सेल डेभलपमेन्ट वैंक लि.	विर्तामोड, झापा	२०६२।४।६	२००
२६.	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट वैंक लि. &	घोराही, दाङ	२०६२।५।३०	२७०
२७.	हिमचुली विकास वैक लि.	पोखरा, कास्की	२०६२।७।२१	१०६३
२८.	अरनिको डेभलपमेन्ट वैंक लि. &	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६३।३।२२	२७१
२९.	नेपाल डेभलपमेन्ट एण्ड इम्लोईमेन्ट प्रोमोशन वैंक लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०६३।४।१	४७५०
३०.	क्लिन इनर्जी डेभलपमेन्ट वैक लि.	सितापाइला, काठमाडौं	२०६३।५।२२	३२००
३१.	मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	धरान, सुनसरी	२०६३।६।२७	३१६
३२.	तिनाउ विकास बैंक लि.&	बुटवल, रुपन्देही	२०६३।६।२७	६२६
३३.	राईजिङ्ग डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	गैडाकोट, नवलपरासी	२०६३।९।३	६७१
३४.	मुक्तिनाथ विकास वैंक लि.&	पोखरा	२०६३।९।३	६५०
३५	सेवा विकास बैंक लि.&	वुटवल, रुपन्देही	२०६३।११।१३	६००
३६	कन्काई विकास वैंक लि.&	दमक, झापा	२०६४।१।२१	२८०
३७	पब्लिक डेभलपमेन्ट बैंक लि.	वीरगञ्ज , पर्सा	२०६४।२।२४	९००
३८	महाकाली विकास बैंक&	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	२०६४।५।१	११८
३९.	एस डेभलपमेण्ट बैंक लि.	नारायणचौर, काठमाडौं	२०५२।४।३०	७५०५
४०.	सांग्रिला विकास बैंक लि.&	न्यूरोड, पोखरा, कास्की	२०६४।५।९	३९९
४१.	भार्गव विकास बैंक लि.&	नेपालगञ्ज, बाँके	२०६४।५।१३	१२०
४२.	भिवोर विकास बैंक लि.&	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।१७	४१४८
४३.	रेसुङ्गा विकास बैंक, &	तमघास, गुल्मी	२०६४।६।९	२१४
४४.	रारा विकास बैंक लि.&	विरेन्द्रनगर, सुर्खेत	२०६४।६।१३	१००
४५.	दियालो विकास बैंक लि.&	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।१४	६३०
४६.	कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।१७	१२१२
४७.	काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।६।२५	२२४०
४८.	अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	हेटौडा, मकवानपुर	२०६४।६।१८	३३५
४९.	निलगिरी विकास बैंक लि.&	बेनी, म्याग्दी	२०६४।६।२५	३५०
५०.	कर्पोरेट डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	आदर्शनगर, वीरगञ्ज, पर्सा	२०६४।६।२५	७००
५१.	कामना विकास बैंक लि.&	लेखनाथ, कास्की	२०६४।६।१२	२६०
५२.	सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६४।७।२	१४००
५३.	गरिमा विकास बैंक लि.&	वालिङ्ग, स्याङ्जा	२०६४।८।७	१०६०
५४.	विश्व विकास बैंक लि.&	पोखरा, कास्की	२०६४।८।५	७३२
५५.	पाथिभरा विकास बैंक लि.&	उर्लावारी, मोरङ्ग	२०६४।८।५	२५५
५६.	प्रोफेसनल विकास बैंक लि.&	बनेपा, काभ्रे	२०६४।६।३०	३५०
५७.	कावेली विकास बैंक लि.&	धनकुटा ७, धनकुटा	२०६४।९।१	१२०
५८.	पूर्णिमा विकास बैंक लि.&	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६५।२।७	३५०
५९.	ज्योति विकास बैंक लि.&	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०६५।४।१०	२५९०
६०.	शाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	वुटवल, रुपन्देही	२०६५।११।११	६००
६१.	बाग्मती डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	हरिवन,सर्लाहीं	२०६५।१२।१०	१४०
६२.	हाम्रो विकास बैंक लि.&	बट्टार, नुवाकोट	२०६६।१।६	२१०
६३.	काक्रेबिहार बिकास बैंक लि. &	सुर्खेत	२०६६।२।१	१४०

(३) वित्त कम्पनीहरू

(रू. लाखमा)

क्र.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१.	नेपाल आवास विकास वित्त कं.लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०४९।४।१९	१४५०
२.	नेपाल फाइनान्स कं.लि	कमलादीमोड, काठमाडौं	२०४९।९।२२	६७५
३.	एन.आइ.डि.सी.क्यापिटल मार्केट लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०४९।११।२८	१०१२
४.	नेशनल फाइनान्स लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५०।१।२५	२१७४
५.	अन्नपूर्ण फाइनान्स कं.लि	पोखरा, कास्की	२०५०।६।१४	२६२१
६.	नेपाल शेयर मार्केट् एण्ड फाइनान्स लि	रामशाहपथ, काठमाडौं	२०५०।७।३	४३२०
७.	पिपल्स फाइनान्स लि	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०५१।१।२	२०२१
८.	मर्केण्टाइल फाइनान्स कं.लि.&	वीरगञ्ज, पर्सा	२०५१।७।२४	१८०
९.	काठमाडौं फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५१।७।२४	७५९
१०.	हिमालय फाइनान्स लि.&	सुन्धारा, काठमाडौं	२०५१।७।२५	४८०
११.	युनियन फाइनान्स लि.	ज्ञानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।८।२६	१५९९
१२.	नारायणी फाइनान्स लि.	भरतपुर, चितवन	२०५१।११।२४	२१३७
१३.	गोरखा फाइनान्स कं.लि	हात्तिसार, काठमाडौं	२०५१।११।२८	५९६
१४.	पश्चिमान्चल फाइनान्स कम्पनी लि.	वुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२६	१०००
१५.	नेपाल हाउजिङ एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५१।१२।२८	१६०७
१६.	युनिभर्सल फाइनान्स लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।१।१४	१३१४
१७.	सम्झना फाइनान्स कं.लि	वनेपा, काभ्रे	२०५२।१।२०	७२७
१८.	गुडविल फाइनान्स लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२।२।१	११५५
१९.	सिद्धार्थ फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५२।२।११	८६९
२०.	श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स कं.लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५२।२।१८	१००८
२१.	लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ कं.लि.	ठमेल, काठमाडौं	२०५२।३।१२	१२००
२२.	इन्वेष्टा फाइनान्स लि&	वीरगञ्ज, पर्सा	२०५२।४।१	२४०
२३.	यती फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०५२।४।१	६२५
२४.	स्टेण्डर्ड फाइनान्स लि.	कमलपोखरी, काठमाडौं	२०५२।४।१	६६७९
२५.	इण्टरनेशनल लिजिङ एण्ड फाइनान्स कं.लि.	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५२।७।१४	६४८०
२६.	महालक्ष्मी फाइनान्स लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०५२।८।१५	११६०
२७.	ललितपुर फाइनान्स कम्पनी लि.	लगनखेल, ललितपुर	२०५२।८।२८	११३९
२८.	भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिंग्स कं.लि.	कान्तिपथ, काठमाडौं	२०५२।९।२५	३८५
२९.	युनाइटेड फाइनान्स कं.लि	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५२।१०।१२	१६५०
३०.	जनरल फाइनान्स लि.	चावहिल, काठमाडौं	२०५२।१०।१८	२४२
३१.	नेपाल श्रीलंका मर्चेण्ट फाइनान्स लि.	कमलादी, काठमाडौं	२०५२।१०।२१	१०००
३२.	मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि.	न्यूरोड, काठमाडौं	२०५२।११।१४	३३४
३३.	एल्पीक एभरेष्ट फाइनान्स लि.	काठमाडौंमल, काठमाडौं	२०५३।४।१	१०२९
३४.	नवदुर्गा फाइनान्स कम्पनी लि	इताछें,, भक्तपुर	२०५३।१०।२७	४५६
३५.	जानकी फाइनान्स कम्पनी लि	जनकपुर, धनुषा	२०५३।११।२४	५००
३६.	पोखरा फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५३।१२।३	६००
३७.	सेन्ट्रल फाइनान्स लि.	कुपण्डोल, ललितपुर	२०५४।१।२	१२६९
३८.	प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि	मानभवन, ललितपुर	२०५४।२।२६	९७१
३९.	अरुण फाइनान्स एण्ड सेभिंग्स कं.लि. &	धरान, सुनसरी	२०५४।५।१	११०
४०.	मल्टीपरपस फिनान्स कं.लि&	राजविराज, सप्तरी	२०५५।१।२	६०
४१.	वुटवल फाइनान्स लि.	वुटवल, रुपन्देही	२०५५।३।७	९७७
४२.	सृजना फाइनान्स लि.	राजविराज, सप्तरी	२०५६।८।२८	२८०
४३.	ओम फाइनान्स लि.	पोखरा, कास्की	२०५७।६।१	१०५०
४४.	कस्मिक मर्चेण्ट वैकिङ एण्ड फाइनान्स कं.लि.	लालदरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५७।८।५	७५१
४५.	वर्ल्ड मर्चेण्ट वैकिङ एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०५८।४।२६	७२०
४६.	क्यापिटल मर्चेण्ट वैकिंग एण्ड फाइनान्स लि.	वत्तिसपुतली, काठमाडौं	२०५८।१०।१९	३७४०
४७.	क्रिष्टल फाइनान्स लि.	बागदरवार, काठमाडौं	२०५८।११।१	४९०
४८.	रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	दरबारमार्ग, काठमाडौं	२०५८।११।२	१३४३
४९.	गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि.	जावलाखेल, ललितपुर	२०५९।२।३०	१०९८
५०.	पाटन फाइनान्स कं.लि.	मानभवन, ललितपुर	२०५९।३।९	५००

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
५१.	फेवा फाइनान्स कम्पनी लि.	पोखरा, कास्की	२०६०।१।१७	९१०
५२.	एभरेष्ट फाइनान्स लि.	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०६०।३।१८	२००
५३.	वीरगञ्ज फाइनान्स लि.	वीरगञ्ज, पर्सा	२०६०।६।११	१८०८
५४.	प्रुडेन्सीयल वित्तीय संस्था लि.	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०६१।२।२४	१०००
५५.	आइ. सि. एफ. सि. वित्तीय संस्था लि.	भाटभटेनी, काठमाडौं	२०६१।३।३१	२९९४
५६.	आई. एम. ई. फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.	पानीपोखरी, काठमाडौं	२०६२।३।१७	२४९५
५७.	सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कं.लि.	मानभवन, ललितपुर	२०६२।५।१३	५००
५८.	शिखर वित्तीय संस्था लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।५।३०	५००
५९.	सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०६२।६।२	८००
६०.	प्रभु फाइनान्स कं. लि.	लैनचौर, काठमाडौं	२०६२।११।४	१६००
६१.	ईम्पेरीयल फाइनान्स लि.	थापाथली, काठमाडौं	२०६२।११।२४	१०००
६२.	कुवेर मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि.	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६२।१२।११	८१२
६३.	नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौ	२०६३।१।२१	९८३
६४.	भ्याली फाइनान्स लि.&	महाराजगञ्ज, काठमाडौं	२०६३।१।२८	२७५
६५.	सेती वित्तीय संस्था लि.&	टिकापुर, कैलाली	२०६३।२।४	५२
६६.	हामा मर्चेण्ट एण्ड फाइनान्स लि.&	त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं	२०६३।३।२	८२९
६७.	रिलायबल फाइनान्स लि.	सुन्धारा, काठमाडौ	२०६३।६।८	१२११
६८.	लर्डवुद्ध फाइनान्स लि.	फसिकेब, काठमाडौं	२०६३।८।३	७५०
६९.	अपि फाइनान्स लि.&	लेखनाथ चोक, कास्की	२०६४।१।१२	६००
७०.	नमस्ते वित्तिय संस्था लिमिटेड&	घोराही, दाङ	२०६४।३।२५	१०१
७१.	कास्की फाइनान्स लिमिटेड	पोखरा, कास्की	२०६४।४।१४	५००
७२.	सूर्यदर्शन फाइनान्स कम्पनी लि.&	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।४।१४	३००
७३.	जेनिथ फाइनान्स लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।६।२१	६३०
७४.	युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिट्च्यूशन लि.&	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०६४।६।२५	६००
७५.	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिट्च्यूशन लि.&	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०६४।६।२८	७००
७६.	स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि.&	न्यूरोड, काठमाडौं	२०६४।६।२९	३४८
७७.	शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि.&	नक्साल, काठमाडौं	२०६४।७।१५	७००

(४) लघुवित्त विकास बैंकहरू

(रू. लाखमा)

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१.	पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०४९।११।१७	६००
२.	सुदूरपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.&	धनगढी, कैलाली	२०४९।११।१७	५८५
३.	पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि.	वुटवल, रुपन्देही	२०५१।१२।२८	६००
४.	मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. &	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५१।१२।२८	६००
५.	मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. &	जनकपुर, धनुषा	२०५३।३।२४	६००
६.	निर्धन उत्थान बैंक लि	सिद्धार्थनगर, रुपन्देही	२०५५।१२।३०	१०००
७.	रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट सेन्टर &	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५६।८।२०	३२००
८.	डिप्रोक्स विकास बैंक	रत्ननगर, चितवन	२०५८।३।१९	२८३
९.	छिमेक विकास बैंक लि.	हेटौडा, मकवानपुर	२०५८।८।२५	५१०
१०.	स्वावलम्बन लघु वित्त विकास बैंक	जनकपुर, धनुषा	२०५८।१०।१	६३५
११.	साना किसान विकास बैंक लि. &	तिनकूने, काठमाडौं	२०५८।११।२	११९८
१२.	नेरुडे लघु वित्त विकास बैंक लि.&	विराटनगर, मोरङ्ग	२०६४।३।१	१४०
१३.	नयाँ नेपाल लघु वित्त विकास बैंक लि.&	धुलिखेल, काभ्रेपलाञ्चोक	२०६५।१२।७	१४०
१४.	मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि.&	डल्केबर, धनुषा	२०६६।१।१६	१४०
१५.	समिट माइको फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि.&	अनारमनी, झापा	२०६६।२।६	१४०

(५) सहकारी संस्था : (सिमित बैंकिङ्ग कारोवार मात्र) *(रू. लाखमा)*

क.सं.	नाम	के.का.	संचालन मिति	चुक्ता पूँजी
१.	श्री नवजीवन को-अपरेटिभ्स लिमिटेड	धनगढी, कैलाली	२०५०।८।३०	१८६
२.	सगुन सहकारी संस्था लि	क्षेत्रपाटी, काठमाडौं	२०५१।६।२३	११८
३.	नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि	नयाँवानेश्वर, काठमाडौं	२०५१।९।१५	३६८
४.	द सहारा लोन, सेविङ एण्ड इन्भेष्टमेण्ट कोअपरेटिभस् सोसाइटी	मलंगवा, सर्लाही	२०५२।१।२	२९२
५.	विन्दवासिनी वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	खोपासी, काभ्रे	२०५२।३।७	२९१
६.	महिला सहकारी संस्था लि.	कुलेश्वर, काठमाडौं	२०५२।६।११	१४३
७.	नेपाल वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	पृथ्वीनगर, झापा	२०५२।९।१०	३४२
८.	राजश्री सेभिंग्स एण्ड इन्भेष्टमेण्ट कोअपरेटिभ सो. लि.	मलंगवा, सर्लाही	२०५२।११।७	३५८
९.	सहकारी वित्तीय विकास संस्था लि	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।३।२	८३
१०.	श्री मनकामना सहकारी संस्था लि	वनेपा, काभ्रे	२०५३।११।७	११५
११.	भेरी सहकारी संस्था लि.	नेपालगञ्ज, बाँके	२०५३।११।२२	७७
१२.	विकु वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	गैडाकोट, नवलपरासी	२०५४।४।२७	६५
१३.	किसान वहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लि	लम्की, कैलाली	२०५४।९।१४	७२
१४.	हिमालय सहकारी संस्था लि	पुरानोवानेश्वर, काठमाडौं	२०५५।१।१६	४९६
१५.	स्टार वहुउद्देश्यीय वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि.	विराटनगर, मोरङ्ग	२०५५।१।१	७१
१६.	उपकार वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि	वालिङ्ग, स्याङ्गजा	२०५६।१२।८	२१०

(६) गैर-सरकारी संस्था : (लघुकर्जा कारोवार गर्ने) *(रू. हजारमा)*

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	पूँजी
१.	नेपाल ग्रामीण विकास संस्था	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०५७।२।२३	–
२.	नेपाल सिकारा ग्रामीण विकास कार्यक्रम	भण्डारा, चितवन	२०५७।२।२३	७०१
३.	चारतारे युवा क्लव	तित्याङ्ग, वाग्लुङ	२०५७।२।२३	११०
४.	महुली सामुदायिक विकास केन्द्र	बगधुवा, सप्तरी	२०५७।२।३०	४३२०
५.	युनिक नेपाल	नयाँगाउ, बर्दिया	२०५७।३।१५	–
६.	सामुदायिक महिला विकास केन्द्र (स्वेडेक)	राजविराज-७, सप्तरी	२०५७।३।२०	९८०-
७.	ग्रामीण समुदायको लागि योजना प्रत्याभूति समूह नेपाल	धनकुटा	२०५७।५।७	–
८.	ग्रामीण जागरण मन्च	महेन्द्रपथ, वाग्लुङ	२०५७।५।२६	१५६
९.	सर्वोदय ग्रामीण विकास संघ	ठेलिया, सप्तरी	२०५७।६।१०	–
१०.	जनजागरण मञ्च	लहरेपौवा, रसुवा	२०५७।७।४	१११
११.	राष्ट्रिय शैक्षिक तथा सामाजिक विकास संस्था	कुश्मा, पर्वत	२०५७।७।१६	–
१२.	धौलागिरी सामुदायिक श्रोत विकास केन्द्र	वाग्लुङ्ग न.पा., वाग्लुङ	२०५७।८।६	–
१३.	नेपाल वातावरण तथा प्रदुषण उन्मूलन युनेस्को क्लव	गोंगवु, काठमाडौं	२०५८।३।२१	१२७
१४.	विकासका लागि स्थानीय स्वयं सेवकहरूको प्रयास	धनकुटा-१६, धनकुटा	२०५८।३।२६	७५४
१५.	नेपाल महिला उद्यमी संघ	पुतलीसडक, काठमाडौं	२०५८।६।८	११४६
१६.	महिला अधिकार तथा विकास केन्द्र	काठमाडौं पो.व. १०७९५	२०५८।१२।३०	–
१७.	मानुषी	काठमाडौं पो.व. ११३८५	२०५९।१।२०	३२१६
१८.	जीवन विकास समाज	वरियाती ३, मोरङ्ग	२०५९।३।४	–
१९.	नारी उत्थान तथा बालबालिका संरक्षण संघ	राजविराज-७, सप्तरी	२०५९।३।१८	–
२०.	महिला आदर्श सेवा केन्द्र	नयाँबानेश्वर, काठमाडौं	२०५९।३।१८	६२०
२१.	पाटन विजिनेस एण्ड प्रोफेसनल वीमेन	पुल्चोक, ललितपुर	२०५९।३।१८	–
२२.	नारी उत्थान केन्द्र	नारायणगढ, चितवन	२०५९।३।१८	–
२३.	महिला स्वावलम्बन समाज	भरतपुर,१२ , चितवन	२०५९।३।२०	–
२४.	नेपाल महिला उत्थान केन्द्र	ललितपुर, पो.व.नं.१२५	२०५९।३।२८	६५०
२५.	भगवान युवा क्लव	आलापोट, काठमाडौं	२०५९।४।७	३५
२६.	श्रृजनात्मक महिला वातावरण विकास संस्था	वालुवाटार, काठमाडौं	२०५९।४।८	७३०
२७.	श्रृजना सामुदायिक विकास केन्द्र	चोहर्वा, सिरहा	२०५९।४।९	–
२८.	सृजना विकास केन्द्र	पोखरा - ८, कास्की	२०५९।५।६	२०९०
२९.	घरेलु तथा साना उद्योग संघ	चावहिल,काठमाडौं	२०५९।५।१७	–
३०.	ग्रामीण क्षेत्र विकास तथा अनुसन्धान कार्यक्रम	कुश्मा, पर्वत	२०५९।५।१८	–
३१.	आदर्श युवक क्लव	ठिमी, भक्तपुर	२०५९।५।२१	–

क.सं	नाम	के.का.	संचालन मिति	पूँजी
३२.	सोसाईटी वेलफेयर एक्सन नेपाल	सोनापुर-१, दाङ्ग	२०५९।७।८	–
३३.	सोसल अपग्रेड इन प्रोग्रेस अफ एजुकेशनल रिजन	तुलसीपुर न.पा.-५, दाङ्ग	२०५९।७।१२	–
३४.	नेपाल महिला सामुदायिक सेवा केन्द्र	त्रिभुवन न.पा., दाङ्ग	२०५९।७।१३	–
३५.	ग्रामीण महिला उत्सुकता विकास मञ्च	दुहवी, सुनसरी	२०५९।९।१५	–
३६.	ग्रामीण महिला विकास संस्था	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ्ग	२०६०।१।१०	–
३७.	आमा समाज संघ	भरतपुर-१०, चितवन	२०६०।१।१६	१५
३८.	ग्रामीण महिला उत्थान केन्द्र	त्रिभुवन न.पा.-११, दाङ्ग	२०६०।३।४	–
३९.	खुर्कोट युवा क्लव	खुर्कोट, पर्वत	२०६०।५।२८	–
४०.	ग्रामिण सेवा नेपाल	भजनी, कैलाली	२०६०।६।८	२४७
४१.	नारी अभ्युदय केन्द्र	नारायणगढ, चितवन	२०६०।७।७	–
४२.	महिला उपकार मञ्च	कोहलपुर, बाँके	२०६०।७।१२	२१३१
४३.	स्वावलम्वन बिकास केन्द्र	डिल्लीबजार, काठमाडौं	२०६१।७।१६	५७३९०
४४.	विकास आयोजना सेवा केन्द्र (डिप्रोक्स-नेपाल)	थापाथली, काठमाडौं	२०६१।७।१६	७२५००
४५.	ग्रामिण स्वयं सेवक समाज	हरिवन, सर्लाही	२०६२।८।५	१९५५

& सर्वसाधारणमा शेयर निष्काशन नगरिसकेका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू ।

@ नेपाल राष्ट्र बैंकको आबेदन अनुरुप खारेजी प्रकृयाको लागि अदालतमा विचाराधीन रहेको ।

अनुसूची १.२

दातृ निकायको सहायतामा संचालित लघु वित्त कार्यक्रम

नेपालको ग्रामीण क्षेत्रका विशेषगरी विपन्न वर्गमा लघु वित्त सेवा प्रदान गर्ने सन्दर्भमा नेपाल राष्ट्र बैकले नेपाल सरकार र अन्य अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्थाहरूसँग समन्वय गरी विविध कार्यक्रमहरू विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्था, सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्थाहरू मार्फत् गर्दै आइरहेको छ । २०६६ असार मसान्तसम्ममा लघु वित्त कार्यक्रम अन्तर्गत लगानी कार्य सम्पन्न गरी असूली कार्य तथा ऋण भुक्तानी कार्य मात्र बाँकी रहेका कार्यक्रमहरूको संक्षिप्त विवरण यस प्रकार छ :-

क.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६६ असार मसान्तसम्म			दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
								असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम			
१.	सामुदायिक भूमिगत जल सिचाई आयोजना (Community Ground Water Irrigation Scetor Project) (CGISP)	कृषि उत्पादन वृद्धि गरी साना तथा सीमान्त कृषकहरूको आय वृद्धि गर्ने	१७ नोभेम्वर, १९९७	झापा, मोरङ्ग, सुनसरी, सप्तरी, धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही, रौतहट, बारा, पर्सा र चितवन	ने.बैं.लि., साना किसान विकास बैंक, पूर्वाञ्चल, मध्यामाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, सहारा नेपाल, अरुणोदय, कृषक उपकार सहकारी संस्था र छिमेक विकास बैक	सन २००० देखि २००७ सम्म	रू. २१ करोड ७७ लाख	रू. २० करोड ६१ लाख	भुक्तानी सुरु नभएको	रू. २१ करोड ७७ लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	७०२० स्यालो ट्यूबवेल, २७३२२ सीमान्त कृषक परिवार, ३२१९४ विगाहा	डिसेम्वर, २०३७
२.	पश्चिम-तराई गरिवी निवारण आयोजना (Poverty Allevation Project in Western -Terai) (PAPWT)	पश्चिम-तराईका जिल्लाहरूमा विपन्न महिलाहरूको आर्थिक एवं सामाजिक स्थितिमा सुधार ल्याउने	१२ डिसेम्बर १९९७	नवलपरासी, दाङ्ग, रुपन्देही, बर्दिया, कपिलवस्तु, बाँके, कैलाली र कञ्चनपुर	पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर- पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उत्थान बैक र स्वावलम्बन विकास केन्द्र	सन् १९८८ देखि २००४ सम्म	१३ करोड १४ लाख	४ करोड ६३ लाख	२ करोड ९२ लाख	१० करोड २२ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)	२२ हजार विपन्न परिवार	जुलाई २०३३

क्र.सं.	कार्यक्रम	उद्देश्य	सम्झौता मिति	कार्यक्रम संचालन भएको जिल्ला	सहभागी वित्तीय संस्था तथा संलग्न अन्य निकाय	लगानी अवधि	जम्मा लगानी रकम	२०६६ असार मसान्तसम्म असूल भई लगानीमा बाँकी रहेको रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गरेको साँवा रकम	नेपाल सरकारलाई भुक्तानी गर्न बाँकी साँवा रकम	दातृ निकाय	लाभान्वित	साँवा भुक्तानीको अन्तिम मिति
३.	तेश्रो पशु विकास कार्यक्रम (Third live Stock Development Project) (TLDP)	पशुपंक्षी व्यवसाय संचालन गरिरहेको वा गर्न चाहने कृषक तथा व्यवसायीहरूलाई आधुनिक प्रविधि उपयोग गर्न प्रेरित गरी आवश्यक सेवा र कर्जा उपलब्ध गराउने	२३ डिसेम्बर १९९६	स्याङ्जा, रुपन्देही, पाल्पा, कास्की, तनहुं, लम्जुङ्ग, नवलपरासी, कपिलवस्तु, पर्वत, अर्घाखाँची, गुल्मी, वाग्लुङ्ग, कैलाली, कञ्चनपुर, बाँके, बर्दिया, सुर्खेत, डोटी र चितवन	रा.वा. बैक, सिद्धार्थ वि. बैंक, मालिका वि. बैंक, पश्चिमाञ्चल, मध्य-पश्चिमाञ्चल र सुदुर-पश्चिमाञ्चल ग्रा.वि.बैंक, निर्धन उ. बैक, विकु ब. तथा ऋ. सहकारी संस्था लि., उदयदेव, एभरेष्ट, माछापुच्छ्रे, सेवर दुग्ध उत्पादक, नवचेतना, ग्रामीण जागरण ब. तथा ऋ.स.सं. हरू, देव आदर्श युवा क्लव र ग्रामीण जागरण मञ्च	सन् १९९७ देखि २००४ सम्म	१६ करोड ९५ लाख	२२ लाख ५५ हजार	२ करोड ८३ लाख	१४ करोड १२ लाख	एशियाली विकास बैंक (ADB)	९७७३ परिवार	जुलाई २०३४
४.	महिलाको लागि लघु कर्जा (Micro Credit Project for Women) (MCPW)	PCRW को पुरक कार्यक्रमको रुपमा पहिलाहरूलाई कृषि एवं लघु व्यवसाय संचालन गर्न सामूहिक जमानीमा बिना धितो कर्जा प्रदान गर्ने	१६ सेप्टेम्बर १९९३	प्यूठान, सल्यान, दाङ्ग, बाँके, कास्की, वाग्लुङ्ग, पर्वत, चितवन, काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, सिराहा, सप्तरी, धनकुटा र तनहुं	ने.बैं.लि. र रा.वा.बैक	सन् १९९३ देखि २००२ सम्म	१९ करोड ५२ लाख	२ करोड २५ लाख	७ करोड ९३ लाख	११ करोड ५९ लाख	एशियाली विकास बैक (ADB)	६५१२ महिला समूहका ४१६३४ सदस्य	नोभेम्बर २०१८
५.	ग्रामीण महिलाका लागि उत्पादन कर्जा कार्यक्रम (Production Credit for Rural Women) (PCRW)	ग्रामीण क्षेत्रमा विपन्न महिलाहरूमा संस्थागत ऋणको पहुँच वढाई आय तथा रोजगारमूलक कार्यक्रमको माध्यमद्वारा उनीहरूको सामाजिक तथा आर्थिक अवस्थामा सुधार ल्याउनु	२ अक्टोवर १९८८	जुम्ला, डोल्पा, मुगु, कालिकोट, जाजरकोट, रसुवा, नुवाकोट र मनाङ्ग बाहेक ६७ जिल्ला	ने.बैं.लि., रा.वा.बैक र कृषि विकास बैंक	सन् १९८८ देखि १९९७ सम्म	२३ करोड ४५ लाख	७ करोड ध लाख	१२ करोड ९० लाख	१० करोड ५५ लाख	कृषि विकासका लागि अन्तर्राष्ट्रिय कोष (IFAD)		मे २०१९

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

- आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति ६५
- लघु वित्त ७०
- विदेशी विनिमय व्यवस्थापन ७२
- वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम ७४
- बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन ७७
- बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण ८०
- मुद्रा व्यवस्थापन ८४
- विविध ८५

भाग

२

नेपाल राष्ट्र बैंकको कामकारवाही

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति

२.१ नेपाल राष्ट्र बैंक, ऐन २०५८ बमोजिम तरलताको उचित व्यवस्थापनमार्फत् मूल्य स्थिरता, बाह्य तथा वित्तीय क्षेत्र स्थायित्व कायम गरी उच्च एवं दिगो आर्थिक वृद्धि हासिल गर्ने राष्ट्रिय उद्देश्यलाई सहयोग गर्न यस बैंकले प्रत्येक वर्ष मौद्रिक नीतिको तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्दै आइरहेको छ।

२.२ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीति ७ प्रतिशतको उच्च आर्थिक वृद्धिदर हासिल गर्न विस्तारित सरकारी बजेट, आन्तरिक उपभोक्ता मूल्य, घर घडेरी तथा शेयर जस्ता सम्पत्तिको मूल्यमा देखिएको चापको स्थिति, न्यून व्याजदर र विश्व आर्थिक मन्दीले नेपाली निर्यात व्यापार, विप्रेषण आप्रवाह तथा भुक्तानी सन्तुलनमा पार्न सक्ने प्रतिकूल प्रभाव समेतलाई दृष्टिगत गरी तय गरिएको थियो । न्यून व्याजदर र अधिक तरलताको स्थितिले आन्तरिक मागमा विस्तार आई आन्तरिक तथा वाह्य क्षेत्र स्थायित्व र वित्तीय स्थायित्वमा आँच नआओस् भन्ने उद्देश्यले बैंकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलतालाई प्रशोचन गर्न अनिवार्य नगद अनुपातलाई ५ प्रतिशतबाट बढाई ५.५ प्रतिशत र बैंक दरलाई ६.२५ प्रतिशतबाट बढाई ६.५ प्रतिशत पुर्‍याइएको थियो । त्यसैगरी, वाणिज्य बैंकहरूले साधन परिचालनमा निक्षेप परिचालनलाई बढी महत्व दिउन र नेपाल सरकारको ऋणपत्रको धितोमा नेपाल राष्ट्र बैंकबाट उपलब्ध गराईने स्थायी तरलता सुविधा साधन परिचालनको पहिलो माध्यम नभै भुक्तानी प्रणालीलाई जोखिमरहित बनाउने माध्यममात्र होस् भन्ने उद्देश्यले उक्त सुविधाको पेनाल व्याजदरलाई २ प्रतिशतबाट बढाई ३ प्रतिशत कायम गरिएको थियो । यसर्थ, तरलताको उचित व्यवस्थापनमार्फत समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गर्न आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीतिको अग्रिम अडान कडा र सजग कायम गरिएको थियो ।

उद्देश्यहरू

२.३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वार्षिक मौद्रिक नीतिले मुद्रास्फीतिलाई ७.५ प्रतिशतमा सीमित गर्ने र कम्तिमा ६ महिनाको लागि वस्तु तथा सेवा आयात धान्ने गरी विदेशी विनिमय संचिति कायम राख्न शोधनान्तर बचत रू १२ अर्ब कायम गर्ने तथा ७ प्रतिशतको आर्थिक वृद्धिको लक्ष्य हासिल गर्न सहयोग पुग्ने गरी तरलता व्यवस्थापन गर्नेमा जोड दिएको थियो ।

२.४ मौद्रिक नीतिमा उल्लेखित उद्देश्यहरूको उपलब्धि भने मिश्रित रह्यो । मुद्रास्फीति ७.५ प्रतिशतमा सिमित रहने प्रक्षपेण भएपनि वार्षिक औसत मुद्रास्फीतिदर भने १३.२ प्रतिशत रह्यो । संविधान सभाको निर्वाचन सम्पन्न भई निर्वाचित सरकारको गठन भएकोले बन्द, हडताल जस्ता अवरोधहरूमा कमी आई लगानीको वातावरणमा सुधार हुने र अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा पनि गिरावट आउन शुरु भएकोले आपूर्ति व्यवस्था सहज र सुदृढ भई आन्तरिक मूल्यमा कमी ल्याउन मद्दत पुग्ने अनुमान गरिएको थियो । तर, अवरोधजन्य कार्यक्रमहरूमा अपेक्षाकृत सुधार

आउन सकेन । लोडशेडिङ्ग, श्रम विवाद, बन्द हडताल जस्ता कारणहरूले लगानी वातावरणमा सुधार आउन नसकी औद्योगिक गतिविधि कमजोर रह्यो । अर्कोतर्फ, मौसमको प्रतिकूलता खास गरी हिउँदयाममा परेको लामो खडेरीको कारणले खाद्यान्न लगायत समग्र कृषि क्षेत्रको उत्पादनमा अपेक्षित सुधार हुन नसक्दा कृषिजन्य वस्तुहरूको आपूर्ति पक्ष पनि कमजोर रह्यो । त्यसैगरी, न्यूनतम तलब तथा ज्यालामानमा गरिएको वृद्धि र सार्वजनिक यातायातको भाडादरमा गरिएको समायोजन पूर्ण लागु हुन नसकेकोले उत्पादन तथा आपूर्ति लागत बढन् गई मूल्यमा चाप पर्न गयो । साथै, चालू आर्थिक वर्षमा उच्च विप्रेषण आप्रवाहको स्थितिले आन्तरिक माग बढ्न गई मूल्यमा थप दवाव सिर्जना गऱ्यो । यी समग्र कारणहरूले गर्दा समीक्षा वर्षमा मुद्रास्फीति प्रक्षेपितभन्दा उच्च रहन गयो ।

२.५ समीक्षा वर्षमा निजी क्षेत्रतर्फको विप्रेषण आप्रवाह र वैदेशिक सहयोग अनुदानको उल्लेख्य वृद्धिले शोधनान्तर बचत प्रक्षेपित रू १२ अर्बको तुलनामा निकै उच्च भई रू ३७ अर्ब ७३ करोड (विदेशी विनिमय नाफा/नोक्सान समायोजन पछि) कायम भयो । तर, आर्थिक वृद्धि भने लामो समयसम्मको लोडशेडीङ्ग, कोशी बाढीबाट भएको क्षति, लामो सुख्खा हिउँद, बन्द, हडताल जस्ता गैह्र-आर्थिक कारणहरूले गर्दा लक्ष्यित भन्दा न्यून भई ४.७ प्रतिशत रह्यो ।

तालिका २.१
मुद्रास्फीति तथा शोधनान्तर बचत

	लक्ष्य	यथार्थ
मुद्रास्फीति (प्रतिशतमा)	७.५	१३.२
शोधनान्तर बचत (रू अर्ब)	१२.०	३७.७

मौद्रिक नीतिको रणनीतिक तथा अन्तरिम लक्ष्य

२.६ मौद्रिक नीतिको रणनीतिक लक्ष्य मूल्य वृद्धि, शेयर लगायत घरजग्गाको मूल्य तथा कारोवारमा आएको तेजी, न्यून व्याजदरका कारण धितोपत्र लगायत अनुत्पादक क्षेत्रमा प्रवाहित बैंक कर्जाले वित्तीय स्थायित्वमा पार्न सक्ने सम्भावित जोखिम समेतलाई दृष्टिगत गरी तय गरिएको थियो । मौद्रिक अंकुशको रुपमा भारतीय रूपैयाँसँगको स्थिर विनिमयदर प्रणालीलाई यथावत राखी प्रक्षेपित आर्थिक वृद्धिदर ७ प्रतिशत र मुद्रास्फीति ७.५ प्रतिशतको आधारमा वाञ्छित मुद्राप्रदायका लक्ष्यहरू तोकिएका थिए । यस आधारमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विस्तृत मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १८.५ प्रतिशत र संकुचित मुद्राप्रदायको वृद्धिदर १६.० प्रतिशत प्रक्षेपण गरिएको थियो । अघिल्लो वर्ष उक्त मौद्रिक योगाङ्कहरूको वृद्धिदर क्रमशः २५.२ प्रतिशत र २१.६ प्रतिशत रहेको थियो । आपूर्ति पक्ष कमजोर रहेको कारणबाट मूल्यमा चाप परेको सन्दर्भलाई दृष्टिगत गरी अधिक तरलताको कारणबाट आन्तरिक मागमा विस्तार आई मूल्यमा थप चाप नपरोस् भन्ने उद्देश्यले विस्तृत मुद्राप्रदायको बृद्धिदरलाई अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम राखिएको थियो । तर, शोधनान्तर वचत लक्ष्यको तुलनामा झण्डै तीन गुणा बढी कायम हुन गएकोले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विस्तृत मुद्रा प्रदाय २७.० प्रतिशत र संकुचित मुद्रा प्रदाय २७.३ प्रतिशतले वृद्धि हुन गयो ।

तालिका २.२
मुद्रा प्रदाय तथा आन्तरिक कर्जा

	२०६४/६५	२०६५/६६	
		(लक्ष्य)	(यथार्थ)
विस्तृत मुद्रा प्रदाय	२५.२	१८.५	२७.०
संकुचित मुद्रा प्रदाय	२१.६	१६.०	२७.३
आन्तरिक कर्जा	२१.३	२३.३	२६.४

२.७ समीक्षा वर्षमा आन्तरिक कर्जामा २३.३ प्रतिशतले विस्तार आउने प्रक्षेपण गरिएको थियो । संविधान सभाको निर्वाचन पश्चात विकसित हुन सक्ने सकारात्मक राजनैतिक परिदृष्यको आधारमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा मागमा विस्तार आउन सक्ने भएकोले कुल आन्तरिक कर्जाको विस्तार अघिल्लो वर्ष भन्दा उच्च रहने प्रक्षपेण थियो । यस आधारमा निजी क्षेत्रतर्फको कर्जामा २५ प्रतिशतले विस्तार आउने प्रक्षेपण थियो । तर, निजी क्षेत्रतर्फ खुद्रा तथा थोक व्यापार, उपभोग्य कर्जा र ट्रस्ट कर्जामा विस्तार आएकोले निजी क्षेत्रतर्फको कर्जा २८.३ प्रतिशतले बढ्यो, जसले गर्दा समीक्षा वर्ष आन्तरिक कर्जा प्रक्षेपितभन्दा केही उच्च रही २६.४ प्रतिशतले बढ्न गयो ।

२.८ मौद्रिक क्षेत्रको कुल आन्तरिक कर्जामध्ये नेपाल सरकारलाई जाने बैंक कर्जा समीक्षा वर्षमा १८.४ प्रतिशत अर्थात खुद रू. १५ अर्ब ७५ करोडले वृद्धि हुने प्रक्षेपण गरिएको थियो । समीक्षा वर्ष राजस्व तथा वैदेशिक सहायता परिचालनमा उल्लेख्य वृद्धि भए पनि खर्चको वृद्धि उच्च रहेकोले नेपाल सरकारमाथिको मौद्रिक क्षेत्रको खुददावी १९.५ प्रतिशत (रू १६ अर्ब ९४ करोड) ले बढ्यो । समीक्षा वर्षमा नेपाल सरकारले नेपाल राष्ट्र बैंकबाट रू ७ अर्ब ९९ करोडको अधिविकर्ष उपयोग गरेकोले पनि नेपाल सरकारमाथिको दावी उच्च रह्यो ।

मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य

२.९ मौद्रिक नीतिको परिचालनबाट प्रक्षेपित अन्तरिम लक्ष्यहरूलाई प्राप्त गर्न यस बैंकले मौद्रिक प्रसार संयन्त्रको तरलता नियम अर्न्तगत वाणिज्य बैंकहरूको अधिक तरलतालाई आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रुपमा लिंदै आएको छ । वाणिज्य बैंकहरूको अधिक तरलतालाई मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्यको रूपमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि यथावत कायम राखिएको थियो ।

२.१० वाणिज्य बैंकहरूसँगको अधिक तरलताको स्थिति मापन गर्न र उक्त तरलताको अनुगमन तथा प्रक्षेपण गर्नको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तयार गरिने तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनालाई विगतमा झैं समीक्षा वर्ष पनि प्रयोगमा ल्याइयो । उक्त संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलता र मौद्रिक नीतिका उद्देश्यहरूको स्थितिको आधारमा खुला बजार कारोवार सञ्चालन हुँदै आएको छ । उक्त संरचनामार्फत् तरलता प्रक्षेपण गर्ने कार्यलाई थप सहज बनाउन वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात सम्बन्धी विवरणहरू दैनिक रुपमा संकलन गर्ने र उक्त विवरणको आधारमा तरलताको स्थितिको मापन गर्ने कार्य गरिएको छ ।

मौद्रिक नीतिका उपकरणहरू

बैंकदर र पुनर्कर्जादर

२.११ विद्यमान आर्थिक तथा वित्तीय स्थितिको विश्लेषणको आधारमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मौद्रिक नीतिमा बैंकदरलाई विद्यमान ६.२५ प्रतिशतबाट बढाई ६.५ प्रतिशत कायम गरियो । मौद्रिक उपकरणको रुपमा बैंकदर खासै प्रभावकारी नभएपनि प्रशासनिक महत्वको रुपमा बैंकदरको प्रयोग हुँदै आएको छ । यसर्थ, बैंकदरलाई मौद्रिक नीतिको अडान संकेत गर्न र अनिवार्य नगद अनुपात कायम गर्न नसक्ने बैंकहरूलाई नपुग रकममा जरिवाना लगाउने माध्यमको रुपमा प्रयोग गरिएको छ । यसको अतिरिक्त बैंकदरलाई प्रणालीगत जोखिमको स्थिति उत्पन्न भएमा यस बैंकले अन्तिम ऋणदाताको सुविधा प्रदान गर्दा प्रयोग गरिने व्यवस्थालाई कायम राखिएको छ ।

२.१२ मौद्रिक नीतिमा व्यवस्था भएका पुनर्कर्जा सुविधाका दरहरूमध्ये केही दरहरूमा परिवर्तन गरियो । नेपाली निर्यातकर्ताहरूले ब्यहोर्नु परेको समस्यालाई दृष्टिगत गरी स्वदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात कर्जाको पुनर्कर्जादरलाई साविकको २.५ प्रतिशतबाट घटाई २.० प्रतिशत कायम गरियो । त्यस्तै, विदेशी मुद्रामा उपलव्ध गराइने पुनर्कर्जा सुविधाको व्याजदरलाई प्रचलित लाईवोर (Libor) मा ०.२५ प्रतिशत विन्दुले थप गरी हुन आउने दर कायम गर्ने नयाँ व्यवस्था गरियो भने पुनर्कर्जा सुविधाका अन्य दरहरूलाई यथावत कायम राखियो ।

तालिका २.३
विद्यमान बैंकदर तथा पुनर्कर्जादरमा गरिएको परिवर्तन

	२०६४/६५	२०६५/६६
बैंकदर	६.२५	६.५
स्वदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराईने निर्यात कर्जाको पुनर्कर्जादर	२.५	२.०
कृषि कर्जाको पुनर्कर्जादर	३.५	३.५
विदेशी मुद्रामा उपलब्ध गराइने निर्यात कर्जाको पुनर्कर्जादर	३.२५	लाईवोर रेट+०.२५
रुग्ण उद्योग पुनर्कर्जादर	१.५	१.५
साना तथा घरेलु उद्योगमा प्रवाहित कर्जाको पुनर्कर्जादर	२.५	२.५

अनिवार्य नगद अनुपात

२.१३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा अनिवार्य नगद अनुपातलाई साविकको ५.० प्रतिशतबाट बढाई ५.५ प्रतिशत कायम गरियो । आन्तरिक मूल्यमा चापको स्थिति विद्यमान रहेको र अधिक तरलताको स्थितिले मूल्यमा थप चाप पर्न नदिन अनिवार्य नगद अनुपातलाई बढाइएको थियो । यस व्यवस्थाले वाणिज्य बैंकहरूबाट थप रू २ अर्ब ४७ करोडको तरलता प्रशोचन गर्न मद्दत गऱ्यो ।

खुला बजार कारोवार

२.१४ मौद्रिक व्यवस्थापनमा नेपाल राष्ट्र बैंकले खुला बजार कारोवारलाई प्रमुख रुपमा प्रयोग गर्दै आएको छ । खुला बजार कारोवारका उपकरणहरूमध्ये सोझै बिक्री तथा खरिद बोलकबोल बहु-मूल्यमा र रिपो तथा रिभर्स रिपो बोलकबोल बहु-व्याजदर बोलकबोलमा सञ्चालन गरिने व्यवस्थालाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि निरन्तरता दिईयो । विकसित मौद्रिक तरलताको स्थितिको आधारमा यस बैंकको अग्रसरतामा हप्ताको कुनै पनि कार्यालय दिनमा खुला बजार कारोवार गर्न सकिने विद्यमान व्यवस्थालाई यथावत कायम राखियो ।

२.१५ नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको आधारमा तरलता अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचनाले इङ्गित गर्ने तरलतालाई खुला बजार कारोवार सञ्चालनको आधारको रुपमा प्रयोग गर्ने गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकको साप्ताहिक वासलातको अतिरिक्त वाणिज्य बैंकहरूको निक्षेप, कर्जा तथा नगद मौज्दात जस्ता विवरणहरूलाई पनि खुला बजार कारोवार सञ्चालनको लागि उपयोग गर्ने गरिएको छ । खुला बजार कारोवार मार्फत प्रवाहित/प्रशोचित मौद्रिक तरलताको मात्राले मौद्रिक नीतिको वास्तविक अडान संकेत गर्ने गर्दछ । यस आधारमा समीक्षा वर्षको मौद्रिक नीतिको अडान अघिल्लो वर्षको तुलनामा खुकुलो रह्यो, जसको प्रभाव मुद्राप्रदायको वृद्धिदरमा पनि प्रतिविम्बित भएको छ ।

२.१६ अघिल्लो वर्ष खुला बजार कारोवार मार्फत रू १२ अर्ब ४२ करोड बराबरको खुद तरलता प्रशोचन भएकोमा समीक्षा वर्षमा खुद तरलता प्रशोचन रू ९ अर्ब ७२ करोड रह्यो । समीक्षा वर्षमा बिक्री बोलकबोलबाट रू. ७ अर्ब ४६ करोड र रिभर्स रिपो बोलकबोलबाट रू.१३ अर्ब २६ करोड गरी कुल रू. २० अर्ब ७२ करोड बराबरको तरलता प्रशोचन भयो भने रिपो बोलकबोल मार्फत रू ११ अर्बको तरलता प्रवाह भयो । अघिल्लो वर्ष जस्तै समीक्षा वर्षमा सोझै खरिद बोलकबोल कारोवार भने भएन । समीक्षा वर्षको पहिलो एघार महिनासम्ममा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग उच्च नगद बचत कायम रहन गएको र चलनचल्तिमा रहेको मुद्रा समेत अत्यधिक बढेकोले बैंकिङ्ग क्षेत्रको तरलताको स्थितिमा संकुचन आएको हुँदा खुला बजार कारोवारबाट अघिल्लो वर्षको तुलनामा कम तरलता प्रशोचन हुन गएको हो ।

तालिका २.४
दोश्रो बजार कारोवारको स्थिति

रू करोडमा

	२०६४/६५	२०६५/६६
कुल तरलता प्रशोचन (क)	**२१४२.०**	**२०७२.०**
बिक्री बोलकबोल	१४८५.०	७४६.०
रिभर्स रिपो बोलकबोल	६५७.०	१३२६.०
कुल तरलता प्रवाह (ख)	**९००.०**	**११००.०**
खरिद बोलकबोल	०.०	०.०
रिपो बोलकबोल	९००.०	११००.०
खुद तरलता प्रशोचन (क-ख)	**१२४२.०**	**९७२.०**

विकास ऋणपत्रको निष्कासन

२.१७ आर्थिक वर्ष २०६१।६२ देखि विकास ऋणपत्रको प्राथमिक निष्कासन बोलकबोल प्रथाको माध्यमबाट गरिएको थियो । उक्त वर्ष पहिलो पल्ट रू. ३ अर्ब बराबरको ५-वर्षे, आर्थिक वर्ष २०६२/६३ मा रू ७५ करोडको १०-वर्षे र आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा तीन पटक गरी रू ५ अर्ब ५० करोडको १२-वर्षे अवधिका विकास ऋणपत्र निष्कासन गरिएको थियो । त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा पाँच पटक गरी कुल रू ६ अर्ब ७ करोडको विकास ऋणपत्रको निष्कासन भएको थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल सरकारले विकास ऋणपत्र जारी गरी कुल रू ७ अर्ब ७५ करोडको आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको छ । उक्त विकास ऋणपत्रहरूमध्ये ८ प्रतिशत अंकित व्याजदरमा (coupon) ६-वर्षे अवधिको रू २ अर्ब, ९ प्रतिशत अंकित व्याजदरमा ५-वर्षे अवधिको रू ३ अर्ब र ७-वर्षे अवधिको रू २ अर्ब ७५ करोड रहेका छन । यी सबै विकास ऋणपत्रहरू बोलकबोल प्रिमियममा बिक्री भएको थियो ।

तालिका २.५
विकास ऋणपत्रको बोलकबोल निष्कासन

मिति	अवधि (वर्षमा)	निष्कासित रकम (रू करोडमा)	अंकित व्याजदर (प्रतिशतमा)	औसत भारित बोलकबोल मूल्य	वास्तविक व्याजदर (प्रतिशतमा)
२०६५/०९/२०	६	२००.०	८.०	१०२.४०	७.४६
२०६६/०३/१६	५	३००.०	९.०	१०३.३५	८.०९
२०६६/०३/२८	७	२७५.०	९.०	१०६.४९	७.७१

रुग्ण उद्योग पुनर्कर्जा

२.१८ आर्थिक वर्ष २०५८।५९ देखि रुग्ण उद्योग पुनरुत्थानको लागि यस बैंकले रुग्ण उद्योग पुनर्कर्जाको व्यवस्था गर्दै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ सम्ममा १६३ होटल र ४२ उद्योगहरूले कुल रू ३ अर्ब ३१ करोड बराबरको पुनर्कर्जा सुविधा उपयोग गरेका छन । रुग्ण उद्योगलाई प्रदान हुने यस्तो पुनर्कर्जाको ब्याजदर १.५ प्रतिशत हुने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस्तो पुनर्कर्जा सुविधा उपलब्ध गराउँदा सम्बन्धित ग्राहकबाट ४.५ प्रतिशतभन्दा बढी ब्याजदर लिन नपाउने व्यवस्था गरिएको छ । अर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यस सुविधा अन्तर्गत एक होटलले कुल रू. ७० लाख पुनर्कर्जा सुविधा उपयोग गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा उक्त सुविधा अन्तर्गत ३ वटा होटलले कुल रू ६ करोड ७६ लाख ६० हजार बराबरको सुविधा उपयोग गरेका थिए ।

स्थायी तरलता सुविधा

२.१९ आर्थिक वर्ष २०६१/६२ देखि नेपाल राष्ट्र बैंकले वाणिज्य बैंकहरूको आन्तरिक भुक्तानी प्रणालीलाई विश्वसनीय, व्यवस्थित, सहज तथा जोखिमरहित बनाउने उद्देश्यले नेपाल सरकारको ट्रेजरी विल्स तथा विकास ऋणपत्रको धितोमा उपलब्ध हुने गरी स्थायी तरलता सुविधालाई सेफ्टी भल्भको रुपमा व्यवस्था गर्दै आएको छ। उक्त सुविधालाई मौद्रिक नीति सञ्चालनको समकक्षीको हैसियतले वाणिज्य बैंकहरूलाई मात्र प्रदान गरिदै आएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि समकक्षीको दायरा फराकिलो बनाई वाणिज्य बैंकका अतिरिक्त विकास बैंक र वित्त कम्पनीलाई पनि सो हैसियत प्रदान गरिएकोले उक्त सुविधालाई तोकिएको मापदण्ड पूरा गरी विकास बैंक र वित्त कम्पनीले पनि प्रयोग गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ। विस्तारित दायरा अन्तर्गतका केही समकक्षीहरूसँग रहेको ट्रेजरी विल्सको मात्रालाई दृष्टिगत गरी यस सुविधाको सीमालाई विद्यमान ७५ प्रतिशतबाट बढाई ९० प्रतिशत कायम गरियो भने उक्त सुविधाको पेनाल दरलाई २ प्रतिशतबाट बढाई ३ प्रतिशत पुऱ्याइयो। उक्त पेनाल व्याजदर ९१-दिने ट्रेजरी विल्सको पछिल्लो औसत व्याजदर वा विगत एक महिना भित्रको रिपो बोलकबोल व्याजदरमध्ये, जुन अधिकतम छ, त्यसमा थपेर स्थायी तरलता सुविधाको व्याजदर निर्धारण गर्ने विधिलाई यथावत कायम गरियो।

२.२० स्थायी तरलता सुविधा अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वाणिज्य बैंकहरूले कुल रू १०७ अर्ब ७८ करोड उपयोग गरेका छन्। अघिल्लो वर्ष वाणिज्य बैंकहरूले रू १०३ अर्ब ८३ करोड बराबरको सुविधा उपयोग गरेका थिए। ट्रेजरी विल्स तथा विकास ऋणपत्रको दोश्रो बजार विकास भइनसकेको र समीक्षा वर्षको अधिकाँश महिनाहरूमा नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकसँग उच्च नगद बचत कायम रहन गएकोले उक्त सुविधाको उपयोग बढेको हो। विकास बैंक र वित्त कम्पनीहरूले पनि उक्त सुविधा लिन पाउने व्यवस्था गरिएको भएपनि उनीरूले समीक्षा वर्षमा यस सुविधाको उपयोग गरेनन्।

लघु वित्त

ग्रामीण स्वावलम्बन कोष

२.२१ ग्रामीण क्षेत्रमा बसोबास गरिरहेका आर्थिक दृष्टिले कमजोर आफ्नो वा आफ्नो एकाघर परिवारको नाममा पहाडमा १५ रोपनी र तराईमा १ विघासम्म जमीन भएका एवं नियमित आयस्रोत नभई वर्षभरी खान लाउन नपुग्ने विपन्न वर्गको उत्थानको लागि आय एवं रोजगारमूलक व्यवसाय सञ्चालन गराउने उद्देश्यले नेपाल सरकारले वि.सं. २०४७ सालमा ग्रामीण स्वाबलम्बन कोषको व्यवस्था गरेको हो। कोषले सहकारी तथा गैर-सरकारी संस्था र लघु वित्तीय संस्थाहरू मार्फत ग्रामीण विपन्न वर्गका जनताहरूलाई स-साना कर्जा प्रवाह गरी उनीहरूको आर्थिकस्तरमा सुधार ल्याउन योगदान गर्दै आएको छ। नेपाल राष्ट्र बैंक, लघु वित्त विभागमा रहेको कोषको सचिवालयबाट विपन्न वर्गको आर्थिक उत्थानका लागि पहिलो पटक प्रतिव्यक्ति रू.४० हजार, दोश्रो पटक रू.५० हजार र तेश्रो पटक रू.६० हजारसम्म सहकारी/गैर सरकारी संस्थाहरू मार्फत लघु कर्जा उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था छ। आर्थिक बर्ष २०६४/६५ मा भएको व्यवस्था अनुसार कोषबाट ३ पटकसम्म कर्जा प्राप्त गरी सो कर्जा चुक्ता समेत गरिसकेका संस्थाहरूलाई पुनः कर्जा अन्तर्गत प्रति सदस्य बढीमा रू. ६०,०००।- सम्म लघु कर्जा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था छ। नेपाल सरकारबाट उक्त कोषका लागि विभिन्न मितिमा गरी जम्मा रू. १९ करोडको वीज पूँजी प्राप्त भएको छ भने नेपाल राष्ट्र बैंकबाट आर्थिक वर्ष २०५९/६० मा रू. १० करोड, आर्थिक वर्ष २०६०/६१ मा रू. ७.४८ करोड र आर्थिक वर्ष २०६१/६२ मा रू. ७.८६ करोड गरी जम्मा रू. २५.३४ करोड प्राप्त भई कुल पूँजी रू. ४४.३४ करोड रहेको छ। सोही पूँजीबाट कोषले सम्बन्धित संस्थाहरूको प्राथमिक पूँजी (शेयर पूँजी, साधारण जगेडा र नाफा रकम) को आधारमा पहिलो पटक बढीमा २० गुणासम्म, दोश्रो र तेश्रो पटक बढीमा १५ गुणासम्म हुने गरी पहिलो पटक बढीमा रू. १५ लाख, दोश्रो पटक बढीमा रू. २० लाख र तेश्रो पटक बढीमा रू. २५ लाखसम्म किस्ताबन्दीमा थोक कर्जाको रुपमा उपलब्ध गराउँदै आएको छ।

२.२२ कोषबाट २०६६ साल असार मसान्तसम्ममा ५३ वटा गैर-सरकारी संस्था र ३५१ वटा सहकारी संस्थाहरूलाई रू. २७ करोड कर्जा प्रवाह भएको छ। उक्त कर्जामध्ये रू.१४ करोड १९ लाख असूली भई

रू.१२ करोड ८१ लाख कर्जा लगानीमा रहिरहेको छ । यसरी कोषबाट २०६६ असार मसान्तसम्ममा ५१ जिल्लाको १७,९९० घर परिवार विविध आयमूलक स्वरोजगार कार्यहरूमा संलग्न रही प्रत्यक्ष रुपले लाभान्वित भएका छन् ।

२.२३ यसैगरी, आर्थिक वर्ष २०५९/६० देखि दीर्घकालीन पूँजीको आवश्यकता पर्ने व्यवसायहरू खासगरी चिया, अलैंची, कोल्डस्टोरका लागि आवश्यक पर्ने पूँजीको व्यवस्था गर्न कृषि विकास बैंक र लघु वित्त सम्बन्धी कार्य गर्ने विकास बैंकहरूलाई कोषबाट थोक कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्था समेत गरेको छ । यस अन्तर्गत २०६६ असारसम्ममा पूर्वाञ्चल, मध्यमाञ्चल र मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. प्रत्येकलाई रू. १/१ करोड गरी रू. ३ करोड तथा साना किसान विकास बैंकलाई रू.२ करोड गरि जम्मा रू.५ करोड कर्जा प्रदान गरिएकोमा पूर्वाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक र मध्यमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकले सम्पूर्ण कर्जा चुक्ता गरिसकेका छन् भने मध्य-पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकबाट ३३ लाख ३२ हजार र साना किसान विकास बैंकबाट ८३ लाख ३३ हजार कर्जा असूली हुन बाँकी छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकलाई रू. १ करोड ५० लाख कर्जा उपलब्ध गराइएको छ । कृषि विकास बैंकलाई कोषको दीर्घकालीन कर्जा कार्यक्रम अन्तर्गत हालसम्म जम्मा रू. ११ करोड ९२ लाख कर्जा प्रदान गरिएकोमा रू. ५७ लाख असुली भई रू.११ करोड ३५ लाख लगानीमा रहिरहेको छ ।

तालिका २.६
ग्रामीण स्वावलम्वन कोषको कर्जा प्रवाह स्थिति

विवरण	२०६५ असार मसान्त			२०६६ असार मसान्त		
	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	जम्मा	गैर-सरकारी संस्था	सहकारी संस्था	जम्मा
कर्जा वितरित						
(क) जिल्ला संख्या	२७	४६	५०	२७	५१	५१
(ख) संस्था संख्या	५३	२८१	३३४	५३	३५१	४०४
(ग) कर्जा रकम (रू. हजारमा)	२११९६	१७२२६८	१९३४६४	२११९६	२४८७६४	२६९९६०
असूल भएको						
(क) संस्था संख्या	४७	२२०	२६७	३५	१३०	१६५
(ख) सांवा रकम (रू. हजारमा)	१७३६६	८५००१	१०२३६७	१८६०९	१२३३३०	१४१९३९
(ग) व्याज रकम (रू. हजारमा)	२२७०	११३१४	१३५८४	२५०१	१६८३९	१९३४०
लगानीमा रहिरहेको						
(क) जिल्ला संख्या	१७	४०	४३	१७	४५	४६
(ख) संस्था संख्या	१९	१८६	२०५	१८	२२१	२३९
(ग) कर्जा रकम (रू. हजारमा)	३८३०	८७२६७	९१०९७	२५८७	१२५४३४	१२८०२१
भाखा नाघेको						
(क) संस्था संख्या	१७	५९	७६	१७	६६	८३
(ख) सांवा रकम (रू. हजारमा)	२५०९	७६४०	१०१४९	२१०९	९३६५	११४७४

ग्रामीण विकास बैंकहरू र संरचनात्मक सुधार कार्यक्रम

२.२४ ग्रामीण क्षेत्रमा बसोवास गरिरहेका विपन्न महिलाको आर्थिक स्थितिमा सुधार ल्याउने उद्देश्यले देशका पाँचवटै विकास क्षेत्रमा स्थापित ग्रामीण विकास बैंकहरूबाट २०६६ असार मसान्तसम्ममा कुल १,४४,७६८ ग्रामीण महिला सदस्यहरूलाई करिब रू. २० अर्ब ८४ करोड कर्जा प्रवाह गरिएको र सोमध्ये रू. १८ अर्ब ४८ करोड असुली भई रू.२ अर्ब ३६ करोड कर्जा बाँकी रहेको छ । यी बैंकहरूले २०६६ असार मसान्तसम्ममा देशका ४९ जिल्लाका १,१२४ गाउँ विकास समितिहरूमा रहेका ५,५३१ केन्द्रहरू मार्फत् लघु वित्तीय सेवा उपलब्ध गराएका छन् ।

२.२५ पाँचवटा ग्रामीण विकास बैंकहरूको वित्तीय सुदृढीकरण तथा सवलीकरणका लागि नेपाल राष्ट्र बैंकको पहलमा भएको संरचनात्मक सुधार कार्यक्रमको क्रममा नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको ग्रामीण विकास बैंकको शेयर क्रमश: विनिवेश गर्दै जाने उद्देश्य अनुरुप मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंक लि. को ३७९,००० कित्ता शेयर मिति २०६५/१२/१२ मा निजी क्षेत्रको पिपुल्स इन्भेष्टमेण्ट कम्पनी, काठमाडौंलाई बिक्री गरिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को अन्त्यसम्ममा पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास

बैंक लि. को १० प्रतिशत र सुदुर पश्चिमाञ्चल ग्रामीण विकास बैंकको ६८.४६ प्रतिशत शेयर मात्र नेपाल राष्ट्र बैंकको स्वामित्वमा रहेको छ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

२.२६ यस बैंकले आफनो रणनीतिक योजना तथा आर्थिक उदारीकरणको नीतिसँग सामाञ्जस्य हुने गरी बैंकलाई नीतिगत कार्यमा मात्र सिमित गर्दै जाने अवधारणा लिए अनुरुप परिवर्त्य बिदेशी मुद्रा कारोवारहरू तथा पूँजी खातालाई क्रमशः खुकुलो पार्दै जाने नीति लिई विदेशी विनिमय व्यबस्थापन गर्दै आएको छ। यस क्रममा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विदेशी विनिमय व्यबस्थापन सम्वन्धमा निम्न व्यबस्था एवं सुधारका उपायहरू अवलम्वन गरिएको छ।

(१) विभिन्न निकाय, आयोजना, परियोजना तथा अन्य संगठित निकायहरूले आफूलाई आवश्यक पर्ने वस्तु तथा सेवाहरू ग्लोवल टेण्डरको माध्यमबाट भारतबाट समेत खरिद गर्दाको भुक्तानी प्रचलित व्यवस्था अन्तर्गत रही परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा गर्न दिने व्यवस्था गरिएको छ।

(२) वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त हुने विप्रेषणको अद्यावधिक तथ्यांक राख्ने प्रयोजनको लागि यस्ता कार्यमा संलग्न बैंक तथा वित्तीय संस्था एवं इजाजतपत्र प्राप्त अन्य निकायहरूसँग निर्धारित ढाँचामा नियमित तथ्याङ्क लिने व्यवस्था गरिएको छ।

(३) चिनीया युआनको सटही व्यवस्थामा केही थप गरी चीनमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थी तथा निजहरूले अध्ययन गर्ने विश्वविद्यालय वा कलेजको नाममा सटही सुविधा उपलब्ध गराउन तथा चीन भ्रमणमा जाने नेपाली नागरिकसँग समेत खरिद तथा विक्री गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ।

(४) बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकसँग नगदमा परिवर्त्य विदेशी मुद्रा खरिद गर्न चाहेमा पर्याप्त मौज्दात भएका र बिक्रीदर उल्लेख भएका परिवर्त्य विदेशी मुद्राहरू मात्र यस बैंकवाट विक्री गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ।

(५) प्रचलित व्यवस्था अनुसार परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा खाता खोल्न ग्राह्य विप्रेषण सम्वन्धी काम गर्न यस बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त निकायहरूको खातामा जम्मा भएको परिवर्त्य विदेशी मुद्रा समेत विद्युत खरिद बापत भुक्तानी प्रयोजनको लागि नेपाल विद्युत प्राधिकरणले खरिद गर्न पाउने व्यवस्था गरिएको छ।

(६) एफ.ओ.बी.को आधारमा प्रतितपत्र कारोवार गर्न दिने बिषय विगत वर्षको मौद्रिक नीतिमा समेत उल्लेख भई अध्ययनको क्रममा रहेकोमा निश्चित कार्यविधिको आधारमा गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ।

(७) परिवर्त्य विदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी भारतबाट आयात गर्न पाइने बस्तुहरूको सूचीमा रहेका १२४ बस्तुहरूको संख्या वृद्धि गरी १३५ पुऱ्याइएको छ र आवश्यकता एवं माग अनुरुप यस्ता वस्तुहरूको संख्या क्रमिक रुपमा थप गर्दै जाने नीतिलाई निरन्तता दिइएको छ।

(८) परिवर्त्य बिदेशी मुद्रा भुक्तानी हुने गरी भारत वाहेक तेश्रो मुलुकबाट ड्राफ्ट, टी.टी. को माध्यमबाट अमेरिकी डलर ३०,०००।- वा सो बराबरको वस्तु आयात गर्न सकिने व्यबस्था रहेकोमा सो सीमा वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ५०,०००।- पुऱ्याइएको छ।

(९) नेपालमा सेवा प्रदान गर्न इजाजतपत्र प्राप्त अन्तर्राष्ट्रिय बायुसेवा, तिनका जि.एस.ए, पि.एस.ए तथा कार्गो/कुरियर र ट्राभल एजेन्सीहरूले आफनो सेवा मूल्य नेपाली रूपैयामा तोक्नु पर्ने व्यबस्था गरी त्यस्तो बिक्री रकम सोझै वा अन्य कुनै संरचना मार्फत प्रिन्सिपल कम्पनीलाई रिप्याट्रिएशन गर्नु पर्दा यस बैंकको स्विकृति लिनु पर्ने व्यवस्थालाई परिवर्तन गरी तोकिएको विवरणको आधारमा "क" बर्गका बैंकहरूबाट त्यस्तो रिप्याट्रिएसन सम्बन्धी स्विकृति उपलव्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ।

(१०) विप्रेषण सम्बन्धी कारोवार गर्ने निकायको खातामा जम्मा भएको विदेशी मुद्रा जम्मा भएको मितिले ७ दिनसम्म मात्र विदेशी मुद्रामा राख्न पाउने व्यवस्था रहेकोमा सो अवधि बढाई १५ दिन कायम गरिएको छ।

(११) प्रतित-पत्र, ड्राफट, टी.टी, स्विफ्ट जस्ता विभिन्न माध्यमबाट विदेशी पक्षलाई अग्रिम भुक्तानी पठाउँदा राख्ने गरिएको १० प्रतिशत धरौटी रकम फुकुवा गर्न यस बैंकको स्विकृति लिनु पर्ने व्यवस्थालाई परिवर्तन गरी काम सम्पन्न भएको प्रमाणको आधारमा त्यस्तो धरौटी रकम सम्वन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाले नै फुकुवा गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१२) विद्युत खरिद सम्झौताको आधारमा खरिद भएको विद्युत बापत नेपाल विद्युत प्राधिकरणले विभिन्न आयोजना, कम्पनीलाई भुक्तानी गर्न आवश्यक पर्ने परिवर्त्य विदेशी मुद्रा सटही स्वीकृति यस बैंकबाट प्रदान गर्ने गरिएकोमा अबदेखि यस्तो सटही सुविधाको स्विकृति निर्धारित प्रकृया अनुसार "क" वर्ग र राष्ट्रिय स्तरका "ख" वर्गका बैंक तथा बित्तीय संस्थाहरूले नै उपलव्ध गराउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१३) नेपालस्थित विदेशी राजदुतावास तथा नियोगहरूले भिषा दस्तुर बापत संकलन गरेको नेपाली रूपैया बराबरको विदेशी मुद्रा आफ्नो राष्ट्रमा पठाउनु पर्दा यस बैंकबाट सटही स्विकृति प्रदान गर्ने गरिएकोमा सम्बन्धित राजदूतावास तथा नियोगको आधिकारिक अनुरोध पत्रको आधारमा यस्तो सटही स्वीकृति “क” वर्ग र राष्ट्रियस्तरका “ख” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले नै प्रदान गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

(१४) विभिन्न प्रयोजनको लागि व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरूले आवश्यक कागजातको आधारमा सोझै "क" वर्ग र राष्ट्रियस्तरका "ख" वर्गका बैंक तथा बित्तीय संस्थाहरूबाट सटही सुविधा प्रदान गर्न सकिने अमेरिकी डलर २,५००।- सम्मको सुविधा सिमालाई वृद्धि गरी अमेरिकी डलर ४,०००।- पु-याइएको छ ।

(१५) कुटनैतिक नियोग वा अन्तर्राष्ट्रिय एजेन्सी तथा संघ संस्थाको आपूर्ति आदेश र द्विपक्षीय वा बहुपक्षीय अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग अन्तर्गत परिवर्त्य बिदेशी मुद्रा मै भुक्तानी पाउने भएमा सम्झौता अनुसार आवश्यक पर्ने निर्माण सामग्री, मेशिन तथा उपकरणहरू भारतवाट परिवर्त्य बिदेशी मुद्रा भुक्तानी गरी आयात गर्न एफ.ओ.बी. मूल्यको सटही सुविधा यस बैंक मार्फत उपलब्ध गराउन सकिने नीतिगत व्यबस्था गरिएको छ ।

(१६) नेपाल र भारत बीच हुने व्यापारिक कारोवारहरू बाहेक एशियन क्लियरिङ्ग युनियनका अन्य सदस्य राष्ट्रहरूसित हुने व्यापारिक कारोवार ACU को भुक्तानी पद्धति मार्फत् SWIFT Message को माध्यमबाट एसीयू डलर वा एसीयू युरोमा गर्न सकिने नयाँ व्यवस्था गरिएको छ ।

(१७) राष्ट्रियस्तरका "ख" वर्गका बित्तीय संस्थाहरू तथा विप्रेषण कम्पनीहरूलाई समेत यस बैंकवाट हुने परिवर्त्य बिदेशी मुद्राको बजार हस्तक्षेपमा सहभागि गराउने नीतिगत व्यबस्था गरी कार्यान्वयन गरिएको छ ।

(१८) विप्रेषण सम्बन्धी कार्य गर्ने कम्पनी/फर्मको संख्या गत वर्षसम्म ३७ वटा रहेकोमा यस बर्ष १२ कम्पनी थप र १ कम्पनी बन्द भएकोले आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को अन्तसम्ममा यो संख्या ४८ पुगेको छ । यसै गरी मित्रराष्ट्र भारतमा काम गर्न गएका नेपालीहरूले कमाएको आर्जन प्रायः गैर-बैंकिङ्ग माध्यमबाट भित्रिने गरेको परिप्रेक्ष्यमा यस्तो आर्जनलाई बैंकिङ्ग माध्यमबाट नेपाल भित्र्याउन भारतीय रिजर्व बैंक र यस बैंकको संयुक्त पहल भएपछि बैंकिङ्ग माध्यमबाट आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को अन्त्यसम्ममा रू. २०.६ करोड विप्रेषण भित्रिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा वृद्धि भई रू. २७.० करोड पुगेको छ ।

(१९) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा थप ३२ वटा मनिचेन्जर फर्म कम्पनीलाई कारोवार गर्न इजाजतपत्र प्रदान गरिएको र १ वटा बन्द भएकोले यस्तो कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या २०६६ असार मसान्तमा ३८२ पुगेको छ भने काठमाण्डौ उपत्यका भित्र मात्रै कारोवार गर्ने फर्म/कम्पनीको संख्या १७५ पुगेको छ ।

(२०) बैंक तथा बित्तीय संस्था एवं मनीट्रान्सफर र मनीचेन्जर फर्म/कम्पनी वाहेक विदेशी मुद्रा कारोवार (खरिद मात्र) गर्न स्वीकृत लिने होटेल, स्वदेशी तथा विदेशी एयरलाइन्स, ट्राभल, ट्रेकिङ्ग, कार्गो तथा कुरिअर एजेन्सीको संख्या आर्थिक वर्ष २०६४।६५ सम्म २,५४७ रहेकोमा समीक्षा वर्षमा थप २४८ ले स्वीकृति लिएकोले यस्तो कारोवार गर्ने एजेन्सीहरूको संख्या २,७९५ पुगेको छ ।

(२१) आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा कुल ९३ पटक बजार हस्तक्षेप गरी ९० पटकको हस्तक्षेपबाट कुल अमेरिकी डलर १५८.९२ करोड खरिद र ३ पटकको हस्तक्षेपबाट अमेरिकी डलर १.७७ करोड बिक्री गरी खुद अमेरिकी डलर १५७.१५ करोड खरिद गरिएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा Foreign Exchange and Money Dealers' Association of Nepal (FEDAN) को माग अनुरुप कुल १०३ पटक बजार हस्तक्षेप गरी अमेरिकी डलर १९१.९० करोड खरिद र २.१४५ करोड बिक्री गरी खुद अमेरिकी डलर १८९.७६ करोड खरिद गरिएको छ ।

(२२) विदेशी विनिमय दरमा घटबढको कारणले आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा खुद रू. १,०८६.०२ करोड नाफा भएकोमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा यस्तो नाफा रू. ९३४.०१ करोड भएको छ ।

(२३) भारतसँगको व्यापार एवं शोधनान्तर घाटा पूर्ति गर्न गत आर्थिक वर्षमा १७३ करोड अमेरिकी डलर बिक्री गरी भा.रू. ७०६०.३० करोड खरिद गरिएकोमा समीक्षा वर्षमा १५२ करोड अमेरिकी डलर बिक्री गरी भा.रू. ७३४०.०६ करोड खरिद गरिएको छ ।

वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम

२.२७ नेपाल सरकारको आर्थिक सुधार कार्यक्रमको एक महत्वपूर्ण अंगको रुपमा वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम रहेको छ । वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल सरकारले २०५७।८।७ मा एक वित्तीय क्षेत्र सुधार सम्बन्धी रणनीति पत्र जारी गरी सुधार कार्यक्रमलाई मार्गदर्शन प्रदान गरेको हो । वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रमको कार्यान्वयन इकाईको रुपमा नेपाल राष्ट्र बैंकले यस कार्यक्रमलाई अघि बढाउँदै आएको छ ।

२.२८ यसै सन्दर्भमा, वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत वित्तीय क्षेत्र प्राविधिक सहयोग परियोजनाको अवधि ३१ डिसेम्वर २०११ सम्म थप गरिएको छ । यस कार्यक्रमको कार्यान्वयनबाट मुलुकको वित्तीय क्षेत्रलाई स्वस्थ, प्रतिस्पर्धी, कुशल तथा व्यवसायिक बनाई आर्थिक विकासको लागि पर्याप्त योगदान दिन सक्ने बनाउने लक्ष्य लिइएको छ । विश्व बैंक, बेलायत सरकारको अन्तर्राष्ट्रिय विकास विभाग (डी.एफ.आई.डी.) र नेपाल सरकारको ऋण तथा अनुदान सहयोगमा सञ्चालन भईरहेको वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत मुख्यतया देहायका ३ वटा कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेका छन् :-

(क) नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्ग,
(ख) नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना,
(ग) समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमतामा अभिवृद्धि ।

नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्ग

२.२९ वित्तीय क्षेत्रको विकास तथा बदलिंदो परिस्थितिसँग सामञ्जस्य कायम गर्दै नेपाल राष्ट्र बैंकलाई एउटा सक्षम केन्द्रीय बैंकको रुपमा परिमार्जन गर्न नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्ग सम्बन्धी कार्यलाई समीक्षा वर्षमा पनि निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । यस अन्तर्गत नेपाल राष्ट्र बैंकको मानव संशाधनको विकास गर्ने, नियमन व्यवस्था र निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण प्रणालीलाई अझ बढी सशक्त एवं प्रभावकारी बनाउने, बैंकको कार्यको आधारमा सांगठनिक पुनर्संरचना गर्ने, बैंकलाई कम्प्यूटराइज्ड गर्ने, बैंकको लेखा प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुपको बनाउने तथा बैंकका कार्यहरू सरल सहज बनाउँदै केन्द्रीय बैंकलाई चुस्त बनाउने आधारभूत कार्यहरूलाई निरन्तरता दिइएको छ । वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल राष्ट्र बैंकको रि-इञ्जिनियरिङ्गतर्फको प्रथम चरणका कार्यक्रमहरू सम्पन्न भई हाल दोश्रो चरणका कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा रहेका छन् । वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल राष्ट्र बैंकको मानव संशाधनको विकास गर्ने सिलसिलामा परियोजनाबाट खर्च व्यहोरिने गरी १३६ जना कर्मचारीहरूलाई वैदेशिक तालिम तथा सेमिनारमा पठाइएको छ ।

नेपाल बैंक लिमिटेड र राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना

२.३० वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने प्रमुख उद्देश्य सहित उक्त बैंकलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ८६ (ग) को उपदफा १ (ण) अनुसार यस बैंकको नियन्त्रणमा लिइएको र त्यस्तो नियन्त्रणको अवधि २०६७ फागुन मसान्तसम्म रहेको छ । उक्त बैंकको पुनर्संरचना गर्ने सम्बन्धमा नियुक्त परामर्शदाता फर्म Bank of Scotland (Ireland) Ltd. को ICC

Consulting सँग भएको सम्झौताको म्याद जुलाई २१, २००७ देखि पूर्णतः समाप्त भएको र अर्को व्यवस्था नभएसम्म केही समयका लागि उक्त बैंकको व्यवस्थापन सञ्चालन गर्न मिति २०६४।४।११ देखि यस बैंकका कर्मचारीहरू सम्मिलित तीन सदस्यीय व्यवस्थापन समूह गठन गरी हालसम्म सोही समूह मध्ये १ जनाबाट नेपाल बैंक लिमिटेडको व्यवस्थापन सञ्चालन गरिएको छ । उक्त बैंकमा नयाँ प्रमुख कार्यकारी अधिकृत नियुक्तिको लागि ३ पटकसम्म खुला प्रतिस्पर्धाबाट छनौट गर्ने प्रकृया असफल भएपछि विश्व बैंकको Procurement Guidelines को व्यवस्था बमोजिमको छनौट प्रकृया प्रारम्भ भइसककेको हुँदा उक्त बैंकको पुनर्संरचनाका कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.३१ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको व्यवस्थापन समूहका परामर्शदाताहरूसँग शुरुमा मिति जनवरी १६, २००३ देखि पटक पटक गरी जनवरी १५, २०१० सम्मका लागि करार अवधि थप गरिएको छ । हाल उक्त बैंकमा प्रमुख कार्यकारी अधिकृत र प्रमुख सूचना प्रविधि अधिकृत रहेको व्यवस्थापन समूहले पुनर्संरचनाका कार्यहरूलाई निरन्तरता दिएको छ ।

२.३२ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र नेपाल बैंक लिमिटेडको पुर्नसंरचनागत सुधारको कार्य भइरहेको सन्दर्भमा उक्त दुवै बैंकको लागि Bank Restructuring Advisor नियुक्त गर्ने कार्यक्रम रहेकोमा नेपाल सरकारबाट नीति आएपछि यस सम्बन्धमा थप प्रकृया अघि बढाइने छ ।

२.३३ पुनर्संरचनाको क्रममा रहेका यी दुबै बैंकहरूको भाखा नाघेको कर्जाको असुलीतर्फको प्रगति आशातीत रुपमा सन्तोषजनक नदेखिएतापनि दुबै बैंकको हालसम्मको प्रगतिलाई समग्रमा समीक्षा गर्दा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि खुद मुनाफा आर्जन गरेको, बैंकको ऋणात्मक पूँजीकोषलाई घटाउँदै लगेको, बैंकलाई स्थिरता प्रदान गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्थापन समूहले अन्तर्राष्ट्रियस्तरका विभिन्न निर्देशिका, नीति, नियमहरू तयार गरी लागू गरेको र बैंकभित्र अन्तर्राष्ट्रिय रुपमा स्वीकार्य व्यवस्था तथा शैलीहरू तर्जुमा गरी सोको कार्यान्वयन गरिरहेको तथ्यलाई दृष्टिगत गर्दा हालसम्मको प्रगतिलाई पूर्णतः सन्तोषजनक भन्न नसकिएतापनि सकारात्मक रुपमा लिन भने सकिन्छ । राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड र नेपाल बैंक लिमिटेडको पुनर्संरचना गर्ने कार्य शुरु गरिएपछि भएका प्रगतिहरू देहाय बमोजिम छन् :

(क) मुनाफा

२.३४ आर्थिक वर्ष २०५९।६० मा नेपाल बैंक लिमिटेडको खुद नोक्सान करिब रू. २५ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि निरन्तर मुनाफा आर्जन गर्न सफल भई आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रू. ५३ करोड र आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. ७९ करोड खुद मुनाफा आर्जन गरेको छ ।

२.३५ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको खुद नोक्सान आर्थिक वर्ष २०५९।६० मा रू. ४८४ करोड रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०६०/६१ देखि निरन्तर रुपमा खुद मुनाफा आर्जन गर्न सफल भएको छ । बैंकले आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा रू. १७७ करोड र आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. २ अर्ब ३ करोड खुद मुनाफा आर्जन गरेको छ ।

(ख) पूँजीकोषमा सुधार

२.३६ दुवै बैंकको ऋणात्मक पुँजीकोषमा क्रमशः सुधार भइरहेको छ । २०६० असार मसान्तमा नेपाल बैंक लिमिटेडको कुल पुँजीकोष रू. ९ अर्ब ८० करोडले ऋणात्मक रहेकोमा २०६५ असार मसान्तमा रू. ५ अर्ब ७२ करोडमा झरेको छ । त्यस्तै, २०६६ असार मसान्तमा सो कोष रू. ५ अर्ब २१ करोडले ऋणात्मक रहेको छ ।

२.३७ २०६० असार मसान्तमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको कुल पूँजीकोष रू. २२ अर्ब ३९ करोडले ऋणात्मक रहेकोमा सोमा सुधार आई २०६५ असार मसान्तमा रू. १५ अर्ब ५० करोड र २०६६ असार मसान्तमा रू. १३ अर्ब ४८ करोडले ऋणात्मक रहेको छ ।

(ग) निष्कृय कर्जा

२.३८ यी बैंकहरूमा निष्कृय कर्जाको मात्रा आशा गरे अनुरुप नघटेतापनि यसमा क्रमशः सुधार भइरहेको छ । नेपाल बैंक लिमिटेडको कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा २०६० असार मसान्तमा ६०.४७ प्रतिशत रहेकोमा यस्तो कर्जा २०६५ असार मसान्तमा ८.०५ प्रतिशत र २०६६ असार मसान्तमा ५.९१ प्रतिशत रहेको छ ।

२.३९ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडको कुल कर्जामा भाखा नाघेको कर्जा २०६० असार मसान्तमा ६०.१५ प्रतिशत रहेकोमा २०६५ असार मसान्तमा २१.६३ प्रतिशत र २०६६ असार मसान्तमा १५.६८ प्रतिशत रहेको छ ।

(घ) लेखापरीक्षण

२.४० विगत केही वर्षदेखि लेखापरीक्षण हुन नसकी रहेकोमा नेपाल बैंक लिमिटेडमा आर्थिक वर्ष २०५६/५७ देखि २०६४/६५ सम्मको लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भइसकेको छ । लेखापरीक्षण विवरणहरू अद्यावधिक गरिएका छन् । साथै, त्रैमासिक रुपमा वित्तीय विवरणहरू नियमित रुपमा प्रकाशन हुन थालेका छन् ।

२.४१ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा नयाँ व्यवस्थापन समूह आएपछि आर्थिक वर्ष २०६३/६४ सम्मको बाह्य लेखापरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भई आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को प्रारम्भिक लेखापरीक्षणको प्रतिवेदन यस बैंकमा प्राप्त भएको छ । लेखा परीक्षणसँग सम्बन्धित विवरणहरू अद्यावधिक गरिएका छन् । साथै, त्रैमासिक रुपमा वित्तीय विवरणहरू नियमित रुपमा प्रकाशन हुन थालेका छन् । आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्वन्धी कार्य पनि नियमित रुपमा व्यवस्थापन समूहलाई दिईएको लक्ष अनुसार नै भइरहेको छ ।

(ङ) मानव संशाधन विकास तथा व्यवस्थापन

२.४२ दुबै बैंकमा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको योजनावद्ध विकास गरी जनशक्तिलाई उपयुक्तस्तरमा ल्याउन Management Plan, Human Resource Development Paln र Skill Enhancement Plan बनाई लागू गरिएको छ । यसैगरी, Staff Need Assessment गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । दुबै बैंकले Capital Plan र Successor Plan यस बैंक समक्ष पेश गरेका छन् ।

२.४३ कर्मचारीको संख्यालाई उपयुक्तस्तरमा राख्न नेपाल बैंक लिमिटेडमा चौथो पटक स्वेच्छिक अवकास (भी.आर.एस.) लागू गरिएको छ । २०५८ असार मसान्तमा कर्मचारी संख्या ६,०३० रहेकोमा २०६५ असार मसान्तमा २,८८५ र २०६६ असार मसान्तमा २,४४२ रहेको छ । कर्मचारी सेवा विनियमावलीमा ३० वर्षे सेवा अवधि र उमेर हद ५८ वर्ष कायम गरी आवश्यकताभन्दा बढी जनशक्तिलाई कम गर्दै जाने नीतिगत व्यवस्था पुनः लागू गरिएको छ ।

२.४४ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकमा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको योजनावद्ध विकास गरी जनशक्तिलाई उपयुक्त स्तरमा ल्याउन Human Resource Information System र Human Resource Development Plan बनाई लागू गरिएको छ । H.R. Need Assessment गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । Successor Plan नेपाल राष्ट्र बैंक समक्ष पेश भएको छ भने Performance Based Rewarding System लागू गरिएको छ । कर्मचारीको संख्यालाई उपयुक्त स्तरमा राख्न पाँचौं पटक स्वेच्छिक अवकास (भी.आर.एस.) लागू गरिएको छ । २०५९ असार मसान्तमा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडमा कर्मचारी संख्या ५,५८३ रहेकोमा २०६५ असार मसान्तमा ३,००२ र २०६६ असार मसान्तमा २,६९७ मा सीमित हुन पुगेको छ ।

(च) सञ्चालन प्रणाली तथा आन्तरिक व्यवस्थापनमा सुधार

२.४५ व्यवस्थापन समूहले बैंकिङ्ग प्रणालीलाई भित्रैबाट मजबुत तथा सक्षम बनाउन विभिन्न किसिमका योजना, नीति, मार्गदर्शन बनाई लागू गरेको छ । खासगरी कर्जा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन कर्जा नीति तथा निर्देशिका बनाई लागू गरेको, सम्पत्ति तथा दायित्व व्यवस्थापन तर्फ ALM Guidelines बनाई लागू गरेको र Asset Liability Committee गठन गरिएको छ । नयाँ लेखा निर्देशिका, आन्तरिक लेखा परीक्षण निर्देशिका, लेखा शीर्षक वर्गीकरण निर्देशिका, HR Plan, Skill Enhancement Plan, Portfolio Statas and Plan, Budget Plan र Strategic Plan तर्जुमा गरी लागू भएका छन् । नेपाल बैंक लिमिटेडले कर्जा अपलेखन विनियमावली तयार गरी सो विनियमावली अनुरुप अपलेखन गर्ने कार्य समेत शुरु गरिसकेको छ ।

२.४६ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडले हालै Performance Based Rewarding System लागु गरेको छ । खासगरी Anti-Money Laundering Policy, Investment and Treasury Operation Manual, Revision of Internal Audit Manual, Trade Finance Manual लगायत कर्जा व्यवस्थापनमा सुधार ल्याउन कर्जा नीति तथा निर्देशिकाहरू र कर्जा अपलेखन विनीयमावली लागू गरेको छ ।

(छ) कम्प्यूटर प्रविधि विस्तार

२.४७ बैकिङ्ग कारोवारलाई कम्प्यूटर पद्धतिबाट सम्पन्न गरी छिटो छरितो तथा व्यवस्थित बनाउने सम्बन्धमा सूचना प्रबिधि सम्वन्धी योजना तर्जुमा भइ सोही अनुरुप नेपाल बैंक लिमिटेडका ४४ वटा शाखाहरूमा

कम्प्यूटराइजेशनको कार्य समाप्त भएको र थप ३८ वटा शाखाहरू पहिचान गरी कम्प्यूटराइजेशनका लागि लागि कार्य भइरहेको छ । त्यसैगरी, बैंकले हालै २७ वटा शाखाहरूमा Any Branch Banking System कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । २०६६ असार मसान्तसम्ममा बैंकको कुल निक्षेप र कर्जाको क्रमशः ८२ र ९० प्रतिशत अंशलाई कम्प्युटराइजेशन गरिएको छ ।

२.४८ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकको सन्दर्भमा पनि बैकिङ्ग कारोवारलाई कम्प्युटर पद्धतिबाट सम्पन्न गरी छिटोछरितो तथा व्यवस्थित बनाउने सम्बन्धमा सूचना प्रविधि सम्बन्धी योजना तर्जुमा भई सोही अनुरुप बैंकका ४० वटा शाखाहरूमा र केन्द्रीय कार्यालय अन्तर्गतका २ विभागहरूमा Pumori Plus बाट कार्य भइरहेको छ भने अन्य ७० शाखाहरूमा RBBSYS बाट कार्य भइरहेको छ । IBIS सम्बन्धी कार्य पूर्णतया कार्यान्वयनमा आइसकेको छ । साथै, २०६६ असार मसान्तसम्ममा सो बैंकको कुल कर्जा र निक्षेपको क्रमश ९८ र ९५ प्रतिशत अंश कम्प्यूटराइजेशन भइसकेको छ ।

समग्र वित्तीय क्षेत्रको सक्षमता अभिवृद्धि

२.४९ कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडको यान्त्रिकीकरणको कार्य प्रारम्भ गरिएको छ । जस अन्तर्गत कर्जा सूचना केन्द्र लिमिटेडबाट तयार गरी वित्तीय क्षेत्र सुधार परियोजनामा पेश भएको बीड डकुमेण्टस्को मूल्यांकनका कार्यहरू सम्पादन भइरहेको छ । साथै, उक्त केन्द्रमा कार्यरत कर्मचारीहरूको क्षमता वृद्धि गर्ने कार्य अन्तर्गत कर्मचारीहरू वैदेशिक तालिममा सहभागि भएका छन् ।

२.५० ऋण असुली न्यायाधिकरणका कर्मचारीहरूको दक्षता अभिवृद्धिको लागि सेवा सम्बन्धी र कम्प्यूटर तालिम सम्पादन भएको छ तथा अध्ययन/अवलोकन भ्रमण कार्यक्रम पनि सम्पन्न भएको छ । साथै, न्यायाधीकरणको यान्त्रिकीरणको पनि कार्यक्रम रहेको छ ।

२.५१ नेपाल राष्ट्र बैंकको जनसम्पर्क महाशाखामा कार्यरत कर्मचारी तथा आर्थिक क्षेत्रका पत्रकारहरूको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने उद्देश्यले नेपाल राष्ट्र बैंकका एकजना अधिकृत सहित ८ जना आर्थिक क्षेत्रका पत्रकारहरू बेलायतको Routers Foundation ले आयोजना गरेको आर्थिक पत्रकारिता सम्बन्धी तालिम कार्यक्रममा सहभागी भएका छन् ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन

वाणिज्य बैंकतर्फ

शेयर संरचना परिवर्तन

२.५२ संस्थापक शेयर ५१ प्रतिशत भन्दा बढी धारण गर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले घटीमा ५१ प्रतिशत शेयर कायम राखी बाँकी शेयर सर्वसाधारण समूहमा परिवर्तन गर्न सक्ने नीतिगत व्यवस्था कायम भए पश्चात समीक्षा अवधिसम्ममा माछापुच्छ्रे बैंक लि., नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लि., सिद्धार्थ बैंक लि., नेपाल बङ्गलादेश बैङ्क लि., नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैङ्क लि., डेभलपमेण्ट क्रेडिट बैङ्क लि. र एभरेष्ट बैङ्क लि. का संस्थापकहरूले संस्थापक शेयर ५१ प्रतिशत कायम राखी बाँकी शेयर सर्वसाधारण समूहमा परिवर्तन गरेका छन् । एन.एम.बी. बैंक लि. ले संस्थापक शेयर ५४.६५ प्रतिशत कायम राखी बाँकी ४५.३५ प्रतिशत शेयर सर्वसाधारण समूहमा परिवर्तन गरेको छ ।

नयाँ बैंक स्थापनाको लागि निवेदन प्राप्त भएको

२.५३ मिति २०६६/१/८ को निर्णय अनुसार **किष्ट बैंक लि.** ले २६ औं वाणिज्य बैंकको रुपमा स्तरोन्नती भई “क” वर्गको वाणिज्य बैंकको रुपमा मिति २०६६।१।२४ देखि वित्तीय कारोवार सञ्चालन गर्न शुरु गरेको छ । उक्त बैंकको प्रवन्धपत्र, नियमावली लगायत विनियमावलीहरूमा समेत आवश्यक संशोधन भएको छ ।

२.५४ प्रस्तावित **जनता बैक लि.** दर्ताका लागि मिति २०६४। ४। १ मा यस बैंकमा प्राप्त निवेदन अनुसार विद्यमान व्यवस्था अनुरुप संलग्न कागजातहरूको परिक्षण कार्य सम्पन्न गरी कुल चुक्ता पूँजीको ५ प्रतिशत रकम जम्मा समेत भई अन्तरक्रिया कार्यक्रम पश्चात् सैद्धान्तिक सहमति (Letter of Intent) प्रदान गरिएको छ ।

२.५५ प्रस्तावित **कमर्ज एण्ड ट्रष्ट बैंक लि.** को सम्बन्धमा यस बैंकबाट स्रोत परीक्षणको कार्य सम्पन्न भई मिति २०६६/४/१९ मा सैद्धान्तिक सहमतिको निर्णय भएको छ ।

२.५६ प्रस्तावित **मेगा बैंक नेपाल लि.** को सम्बन्धमा यस बैंकबाट अन्तरक्रियाको कार्य सम्पन्न भई मिति २०६६/५/१६ मा सैद्धान्तिक सहमतिको निर्णय भएको छ।

२.५७ प्रस्तावित **सांग्रिला बैंक लि.**को सम्बन्धमा आवेदनसाथ संलग्न कागजातहरूको प्रारम्भीक परीक्षणको कार्य सम्पन्न भई श्रोत परीक्षणको क्रममा रहेको छ । साथै, प्रवन्धपत्र, नियमावली तथा सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन परिमार्जन गरी पेश भएको छ।

२.५८ प्रस्तावित **सेन्चुरी बैक लि** दर्ताका लागि मिति २०६५। ३। २९ मा यस बैंकमा प्राप्त निवेदन अनुसार विद्यमान व्यवस्था अनुरुप कुल चुक्ता पूँजीको ५ प्रतिशत रकम समेत जम्मा भइ अन्तक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेको छ।

२.५९ प्रस्तावित **सिभिल बैंक लि** को सम्बन्धमा चुक्ता पुँजी रू २ अर्ब मध्ये संस्थापक समूहले लिन कबूल गरेको ६० प्रतिशतले हुन आउने रकम रू १ अर्व २० करोडको ५ प्रतिशत बरावरको रकम जम्मा गराई सार्वजनिक सूचना समेत प्रकाशित गरिएको छ।

२.६० प्रस्तावित **स्टेट बैंक अफ नेपाल लि.** को सम्बन्धमा चुक्ता पुँजी रू २ अर्व १० करोड मध्ये संस्थापक समूहले लिन कबूल गरेको ७० प्रतिशतले हुन आउने रू १ अर्व ४७ करोडको ५ प्रतिशत बरावरको रकम जम्मा गराई सार्वजनिक सूचना समेत प्रकाशित गराइएको छ।

विकास बैंकतर्फ

२.६१ समीक्षा वर्षमा "ख" वर्गका विकास बैंकहरूको संख्या गत वर्षको ५८ बाट बढेर ६३ भएको छ। थप भएका नयाँ विकास बैंकहरूमा ज्योति विकास बैंक लि. (काठमाडौं), शाइन डेभलपमेण्ट बैंक लि. (रुपन्देही), बागमती डेभलपमेण्ट बैंक लि. (सर्लाही), हाम्रो विकास बैंक लि. (नुवाकोट) र काकेबिहार विकास बैंक लि. (सुर्खेत) रहेका छन्।

वित्त कम्पनीतर्फ

२.६२ समीक्षा अवधिमा "ग" वर्गका ५ वटा नयाँ वित्त कम्पनीहरू संस्थापना हुन आएका छन् । सो मध्ये २ वटा वित्त कम्पनीहरू ५ प्रतिशत रकम जम्मा गरी सैद्धान्तिक सहमति (Letter of Intent) लिने प्रकृयामा रहेका छन् । वित्त कम्पनीहरूको संख्या २०६६ असार मसान्तसम्ममा ७७ पुगेको छ । यी मध्ये काठमाडौं उपत्यकाभित्र ५२ र उपत्यका बाहिर २५ रहेका छन्।

५ वटा वित्तीय संस्थाहरूलाई आपसमा गाभिने प्रकृया अगाडि बढाउन अनुमति

२.६३ महालक्ष्मी फाइनान्स लिमिटेड, वुटवल फाइनान्स लि, सिद्धार्थ फाइनान्स लि, विरगंज फाइनान्स लि. र हिमचुली विकास बैक लिमिटेड गाभिनको लागि अनुमति पाउँ भनि यस बैक समक्ष निवेदन दिएकोमा पूँजी संरचना पुरा गरी निवेदन पेश हुन आएमा सो को स्वीकृति प्रकृया अगाडि बढाइने जानकारी सम्बन्धित संस्थाहरूलाई गराइएको छ।

लघु वित्ततर्फ

२.६४ समीक्षा अवधिमा थप दुई नयाँ लघुवित्त विकास बैंक संस्थापना भई "घ" वर्गको लघुवित्त विकास बैंकहरूको संख्या १३ बाट बढेर समीक्षा अवधिमा १५ पुगेको छ । यस अवधिमा ढल्केबार, धनुषामा केन्द्रीय कार्यालय रहने गरी श्री मिथिला लघु वित्त विकास बैंक लि. र अनारमणी, झापामा केन्द्रीय कार्यालय रहने गरी श्री समिट माइक्रो फाईनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि. स्थापना भएका छन्।

२.६५ सहकारी ऐन अन्तर्गत दर्ता भई सीमित बैकिङ्ग कारोवार सञ्चालन गर्न स्वीकृति प्राप्त सहकारी संस्थाहरूको संख्या गत वर्ष सरह नै २०६५ असार मसान्तसम्ममा १६ वटामा नै सीमित रहेको छ।

२.६६ वित्तीय मध्यस्थताको कारोवार गर्ने गैरसरकारी संस्थाहरू मध्ये श्री नेपाल ग्रामीण विकास समाज केन्द्र, विराटनगर र श्री छिमेक समाज सेवा संस्था, काठमाडौको सम्पूर्ण लघुवित्त सम्बन्धी कारोवारहरू क्रमशः श्री नेरुडे लघुवित्त विकास बैंक र श्री छिमेक विकास बैंक लि.मा हस्तान्तरण हुन गएकोले उक्त गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई प्रदान गरिएको वित्तीय मध्यस्थताको कारोवार गर्ने अनुमती रद्द गरिएबाट २०६६ असार मसान्तसम्ममा यस्ता गैर-सरकारी संस्थाहरूको संख्या ४५ मा सीमित हुन गएको छ।

गुनासो व्यवस्थापन समिति

२.६७ बैंक तथा ऋणीबीचको कारोवारमा कुनै पनि पक्षलाई मर्का पर्न गएमा त्यस्तो मर्काको सुनुवाइको लागि मिति २०६२।०१।११ मा नेपाल राष्ट्र बैंकका वरिष्ठ डेपुटी गर्भनरको संयोजकत्वमा गुनासो सुनुवाई इकाईको गठन गरिएकोमा नेपाल सरकार (म.प.) को मिति २०६३।८।२९ को निर्णयानुसार डेपुटी गभर्नरको संयोजकत्वमा अर्थ मन्त्रालयको प्रतिनिधि र नेपाल बैकर्स संघको अध्यक्ष सदस्यको रुपमा तथा उद्योग वाणिज्य महासंघको प्रतिनिधि पर्यवेक्षकको रुपमा रहने गरी मिति २०६३।९।२० मा गुनासो व्यवस्थापन समितिको पुनर्गठन गरिएको छ ।

२.६८ उपरोक्त बमोजिम गुनासो सुनुवाई ईकाइ तथा गुनासो व्यवस्थापन समितिको गठन भए पश्चात् २०६५ फागुन मसान्तसम्ममा जम्मा ४०२ वटा उजुरी परेकोमा ३५२ वटा उजुरी उपर सुनुवाइ भइसकेको र बाँकी ५० वटा उजुरीको सम्बन्धमा सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूसँग आवश्यक पत्राचार भइरहेको छ ।

व्यवसायिक विशेषज्ञको सूची प्रकाशित

२.६९ बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा १३ बमोजिम व्यवसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अबधीमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका जम्मा ८३ जना व्यवसायिक विशेषज्ञहरूको सूची कायम गरिएको छ ।

लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची प्रकाशित

२.७० बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०६३ को दफा ६० को उपदफा २ को प्रयोजनको निम्ति स्वीकृत लेखापरीक्षकहरूको सूची कायम गर्ने सन्दर्भमा समीक्षा अवधिमा तोकिए बमोजिमको योग्यता तथा रीत पुगेका "क" चाटर्ड एकाउण्टेण्ट (व्यक्ति/फर्म) समूहतर्फ २० जना र "ख" दर्तावाला लेखा परीक्षक (व्यक्ति/फर्म) समूहतर्फ ४ जना थप भई हालसम्म जम्मा २५५ जना लेखापरीक्षक/लेखापरीक्षण गर्ने संस्थाको सूची कायम गरिएको छ ।

एकिकृत निर्देशनलाई परिमार्जन

२.७१ यस बैंकबाट इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी भएको एकिकृत निर्देशन, २०६२ लाई परिमार्जन गर्ने क्रममा २०६६ असार मसान्तसम्म भएका मार्गदर्शन/निर्देशन/परिपत्रहरूलाई समावेश तथा केही परिमार्जन समेत गरी "इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरीएको एकिकृत निर्देशन, २०६६" जारी गरिएको छ ।

नेशनल बैंकिङ्ग ट्रेनिङ्ग इन्स्टिच्यूटमा लगानी

२.७२ संचालक समितिको मिति २०६५/८/१२ को निर्णयानुसार प्रस्तावित नेशनल बैंकिङ्ग ट्रेनिङ्ग इन्स्टिच्यूटको शेयर पूँजीमा नेपाल राष्ट्र बैंकले १० प्रतिशत लगानी गर्ने निर्णय भए बमोजिम उक्त संस्थाको पूँजी रू. ५ करोडको १० प्रतिशतले हुने रकम रू. ५० लाख लगानी गरिएको छ ।

नेपाल क्लियरिङ्ग हाउस लिमिटेड नामक कम्पनीमा लगानी

२.७३ संचालक समितिको मिति २०६४/२/७ को निर्णयानुसार क्लियरिङ्ग हाउसलाई अटोमेशन गरी सञ्चालन गर्न स्थापना गरिने संस्थाको शेयर पूँजीमा नेपाल राष्ट्र बैंकले १० प्रतिशत लगानी गर्ने निर्णय बमोजिम उक्त संस्थाको हालको चुक्ता पूँजी रू. ९.०० करोडको १० प्रतिशतले हुने रकम मध्ये प्रथम चरणमा ५ प्रतिशत रकम रू. ४,४९,९९५।- भुक्तानी गरिएको छ ।

शाखारहित बैंकिङ्ग

२.७४ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शाखारहित बैंकिङ्ग सेवा सञ्चालन गर्न अभिप्रेरित गर्ने उद्देश्यले यस सम्बन्धी निर्देशन जारी गरिएको छ ।

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू

२.७५ समीक्षा अवधिमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई विभिन्न विषयक ५२ वटा प्रमुख परिपत्रहरू जारी गरिएका छन् ।

बैंक तथा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

बैंक सुपरिवेक्षण

२.७६ मुलुकमा सञ्चालनमा रहेका वाणिज्य बैंकहरूको प्रत्येक वर्ष समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिइयो । स्थलगत निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशन दिइनुका साथै प्राप्त विवरणको आधारमा बैंकहरूको मूल्याङ्कन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.७७ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा कृषि विकास बैंक लिमिटेड सहित २५ वटा वाणिज्य बैंकहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ । यस क्रममा स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरूका १४० वटा शाखा कार्यालयहरू तथा विभिन्न परियोजनाहरूको स्थलगत निरीक्षण समेत सम्पन्न गरियो ।

तालिका २.७

स्थलगत निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकका शाखाहरू

सि.नं.	निरीक्षण गरिएका वाणिज्य बैंकहरूको नाम	निरीक्षण गरिएका शाखा संख्या
१.	नेपाल बैंक लिमिटेड	७
२	राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक	१६
३	कृषि विकास बैंक लिमिटेड	१४
४	नविल बैंक लिमिटेड	८
५	नेपाल इन्भेष्टमेण्ट बैंक लिमिटेड	६
६	स्ट्याण्डर्ड चार्टर्ड बैंक नेपाल लिमिटेड	३
७	हिमालयन बैंक लिमिटेड	९
८	नेपाल एस.बी.आई.बैंक लिमिटेड	४
९	नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड	७
१०	एभरेष्ट बैंक लिमिटेड	८
११	बैंक अफ काठमाण्डु लिमिटेड	६
१२	नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड	५
१३	लुम्बिनी बैंक लिमिटेड	३
१४	नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्सियल बैंक लिमिटेड	५
१५	माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड	६
१६	कुमारी बैंक लिमिटेड	६
१७	लक्ष्मी बैंक लिमिटेड	४
१८	सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड	५
१९	ग्लोवल बैंक लिमिटेड	३
२०	सिटिजन्स बैंक इन्टरनेशनल लिमिटेड	३
२१	बैंक अफ एशिया लिमिटेड	३
२२	सनराइज बैंक लिमिटेड	४
२३	प्राइम बैंक लिमिटेड	२
२४	एनएमबि बैक लिमिटेड	१
२५	डेभलपमेण्ट क्रेडिट बैंक लिमिटेड	२
	जम्मा	**१४०**

२.७८ समष्टिगत स्थलगत निरीक्षणका अलावा समीक्षा वर्षमा विभिन्न १३ वटा बैंकहरूको कुल २० वटा विशेष स्थलगत निरीक्षण पनि सम्पन्न गरिएको छ । विशेष स्थलगत निरीक्षण भएका बैंकहरूमा क्रमशः नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड, नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स वैंक लिमिटेड, एनएमबी बैक लिमिटेड, लुम्बिनी बैंक लिमिटेड, नेपाल बैंक लिमिटेड, कुमारी बैंक लिमिटेड, बैंक अफ काठमाण्डु लिमिटेड, सिद्धार्थ बैंक लिमिटेड,

राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक, डेभलपमेण्ट क्रेडिट बैंक लिमिटेड, ग्लोवल बैंक लिमिटेड, हिमालयन बैंक लिमिटेड र कृषि विकास बैंक लिमिटेड रहेका छन् ।

२.७९ वाणिज्य बैंकहरूको वासलात तथा अन्य वित्तीय विवरणहरूको नियमित गैर-स्थलगत अनुगमन गर्नुका साथै बैंकबाट जारी भएका नीति निर्देशनहरूको पालना भए नभएको सम्बन्धमा देखापरेका कमीकमजोरीहरूको निरुपणका लागि विभिन्न बैंकहरूलाई निर्देशनहरू दिइएको छ । साथै, २४ वटा वाणिज्य बैंकहरूको वार्षिक गैर-स्थलगत सुपरिबेक्षण प्रतिवेदन तयार गरी आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को वित्तीय विवरण प्रकाशित गर्न स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

२.८० बैंकबाट भएका समष्टिगत, विशेष र लक्षित स्थलगत निरीक्षणका आधारमा तयार गरिएका प्रतिवेदनहरूमा उल्लेख गरिएका कैफियतहरू तथा तत्सम्बन्धमा जारी गरिएका निर्देशनहरूको पालना भए नभएको कार्यको नियमित अनुगमन गरिएको छ । सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरूको आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को चारै त्रयमास (२०६५ असोज, पुस, चैत र २०६६ असार) को अनुगमन प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।

२.८१ बैंकिङ्ग क्षेत्रमा प्रचलित अन्तर्राष्ट्रिय सुपरिबेक्षकीय मान्यताहरू आत्मसात गर्दै नेपालको परिप्रेक्ष्यमा उक्त मान्यताहरूलाई लागु गर्दै जाने नीति लिइएको छ । यस क्रममा पूँजीकोष सम्बन्धी नयाँ मापदण्ड Basel II को विकास भएको हुँदा सोही अनुसार नेपालमा पनि उक्त मापदण्डलाई अवलम्बन गर्ने लक्ष्य अनुरुप आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि समानान्तर रुपमा शुरु गरिएको Capital Adequacy Framework, 2007 लाई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि "क" वर्गका इजाजत प्राप्त संस्थाको हकमा पूर्णरुपमा लागु गरिएको छ ।

२.८२ निश्चित वित्तीय परिसूचकहरूको आधारमा वित्तीय स्थिति नाजुक हुँदै गएका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई विशेष निगरानीमा राखी आवश्यकतानुसार विशेष स्थलगत निरीक्षणको व्यवस्था गरिने नीति अनुरुप समीक्षा अवधिमा केही समस्याग्रस्त बैंकहरू जस्तै : नेपाल बंगलादेश बैंक लि., नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लि. र लुम्बिनी बैंक लिमिटेडलाई यस बैंकको सुक्ष्म निगरानीमा राखी तिनको कारोवारहरूको अनुगमन सम्बन्धित विभागभित्र गठित "समस्याग्रस्त बैंक इकाइ" मार्फत् गर्ने कार्यलाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८३ गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षणबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणको आधारमा CAELS Rating गरिनुका साथै पूर्व चेतावनी संकेतहरू तयार गरी सम्बन्धित बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई समयमै सचेत गर्ने कार्यलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता प्रदान गरिएको छ ।

२.८४ वित्तीय प्रणालीप्रति सर्वसाधारणको विश्वासलाई निरन्तर कायम राख्न नेपाल राष्ट्र बैंकले आफ्नो सुपरिवेक्षकीय क्षमतामा समय सापेक्ष विकास गर्दै जाने नीति अनुरुप बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा देखिएका कमजोरीहरूलाई समयमै निराकरण गर्न नयाँ उपकरणको रूपमा शीघ्र सुधारात्मक कारवाही (Prompt Corrective Action, PCA) विनियमावली तयार गरी २०६५ कात्तिक १ गतेदेखि लागु गरिएको छ ।

२.८५ बैंकिङ्ग क्षेत्रमा अत्यन्त महत्वपूर्ण मानिएको तरलता सम्बन्धी जोखिमलाई समयमै पहिचान गर्न र सोही अनुरुप नीतिगत निर्णय गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने अभिप्रायले गैर-स्थलगत इकाई अन्तर्गत एक तरलता अनुगमन डेस्क खडा गरी दैनिक रुपमा बैंकिङ्ग क्षेत्रमा रहेको तरलतालाई अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८६ विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको निर्दिष्ट वर्गसम्म पहुँच पुऱ्याउन यस प्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्ने र लक्ष्य अनुरुप कर्जा प्रवाह नगरेमा बैंकहरूलाई हर्जाना लगाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

२.८७ बैंकिङ्ग क्षेत्रमा रहेको क्षेत्रगत कर्जा (विशेषत घरजग्गा, शेयर, क्रेडिट कार्ड तथा अन्य उपभोग्य क्षेत्रमा प्रवाह हुने) को जोखिमलाई समयमै पहिचान गरी बैंकहरूलाई निर्देशित गर्न सहयोग पुगोस् भन्ने उद्देश्यले यसप्रकारको कर्जा प्रवाह भए/नभएको अनुगमन गर्न आर्थिक वर्ष २०६५/६६ देखि गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण इकाईमा बैंकहरूबाट प्राप्त हुने मासिक प्रतिवेदनको ढाँचामा थपगरी सो अनुरुप अनुगमन कार्य अगाडि बढाइएको छ ।

२.८८ ठूला ऋणीहरू सम्बन्धी तथ्याङ्किय आधार तयार गरी त्यस्ता ऋणीहरूले उपभोग गरेको बैंकिङ्ग सुविधाको जानकारी प्राप्त गर्नको लागि सम्पूर्ण वाणिज्य बैकहरूलाई प्रशिक्षण दिइएको छ ।

वाणिज्य बैंकहरूलाई दिइएका निर्देशनहरू

२.८९ सम्बन्धित वाणिज्य बैंकहरूका बाह्य लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी दिन सम्पूर्ण वाणिज्य बैंकहरूलाई निर्देशन दिइनुका साथै देहायमा उल्लेखित बैंकहरूलाई तपसिल बमोजिमका थप निर्देशन दिइएको छ ।

नेपाल क्रेडिट एण्ड कमर्स बैंक लिमिटेड

२.९० नेपाल श्रीलंका मर्चेण्ट बैंक लिमिटेडमा गरिएको शेयर लगानी यथाशिघ्र बिक्री गरी जानकारी गराउन, तथा २०६५ चैत मसान्तसम्म बिक्री हुन नसकेमा निर्देशन अनुसार रू. ९३ लाख लगानीमा सम्भावित हानी नोक्सानी वापत लगानी समायोजन कोष व्यवस्था गर्न र प्रति ग्राहक कर्जा सीमा भित्र मात्र प्रवाह गर्न ।

बैंक अफ काठमाण्डौं लिमिटेड

२.९१ ऋणपत्र भुक्तानी हुने आर्थिक वर्षको अघिल्लो असार मसान्तभित्रै उक्त ऋणपत्र बराबरको रकम Redemption Reserve गर्ने व्यवस्था गर्न र लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी-कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी गराउन ।

माछापुच्छ्रे बैंक लिमिटेड

२.९२ सम्बन्धित परियोजनाको लागि प्रवाह गरिएको भाखा ननाघेको अधिविकर्ष कर्जामा एक प्रतिशत मात्र कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्दा सम्बन्धित कर्जामा देखिएको निहित जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न व्यवस्थापनको ध्यानाकर्षण गराइनुका साथै ग्राहक पिच्छे वर्गिकरण गरिएका कर्जाहरू तथा सोको नोक्सानी व्यवस्था सम्बन्धी विवरण यस बैंकको निर्देशन फा.नं. २.२ अनुरुप अद्यावधिक गरी राख्ने व्यवस्था मिलाउन ।

नेपाल इण्डष्ट्रियल एण्ड कमर्शियल बैंक लिमिटेड

२.९३ ऋणपत्र भुक्तानी हुने आर्थिक वर्षको अघिल्लो असार मसान्त भित्रै उक्त ऋणपत्र बराबरको रकम Redemption Reserve मा जम्मा गर्ने व्यवस्था गर्न र लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी-कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी गराउन ।

नेपाल बैंक लिमिटेड

२.९४ कर्जा अपलेखन गर्दा कर्जा अपलेखन विनियमावली २०६२ मा भएको प्रकृयागत व्यवस्थाको पूर्ण पालना गर्न, कर्जाको पुनर्संरचना तथा पुनर्तालिकिकरण गर्दा नेपाल राष्ट्र बैंकले दिएको निर्देशन पूर्ण पालना गर्न, नेपाल राष्ट्र बैंकले तोकिदिएको प्रति ग्राहक कर्जा सीमामा रही कर्जा प्रवाह तथा सुविधा उपलब्ध गराउनुका साथै भृकुटी कागज कारखाना लि. र के.एल. दुगड समुहलाई तोकिएको सीमा भन्दा बढी प्रवाह भएको रकम असूल उपर गरी सीमाभित्र ल्याउन, शत्प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गरिएको लिक्विडेशनमा रहेको ज्योती स्पीनिङ्ग मिल्स लि. को कर्जालाई खराब कर्जामा वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम संशोधन सहितको वित्तीय सूचकाङ्क प्रकाशन गर्न, आर्थिक वर्ष २०६३/६४ को लेखापरीक्षण प्रतिवेदनबाट दिइएको ८ वटा कर्जामा निहित केन्द्रीकृत जोखिमको नियमित रुपमा अनुगमन गर्न तथा त्रैमासिक रुपमा यस विभागमा अलगै विवरण तयार गरी पेश गर्न दिइएको निर्देशन पालना भएको नदेखिएकोले सो के-कति कारणले पालना हुन नसकेको हो यथाशिघ्र जानकारी गराउन र बाह्य लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी गराउन ।

लुम्बिनी बैंक लिमिटेड

२.९५ पूँजीकोष योजना अनुरुप यथासमयमा बैंकको पूँजीकोष पूरा गर्ने व्यवस्था मिलाउन र लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी गराउन ।

नेपाल बंगलादेश बैंक लिमिटेड

२.९६ नेपाल राष्ट्र बैंक र व्यवस्थापन समूहबीच सम्पन्न सम्झौता अनुसार सूचना र प्रविधि संयन्त्रको विकास, पूँजी वृद्धि, प्रति ग्राहक कर्जा सीमा नाघेको कर्जालाई सीमा भित्र ल्याउन, एनबी ग्रुपलाई प्रवाह भएका कर्जाहरू तथा अन्य खराब कर्जाको साँवा व्याज असूली लगायत कतिपय कार्यहरू समयमा नै सम्पन्न भएको नपाइएकोले सो कार्यान्वयनतर्फ समितिको ध्यानाकर्षण गरिएको ।

सनराइज बैंक लिमिटेड

२.९७ प्रति व्यक्ति कर्जा सीमाको लागि कायम गरिएको व्यवस्था रकम अन्य दायित्वमा नदेखाई कर्जा नोक्सानी व्यवस्था सरह नै कर्जाबाट घटाई खुद कर्जा रकम वासलातमा देखाउन र लेखापरीक्षकले औंल्याएका कमी कमजोरीहरूमा सुधार गरी जानकारी गराउन ।

एनएमबी बैंक लिमिटेड

२.९८ लेखापरीक्षकले प्रारम्भिक लेखा परीक्षण प्रतिवेदनमा बैंकको लेखा समितिको गठन सन्बन्धमा औल्याएका कैफियत लगायत अन्य कैफियतहरू सुधार गरी जानकारी दिन ।

वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण

२.९९ वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागको सुपरिवेक्षकीय दायराभित्र रहेका यस बैंकबाट इजाजतप्राप्त "ख" वर्गका विकास बैंकहरू, "ग" वर्गका वित्त कम्पनीहरू, "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंक र सीमित बैकिङ्ग कारोवार गर्न स्वीकृत प्राप्त सहकारी संस्था एवम् गैर-सरकारी संस्थाहरूको निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण गर्ने कार्य समीक्षा वर्षमा पनि सम्पन्न भएको छ । समीक्षा अवधिमा वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागबाट सम्पादित कार्यहरूको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ :

(क) २०६६ असार मसान्तसम्ममा यस विभागको सुपरिवेक्षण दायराभित्र २१६ वटा वित्तीय संस्थाहरू रहेका छन् । जसमध्ये ६३ वटा विकास बैंक, ७७ वटा वित्त कम्पनी, १५ वटा लघु वित्त विकास बैंक, १६ वटा सहकारी संस्था र ४५ वटा गैर-सरकारी संस्थाहरू रहेका छन् ।

(ख) २०६६ असार मसान्तसम्ममा २५ विकास बैंक, ३६ वित्त कम्पनी, ३ लघुवित्त विकास बैंक, ५ सहकारी संस्था र ४ गैरसरकारी संस्था गरी जम्मा ७३ वटा वित्तीय संस्थाहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(ग) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ७ विकास बैंक र १ वित्त कम्पनी गरी ८ वटा वित्तीय संस्थाहरूको लक्षित निरीक्षण कार्य गरिएको छ ।

(घ) २०६६ असार मसान्तसम्ममा ५ वटा "ख" वर्गका विकास बैंकहरू र ३ वटा "घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंकहरूको भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएका छन् ।

(ङ) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा २६ वटा विकास बैंक र ५७ वटा वित्त कम्पनीको विशेष निरीक्षण सम्पन्न भएको छ (अनुसूची २.२) ।

(च) आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा ५ वटा वित्तीय संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई सम्बन्धित ऐन तथा निर्देशनको पालना नगरेको कारण सचेत गराइएको र ४ वटा वित्तीय संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई सम्बन्धित ऐन तथा निर्देशनको पालना नगरेको कारण नसिहत दिइएको छ । निर्देशन वमोजिम विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगरेको कारण १४ विकास बैंकहरूलाई जरिवाना लगाइएको छ । त्यस्तै, तोकिए बमोजिम अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेका कारण ११ विकास बैंक, १३ वित्त कम्पनी, ३ लघुवित्त विकास बैंक र २ सहकारी संस्थालाई जरिवाना लगाइएको छ (अनुसूची २.३) ।

(छ) तोकिए बमोजिमको न्यूनतम पूँजीकोष कायम नगरेका कारण शीघ्र सुधारात्मक कारवाही विनियमावली, २०६४ को विनियम ३ (क) अनुसार ११ विकास बैंक, विनियम ३(ख) अनुसार ३ वित्तीय संस्था, विनियम ३(ङ) अनुसार १ विकास बैंक, विनियम ३(क) र ३(ङ) अनुसार १ वित्त कम्पनी र विनियम ३(ङ) को (इ) अनुसार २ विकास बैंकलाई कारवाही गरिएको छ (अनुसूची २.३) ।

(ज) अरुण फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग लि., धरान, युनाइटेड विकास बैंक लि., बारा र घरेलु तथा साना उद्योग विकास बैंक लि., काठमाडौंलाई विभिन्न समयमा गरिएका कारवाही फुकुवा गरिएका छन् (अनुसूची २.४) ।

मुद्रा व्यवस्थापन

२.१०० मुलुकमा सहज रुपमा नोट आपूर्ति गर्ने जिम्मेवारी पुरा गर्न आर्थिक वर्ष २०६४/६५ देखि तीन वर्ष ३ महिनाका लागि नोट छपाउने व्यवस्था अनुरुप नोट छपाउने कार्य अगाडि बढाइएको छ । नयाँ डिजाईनमा निष्काशन भएका रू. ५०० र १००० दरका नोटमा दृष्टिबिहिनहरूलाई नोट पहिचान गर्ने सजिलोका लागि ब्लाइण्ड रिकग्नाइज फिचर समेत राखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को असार मसान्तसम्म रू. ५, १०, २०, ५०, १००, ५०० र १००० दरका देहाय परिमाणका नोटहरू छपाई भइरहेको छ ।

तालिका २.८
नोट छपाई विवरण

सि.नं.	नोट दर	छपाई परिमाण	नोटको छपाई अवस्था
१.	१०००	३ करोड थान	सम्पूर्ण छपाई भई चलनचल्तीमा गइसकेको ।
२.	१०००	१० करोड थान	छपाई कार्य भइरहेको ।
३.	५००	४ करोड थान	छपाई कार्य भइरहेको ।
४.	५००	१० करोड थान	टेण्डर भएको ।
५.	१००	५ करोड थान	छपाई भइरहेको र केही प्रचलनमा आइसकेको ।
६.	१००	१२ करोड थान	टेण्डर भएको ।
७.	५०	५ करोड थान	छपाई भई चलनचल्तीमा आइसकेको ।
८.	२०	७ करोड थान	छपाई भई चलनचल्तीमा आइसकेको ।
९.	१०	५ करोड थान	छपाई भई चलनचल्तीमा आइसकेको ।
१०.	५	१५ करोड थान	छपाई भइरहेको र केहि प्रचलनमा आइसकेको ।

नोट निष्काशन

२.१०१ २०६५ साउनदेखि २०६६ असारसम्मको अवधिमा विभिन्न दरको गरी रू. २९ अर्ब ६७ करोड रकम बराबरको नोटहरू निष्काशन गरिएको छ । उक्त नोट निष्काशन रकम मध्ये रू. २८ अर्ब २६ करोड रकम सर्कुलेशनमा रहेको छ ।

चलनचल्तीका नोटहरू

२.१०२ नोट चलनचल्तीतर्फ २०६५ असार मसान्तसम्म विभिन्न दर गरी देशमा रू. १ खर्ब १२ अर्ब ९४ करोड नोट चलनचल्तीमा रहेकोमा २०६६ असार मसान्तसम्म थप रू. २८ अर्ब २६ करोड नोट निष्काशन भई कुल नोट निष्काशन रू. १ खर्ब ४१ अर्ब २० करोड पुगेको छ ।

नोटकोष

२.१०३ देशभर नेपाली नोटहरूको चलनचल्तीमा व्यापकता ल्याउन तथा देशभर बैंकिङ्ग सेवा सुचारु रुपले सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक नेपाली रूपैयाँ सुगम तरिकाले उपलब्ध गराउन ४३ वटा राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेडका शाखा/उपशाखा, २४ वटा नेपाल बैंक लिमिटेडका शाखा/उपशाखा तथा जिल्लास्थित नेपाल राष्ट्र बैंकका सात वटा कार्यालयहरूमा नोटकोषको स्थापना गरी सेवा पुऱ्याइएको छ । चालू आर्थिक वर्षमा निजी क्षेत्रका अन्य वाणिज्य बैंकहरूलाई पनि विद्यमान नोटकोषबाट सुविधा दिने व्यवस्था भई कार्यान्वयन समेत भइसकेको छ । यस व्यवस्थाले देशभर बैंकिङ्ग सेवा र सुविधाको विस्तारमा टेवा पुग्ने विश्वास गरिएको छ । देशभर नै बढी बैंकिङ्ग सेवा र सुविधा विस्तार गरी नोटकोषमा देखिने समस्याहरूलाई निराकरण गर्न र प्रभावकारी बनाउन देशभरमा रहेका सबै नोटकोषहरूको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्ने व्यवस्था समेत गरिएको छ ।

जलान

२.१०४ नयाँ तथा सुकिलो नेपाली नोटहरू प्रचलनमा ल्याउने उद्देश्य बमोजिम सर्वसाधारण तथा वाणिज्य बैंकहरूमा रहेका झुत्रा तथा निष्कासन अयोग्य नोटहरू खिची जलाउने व्यवस्था रहेको छ । यस सिलसिलामा मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र जिल्लास्थित नेपाल राष्ट्र बैंकका कार्यालयहरूबाट समेत गरी

२०६५ असार मसान्तसम्ममा रू. १ खर्ब २२ अर्ब ९२ करोड ६१ लाख ६८ हजार ८९१ झुत्रा तथा रू. ५८ करोड ८६ लाख २० हजार ९७ निष्काशन अयोग्य नोटहरू गरी कुल रू. १ खर्ब २३ अर्ब ५१ करोड ४७ लाख ८८ हजार ९८८ जलान गरिएकोमा २०६५ असारदेखि २०६६ असार मसान्तसम्ममा थप रू. २ अर्ब ५९ करोड १८ लाख ६९ हजार ७६ झुत्रा नोटहरू जलान भई कुल जलान रकम रू. १ खर्ब २५ अर्ब ५१ करोड ८० लाख ३७ हजार ९६६ झुत्रा तथा रू. ५८ करोड ८६ लाख २० हजार ९७ निष्काशन अयोग्य नोटहरू गरी कुल जलान रकम रू. १ खर्ब २६ अर्ब १० करोड ६६ लाख ५८ हजार ६३ पुगेको छ ।

फण्ड ट्रान्सफर

२.१०५ राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड, नेपाल बैंक लिमिटेड र नेपाल राष्ट्र बैंकका जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा नोटकोषको व्यवस्था गरिएको छ । उक्त कोषमा बढी रकम जम्मा भएमा नेपाल राष्ट्र बैंकको आफ्नै खर्चमा बढी भएको रकम राष्ट्र बैंकमा फिर्ता ल्याउने तथा कोषमा रकमको कमी भएमा तत्काल नोटकोषमा रकम जम्मा गरिदिने व्यवस्था गरिएको छ । २०६५ असार मसान्तदेखि २०६६ असारमसान्तसम्ममा जिल्लास्थित नेपाल राष्ट्र बैंक, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड तथा नेपाल बैंक लिमिटेडका नोटकोष रहेका शाखा/उपशाखाहरूमा १५४ पटक गरी रू. २० अर्ब ४४ करोड २६ लाख फण्ड पठाइएको छ भने शाखाहरूबाट राष्ट्रिय वाणिज्य बैंक लिमिटेड तथा नेपाल बैंक लिमिटेडका नोटकोष रहेका शाखाहरूमा ८१२ पटकमा रू. ६३ अर्ब ४३ लाख फण्ड पठाईएको छ ।

विविध

जनशक्ति व्यवस्थापन

२.१०६ वर्तमान तथा भावी चुनौतिहरूको कुशलतापूर्वक सामना गर्न आधुनिक सीप, ज्ञान र दक्षतायुक्त जनशक्तिलाई बैंक सेवामा प्रवेश गराउने नीतिलाई निरन्तरता दिइएको छ । बदलिंदो परिस्थिति अनुरुप नेपाल राष्ट्र बैंकको सेवालाई पनि समावेसी बनाउँदै लैजाने नीति बैंकले अवलम्बन गरेको छ । दक्ष जनशक्तिलाई खुला प्रतियोगिताको माध्यमबाट बैंक सेवामा प्रवेश गराउने प्रक्रिया अन्तर्गत अधिकृत तृतीय (प्रशासन सेवा) पदमा खुलातर्फ ८ जना तथा समावेशी समुहतर्फ ७ (महिला-२, आदिवासी/जनजाति-२, मधेशी-२, र दलित-१) जना गरी जम्मा १५ जना तथा सहायक द्वितीयतर्फ बैंकको जनकपुर, वीरगञ्ज, सिद्धार्थनगर, नेपालगञ्ज र धनगढी कार्यालयको लागि खुल्लातर्फ १४ जना र समावेशी समुहतर्फ ११ जना गरी जम्मा २५ जना सहायकस्तरका कर्मचारी भर्ना गर्ने सिलसिलामा लिखित परीक्षा लिने कार्य सम्पन्न भएको छ । यसैगरी अधिकृत तृतीय (वाणिज्य कानून) १ जना, अधिकृत तृतीय (अन्तर्राष्ट्रिय कानून) १ जना, अधिकृत तृतीय (चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट) ५ जना (खुलातर्फ-३ र समावेशी समूहतर्फ -२) को लिखित परीक्षा तथा अन्तर्वार्ता सम्पन्न भई नियुक्ति दिने प्रक्रियामा रहेको छ।

२.१०७ आर्थिक वर्ष २०६५।६६ मा नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ अनुसार अनिवार्य अवकास प्राप्त गरेका, राजिनामा दिई बैंक सेवाबाट अलग भएका, मृत्यु भएका गरी ५१ जना कर्मचारीहरूको विवरण तलको तालिकामा दिइएको छ ।

तालिका २.९

२०६५ साउनदेखि २०६६ असार मसान्तसम्म बैंक सेवामा प्रवेश गरेका तथा बैंक सेवाबाट वाहिरिएका कर्मचारीहरूको विवरण

स्तर	अनिवार्य अवकाश पाएका	राजिनामा दिएका	सेवाबाट हटाइएका	मृत्यु	बैंक सेवामा प्रवेश
अधिकृत स्तर	**२३**	**६**	-	-	-
अधिकृत विशिष्ट	१	-	-	-	-
अधिकृत प्रथम	३	-	-	-	-
अधिकृत द्वितीय	२	२	-	-	-
अधिकृत तृतीय	१७	४	-	-	-
सहायक स्तर	**१८**	**२**	-	**२**	-
सहायक प्रथम	५	१	-	१	-
सहायक द्वितीय	७	-	-		-
सहायक तृतीय	३	१	-		-
सहायक चतुर्थ	३	-	-	१	-
सहायक पंचम	०	-	-		-
कुल संख्या	**४१**	**८**	-	**२**	-

२.१०८ २०६५ असार मसान्तमा बैंकमा कार्यरत अधिकृतस्तरका कर्मचारी संख्या ५३९ र सहायकस्तरका कर्मचारीहरूको संख्या ९७८ गरी जम्मा कर्मचारी संख्या १५१७ रहेकोमा २०६६ असार मसान्तमा अधिकृततर्फ ६२६ जना र सहायकतर्फ ८३९ जना गरी जम्मा कर्मचारी संख्या १४६५ रहेको छ । जसअनुसार अधिकृत स्तरका कर्मचारी र सहायक स्तरका कर्मचारीहरूको अनुपात १ : १.३४ कायम रहेको छ ।

तालिका २.१०

२०६६ असार मसान्तसम्म कार्यरत जनशक्तिको विवरण

सि.नं.	श्रेणी	२०६६ असार मसान्तसम्म कार्यरत जनशक्ति
१.	अधिकृत विशिष्ट	१२
२.	अधिकृत प्रथम	३८
३.	अधिकृत द्वितीय	१२६
४.	अधिकृत तृतीय	४५०
अधिकृततर्फ जम्मा		**६२६**
५.	सहायक प्रथम	४१४
६.	सहायक द्वितीय	७६
७.	सहायक तृतीय	८५
८.	सहायक चतुर्थ	२५९
९.	सहायक पंचम	५
सहायकतर्फको जम्मा		**८३९**
जम्मा		**१४६५**

२.१०९ बैंकमा करारमा रहेका सुरक्षा समूहतर्फ ७४ जना कार्यरत रहेका छन् ।

तालिका २.११
सुरक्षा समूह (करार) तर्फको संरचना

सि.नं.	स्तर	पद	कार्यरत
१	अधिकृत द्वितीय	सुरक्षा अधिकृत	१
२	अधिकृत तृतीय	सहायक सुरक्षा अधिकृत	१
३	सहायक द्वितीय	सहायक सुरक्षक	२
४	सहायक तृतीय	सुरक्षा सहायक	१
५	सहायक चतुर्थ	प्रवन्ध रक्षक	२
६	सहायक पञ्चम	रक्षक	१३
७	सहायक पञ्चम	नायब रक्षक	४
८	सहायक पञ्चम	सिपाही	४३
९	सहायक पञ्चम	पिपा	४
१०	सहायक चतुर्थ	अस्थायी प्रवन्ध रक्षक *	३
जम्मा			७४

* पहिले आ.वा समूह अन्तर्गत कार्यरत अस्थाई कर्मचारीहरू ।

२.११० कर्मचारीहरूको सेवा सुविधा र हितलाई ध्यानमा राख्दै गरिएका विभिन्न नीतिगत व्यवस्थाहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

आर्थिक सुविधासम्बन्धी व्यवस्था

(क) नोट भेरिफिकेशन, काउण्टिङ्ग, सर्टिङ्ग, जलान, बाकस ढुवानी, लोड/अनलोड, प्लेन तथा हेलिकोप्टरबाट गरिने तोडा चलान आदि कार्यहरू सम्पन्न गराउँदा प्रदान गर्ने रकममा पुनरावलोकन गरिएको छ ।

(ख) स्थायी कर्मचारीहरूलाई प्रदान हुँदै आएको तलब भत्तामा समयानुकूल वृद्धि गर्न मिति २०६५।६।१ देखि लागु हुने गरी बैंकका गभर्नर, डेपुटी गभर्नर लगायत सम्पूर्ण स्थायी कर्मचारीहरूको तलब बृद्धि गरी नयाँ तलबमान कायम गर्नुको साथै केन्द्रीय बैंक भत्तामा वृद्धि गरिएको छ । साथै, मासिक खाजा भत्ता, दैनिक भ्रमण भत्ता, वार्षिक पत्र-पत्रिका सुविधा रकम, वार्षिक पोशाक सुविधा तथा कार्यालय प्रमुख भत्तामा समेत समयानुकूल वृद्धि गरिएको छ ।

(ग) अधिकृत द्वितीयस्तर र त्यसदेखि मुनिका सबै तहका कर्मचारीहरूलाई प्रदान हुँदै आएको परिवहन सापटी रकममा वृद्धि गरिएको छ । औषधि सुविधामा समेत समयानुकूल पुनरावलोकन गरिएको छ ।

(घ) महंगी बढेको परिप्रेक्ष्यमा विद्यमान युनियनहरूलाई दिईंदै आएको वार्षिक खर्च रकममा वृद्धि गरिएको छ ।

(ङ) दैनिक ज्यालादारी अन्तर्गत कार्यरत ४९ जना कामदारहरूलाई मासिक ज्यालादारीमा कामकाज गर्न लगाइएको छ ।

अन्य व्यवस्था

(क) नगद सेवामा कार्यरत कर्मचारीहरूलाई क्रमशः प्रशासन सेवामा मिलान गर्दै लाने नीति अनुरुप यस अवधिमा १ जना उप-निर्देशक (नगद) तथा ९ जना सहायक निर्देशकहरू (नगद) लाई प्रशासनतर्फको क्रमशः उप-निर्देशक र सहायक निर्देशकमा पद/सेवा मिलान गरिएको छ । त्यसैगरी, ५६ जना प्रधान नगद सहायकहरूलाई प्रशासन सेवाको प्रधान सहायक पदमा पद/सेवा मिलान गरिएको छ ।

(ख) नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपाल राष्ट्रिय कर्मचारी संगठनलाई मान्यता प्रदान गरिएको छ ।

(ग) तोडा चलान (Fund Transfer) सम्बन्धी कार्यहरूमा कर्मचारीहरू खटाउँदा प्रशासन र नगद दुबै सेवाका सहायक प्रथम श्रेणीसम्मका कर्मचारीहरूलाई काजमा खटाउने व्यवस्था रहिआएकोमा

सम्बन्धित विभाग/कार्यालयले उक्त कार्यमा कर्मचारीहरू खटाउँदा कामको अनुकुलता हेरी अधिकृत तृतीय श्रेणीसम्मका (प्रशासन र नगद) कर्मचारीहरूलाई पठाउन सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

(घ) कर्मचारी सुरक्षण कोषलाई विद्यमान व्यवस्था बमोजिम ५ वर्ष नै कायम गरिएको छ ।

(ङ) बैंकका सबै कर्मचारीहरूलाई कार्यालय समयभित्र आ-आफ्नो कार्यकक्षमा रही प्रभावकारी सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन तथा बैंकको साधन र श्रोतको उच्चतम सदुपयोग गर्न निर्देशन जारी गरिएको छ ।

(च) नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ मा भएको नवौं संशोधनबाट बैंक सेवालाई समावेसी बनाउन खुल्ला प्रतियोगिताद्वारा पूर्ति हुने पदमध्ये पैंतालिस प्रतिशत पद छुट्याई सो प्रतिशतलाई शत्प्रतिशत मानी महिलातर्फ ३३ प्रतिशत, आदिवासी/जनजातितर्फ २७ प्रतिशत, मधेशीतर्फ २२ प्रतिशत, दलिततर्फ ९ प्रतिशत, अपाङ्गतर्फ ५ प्रतिशत र पिछडिएको क्षेत्रतर्फ ४ प्रतिशत छुट्याई सोही अनुसार विज्ञापन गरिएको छ ।

(छ) नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६२ लाई समानुकूल परिमार्जन गर्दै लैजाने क्रममा २०६६ असार २५ गते एघारौं संशोधन गरी कर्मचारीहरूको आचरण र अनुशासन सम्बन्धी आचारसंहितालाई थप स्पष्ट पारिएको छ ।

वृत्ति विकास

२.१११ कर्मचारीको वृत्ति विकास (वढुवा) सम्बन्धी कार्यहरू समीक्षा वर्षमा पनि जारी राखिएको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा मूल्याङ्कन बढुवातर्फ १०३ जना तथा आन्तरिक बढुवातर्फ ६९ जना गरी कुल १७२ जनाको पदपूर्ति गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

तालिका २.१२
पदपूर्ति सम्बन्धी कामको विवरण

सि.नं.	पद	सेवा	मूल्याङ्कन वढुवातर्फ	आन्तरिक वढुवा प्रतियोगितातर्फ	खूल्ला प्रतियोगितातर्फ	जम्मा
१	अधिकृत विशिष्ठ	प्रशासन	३	-	-	३
२	अधिकृत प्रथम	प्रशासन	३	१	-	४
३	अधिकृत द्वितीय	प्रशासन	१७	८	-	२५
४	अधिकृत द्वितीय	प्राविधिक	-	-	-	-
५	अधिकृत तृतीय	प्रशासन	६२	२३	-	८५
६	अधिकृत तृतीय	प्राविधिक	-	-	-	-
७	सहायक प्रथम	प्रशासन	-	-	-	-
८	सहायक प्रथम	प्राविधिक	-	-	-	-
९	सहायक द्वितीय	प्रशासन	९	११	-	२०
१०	सहायक द्वितीय	प्रविधिक	-	-	-	-
११	सहायक तृतीय	प्रशासन	९	२६	-	३५
१२	सहायक तृतीय	प्राविधिक	-	-	-	-
१३	सहायक चतुर्थ	प्राविधिक	-	-	-	-
जम्मा			**१०३**	**६९**	-	**१७२**

२.११२ नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली २०६२ मा भएको व्यवस्था अनुसार मिति २०६५ साउनदेखि ३९ जना सहायक प्रथम श्रेणीका, ६ जना सहायक तृतीय श्रेणीका र १० जना सहायक चतुर्थ श्रेणीका गरी जम्मा ५५ जना कर्मचारीहरूको तलबमान निकटतम माथिल्लो श्रेणीले पाउने तलबमानमा मिलान गरिएको छ ।

उच्च अध्ययन

२.११३ स्वदेश तथा विदेशमा उच्च अध्ययन गर्न चाहने कर्मचारीहरूमध्ये विद्यमान व्यवस्था अनुसार आवश्यक प्रक्रिया पुऱ्याई उच्च अध्ययनको लागि आवेदन दिने २ जना कर्मचारीहरूलाई विदेशमा अर्थशास्त्र विषयमा विद्यावारिधि गर्न अध्ययन गर्न बिदा तथा एक जना कर्मचारीलाई स्वदेशमै एम.फिल. अध्ययन गर्न काज प्रदान गरिएको छ ।

संस्थागत सुधार

२.११४ मिति २०६६।३।३० मा बसेको सञ्चालक समितिको १०७६ औं वैठकले आर्थिक वर्ष २०६६/६७ को वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट स्वीकृत गरी २१ बुँदाको निर्देशन जारी गरेको छ ।

२.११५ सञ्चालक समितिका सदस्य डा. विश्वम्भर प्याकूऱ्यालज्यूको संयोजकत्वमा गठित "बजेट समीक्षा समिति"द्वारा बैंकको आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को वार्षिक तथा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को प्रथम अर्ध-वार्षिक र नौ महिना अवधिको बजेट समीक्षा पेश गरेको प्रतिवेदन संचालक समितिबाट अनुमोदन गरिएको छ ।

२.११६ वार्षिक बजेट तथा कार्ययोजनाको कार्यान्वयनलाई प्रभावकारी तुल्याउनको लागि आवश्यकता अनुसार स्थलगत तथा गैर-स्थलगत अनुगमन गर्ने कार्यलाई निरन्तरता प्रदान गरिएको छ । यसै सिलसिलामा आर्थिक वर्षमा २०६५/६६ मा बिराटनगर, बीरगञ्ज, सिद्धार्थनगर, नेपालगञ्ज, र धनगढी कार्यालयको स्थलगत अनुगमन कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

जोखिम व्यवस्थापन कार्यान्वयन

२.११७ जोखिम व्यवस्थापन समितिको विभिन्न समयको निर्णयानुसार भएका निर्देशनहरूबारे परिपत्र मार्फत् सबै विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरूलाई जानकारी गराइएको छ । जोखिम व्यवस्थापन समितिको कार्यविधि, २०६५ (संशोधन सहित) लाई यस बैंकको वेभसाइटमा राखिएको छ । सबै विभाग/कार्यालय/महाशाखाहरूमा एकजना जोखिम व्यवस्थापन अधिकृत तोकी जोखिम विवरणको अभिलेख राखी मासिक रुपमा जोखिम रजिष्टरको विवरण माग गर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

२.११८ समीक्षा अवधिमा प्राप्त जोखिम विवरणहरूको समूहगत वर्गीकरण गरी जिल्लास्थित कार्यालय समूह, मौद्रिक तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन समूह, बैकिङ्ग सञ्चालन समूह, नियमन तथा सुपरिवेक्षण समूह तथा सेवाग्राही समूहमा विभाजन गरी जोखिम ब्यवस्थापन समितिमा बुँदागत रुपमा छलफल गरी सुधारको लागि निर्देशन दिइएको छ ।

२.११९ जोखिम ब्यवस्थापन समितिको कार्यबिधि, २०६५ मा भएको व्यवस्था अनुसार जोखिम ब्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने, जोखिमका सम्बन्धमा उठेका विषयहरू उपर विभागहरूलाई निर्देशन दिने तथा अन्य मुलुकका केन्द्रीय बैंकहरूमा यस सम्बन्धमा भए गरेका व्यवस्थाहरू उपर जोखिम ब्यवस्थापन समितिमा छलफल गर्ने गरिएको छ ।

सूचना प्रविधि

सफ्टवेयर विकास तथा सुधार

२.१२० विभिन्न विभागहरूको कार्यलाई कम्प्यूटराईज गर्नको लागि आवश्यक पर्ने नयाँ सफ्टवेयर विकास तथा पहिले तयार गरिएका सफ्टवेयरहरूमा आवश्यक सुधार गर्ने क्रममा निम्नानुसारका कार्यहरू सम्पादन गरिएको छ ।

(क) बैंकिङ्ग कार्यालय तथा जिल्लास्थित कार्यालयहरूसँगको परामर्श तथा सम्बन्धित कार्यालयहरूले अनुरोध गरे अनुरुप बैंकिङ्ग सिष्टम सफ्टवेयरमा थप परिमार्जन गरिएको छ ।

(ख) इन्टरनेट साइटलाई परिमार्जन गरी थप व्यवस्थित एवं बढी सूचनामूलक बनाइनुका साथै, बैंकसँग सम्बन्धित महत्वपूर्ण चिठ्ठीपत्रहरूलाई Archive गरी इन्टरनेटमा राख्न सक्ने व्यवस्था समेत मिलाइएको छ ।

(ग) कर्मचारीहरूले इन्टरनेट मार्फत् Personal Financial Accounts (Payroll, Ledger Balance, Miscelleneous Payments etc.) को Status हेर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।

(घ) बैंकिङ्ग कार्यालयको सिक्का फाँटका लागि आवश्यक सफ्टवेयर तयार गरिएको छ ।

(ङ) शोधनान्तर महाशाखाको वैदेशिक व्यापार तथ्यांङ्कमा HS Code प्रयोग हुने गरी सफ्टवेयर बनाउन आवश्यक अध्ययन गरी सफ्टवेयर तयार गरी परीक्षणको क्रममा रहेको छ ।

२.१२१ Network / Internet/E-mail सेवा विस्तार सम्बन्धमा निम्नानुसारका कार्यहरू भएका छन् :

(क) Information Security Enhancement का लागि Latest Antivirus Software हरू खरिद गरी नेटवर्कसँग आवद्ध कम्प्यूटरहरूमा Install गरिएको छ ।

(ख) इमेलमा आउने SPAM रोक्न तथा Mail Server लाई प्राविधिक रुपमा चुस्त राख्नका लागि उक्त Server Upgrade गरिएको छ ।

(ग) Novell Server based बैंकिङ्ग सफ्टवेयरलाई Windows Server Based बनाउने क्रममा जिल्लास्थित सबै कार्यालयहरूको Server हरूलाई Windows Based बनाइएको छ ।

(घ) SWIFT Phase 2 Migration को लागि आवश्यक कार्य गरिएको छ ।

(ङ) वेवसाइट तथा इन्टरनेट साइटलाई थप परिमार्जन गरी बढी सूचनामूलक बनाइएको छ ।

(च) इन्टरनेट सुविधा विस्तारका लागि नेपाल टेलिकमसँग Optical Fiber Leased Line सुविधा लिई सञ्चालनमा ल्याइएको छ ।

नयाँ सफ्टवेयर प्राप्त गर्ने दिशामा भएका कार्यहरू

२.१२२ सूचना प्रविधि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने प्रमुख उद्देश्यका साथ विश्व बैंकको सहयोगमा वित्तीय क्षेत्र सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत IT Reengineering को कार्य विगतमा प्रारम्भ भएकोमा सो कार्यले अपेक्षित सफलता हासिल गर्न नसकेको हुँदा बैंकले आफ्नै प्रयासमा IT क्षमता अभिवृद्धि कार्य अगाडि बढाएको छ । यस अन्तर्गत सबैभन्दा महत्वपूर्ण कार्य बैंकमा विद्यमान पुराना प्रविधिमा आधारित Legacy Software हरूलाई नयाँ आधुनिक Industry Standard software हरूले प्रतिस्थापन गर्नु रहेको छ । नयाँ सफ्टवेयर प्राप्त गर्ने दिशामा देहाय बमोजिमका कार्यहरू गरिएका छन् ।

(क) बैंकका लागि आवश्यक GL System Software प्राप्त गर्नका लागि अध्ययन गरी सोको Technical Specification तयार गरीएको छ ।

(ख) जनशक्ति व्यवस्थापन विभागका लागि उपयुक्त Human Resource Management Information System (including e-Attendance System) खरीद गर्ने क्रममा आवश्यक Technical Specification तयार गरिएको र सोही अनुरुप उक्त सफ्टवेयर खरिदका लागि टेण्डर प्रक्रिया मार्फत् प्राप्त भएका Tender Document को मूल्याङ्कन भइरहेको छ ।

(ग) सामान्य सेवा विभागको सञ्चय तथा वितरण फाँटको कार्यलाई कम्प्यूटराईज गर्नको लागि उपयुक्त Inventory Management System को पहिचान गरी उपरोक्त सफ्टवेयर खरिद गरी परीक्षण सञ्चालनमा ल्याइएको छ ।

(घ) वेवसाइटलाई थप परिमार्जन गर्ने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट अनलाइन डाटा प्राप्त गरी डाटाबेस बनाउने कार्यका लागि आवश्यक Business Requirements तयार गरी खरिद प्रकृयाका लागि सम्बन्धित विभागमा पठाइएको छ ।

सूचना प्रविधि नीति

२.१२३ बैंकका लागि आन्तरिक सूचना प्रविधि नीतिको मस्यौदा तयार गरिएको छ ।

कम्प्यूटर मर्मत तथा सम्भार

२.१२४ विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरूबाट माग भए अनुसार कम्प्यूटर तथा सो सँग सम्बन्धित उपकरणहरूको मर्मतका लागि Onsite Support समेत उपलब्ध गराउनुका साथै केन्द्रीय कार्यालयमा ४८ वटा नयाँ नेटवर्क प्वाइन्ट जडान गरिएको छ ।

२.१२५ समीक्षा अवधिमा नयाँ खरिद गरिएका कम्प्यूटर तथा सोसँग सम्बन्धित अन्य विभिन्न उपकरणहरूको Technical Specification तयार गर्ने र आपूर्ति गरिएका उपकरणहरूको Specification परीक्षण गर्ने समेत गरिएको छ ।

भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

२.१२६ नयाँ स्थापना हुने विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा गई सूचना प्रविधिसँग सम्बन्धित भौतिक पूर्वाधारको निरीक्षण गर्ने गरिएको छ ।

कानून महाशाखा

२.१२७ समीक्षा अवधिमा कानून महाशाखाद्वारा सम्पादित प्रमुख कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

सम्पत्ति शुद्धीकरण (Money Laundering) निवारण ऐन, २०६४ अन्तर्गतका कार्यहरू

(क) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण गर्ने सम्बन्धमा अन्तर-निकायबीच समन्वय गर्न तथा नेपाल सरकारलाई आवश्यक सुझाव दिनका लागि ऐन अन्तर्गत गठन हुने समन्वय समितिमा वित्तीय जानकारी इकाई प्रमुखले सचिवको रुपमा काम गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था बमोजिम क्रमशः २०६५।९।१, २०६५।९।२० तथा २०६५।१०।३ मा समन्वय समितिको बैठक बसी सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण नियमावली उपर छलफल तथा परिमार्जन गरी अन्तिम रुप दिइएको मस्यौदा नियमावलीलाई नेपाल सरकारको तर्फबाट राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गर्न सुझाव सहित पेश भएको छ ।

(ख) अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुरुप एक देशको वित्तीय जानकारी इकाईको सूचना पारस्परिक आधारमा अर्को देशमा आदान-प्रदान गर्न सक्ने संयन्त्रको निर्माण गर्न २०६५ कात्तिक ५ मा वंगलादेश र २०६६ असार २५ मा श्रीलंकासँग Memorandom of Understanding (MOU) मा हस्ताक्षर भएको छ ।

(ग) २०६६ असार २३ देखि २७ सम्म इण्डोनेसीयाको वालीमा सम्पन्न भएको Asia/Pacific Group on Money Laundering (APG) को ११ औं वार्षिक बैठकमा वित्तीय जानकारी इकाईका प्रमुख समेतको सक्रिय सहभागिता रहेको र सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारणका सम्बन्धमा नेपालले गरेको प्रगतिका बारेमा जानकारी गराई वित्तीय जानकारी इकाईको पूर्वाधार विकास गर्न आवश्यक सहयोगको लागि विश्वका सम्बन्धित निकायसँग आवश्यक पहल गरिएको छ ।

(घ) बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट प्राप्त शंकास्पद कारोवारहरूका सम्बन्धमा आवश्यक कारवाहीका लागि तोकिएको राजश्व अनुसन्धान विभागमा लेखी पठाइएको छ ।

(ङ) सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण कार्यलाई सर्वसाधारणले जानकारी राख्न सकुन् भन्ने उद्देश्यले सूचना प्रविधि विभागसँगको समन्वयमा इकाइको वेभसाईट तयार गरी सूचना उपलव्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ ।

कानूनी मस्यौदा सम्बन्धी कार्यहरू

(क) वित्तीय सम्पत्तिको पुनर्संरचना तथा धितोपत्र विधेयक, २०६५ को मस्यौदा तयार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(ख) नेपाल र विदेशी मुलुकका वीच फौजदारी प्रकृतिका कसुरको अनुसन्धान तहकिकात तथा कानूनी कारवाहीको सिलसिलामा पारस्परिक सहयोग आदान प्रदान गर्न पारस्परिक सहयोग (फौजदारी कसूर नियन्त्रण) विधेयक, २०६६ को मस्यौदा गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।

(ग) नेपाल राष्ट्र बैंक अख्तियार प्रत्यायोजन विनियमावली, २०६५ संचालक समितिबाट मिति २०६५।४।२१ मा पारित भई लागू भइसकेको छ ।

(घ) बैंकको स्वामित्वमा रहेका पुराना, टुटफुट भएका तथा प्रयोगमा आउन नसक्ने भनी निर्णय भएका सामानहरूको डाँक बढाबढ वा वोलपत्रको माध्यमबाट बिक्री गर्ने प्रक्रियालाई व्यवस्थित र पारदर्शी बनाउन नेपाल राष्ट्र बैंक, लिलाम निर्देशिका, २०६५ संचालक समितिबाट मिति २०६५।४।२१ मा पारित भई लागू भइसकेको छ ।

(ङ) नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी सम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित, पारदर्शी एवं उत्तरदायीपूर्ण बनाउन मस्यौदा गरिएको नेपाल राष्ट्र बैंक नोट छपाई तथा सिक्का टकमरी निर्देशिका, २०६५ संचालक समितिबाट मिति २०६५।१०।७ मा पारित भई लागू भइसकेको छ ।

मुद्दा मामिला सम्बन्धी कार्यहरू

(क) २०६५ असार मसान्तसम्म चालू मुद्दा संख्या ४९ रहेकोमा २०६६ असार मसान्तसम्म ५१ मुद्दा चालू अवस्थामा छन् । समीक्षा अवधिमा जम्मा नयाँ मुद्दा ३१ वटा थप भएको र २९ वटा मुद्दाको निर्णय भएकोमा २७ वटा पूर्णतः बैंकको पक्षमा र २ वटा आंशिक रुपमा विपक्षमा फैसला भएका छन् ।

अन्य कार्यहरू

(क) नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ अन्तर्गत बनेका नियम, विनियम र निर्देशिकाहरूलाई वेभसाइटमा अध्यावधिक गर्ने कार्य नियमित रुपमा भएको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

२.१२८ समीक्षा अवधिमा आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागद्वारा सम्पादित कार्यहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

(क) बैंकिङ्ग कार्यालय, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग सहित उपत्यका बाहिरका ७ वटै कार्यालयहरूको Compliance Audit सम्पन्न गरिएको छ ।

(ख) बैंकका विभिन्न विभागका ८ वटा कार्य क्षेत्रहरूलाई लक्षित गरी Staff Secondment मार्फत् Performance Audit सम्पन्न भएको छ ।

(ग) आर्थिक वर्ष २०६४/६५ को लेखापरीक्षण समितिको वार्षिक प्रतिवेदन सञ्चालक समितिमा पेश गरिएको छ ।

तालिम, गोष्ठी, सेमिनार, भ्रमण तथा अन्तरक्रिया

२.१२९ विगत वर्षहरूमा जस्तै यस वर्ष पनि कर्मचारीहरूको ज्ञान, दक्षता, क्षमता र सीपमा अभिवृद्धि गरी उनीहरूलाई वदलिंदो समयानुसार योग्य, दक्ष र सक्षम बनाउन स्वदेशी तथा वैदेशिक तालिम, अवलोकन तथा अध्ययन भ्रमणमा पठाउने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ । समीक्षा वर्षमा १०२८ जना कर्मचारीहरूलाई स्वदेशी तथा विदेशमा तालिम, अवलोकन तथा अध्ययन भ्रमणमा पठाइएको छ । जसमा वैदेशिक तालिम तथा अध्ययन भ्रमणमा जम्मा ३६६ जना कर्मचारीहरूलाई वैदेशिक तालिममा सहभागी गराईएको छ । त्यसैगरी, ६६२ जना कर्मचारीहरूलाई स्वेदेशभित्र नेपाल राष्ट्र बैंक तथा अन्य संस्थाहरूद्वारा सञ्चालित तालिम कार्यक्रममा सहभागी गराइएको छ ।

२.१३० ग्रामीण विकास बैंकको कार्यदक्षता अभिबृद्धि गर्ने सम्बन्धमा पुनर्संरचनात्मक कार्य गर्न आवश्यक सुझावहरू प्राप्त गर्ने उद्देश्यले मिति २०६६/२/८ मा ग्रामीण विकास बैंकका अध्यक्षहरू, सदस्यहरू, कार्यकारी निर्देशकहरू तथा निजी क्षेत्रका लघु वित्त विकास बैंकका अध्यक्ष तथा कार्यकारी प्रमुखहरूको सहभागितामा "ग्रामीण विकास बैंकहरूको कार्यदक्षता अभिवृद्धि तथा पुनर्संरचना" विषयक एक दिने गोष्ठी काठमाडौंमा सञ्चालन गरिएको छ ।

२.१३१ मिति २०६५/११/९ देखि २०६५/११/११ सम्म बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभागको आयोजनामा नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरामा विभिन्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूका NRB Reporting Cell मा कार्यरत २४ जना कर्मचारीहरूको सहभागीतामा NRB Reporting System सम्बन्धी तथ्याङ्क कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१३२ बैंक सुपरिवेक्षण विभागबाट देहाय बमोजिमका तालिम तथा सेमिनार सम्पन्न गरिएको छ :

(क) नेपालमा Basel II कार्यान्वयनका सम्बन्धमा देखापरेका समसामयिक समस्याहरूका सम्बन्धमा वाणिज्य बैंकका प्रतिनिधहरूसँग समीक्षा वर्षको दोश्रो त्रयमासमा एक दिने अन्तरक्रिया गरिएको छ ।

(ख) बाणिज्य बैंकका बाह्य लेखापरीक्षकहरूसँग लेखापरीक्षण सम्बन्धी बिषयमा काठमाडौंमा एक दिने अन्तरक्रिया गरिएको छ ।

(ग) Risk Based Supervision, On-site, Off-site तथा अन्य समसामयिक सुपरिवेक्षकीय पद्धतिका विषयमा समीक्षा वर्षको तेश्रो त्रयमासमा विभागका कर्मचारीहरू बीचमा दुई दिने अन्तरक्रिया गरिएको छ ।

(घ) सुपरीबेक्षण सम्बन्धी समसामयिक विषयमा डच बुण्डेस बैंक, जर्मनीको प्राविधिक सहयोगमा दुई दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

(ङ) Basel II को Capital Adequacy Framework तथा यस सम्बन्धी अन्य समसामयिक बिषयहरूमा विभागका कर्मचारीहरू तथा वाणिज्य बैंकका प्रतिनिधिहरूसँग ६ पटक अन्तरक्रिया गरिएको छ ।

(च) समीक्षा वर्षको तेस्रो त्रयमाशमा सियासन सेन्टरको कार्य तालिका अनुसार यस बैंकको आतिथ्यमा "17th SEACEN FSI Regional Workshop for Bank Supervisors and Regulators: Stress Testing Techniques" बिषयक चार दिने अन्तर्राष्ट्रिय सेमिनार सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१३३ वित्तीय संस्थाका कार्यकारी प्रमुखहरूसँग क्षेत्रीय स्तरमा काठमाडौं, विराटनगर तथा नेपालगञ्जमा समसामयिक विषयमा एकदिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम तथा विभागका कर्मचारीहरू बीच त्रैमासिक रुपमा तयार गरिने गैर-स्थलगत सुपरिवेक्षण प्रतिवेदन सम्बन्धी एक दिने कार्यशाला गोष्ठी वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभागले सम्पन्न गरेको छ ।

२.१३४ जिल्लास्थित कार्यालयहरूमा गठन भएका Computer Operation Core Group (COCG) लाई सुदृढीकरण गर्न ICT Infrastructure in NRB, Operating Systems, Banking System, Hardware and Troubleshooting, Utility S/W, Network, Client Server Concepts & Internet and Email आदि विषयवस्तु समावेश गरिएको कम्प्यूटर तालीम धनगढी, जनकपुर तथा वीरगञ्जस्थित कार्यालयहरूमा सञ्चालन गरी जिल्लास्थित कार्यालयका करीव ३६ जना अधिकृत तथा कर्मचारीहरूलाई प्रशिक्षण दिइएको छ ।

२.१३५ संस्थागत योजना विभागको आयोजनामा जोखिम व्यवस्थापन समितिका संयोजकको प्रमुख आतिथ्यमा मिति २०६५।९।१८ गते सबै विभाग, कार्यालय तथा महाशाखाहरूका जोखिम व्यवस्थापन अधिकृतहरूको उपस्थितिमा एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

२.१३६ जोखिम व्यवस्थापनका सम्बन्धमा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट मिति २०६६।२।३१ देखि २०६६।३।१ सम्म दुई दिने अधिकृत स्तरीय तालिम सम्पन्न गरिएको ।

२.१३७ नेपाल राष्ट्र बैंक जनकपुर तथा विराटनगर कार्यालयहरूको आयोजनामा तिन दिने Computer Skill Upgrade तालीम सम्बन्धित कार्यालयमा गई सञ्चालन गरिएको छ । उक्त तालीममा ३० जना अधिकृत तथा कर्मचारीहरूलाई प्रशिक्षण दिइएको थियो ।

२.१३८ कार्य सञ्चालनमा दक्षता तथा प्रभावकारिता ल्याउने अभिप्रायले संस्थागत योजना विभागको संयोजकत्वमा २०६६ जेठ २८ गते वार्षिक कार्ययोजना तथा बजेट छलफल गोष्ठी सञ्चालन गरिएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंकका सम्पूर्ण विभाग/कार्यालयका प्रमुखहरूको सहभागितामा सञ्चालित यस गोष्ठीमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को वार्षिक कार्यायोजनाको तेश्रो त्रयमाससम्मको प्रगति समीक्षा गरियो । यसका अतिरिक्त उक्त गोष्ठीमा आगामी आर्थिक वर्ष २०६६/६७ का लागि विभाग/कार्यालयहरूबाट पेश भएका कार्ययोजनामा विस्तृत छलफल र विश्लेषण पश्चात् प्रस्तावित कार्ययोजनाका सम्बन्धमा सुझाव संकलन गरी प्राप्त सुझाव तथा निश्कर्षको आधारमा अन्तिम रुप दिइएको छ ।

२.१३९ कानून महाशाखाको आयोजनामा निम्न बमोजिमका गोष्ठी तथा अन्तरक्रियाहरू सम्पन्न गरियो ।

(क) विभिन्न विभाग तथा कार्यालयहरूका खरिद प्रक्रियामा संलग्न कर्मचारीहरूलाई मिति २०६५।५।३० मा “नेपाल राष्ट्र बैंक खर्च व्यवस्थापन” सम्बन्धी गोष्ठी सम्पन्न भएको छ ।

(ख) सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐनका प्रावधान, प्रक्रिया एवं अवधारणाका बारेमा जानकारी दिन विधायक, सरकारी तथा नियमनकारी निकायका उच्च पदाधिकारीहरूको लागि मिति २०६५।१२।१४ मा एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरिएको छ ।

(ग) सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐनका प्रावधान, प्रक्रिया, अवधारणा एवं सूचक संस्थाहरूको कर्तव्यका बारेमा जानकारी दिन नेपाल राष्ट्र बैंकबाट इजाजतपत्र प्राप्त संस्था, सुन चाँदी व्यवसायी संघ, क्यासिनो, बीमा व्यवसायी, धितोपत्र व्यवसायी र अन्य सम्वद्ध सूचक संस्थाहरूलाई सहभागी गराई मिति २०६५।१२।७ गते एक दिने अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको ।

२.१४० बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र तथा आन्तरिक लेखापरीक्षण विभागद्वारा संयुक्त रुपमा बैंकका संचालकहरू, विभागीय तथा कार्यालय प्रमुखहरूको सहभागितामा Issues of Internal Control System and Internal Audit at NRB विषयक एक दिने उच्चस्तरीय कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरिएको छ ।

सञ्चालक समितिको बैठक

२.१४१ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा सञ्चालक समितिको वैठक ४२ पटक बस्यो । अघिल्लो वर्ष यस्तो बैठक ३१ पटक बसेको थियो ।

तालिका १
चलनचल्तिमा रहेका विभिन्न दरका नोटहरू

(रू. करोडमा)

दर	असार मसान्त					
	२०६४		२०६५		२०६६	
	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१	१६.८	०.२	१६.५	०.१	१६.५	०.१
२	१९.३	०.२	१८.७	०.२	२०.२	०.१
५	७१.७	०.८	८७.२	०.८	८९.३	०.६
१०	१११.२	१.२	११०.१	१.०	१२१.७	०.९
२०	१०२.६	१.१	१३९.६	१.२	१४४.४	१.०
२५	११.३	०.१	९.५	०.१	८.४	०.१
५०	२१०.९	२.३	१९३.६	१.७	२४३.९	१.७
१००	५६२.९	६.२	६२८.४	५.६	९०३.७	६.४
२५०	८.३	०.१	८.२	०.१	८.२	०.१
५००	२१८५.२	२३.९	३३१३.५	२९.३	३३७८.४	२३.९
१०००	५८३०.३	६३.९	६७६९.०	५९.९	९१८५.६	६५.१
जम्मा	**९१३०.५**	**१००.०**	**११२९४.३**	**१००.०**	**१४१२०.३**	**१००.०**

तालिका २
नोटको सुरक्षण

(रू. करोडमा)

असार मसान्त	सुन	चाँदी	विदेशी मुद्रा र सिक्युरिटी	जम्मा	सरकारी ऋणपत्रहरू	निष्कासित नोटको सुरक्षण*	जम्मा सुरक्षणमा विदेशी मुद्रा तथा सुन चाँदीको प्रतिशत
				(१+२+३)			(४÷६) x १००
	(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)	(७)
२०६२	७०.३	–	६,९६४.६	७,०३४.९	४१७.२	७,४५२.१	९४.४
२०६३	७०.३	–	७९७५.६	८,०४५.९	४१७.२	८,४६३.१	९५.१
२०६४	–	–	८,७१३.८	८,७१३.८	४१७.२	९,१३१.०	९५.४
२०६५	–	–	१०,८७७.८	१०,८७७.८	४१७.२	११,२९५.०	९६.३
२०६६	–	–	१३,७०३.८	१३,७०३.८	४१७.२	१४,१२१.०	९७.०

तालिका ३
श्रेणी अनुसार दरबन्दी तथा बहालीमा रहेका कर्मचारीको संख्या

	स्थायी				अस्थायी/करार				जम्मा			
	२०६५ असार मसान्त		२०६६ असार मसान्त		२०६५ असार मसान्त		२०६६ असार मसान्त		२०६५ असार मसान्त		२०६६ असार मसान्त	
	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत	दरबन्दी	कार्यरत
अधिकृत विशिष्ट	१६	११	१६	१२	-		-	-	१६	११	१६	१२
अधिकृत प्रथम	४१	४०	४२	३८	-	३	-	१	४१	४३	४२	३९
अधिकृत द्वीतिय	१३३	१०९	१५१	१२६	१	४	१	२	१३४	११३	१५२	१२८
अधिकृत तृतीय	५५५	३७८	६१६	४५०	१	१	१	१	५५६	३७९	६१७	४५१
सहायक प्रथम	५३६	५३५	४१५	४१४	-	०	-	०	५३६	५३५	४१५	४१४
सहायक द्वीतिय	११८	७५	१९३	७६	२	०	२	२	१२०	७५	१९५	७८
सहायक तृतीय	१६७	७३	१६३	८५	१	१	१	१	१६८	७४	१६४	८६
सहायक चतुर्थ	२९१	२९१	२५९	२५९	२	५	५	५	२९३	२९६	२६४	२६४
सहायक पञ्चम	५	५	५	५	६७	५९	६५	६४	७२	६४	७०	६९
जम्मा	**१८६२**	**१५१७**	**१८६०**	**१४६५**	**७४**	**७३**	**७५**	**७६**	**१९३६**	**१५९०**	**१९३५**	**१५४१**

तालिका ४
अन्य निकायहरूद्वारा स्वदेशमा सञ्चालित तालिम तथा गोष्ठीहरू

क्रम संख्या	विषय	स्तर	सहभागी संख्या
1	Cross Border Networking Symposium	Officer	4
2	Microfinance for Poverty Reduction	,,	1
3	Action Plan Development Workshop on WCO SAFE Framework of Standards	,,	1
4	Management: Supervision सँग सम्बन्धित सेमिनार	,,	12
5	Participants: Supervision सँग सम्बन्धित सेमिनार	,,	28
6	Programme on Development of Rural Financing Institutions and Cooperatives	,,	2
7	SWIFT Trainings: Basics-Your Passport to SWIFT Public Key Infrastructure for SWIFTNET Security Collections & Documentary Credits	Officer/Non-Officer	4
8	SWIFT Trainings: Basic-Your Passport to SWIFT	Officer	2
9	SWIFT Trainings: Basics-Your Passport to SWIFT Operation SWIFT Alliance Access and Entry Managing SWIFT Alliance Entry	,,	1
10	SWIFT Trainings: Customer Credit Transfers & Cash Management	,,	2
11	SWIFT Trainings: Public Key Infrastructure for SWIFTNET Security Collections & Documentary Credits	,,	2
12	SWIFT Trainings: From BKE to RMA	,,	1
13	SWIFT Trainings: From BKE to RMA Operation SWIFT Alliance Access and Entry Managing SWIFT Alliance Entry	Officer/Non-Officer	2
14	भारतीय रूपैयाँ सटही व्यवस्थापन सम्बन्धी छलफल	Officer	4
15	अनुसन्धान निर्देशिका, २०६४	Officer/Non-Officer	14
16	मूल्य तथ्याङ्क कार्यशाला गोष्ठी, २०६५	Officer/Non-Officer	17
17	आर्थिक तथ्याङ्क सम्बन्धी गोष्ठी	Officer/Non-Officer	14
18	17th SEACEN-FSI Regional Workshop for Bank Supervisors and Regulators: Stress Testing Techniques मा सहभागिता	Officer	6
19	17th SEACEN-FSI Regional Workshop for Bank Supervisors and Regulators: Stress Testing Techniques मा सहभागिता	,,	6
20	Liquidity Management for Monetary Policy in SAARC Region मा सहभागिता	,,	9
21	Liquidity Management for Monetary Policy in SAARC Region मा सहभागिता	,,	8
22	ग्रामीण स्वावलम्बन कोषको कारोवार र लगानी अनुगमन	Officer/Non-Officer	14
	जम्मा		**154**

तालिका ५
बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रबाट सञ्चालित तालिमहरू

क्रम संख्या	विषय	स्तर	सहभागी संख्या
1	Accounting System in Nepal Rastra Bank	Officer	20
2	Central Banking	Non-Officer	20
3	Management Development Programme	Officer	10
4	Public Debt Management	Non-Officer	8
5	Monetary and Fiscal Management	Officer	14
6	Examination of Banks & Financial Institutions	Non-Officer	20
7	Strategic Planning and Budgeting	Officer	20
8	Risk Based Supervision	Officer	20
9	Central Banking	Officer	20
10	Research Methodology & Report Writing	Officer	20
11	Accounting Procedure in NRB	Non-Officer	20
12	Training Facilitation for Resource Persons (NRB)	,,	16
13	Implementation Issues of Basel - II	Officer	20
14	Computer (Refresher)	Non-Officer	14
15	Cash Operation	Non-Officer	20
16	BOP Statistics	,,	3
17	चालकहरूको प्राविधिक दक्षता तथा व्यवहारिक ज्ञान अभिवृद्धि	,,	20
18	Stress Management (Refresher)	Officer	20
19	Central Banking	Non-Officer	25
20	Off-Site-Supervision	Officer	20
21	Quality Enhancement (Support Staffs)	Non-Officer	19
22	Risk Based Internal Auditing at NRB	Officer	20
23	Central Banking	Officer	20
24	Central Banking (Refresher)	Non-Officer	20
25	BOP Statistics	,,	1
26	Procurement and Inventory Management	Officer	20
27	Problem Bank Identification & Resolution	Officer	11
28	Issues in Internal Control System and Internal Audit	,,	7
29	Risk Management in NRB	,,	20
30	Examination of Banks Under Basel-II Framework	Officer	20
	जम्मा		**508**

तालिका ६
विदेशमा सञ्चालित तालिम, सेमिनार, बैठक तथा गोष्ठीहरू

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
1	First SEACEN Research Workshop on "Comparative Strategies of Human Resourse Management in The SEACEN Countries"	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
2	Asia-Pacific Regional Microcredit Summit 2008	1	Micro Credit Summit	Bali, Indonesia
3	Study and Observation Visit of Successful Restructure of Khan Bank	1	ADB	Mangolia
4	Course on Macroeconomic Management & Financial Sector Issues	1	IMF	Singapore
5	1st SEACEN - CTACBC/Deutsche Bundesbank Intermediate Course on Banking Supervision and Financial Stability	6	SEACEN-CTCBC/Deutche Bundesbank	Kathmdndu, Nepal
6	Financial Analysis Techniques and Global AMT/CFT Standards	3	In WEnt/APG	Delhi, India
7	Financial Programming and Policies (FPP)	1	IMF	Washington, D.C. USA
8	APG Training Workshop for Mutual Evaluation Assessors	1	APG	Singapore
9	Central Bank Governance	1	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
10	SAARCFINANCE Seminar on "Foreign Exchange Reserve Management"	2	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
11	Seminar on Risk-Focused Supervision and Risk Assessment	2	RBI	Mumbai, India
12	4th SEACEN/ABAC/ABA/PECC Public-Private Dialogue for the Asia Pacific Region and 10th SEACEN Conference of Directors of Supervision of Asia Pacific Economies/ 21st Meeting of SEACEN Directors of Supervision	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
13	Observation of final proof & printing specification of Rs.10/- notes.	2	Security Printing and Minting Corporation India	Mumbai, India
14	SAARCFINANCE Governors' Symposium: South Asia's Recent Growth and Future Prospects	1	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
15	International Banking Seminar	3	Mashreq Bank	Hong Kong, Chaina and Vietnam
16	SEACEN-FSI-IMF Course on Economic Policies for Financial Stability	2	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
17	Seminar on Designing Effective Legal Frameworks for Problem Banks and Resolving Banking Crises	1	IMF	Singapore
18	Seminar on Corporate Governance in Banks and Financial Institutions in SAARC Countries	2	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
19	Instruments of Financial Markets	1	Study Center Gerzensee, Switzerland	Gerzensee, Switzerland
20	Seminar on Monitary and Financial Statistics	1	IMF/STI	Singapore
21	Study Visit Program on Financial and Marketing Linkages	2	APRACA CENTRAB	Bangkok, Thailand
22	Symposium on Asian Economic Integration	1	Nanyang Technological University	Singapore
23	South-East Asia Voting Group (SEAVG) Meeting	1	Bank Negara Malaysia	Penang, Malaysia
24	25th International Banking Supervision Seminar: Core Supervisory Issues	1	Financial Stability Institute	Beatenberg, Switzerland
25	2nd SEACEN Train the Trainer Workshop for Bank Supervisors and Regulators	3	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
26	Workshop on Implementing Monetary Policy	1	Deutsche Bundesbank	Frasnkfurt, Germany

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
27	Monetary and Exchange Rate Policy	1	IMF/STI	Singapore
28	International Investment Position / External Debt Statistics (EDS)	1	IMF/RBI	Pune, India
29	FSI-EMEAP Seminar on Supervisory Issues in Financial Stability	2	FSI-EMEAP	Seoul, Korea
30	3rd SEACEN-OCC Advanced Seminar on Quantitative Techniques for Macro Surveillance and Determining Resilience of the Banking Sector	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
31	27th SEANZA Central Banking Course	1	Bank of Thailand	Bangkok, Thailand
32	SEANZA GOVERNOR'S Symposium and Meeting	1	Bank of Thailand	Bangkok, Thailand
33	SEACEN-World Bank Treasury Workshop on Operational Risk Management in Foreign Reserve Management	2	The SEACEN Centre	Busan, Korea
34	Financial Journalisms	1	REUTERS Foundation	London
35	Annual Meeting of SEANZA Forum of Banking Supervisors 2008 df efu lng Brussels, Belgium the Third Meeting of the SAARC Payments Council.	1	National Bank of Belgium / Central Bank of Sri-Lanka	Brussels, Belgium/Colombo, Sri-Lanka
36	10th SAARCFINANCE Co-ordinators' Meeting on RBI	1	Reserve Bank of India	Delhi, India
37	Inspection of Printing Plant & Signing of the Contract for Printing Rs.500/- Notes	1	Oberthur Technology, France	Paris, France
38	FSI Seminar on Financial Intrastructure and Financial Stability Issues	1	Financial Stability Institute, Basel	Basel, Switzerland
39	2008 Boards of Governors Annual Meetings	2	IMF / WB	Washington D.C., USA
40	Second Research Workshop on Capital Flows and their Implications for Central Banking Policies	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
41	Program on Development of Managerial Skills for Agricultural Co-operatives and Rural Financiang Institutions	1	CICTAB	Gurgaon, India
42	Second Research Workshop on Investment in the SEACEN Countries in the Post-Crisis Era: Issues and Challenges	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
43	Annual Central Banking Seminar	1	Federal Reserves System	New York, USA
44	Seminar for Senior Bank Supervisors from Emerging Market Economics	2	The World Bank	Washington D.C., USA
45	Anti-Money-Laundering and Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) Workshop for Senior Policy Makers on Policy Development	1	IPT Centre, National Institute of Bank Management	Pune, India
46	16th BOK Central Banking Seminar on Global Stagflation Threat and Monetary Policy	1	The Bank of Korea	Seoul, Korea
47	30th meeting of Directors of Research and Training	2	The SEACEN Centre	Nadi, Fiji
48	Signing of Memorandum of Understanding (MoU) between Financial Intelligence Unit (FIU) of Bangladesh and Nepal	2	Bangladesh Bank	Dhaka, Bangladesh
49	APG on Money Laundering 2008 Typologies Workshop	2	APG	Colombo, Sri-Lanka
50	SEACEN-IMF-BOT Workshop on International Remittances in the Balance of Payments Framework	2	The SEACEN Centre	Chiangmai, Thailand
51	International Banking Seminar	1	Mashreq Bank	Kuala Lumpur, Malaysia
52	49th SEACEN-FRS Intermediate Course on Principles of Asset and Liability Management	2	The SEACEN Centre	Taipei, Taiwan
53	21st Meeting and Conference	1	Asian Credit Supplementation Institution Conferedation (ACSIC)	Phuket, Thailand

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
54	Course on Macroeconomic Management and Financial Sector Issues (MMF)	**2**	IMF (STI)	Singapore
55	Conference on Risk Management and Supervision	**1**	FSI, Basel	Basel, Switzerland
56	FSI-WB-IMF Seminar on Supervision and Regulation of State-Owned Banks	**2**	RBI	Mumbai, India
57	Deepening Financial Sector Reforms and Regional Cooperation in South Asia	**1**	in Went	Delhi, India
58	Second SEACEN Research Workshop on the Supervisory Impact of Techonology on SEACEN Financial Institutions: Issues and Challenges	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
59	Second SEACEN Research Workshop on Comparative Strategies of Human Resource Management in the SEACEN Countries	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
60	High Level Meeting on The Role of Banking and Banking Supervision in Financial Stability.	**1**	The People's Bank of China	Beijing, China
61	2nd SEACEN Advanced Leadership Course: Building Authoritative Central Bank Leaders.	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
62	55th EXCOM Meeting of APRACA	**1**	APRACA CENTRAB	Moscow, Russia
63	Study visit of Bank of Korea on Compilation of Monetary and Financial Statistics	**2**	The Bank of Korea	Seoul, Korea
64	55th EXCOM meeting of APRACA	**1**	APRACA CENTRAB	St. Petersburg, Russia
65	Asia & Middle East Government Funds Roundtable	**1**	Institutional Investor	Singapore
66	7th SEACEN-CPSS Advanced Course on Payment and Settlement Systems for Emerging Economics & 7th Meeting of Directors of PSS	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
67	Programme on Restructuring and Strengthening Agricultural / Rural Financing Institutions	**2**	CICTAB	Pune, India
68	8th MAS Banking Supervisors Training Programme	**1**	MAS	Singapore
69	7th Meeting of Directors' of Payment and Settlement Systems of Asia-Pacific Central Banks	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
70	SWIFT Training	**3**	Citibank N. A.	Singapore
71	Macroeconomic Management and Financial Sector Issues (MMF)	**1**	ITP Centre, National Institute of Bank Management	Pune, India
72	Study Visit Program on Cooperative Banking	**2**	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
73	4th SAATC Payment Council Meeting	**1**	State Bank of Pakistan	Karachi, Pakistan
74	7th SEACEN EXCOM Meeting and Seminar	**1**	The SEACEN-Centre	Yogyakarta, Indonesia
75	2nd SEACEN Intermediate Leadership Course	**3**	,,	Singapore
76	Programme on Integrated Management Approach in the Development of Co-operative and Rural Financing Institution	**2**	CICTAB	Pune, India
77	Training Course on Monetary Policy and Financial System	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
78	Financial Programming and Policies (FPP)	**1**	IMF/STI	Singapore
79	Fortieth Meeting of the Managing Committee of CICTAB	**1**	CICTAB	Pune, India
80	Portfolio In Indexation and Benchmark	**1**	The World Bank	Singapore
81	Destruction Process of the Waste Notes of Rs. 1,000/=	**2**	Perum Peruri Indonesia	Jakarta, Indonesia
82	44th SEACEN Governors' Conference and 28th Meeting of the SEACEN Board of Governors'	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
83	1st SEACEN-Deutsche Bundesbank Advanced Course on Banking Supervision	**3**	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
84	Training Program for Journalists / Press Persons from SAARC Countries	**3**	RBI	Pune, India
85	The Current Global Financial Crisis and Its Effect Leading to Possible Changes in Accounting Standards	**1**	The Standard Chartered Bank, Singapore	Singapore
86	Study Visit Program on Management and Operation of Micro Finance Institution	**1**	APRACA	Manila, Philippines
87	Trainers Programme for Development of Capital Markets in the SAARC Region	**1**	Indian Government	Mumbai, India
88	Seminar on On-Site Banking Supervision	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
89	International Seminar on Currency Management	1	RBI	Chennai, India
90	Macroeconomic Management and Fiscal Policy (MFP)	1	Joint-IMF (ITP)	Pune, India
91	11th SAARCFINANCE Coordinatiors Meeting	1	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
92	Top Management Forum: Management Innovation for Productivity Improvement in the Sercvice Sector	1	Asian Productivity Organization	Kyoto, Japan
93	रू. १०।–को नोट छपाई गर्दा प्रयोग भएका सामग्रीहरूको Destruction कार्यको अवलोकन गर्न	2	Security Printing and Minting Corporation of India Limited, India	Nashik, Mumbai, India
94	Programme on Financing Self-Help Groups	1	CICTAB	Lucknow, India
95	रू. १।–को सिक्काको मुद्रण कार्यमा प्रयोग भएका सामग्रीहरूको Destruction कार्यको अवलोकन गर्न	2	China Bank note Printing and Minting Corporation	Bejing, Nanjing, China
96	Central Bankers Courses 2009: Monetary Policy, Exchange Rates and Capital Folows	1	Study Center Gerzensee	Gerzensee, Switzerland
97	Macroeconomic Diagnostics (MDS)	1	IMF	Washington D.C., America
98	South Asian Forum on the Impact of Global Economic and Financial Crisis	1	ADB	Manila, Philippines
99	Course on Balance of Payments and International Investment Position (IIP)	1	IMF (STI)	Singapore
100	FRS-RBI Seminar on Credit Risk Analysis	2	RBI	Goa, India
101	Monetary and Financial Statistics (MFS)	1	Jonit-IMF (ITP)	Pune, India
102	Seminar on Payment and Settlement Systems	2	RBI	Chennai, India
103	Observation Visit of Debt Recovery Tribunals of Bangladesh and India	2	Debt Recovery Tribunal, Nepal	Bangladesh and India
104	2nd SEACEN-CCBS/BOE Advanced Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management	2	The SEACEN Centre	Manila, Philippines
105	Inaugural MAS Information Technology Supervision Workshop for Financial Regulators	1	MAS	Singapore
106	Regional Seminar on Bank Rehabilitation	2	ADB	Manila, Philippines
107	Macroeconomic Management & Financial Sector Issues	1	IMF/STI	Singapore
108	The 8th SEACEN-Toronto Centre Leadership Seminar for Senior Bank Management of Central Banks on Financial System Oversight	2	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
109	International Research Conference on Remittances: The Macroeconomic Consequences of Remittances: Implications for Monetary and Financial Policies in Asia	1	Bangko Sentral ng Pilipinas	Manila, Philippines
110	Workshop on Promoting Financial Inclusion Through Innovative Policies	1	ADB Institute	Tokyo, Japan
111	Study Visit Programe on Small & Medium Enterprises	2	APRACA CENTRAB	Manila, Philippines
112	International Seminar on Basel II with Focus on Pillar II	2	RBI	Chennai, India
113	Facilitation of A Case on Problem Bank Resolution in the 8th SEACEN-Toronto Centre Leadership Seminar	1	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
114	Central Bank Regulation and Supervision	29	AIT Extension	Bangkok, Thailand
115	Observation Program of Banknotes Shipment	2	HSBC	Hong Kong
116	Workshop on Preventing the Abuse of Non-Profit Organizations by Criminal Organizations	1	US Department of Treasury	Delhi, India
117	BIS Advanced Reserve Management Workshop	1	FSI	Siem Reap, Combodia
118	Regional Seminar on Principles of Asset and Liability Management	1	ADB	Kuala Lumpur, Malaysia

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
119	Regional Seminar on Principles of Asset and Liability Management	**1**	ADB	Kuala Lumpur, Malaysia
120	8th Central Banking Study Program	**1**	The Bank of Korea	Seoul, Korea
121	2nd SEACEN-Deutsche Bundesbank Intermediate Course on Banking Supervision and Financial Stability-Financial Market Analysis and Surveillance	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
122	Seminar on Internal Auditing	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
123	Programme on Development of Cooperative & Rural Financing Institutions and Agencies	**2**	CICTAB	Colombo, Sri Lanka
124	Regional Seminar on The Implementation of the Supervisory Review Process (Pillar 2) of Basel II	**2**	FSI / SEANZA	Bangkok, Thailand
125	Observation Visit of Banknote Shipment	**3**	HSBC	Singapore, Malaysia
126	Course on Financial Market Analysis (FMA)	**1**	IMF (STI)	Singapore
127	Working Group on Banking Supervision Regional Seminar on Liquidity Risk in Banking Organisation	**2**	FSI / SEANZA	Cebu, Philippines
128	Workshop on Human Resource Management	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germany
129	Asia Regional Forum on Policy and Regulation of Financial Inclusion	**1**	United Nations	Kuala Lumpur, Malaysia
130	The Course on Balance of Payments Statistics HQ 09.06	**1**	IMF	Washington D. C, America
131	Human Resource Management	**31**	AIT Extension	Bangkok, Thailand
132	Macroeconomic Diagnostics (MDS)	**1**	IMF / STI	Singapore
133	Human Resource Management	**1**	AIT Extension	Bangkok, Thailand
134	Workshop on Financial Inclusion	**1**	UNDP-UNCDF	Colombo, Sri-Lanka
135	4th SEACEN-OSFI Workshop on Internal Capital Adequacy Assessment Process (ICAAP) and the Supervisory Review Process	**2**	The SEACEN Centre	Taipei, Taiwan
136	Presentations on Reserve Management, Conduct of Monetary Policy and Process of Treasury Bill Issuance and HR Practices	**4**	Royal Monetary Authority of Bhutan	Thimpu, Bhutan
137	Financial Management Auditing and Accounting	**30**	AIT Extension	Bangkok, Thailand
138	9th MAS Banking Supervisions Training Program	**2**	MAS	Singapore
139	SEACEN Crisis Preparedness Program for Central Bankers and Financial Regulators/Supervisors	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
140	Regional Training Program for Financial Regulators on Understanding Global Financial Markets & Products	**2**	ADB	Manila, Philippines
141	General Banking and Management of Central Bank	**30**	AIT Extension	Bangkok, Thailand
142	SEACEN-MDIC Course on the Role of Deposit Insurance As an Imporetant Component of the Safety Net	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
143	Seminar on Strengthening Financial Stability	**2**	The World Bank	Mumbai, India
144	Program on Management of Rural Financing Institutions and Co-operatives for Rural Development	**2**	CICTAB	Hyderabad, India
145	38th Meeting of the Board of Directors of Asian Clearing Union	**2**	Central Bank of Sri-Lanka	Colombo, Sri-Lanka
146	3rd SEACEN / CeMcoA / BOJ Intermediate Course on Macroeconomic and Monetary Policy Management	**2**	The SEACEN Centre	Seoul, Korea
147	First SEACEN Research Workshop on Measurement of Market Liquidity Risk	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
148	56th APRACA EXCOM Meeting and the 3rd IFAD-APRACA Finpower CEO Forum	**1**	APRACA CENTRAB	Seoul, Korea
149	Seminar on Controlling at Central Banks	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germancy
150	SEACEN Research Workshop on Macro Financial Links and Monetary Policy Management	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
151	First SEACEN Research Workshop on Macro Financial Links and Monetary Policy Management	**1**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia

	विषय	सहभागी संख्या	आयोजक संस्था	स्थान
152	3rd SEACEN Train-the Trainer Workshop: (Part A): Case Writing	**2**	The SEACEN Centre	Kuala Lumpur, Malaysia
153	APG's 2009 Annual Meeting and Technical Assistance Forum	**4**	Asia Pacific Group (APG)	Brisbane, Australia
154	Credit Risk Analysis School	**2**	Federal Reserve System	Washington D.C., America
155	International Program on Organizational Strategizing and Diagnosis, External and Internal Assessment for Agriculture and Rural Finance	**3**	APRACA CENTRAB	Manila, Clark & Subic, Philippines
156	Programme on Credit Bureau	**1**	Bank Negara Malaysia	Kuala Lumpur, Malaysia
157	Seminar on Banking Supervision under BASEL II	**1**	Deutsche Bundesbank	Frankfurt, Germancy
158	Regulations, Supervision and Stress Testing	**7**	State Bank of Pakistan	Karanchi, Pakistan
159	Regional Seminar on Risk Focused Supervision and Risk Assessment	**5**	ADB	Bali, Indonesia
	Total	**366**		

अनुसूची २.१

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई जारी गरिएका प्रमुख परिपत्रहरू

परिपत्र नं.	मिति	बिवरण	कैफियत
१.	४।१२	शुरु निष्काशनको माध्यमबाट शेयर धारण गरेका शेयरधनी बाहेकको संस्थापक समूहको शेयर स्पष्ट पारिएको सम्बन्धमा ।	
२.	४।२३	"घ" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले तोकिएको ढाँचामा वित्तीय विवरण पठाउने बारे ।	
३.	४।२८	शेयर निक्षेप योजनाहरू सशर्त सञ्चालन गर्न सक्ने र पूँजी संरचना परिवर्तन गर्ने गरी संस्थापकहरूको शेयर स्वामित्व अनुपात थपगर्ने ।	
४.	५।२	मुद्धती रसिद कर्जाको व्याजदर सम्बन्धमा ।	
५.	५।३	दुई वर्षभित्र सर्वसाधारणको लागि शेयर विक्री गर्नु पर्ने सम्बन्धमा ।	
६.	५।११	खाता खोल्दा ग्राहक पहिचान लगायतका प्रक्रिया पुरा गर्ने सम्बन्धमा ।	
७.	५।१३	संशोधित Capital Adequacy Framework लागु गर्ने सम्बन्धमा ।	
८.	५।१६	SWIFT प्रयोग गरी आन्तरिक रकमान्तर गर्न सक्ने बारे ।	
९.	५।१६	कार्ड तथा इलेक्ट्रोनिक भुक्तानी प्रणाली सम्बन्धमा ।	
१०.	५।२०	गाभ्ने/गाभिने र स्तरोन्नति हुने सम्बन्धमा ।	
११.	५।२४	जलविद्युतसंग सम्बन्धित परयोजनाहरूमा कर्जा लगानी गर्ने सम्बन्धमा ।	
१२.	६।५	SWIFT को माध्यमबाट रकमान्तर गर्ने समय परिवर्तन सम्वन्धी (परिपत्र नं. ८ लाई संशोधन)	
१३.	६।६	अधिक शेयर स्वामित्व, बैंक जमानत, न्यून लागत आवास कर्जालाई विपन्न वर्गमा गणना गर्ने र धितोलिई लघुकर्जा प्रदान गर्ने सम्बन्धमा ।	
१४.	६।१७	स्थायी तरलता, अनिवार्य नगद मौज्दात ५.५ प्रतिशत कायम, बैंकदर ६.५ प्रतिशत कायम, निर्यात पुनर्कर्जा २ प्रतिशत कायम, विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जा, संस्थापक/संस्थापक समूहको शेयर खरिद गर्दा आय श्रोत र विक्री हुन नसकेको हकप्रद शेयर स्वतः खारेज गर्ने सम्बन्धमा ।	
१५.	६।१९	अनिवार्य नगद मौज्दात गणना गर्दा तोकिएको अवधिलाई हप्ता कायम गर्ने बारे ।	
१६.	७।११	संस्थापक शेयर लगानी र सो को हकप्रद शेयर सम्बन्धमा ।	
१७.	७।११	अस्पताललाई प्रवाह भएको कर्जा विपन्न वर्गमा गणना गर्ने सम्बन्धमा ।	
१८.	७।२७	"ख" र "ग" स्तरोन्नति हुने, गाभ्ने/गाभिने, गाभिई स्तरोन्नति हुने र परिपत्र नं. १०।२०६५।६६ खारेज गर्ने सम्बन्धमा ।	
१९.	७।२९	ट्रस्ट रिसिप्ट कर्जा सम्वन्धी परिपत्र नं. २६।०६४।६५ मा संशोधन ।	
२०.	८।२	हकप्रद शेयरमा पूर्व लगानी गर्ने सम्बन्धमा र लिखत देवनागरी लिपी नेपाली भाषामा तयार गर्ने सम्बन्धमा ।	
२१.	८।१६	हकप्रद शेयर सम्बन्धी परिपत्र नं. १४।०६५।६६ मा संशोधन ।	
२२.	८।२६	न्यूनतम पूँजीकोष सम्बन्धी परिपत्र ३५।०६४।६५ मा संशोधन र अन्य बैंक/वित्तीय संस्थालाई प्रदान गर्ने कर्जा सापटलाई अन्तर बैंक कारोवारको रुपमा प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा ।	
२३.	९।६	Margin Lending सम्बन्धी परिपत्र १३।०६४।६५ मा संशोधन, सहायक आवधिक ऋणपत्र र भुक्तानी योग्य अपरिवर्तनीय अग्राधिकार शेयर जारी गर्दा शर्तहरू तोकिएको, आफ्नै मुद्दती निक्षेप रसिदको धितोमा मात्र कर्जा दिन सक्ने, अन्यको हकमा स्वीकृति लिनुपर्ने, त्रैमासिक रुपमा व्याज असुल गर्ने गरेको अवस्थामा निक्षेपकर्तालाई समेत सोही बमोजिम प्रदान गर्नुपर्ने, कुल निक्षेप दायित्वको एक तिहाई भन्दा बढी सापटी हुन नहुने र संचालकहरूको स्वघोषणाको ढाँचा सम्बन्धमा ।	
२४.	९।१३	ई.प्रा.निर्देशन ९।०६१।६२ मा तोकिएका फारमका अतिरिक्त ९.३ (क) थप गर्ने र प्रयोजन अनुसारको कर्जा सापट विवरण पेश गर्ने सम्बन्धमा ।	
२५.	९।२४	ई.प्रा.निर्देशन नं. १७/०६४/६५ मा संशोधन गरी "घ" वर्गको वित्तीय संस्थामा गरेको संस्थापक शेयर पूँजी लगानीलाई विपन्न वर्गमा गणना गरिने सम्बन्धमा ।	
२६.	९।२४	२०६०/६१ पछि हालसम्म घरकर्जाको रुपमा रू. १० लाख भन्दा बढी कर्जा प्रवाह गरिएका व्यक्तिहरूको विवरण आन्तरिक राजस्व विभागमा पठाउने सम्बन्धमा ।	
२७.	१०।२	Margin Lending लाई स्पष्ट पारी सुरक्षण स्वरुप लिईने शेयर अतिरिक्त धितोको रुपमा मात्र रहने, Margin Lending मा Margin Call को व्यवस्था बारे, मुद्दती निक्षेप स्विकार गर्दा अंकित व्याजदर बाहेक थप सुविधा दिन नपाइने र नेपाली भाषामा लिखत राख्ने समय २०६५ फाल्गुन १ देखि गर्ने गरी संशोधन ।	
२८.	१०।१७	रू. २० लाख भन्दा बढीको शेयर लिएका संस्थापक शेयर धनीको विवरण आन्तरिक राजस्व विभागमा तोकिएको ढाँचामा उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा ।	

परिपत्र नं.	मिति	बिवरण	कैफियत
२९.	१०।२२	बैंक/वित्तीय संस्थाका संचालक, कार्यकारी प्रमुख, लेखापरीक्षक, सचिव, व्यवस्थापनमा संलग्न पदमा बहाल रहेको वा अवकाश भएको १ वर्षसम्म सम्बन्धित संस्थाको शेयर कारोवार गर्न प्रतिबन्ध लगाउने बारे ।	
३०.	१०।२८	मुद्दती निक्षेप वाहेक २०६५ माघ १ गते देखि ऐ मसान्तसम्म खोलिएका नयाँ खाताको विवरण उपलब्ध गराउने बारे ।	
३१.	११।६	राष्ट्रियस्तरका बैंक/वित्तीय संस्था बाहेकको कारोवार स्वीकृत भौगोलिक कार्यक्षेत्र भित्र मात्र हुनुपर्ने, संस्थापक शेयरधनीले लिएको शेयर धितो बन्धक राखी कर्जा लिएको भए Disclose गर्नुपर्ने, लिखत नेपाली भाषामा तयार गर्ने समय २०६६ बैशाख १ सम्म बढाईएको, नवीकरणीय उर्जा प्रविधिमा जाने कर्जा सम्बन्धी निर्देशन नं. १७/०६४/६५ मा संशोधन, संस्थापक शेयरधनीले हकप्रद, अग्राधिकार शेयर तथा ऋणपत्र खरिद व्यवस्था परिपत्र नं. ८।०६३।६४ मा संशोधन र स्थायी तरलता सुविधा सम्बन्धमा ।	
३२.	११।६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट कर्जा लिई ऋण नतिर्ने ऋणीहरूलाई गरिएको कारवाहीका सम्बन्धमा ।	
३३.	११।१९	युवा तथा साना व्यवसायीहरूलाई विना धितो बढीमा दुई लाखसम्म कर्जा लगानी गरेमा त्यस्तो विपन्नवर्गमा गणना गर्ने सम्बन्धमा ।	
३४.	११।२५	परिपत्र/३२/०६५/६६ को बुँदा नं. १ मा भएको व्यवस्थालाई स्पष्ट गरिएको ।	
३५.	१२।२	परिपत्र ३२/०६५/६६ को वुँदा नं. २ मा भएको व्यस्थालाई संशोधन गरिएको सम्बन्धमा ।	
३६.	१२।१२	विद्युतीय परिवहनसँग सम्बन्धित कर्जाको व्याज भुक्तानी गर्ने म्याद तीन महिनासम्मले थप गर्ने । युवा तथा साना व्यवशायी स्वरोजगार कोषको नाममा आफ्नै संस्थामा खाता खोली जम्मा गर्नुपर्ने सम्बन्धमा ।	
३७.	०६६।१।२	आफ्नो ग्राहक पहिचान, तीन महिना वा सो भन्दा बढी अवधिका मुद्दती निक्षेपलाई २० प्रतिशत जोखिम भार कायम गर्ने ,स्वदेशी रकमान्तरको कारोबार सम्बन्धमा ।	
३८.	१।७	अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोगको सुशासन कायम गर्ने सम्बन्धमा ।	
३९.	१।७	गैह्र कोषमा आधारित विभिन्न प्राविधिक सेवा विदेशी बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई प्रदान गर्न सकिने र स्थगन कर सम्बन्धमा ।	
४०.	१।१६	युवा तथा साना व्यवसायी स्वरोजगार कोषमा जम्मा गरिएको रकमलाई विपन्न वर्गमा गणना गरिने सम्बन्धमा ।	
४१.	१।२२	कालोसूचीका ऋणीहरूलाई गरिने कारवाही बारे ।	
४२.	१।२४	लगानी समायोजन कोष र संस्थापनाको लागि सैद्धान्तिक सहमतिपत्र सम्वन्धमा ।	
४३.	१।२८	मुद्दती निक्षेप रसिदसँग सम्बन्धित परिपत्र सम्बन्धमा ।	
४४.	२।१	१३ जना नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूको कारवाही फुकुवा सम्बन्धमा ।	
४५.	२।५	खाताहरू बीमा हुने व्यवस्था, आर्थिक तथा गैर आर्थिक सुविधा, Callable FDR, Crossholding सम्बन्धमा ।	
४६.	२।१९	शाखारहित बैंकिग, सेफ डिपोजिट भल्ट, लकर सेवा, कर दायित्व, धितो लिलामी ।	
४७.	२।२६	अडिट भएको र नभएको त्रैमासिक वित्तीय विवरण ।	
४८.	२।३१	प्रथम साधारणसभा सम्पन्न नभएसम्म सुविधा वृद्धि गर्न नपाईने, लेखापरीक्षक र व्यवसायिक विशेषज्ञको नाम हटाईने सम्बन्धमा ।	
४९.	३।४	शेयर सकार गरी कर्जा असुली गर्न नपाईने ।	
५०.	३।१४	"घ" वर्गका लघुवित्त विकास बैंकहरूले समेत ५१ प्रतिशतभन्दा बढी संस्थापक समूहको शेयर बिक्री गर्न पाउने ।	
५१.	३।२६	३ जना नियतवस ऋण नतिर्ने ऋणीहरूको कारवाही फुकुवा सम्बन्धमा ।	
५२.	३।३१	"ग" वर्गका वित्तीय संस्थाहरूले विपन्न वर्गमा अनिवार्यरुपले प्रवाह गर्नुपर्ने कर्जा २०६५ पौषमसान्तमा कायम रहेको आफ्नो कुल बाँकी कर्जा सापट (बिल्स खरीद तथा डिस्काउण्ट सहित) को आधारमा गर्नुपर्ने ।	

अनुसूची २.२

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा समष्टिगत निरीक्षण गरिएका वित्तीय संस्थाहरू

(क) स्थलगत निरीक्षण

विकास बैंकहरू

नेपाल विकास बैंक लि., काठमाडौ	छिमेक विकास बैंक लिमिटेड, हेटौडा
क्लिन इनर्जी डेभलपमेण्ट बैंक लि., काठमाडौ	काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक लि., काठमाडौं
नेपाल डेभलपमेण्ट एण्ड इम्प्लोइमेण्ट प्रमोशन बैंक लि., कमलादी, काठमाडौं	एस डेभलपमेन्ट बैंक लि., काठमाडौं
	भिबोर विकास बैंक त्रिपुेश्वर, काठमाडौ
गोरखा विकास बैंक, पुतलीसडक, काठमाडौं	वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि., घोराही, दाङ्ग
युनाइटेड विकास बैंक लि. जीतपुर, बारा	कन्काई विकास बैक लि. दमक, झापा
विराटलक्ष्मी विकास बैंक, लि., विराटनगर, मोरङ्ग	कर्णाली विकास बैंक लि. नेपालगञ्ज, बाँके
सहयोगी विकास बैंक, जनकपुर धनुषा	मुक्तिनाथ विकास बैंक लि. पुतलीबजार, स्याङ्जा
उद्यम विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन	नारायणी डेभलप्मेण्ट बैंक लिमिटेड, रत्ननगर,चितवन
शुभेच्छा विकास बैंक लि., नारायणगढ,	हिमचुली विकास बैंक लिमिटेड,पोखरा, कास्की
मालिका विकास बैंक लि., धनगढी, कैलाली	अन्नपूर्ण विकास बैंक लिमिटेड, बनेपा, काभ्रे
मितेरी डेभलपमेण्ट बैंक लि., धरान, सुनसरी	पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, बुटवल, रुपन्देही
सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल, रुपन्देही	नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग विकास बैंक लि., हेरिटेज प्लाजा

वित्त कम्पनीहरू

क्यापिटल मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.लि., काठमाडौं	जनरल फाइनान्स लिमिटेड, चाबहिल, काठमाडौं
कुवेर मर्चेण्ट वित्तीय संस्था लि, काठमाडौं.	लर्डवुद्ध फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यून लि., न्यूरोड,
रिलायवल इन्भेष्टमेण्ट वित्तीय संस्था लि., सुन्धारा	सम्झना फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, बनेपा,
हामा फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यूसन लि., त्रिपुरेश्वर	नेपाल शेयर मार्केट एण्ड फाइनान्स लि., पुतलीसडक
किष्ट मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.लि., अनामनगर	स्टेण्डर्ड फाइनान्स लिमिटेड कमलपोखरी,
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की	वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, हेटौंडा
लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ्ग कम्पनी लि., ठमेल	एभरेष्ट फाइनान्स कम्पनी लि., नारायणपथ, सिद्धार्थनगर
इन्टरनेशल लिजिङ्ग एण्ड फा.कं.लि., नयाँ बानेश्वर	सेती वित्तीय संस्था लि. कैलाली, टिकापुर
भ्यालि फाइनान्स लि., महाराजगञ्ज, काठमाडौं	ललितपुर फाइनान्स कम्पनी लि., लगनखेल, ललितपुर
कस्मिक मर्चेन्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.लि., लालदरबार	जेनिथ फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यूशन लि., न्यूरोड, काठमाडौं
सिद्धार्थ फाइनान्स लि., भैरहवा, शाखा कार्यालय, काठमाडौं	मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यूशन लि., नयाँबानेश्वर
आई.एम.ई. फाइनान्सियल इन्ष्टिच्यूशन लि., कान्तिपथ काठमाडौं	युनिक फाइनान्सियल इन्ष्ट्च्यूशन लि., पुतलीसडक,
हिमालय फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कम्पनी लि., काठमाडौं	मर्कन्टाइल फाइनान्स कम्पनी लि., आदर्शनगर, वीरगञ्ज
काठमाडौं फाइनान्स कं.लि., काठमाडौं	युनियन फाइनान्स लिमिटेड, ज्ञानेश्वर, काठमाडौं
नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि., धरहरा, काठमाडौं	पिपल्स फाइनान्स लिमिटेड, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं
नारायणी फाइनान्स लि.,भरतपुर, चितवन	प्रुडेन्सियल वित्तीय संस्था लि., डिल्लीबजार, काठमाडौ
एपि फाइनान्सियल इ. लि., लेखनाथ चोक, कास्की	स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, न्यूरोड
रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लिमिटेड, दरबारमार्ग	प्रिमियर फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, मानभवन, ललितपुर

लघुवित्त विकास बैंकहरू

स्वावलम्बन लघुवित्त विकास बैंक लि., डिल्लीबजार	नेरुडे लघु वित्त विकास बैंक लि.विराटनगर, मोरङ्ग
रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेन्ट सेन्टर लि., पुतलीसडक	

सहकारी संस्थाहरू

नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था लि., नयाँ बानेश्वर, काठमाडौ	उपकार बचतकोष तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड, वालिङ्ग
भेरी सहकारी संस्था लि.नेपालगञ्ज, बाँके	सहकारी वित्तीय विकास संस्था नेपालगञ्ज, बाँके
स्टार बहुउद्देश्यीय बचत तथा ऋण सहकारी संस्था लि., मोरङ्ग	

गैर-सरकारी संस्थाहरू

ग्रामीण महिला विकास संस्था, घोराही, दाङ्ग	महिला उपकार मञ्च, कोहलपुर, बाँके
आदर्श युवक क्लव,नगदेश, भक्तपुर	घरेलु तथा साना उद्योग संघ, जयबागेश्वरी।

(ख) लक्षित निरीक्षण

विकास बैंकहरू

कामना विकास बैंक लिमिटेड, कास्की
विश्व विकास बैंक लिमिटेड, कास्की
सिटी विकास बैंक लिमिटेड, कास्की
पाथिभरा विकास बैंक लिमिटेड, मोरङ्ग
पूर्णिमा विकास बैंक लिमिटेड, रुपन्देही
निलगिरी विकास बैंक लिमिटेड, बेनी, म्याग्दी
ज्योति विकास बैंक लिमिटेड, कमलादी, काठमाडौं

वित्त कम्पनीहरू

नमस्ते वित्तिय संस्था लिमिटेड घोराही, दाङ्ग

(ग) भौतिक पूर्वाधार निरीक्षण

विकास बैंकहरू

सिभिक डेभलपमेन्ट बैंक लिमिटेड, धादिङ्गबेसी
प्यासिफिक डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, लमजुङ्ग
कांक्रेविहार विकास बैंक लि., सुर्खेत
हाम्रो विकास बैंक लि., त्रिशुली, नुवाकोट
शाइन डेभलप्मेण्ट बैंक लि., बुटवल, रुपन्देही

लघुवित्त विकास बैंकहरू

नयाँ नेपाल लघुवित्त विकास बैंक, धुलिखेल
मिथिला लघुवित्त विकास बैंक, धनुषा
समिट माइक्रो फाइनान्स डेभलपमेण्ट बैंक लि., झापा

(घ) विशेष निरीक्षण

विकास बैंकहरू

काष्ठमण्डप डेभलपमेन्ट बैंक, न्यूरोड
अरनिको विकास बैंक लि., काभ्रेपलाञ्चोक
कन्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि., काभ्रेपलाञ्चोक
विराटलक्ष्मी विकास बैंक, विराटनगर
वागेश्वरी डेभलपमेन्ट बैंक लि., नेपालगञ्ज
विश्व विकास बैंक लि., पोखरा, कास्की
सिटी डेभलपमेण्ट बैंक लि., पोखरा, कास्की
हिमचुली विकास वैक लि., पोखरा, कास्की
कामना विकास बैंक लि., लेखनाथ, कास्की
सांग्रिला विकास बैंक लि., न्यूरोड, पोखरा
उद्यम विकास बैंक लि., नारायणगढ, चितवन
भार्गव विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज, बाँके
वेस्टर्न डेभलपमेन्ट बैंक लि., घोराही, दाङ्ग
रेसुङ्गा विकास बैंक, तमघास, गुल्मी
भृकुटी विकास बैंक लि., शङ्करनगर, रुपन्देही
तिनाउ विकास बैंक लि., बुटवल, रुपन्देही
सहयोगी विकास बैंक लि., जनकपुर, धनुषा
गोरखा विकास बैंक लिमिटेड, काठमाडौं
सानिमा विकास बैंक लिमिटेड, काठमाडौं
इन्फ्रास्टक्ट्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा
रारा विकास बैंक लि., सुर्खेत
उद्यम विकास बैंक, काठमाडौं
नेपाल विकास बैंक लि., काठमाडौं
गौरीशंकर विकास बैंक लि., नवलपरासी
एस डेभलपमेण्ट बैंक लिमिटेड, काठमाडौं
नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग विकास बैंक लि., काठमाडौं

वित्त कम्पनीहरू

एन.आइ.डि.सी. क्यापिटल मार्केट लि., कमलपोखरी
मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि., नयाँबानेश्वर
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स कं. लि., काठमाडौं
सेन्ट्रल फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, ललितपुर
प्रभु फाइनान्स कं. लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
आई.एम.ई. फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि., काठमाडौं
इन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फा.कं.लि., नयाँ बानेश्वर
ललितपुर फाइनान्स कम्पनी लि., ललितपुर
प्रुडेन्सीयल वित्तीय संस्था लि., डिल्लीबजार, काठमाडौ
सगरमाथा मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाइनान्स कं.लि., ललितपुर
रोयल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., दरबारमार्ग
नेपाल हाउजिङ्ग एण्ड मर्चेण्ट फाइनान्स लि., विराटनगर
ओम फाइनान्स, पोखरा
अन्नपूर्ण फाइनान्स लि., पोखरा
वीरगञ्ज फाइनान्स लि., वीरगञ्ज
बुटवल फाइनान्स कम्पनी, बुटवल
भाजुरत्न फाइनान्स एण्ड सेभिंग्स कं.लि., कान्तिपथ
गोरखा फाइनान्स लि., कान्तिपथ, काठमाडौ
सिभिल मर्चेन्ट वित्तीय संस्था लि., काठमाडौं
प्रिमियर फिनान्स कम्पनी लि., ललितपुर
पाटन फाइनान्स लि., मानभवन, ललितपुर
पिपल्स फाइनान्स लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं
काठमाडौं फाइनान्स लि., डिल्लीबजार, काठमाडौं
गुहेश्वरी मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाइनान्स लि., ललितपुर
बुटवल फाइनान्स कं.लि., शाखा कार्यालय, काठमाडौं
नेपाल आवास विकास वित्त कम्पनी लि., नयाँबानेश्वर
शुभलक्ष्मी फाइनान्स लि., नक्साल, काठमाडौं
क्रिष्टल फाइनान्स लि., बागदरबार, काठमाडौं
हिमालय फाइनान्स एण्ड सेभिंग्स कं.लि., सुन्धारा
युनाइटेड फाइनान्स लि., दरबारमार्ग, काठमाडौं
एपि फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि., लेखनाथ चोक, कास्की
फेवा फाइनान्स लि., चिप्लेढुङ्गा, कास्की
पोखरा फाइनान्स लि., पोखरा, कास्की
महालक्ष्मी फाइनान्स कं.लि., अलखिया, वीरगञ्ज
नेपाल एक्सप्रेस फाइनान्स लि., बुटवल
एभरेष्ट फाइनान्स कम्पनी लि., सिद्धार्थनगर
सेती वित्तीय संस्था लि., कैलाली, टिकापुर
सूर्यदर्शन फाइनान्सियल इष्टिच्यूशन लि., बानेश्वर
स्वस्तिक मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि., न्यूरोड, काठमाडौं
युनिक फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि., पुतलीसडकं
लर्डबुद्ध फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि.
एल्पिक एभरेष्ट फाइनान्स लि., काठमाडौं मल
किष्ट मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.कं.लि., अनामनगर
लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग कं.लि., ठमेल
श्रीइन्भेष्टमेण्ट एण्ड फाइनान्स क.लि., डिल्लीबजार
क्यापिटल मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फा.लि., वत्तिसपतुली
युनिभर्सल फाइनान्स कम्पनी लि., कान्तिपथ, काठमाडौं
जनरल फाइनान्स लि., चाबहिल, काठमाडौ
हामा फाइनान्सियल इन्स्टिच्यूशन लि., त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं
आइ.सि.एफ.सि. वित्तीय संस्था लिमिटेड, भाटभटेनी
नेपाल फाइनान्स कम्पनी लिमिटेड, पुतलीसडक
स्टेण्डर्ड फाइनान्स लिमिटेड
वर्ल्ड मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.कं.लि., कमलपोखरी
नेपाल श्रीलङ्का मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फा.लि., दरबारमार्ग
जेनिथ मर्चेण्ट फाइनान्सियल ईष्टिच्यूशन लिमिटेड, न्यूरोड
रिलायबल इन्भेष्टमेन्ट वित्तिय संस्था लिमिटेड, सुन्धारा
जानकी फाइनान्स कम्पनी लि., जनकपुर

अनुसूची २.३

बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई गरिएका कारवाहीहरू

क) सचेत

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा निम्नबमोजिमका पाँचवटा वित्तीय संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई सम्बन्धित ऐन तथा निर्देशनको पालना नगरेका कारण सचेत गराईएको ।

१. सञ्चालक श्री कृष्णप्रसाद ज्ञवाली, काष्ठमण्डप डेभलप्मेण्ट बैंक लि., न्यूरोड, काठमाडौं
२. सञ्चालक समिति, पब्लिक डेभलप्मेण्ट बैंक लि, विरगञ्ज, पर्सा
३. अध्यक्ष, श्री अजय घिमिरे, भिवोर विकास बैंक लि, त्रिपुरेश्वर, काठमाडौं
४. महाप्रबन्धक, जनरल फाइनान्स लि., चाबहिल, काठमाडौं
५. सञ्चालक समिति, अपि फाइनान्स लि, पोखरा, कास्की ।

ख) नसिहत

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा निम्नबमोजिमका वित्तीय संस्थाका पदाधिकारीहरूलाई सम्बन्धित ऐन तथा निर्देशनको पालना नगरेका कारण नसिहत दिइएको ।

१. प्रबन्ध सञ्चालक, इन्फ्रास्टक्ट्चर डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा
२. अध्यक्ष श्री कान्ति सिजापति (भण्डारी), भार्गव विकास बैंक लि, नेपालगञ्ज
३. प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, श्री अनिल ढुङ्गेल, इन्टरनेशनल लिजिङ्ग एण्ड फाइनान्स कम्पनी लि., काठमाडौं
४. प्रमुख कार्यकारी अधिकृत, लुम्बिनी फाइनान्स एण्ड लिजिङ्ग कम्पनी लि., ठमेल, काठमाडौं ।

ग) जरिवाना

निम्नबमोजिमका १४ विकास बैंकहरूलाई निर्देशन बमोजिम विपन्न वर्ग कर्जा प्रवाह नगरेका कारण जरिवाना लगाइएको ।

१. गोरखा विकास बैंक लि.,पुतलीसडक ।
२. त्रिबेणी विकास बैंक लि., नारायणगढ ।
३. सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा ।
४. नेपाल डेभलपमेण्ट एण्ड इम्प्लाइमेण्ट प्रोमोशन बैंक लि., कमलादी ।
५. कण्ट्री डेभलपमेण्ट बैंक लि., बनेपा ।
६. पश्चिमाञ्चल डेभलपमेण्ट बैंक लि.,रुपन्देही
७. उद्यम विकास बैंक लि., नारायणगढ
८. पशुपति विकास बैंक लि., बनेपा ।
९. बागेश्वरी विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज ।
१०. महाकाली विकास बैंक लि., महेन्द्रनगर।
११. विश्व विकास बैंक लि., पोखरा ।
१२. सिटी विकास बैंक लि., पोखरा ।
१३. दियालो विकास बैंक लि., बनेपा ।
१४. गण्डकी विकास बैंक लि., पोखरा ।

निम्नबमोजिमका संस्थाहरूलाई तोकिए बमोजिमको अनिवार्य नगद मौज्दात कायम नगरेका कारण जरिवाना गरिएको ।

विकास बैंकहरू

१. कन्काइ विकास बैंक, झापा
२. सहयोगी विकास बैंक लि., जनकपुर
३. रारा विकास बैंक, सुर्खेत
४. गोरखा विकास बैंक, काठमाडौं
५. मितेरी विकास बैंक, सुनसरी
६. काष्ठमण्डप डेभलपमेण्ट बैंक, काठमाडौ
७. अल्पाइन डेभलपमेण्ट बैंक, मकवानपुर
८. दियालो विकास बैंक, काभ्रे
९. कर्णाली विकास बैंक, बाँके
१०. गण्डकी विकास बैंक, कास्की
११. हिमचुली विकास बैंक लि., कास्की

वित्त कम्पनीहरू

१. जनरल फाईनान्स कम्पनी लि., काठमाडौं
२. आइ.सी.एफ.सी. वित्तीय संस्था लि., काठमाडौं
३. पोखरा फाईनान्स लि., पोखरा
४. भाजुरत्न फाईनान्स लि., काठमाडौं
५. एन.आइ.डि.सि. क्यापिटल मार्केट लि., काठमाडौं
६. मञ्जुश्री फाइनान्सियल इन्ष्टिच्युसन लि., काठमाडौं
७. सिभिल मर्चेण्ट वित्तीय संस्था लि., काठमाडौं
८. नेपाल आवास विकास वित्त कम्पनी लि.,काठमाडौ
९. युनिक फाईनान्स इन्ष्टिच्युशन लि., काठमाडौं
१०. कस्मिक मर्चेण्ट बैकिङ्ग एण्ड फाईनान्स लि., काठमाडौ
११. अरुण फाईनान्स लि., सुनसरी
१२. पश्चिमाञ्चल फाईनान्स लि., पोखरा, कास्की
१३. नेपाल श्रीलंका मर्चेण्ट बैंकिङ्ग एण्ड फाईनान्स, काठमाडौं

लघुवित्त विकास बैंकहरू

१. रुरल माइक्रो फाइनान्स डेभलप्मेण्ट सेण्टर, काठमाडौं
२. नेरुडे लघुवित्त विकास बैंक लि., विराटनगर
३. मध्यपश्चिमाञ्चल ग्रामिण विकास बैंक लि., बाँके

सहकारी संस्थाहरू

१. विकू बचत तथा ऋण सहकारी संस्था
२. नेपाल सहकारी वित्तीय संस्था

घ. शीघ्र सुधारात्मक कारवाही

देहाय बमोजिमका वित्तीय संस्थाहरूलाई तोकिएबमोजिमको न्युनतम पूँजीकोष अनुपात कायम नगरेका कारण शीघ्र सुधारात्मक कारवाही विनियमावली, २०६४ बमोजिम कारवाही गरिएको ।

विनियम ३(क) अनुसार

१. कर्णाली विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
२ बागेश्वरी विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
३. भार्गव विकास बैंक लि., नेपालगञ्ज
४. सिद्धार्थ डेभलपमेण्ट बैंक लि., बुटवल
५. सेवा विकास बैंक लि., बुटवल
६. गरिमा विकास बैंक लि., स्याङ्जा
७. कामना विकास बैंक लि., कास्की
८. मर्चेण्ट फाइनान्स कम्पनी लि., न्यूरोड
९. प्रिमियर फाइनान्स लि., मानभवन
१०. क्रिष्टल फाइनान्स लि., बागदरवार
११ . वेष्टर्न डेभलपमेण्ट बैंक लि., दाङ्ग

विनियम ३(ख) अनुसार

१. नारायणी औद्योगिक विकास बैंक लि., चितवन
२. जनरल फाइनान्स लि., काठमाडौं
३. सांग्रिला विकास बैंक लि., पोखरा

विनियम ३(ङ) अनुसार

१. नेपाल विकास बैंक लि., काठमाडौं

विनियम ३ (क) र ३ (ङ) अनुसार

१. सम्झना फाइनान्स लि., बनेपा

विनियम ३ (ङ) को (इ) अनुसार

१. युनाईटेड विकास बैंक लि., बारा
२. नेपाल घरेलु तथा साना उद्योग विकास बैंक लि., काठमाडौं

अनुसूची २.४

वित्तीय संस्थाहरूलाई गरिएको कारवाही फुकुवा

संस्थाको नाम	प्रतिबन्ध लगाएको मिति	फुकुवा गरिएको मिति
अरुण फाइनान्स एण्ड सेभिङ्ग लि., धरान	२०६२।८।६ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरी निक्षेप संकलन तथा कर्जा प्रवाहमा सीमा तोकिएको, साथै २०६५।७।१ देखि लागु हुने गरी शीघ्र सुधारात्मक कारवाही नियमावली २०६४ अन्तर्गत कारवाही गरिएको ।	२०६६।३।३०
युनाइटेड विकास बैंक लि.,बारा	२०६३।९।३ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको, तथा २०६५।७।१ देखि शीघ्र सुधारात्मक कारवाही नियमावली, २०६४ अन्तर्गत कारवाही गरिएको ।	२०६६।४।१९
घरेलु तथा साना उद्योग विकास बैंक लि. काठमाडौं	२०६३।५।४ देखि समस्याग्रस्त घोषणा गरिएको, तथा २०६५।७।२१ को पत्रबाट शीघ्र सुधारात्मक कारवाही नियमावली, २०६४ अन्तर्गत कारवाही गरिएको ।	२०६६।३।३०

अनुसूची २.५

सञ्चालक समिति

(२०६६ असार मसान्त)

श्री दीपेन्द्रबहादुर क्षेत्री, गभर्नर	अध्यक्ष
श्री रामेश्वरप्रसाद खनाल, सचिव, अर्थ मन्त्रालय	सदस्य
श्री कृष्णबहादुर मानन्धर, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
श्री वीरविक्रम रायमाझी, डेपुटी गभर्नर	सदस्य
प्रा. डा. पार्थिवेश्वरप्रसाद तिमिल्सिना	सदस्य
प्रा. डा. विश्वम्भर प्याकुर्‍याल	सदस्य
श्री शम्भुशरणप्रसाद कायस्थ	सदस्य

अनुसूची २.६

अधिकृत विशिष्ट र अधिकृत प्रथमको नामावली

(२०६६ असार मसान्त)

अधिकृत विशिष्ट		
१.	श्री सुशिलराम माथेमा	कार्यकारी निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२.	श्री भोलाराम श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग
३.	श्री गोपाल प्रसाद काफ्ले	कार्यकारी निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
४.	श्री रबीन्द्र प्रसाद पाण्डे	कार्यकारी निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
५.	श्री लिला प्रकाश सिटौला	कार्यकारी निर्देशक, बैंकिङ्ग कार्यालय
६.	श्री अश्विनी कुमार ठाकुर	कार्यकारी निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
७.	श्री विष्णु नेपाल	कार्यकारी निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
८.	श्री गोकुल राम थापा	कार्यकारी निर्देशक, लघु वित्त विभाग
९.	श्री रामजी रेग्मी	कार्यकारी निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
१०.	श्री भाष्कर मणि ज्ञवाली	कार्यकारी निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
११.	श्री मनमोहन कुमार श्रेष्ठ	कार्यकारी निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
१२.	श्री लोक बहादुर खड्का	कार्यकारी निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
१३.	श्री त्रिलोचन पंगेनी	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१४.	श्री प्रदीपराज पाण्डे	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
१५.	श्री हरिप्रसाद काफ्ले	का.मु. कार्यकारी निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग

अधिकृत प्रथम		
१.	श्री सिद्धिकृष्ण जोशी	निर्देशक, बैंकिङ्ग कार्यालय
२.	श्री महाप्रसाद अधिकारी	निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३.	श्री महेश भट्टराई	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
४.	श्री शम्भु थापा	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
५.	श्री रामेश्वरी पन्त	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
६.	श्री शिवराज श्रेष्ठ	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
७.	श्री नरेश ढकाल	निर्देशक, जनशक्ति व्यवस्थापन विभाग
८.	श्री नारायण प्रसाद पौडेल	निर्देशक, विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभाग
९.	श्री जनक बहादुर अधिकारी	निर्देशक, लघु वित्त विभाग
१०.	श्री पूर्ण बहादुर खत्री	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
११.	श्री भिष्मराज ढुंगाना	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, जनकपुर कार्यालय
१२.	श्री चिन्तामणी सिवाकोटी	निर्देशक, लघु वित्त विभाग
१३.	श्री शिवादेवी काफ्ले	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
१४.	श्री लक्ष्मीप्रपन्न निरौला	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
१५.	श्री शंकरप्रसाद आचार्य	निर्देशक, राष्ट्र ऋण व्यवस्थापन विभाग
१६.	श्री केशवराज आचार्य	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, सिद्धार्थनगर कार्यालय
१७.	श्री धर्मराज सापकोटा	निर्देशक, कानून विभाग
१८.	श्री राजनविक्रम शाह	निर्देशक, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग
१९.	श्री ज्ञानेन्द्रप्रसाद ढुंगाना	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
२०.	श्री जगदिश्वरप्रसाद अधिकारी	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, बिराटनगर कार्यालय
२१.	श्री पर्वत कुमार कार्की	निर्देशक, सूचना प्रविधि विभाग
२२.	श्री शिवनाथ पाण्डे	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, पोखरा कार्यालय
२३.	श्री महेश्वरलाल श्रेष्ठ	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, वीरगञ्ज कार्यालय
२४.	श्री वासुदेव आचार्य	निर्देशक, संस्थागत योजना विभाग
२५.	श्री नारायण धमला	मुख्य व्यवस्थापक, नेपाल राष्ट्र बैंक, नेपालगञ्ज कार्यालय
२६.	श्री ख्यामनारायण ढकाल	निर्देशक, वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग
२७.	श्री भुवन कँडेल	निर्देशक, बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग
२८.	श्री रमेशकुमार पोखरेल	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
२९.	डा. नेफिल मातङ्गि मास्के	निर्देशक, अनुसन्धान विभाग
३०.	श्री दिपकबहादुर थापा	निर्देशक, टक्सार महाशाखा
३१.	श्री उपेन्द्रकुमार पौडेल	निर्देशक, गभर्नरको कार्यालय
३२.	श्री एजिन्द्रप्रसाद लुईटेल	निर्देशक, वित्त व्यवस्थापन विभाग
३३.	श्री मिट्ठा पराजुली	का.मु. निर्देशक, बैंकिङ्ग कार्यालय
३४.	श्री प्रद्युम्नकुमार भट्टराई	का.मु. निर्देशक, सामान्य सेवा विभाग
३५.	श्री अर्जुनबहादुर अधिकारी	का.मु. निर्देशक, बैंक सुपरिवेक्षण विभाग
३६.	श्री झलक शर्मा आचार्य	का.मु. निर्देशक, बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्र
३७.	श्री मुकुन्दकुमार क्षेत्री	का.मु. निर्देशक, आन्तरिक लेखापरीक्षण विभाग

बिदा, काज तथा अन्य कारण २०६६ असार मसान्तमा बैंकमा नरहेका अधिकृतहरू		
१.	निर्देशक, डा. मीनबहादुर श्रेष्ठ	सियासन (बेतलबी काज)
२.	निर्देशक, श्री नरबहादुर थापा	आई.एम.एफ. (काज)
३.	निर्देशक, डा. विनोद आत्रेय	नेपाल बैंक लिमिटेड (काज)

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

- सम्पत्ति तथा दायित्व ११५
- आय विवरण ११७

भाग

३

नेपाल राष्ट्र बैंकको वार्षिक वित्तीय विवरण

सम्पत्ति तथा दायित्व

३.१ २०६६ असार मसान्तको अपरिष्कृत वासलात अनुसार नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति तथा दायित्व २०६५ असार मसान्तको तुलनामा ३३.१ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. २८१ अर्ब २६ करोड १९ लाख ३९ हजार ८२२पुगेको छ । २०६६ असार मसान्तको कुल सम्पत्तिमा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति (सुन मौज्दात समेत) को अंश ८१.३ प्रतिशत र स्वदेशी मुद्रा सम्पत्तिको अंश १८.७ प्रतिशत रहेको छ । २०६५ असार मसान्तमा उपर्युक्त सम्पत्तिहरूको अंश क्रमशः ८२.४ प्रतिशत र १७.६ प्रतिशत रहेको थियो । २०६६ असार मसान्तको कुल दायित्व तथा इक्विटीमा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वको अंश ८०.५ प्रतिशत, इक्विटीको अंश १६.७ प्रतिशत तथा विदेशी मुद्रा दायित्वको अंश २.८ प्रतिशत रहेको छ । २०६५ असार मसान्तमा उपर्युक्त दायित्वहरूको अंश क्रमशः ७९.४ प्रतिशत, १७.२ प्रतिशत र ३.४ प्रतिशत रहेको थियो ।

चार्ट ३.१ : नेपाल राष्ट्र बैंकको सम्पत्ति संरचना

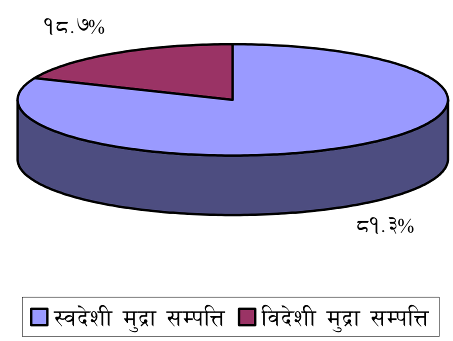

३.२ २०६६ असार मसान्तमा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिमा नगद तथा बैंक मौज्दातको अंश ५६.४ प्रतिशत रहेको छ भने लगानी, अन्य पाउनु पर्ने र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग एसडीआर संचितिको अंश क्रमशः ४१.७ प्रतिशत, ०.२ प्रतिशत र ०.२ प्रतिशत रहेको छ । २०६५ असारको तुलनामा यस्तो नगद तथा बैंक मौज्दातमा ६०.९ प्रतिशतले र लगानी ६.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ । तर अन्य पाउनुपर्ने रकम २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा २८.० प्रतिशतले कमी आएको छ । यसैगरी अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग एसडीआर सञ्चिति २०६५ असारको तुलनामा २०६६ असारमा ११.९ प्रतिशतले घटेको छ । विदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्ति अन्तर्गत सुनमा २०६५ असारको तुलनामा समीक्षा वर्षको असारमा ६.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ३ अर्ब ३१ करोड ९४ लाख ५८ हजार ९३२ पुगेको छ । समग्रमा २०६५ असार मसान्तको तुलनामा विदेशी मुद्रा सम्पत्ति ३१.३ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. २२८ अर्ब ७४ करोड २२ लाख ८९ हजार ८९ पुगेको छ ।

३.३ २०६६ असार मसान्तमा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिमा सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानीको अंश ५५.७ प्रतिशत, अन्य लगानीको अंश ९.४ प्रतिशत, अन्य पाउनु पर्नेको अंश ६.४ प्रतिशत र पुनर्कर्जा तथा कर्जाको अंश ४.४ प्रतिशत रहेको छ । यसैगरी नगद मौज्दात तथा वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरूमा लगानीको अंश क्रमशः ३.५ प्रतिशत र ०.६ प्रतिशत रहेको छ । २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६

असार मसान्तमा अन्य पाउनु पर्ने रकम २८.० प्रतिशतले, नगद मौज्दात २४.६ प्रतिशतले, सरकारी सुरक्षण पत्रमा लगानी २३.३ प्रतिशतले र अन्य लगानी १२.१ प्रतिशतले बढेको छ। यसैगरी, पुनर्कर्जा तथा कर्जा २०.३ प्रतिशतले तथा वित्तीय तथा अन्य संस्थाहरूमा लगानी ५.५ प्रतिशतले ह्रास भएको छ।

३.४ स्वदेशी मुद्रा अन्य सम्पत्तितर्फ सुन र चाँदीको अंश १९.४ प्रतिशत, अन्य मौज्दातको अंश १९.३ प्रतिशत, जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणको अंश ३१.८ प्रतिशत, परियोजना सम्पत्तिको अंश २९.४ प्रतिशत तथा अदृश्य सम्पत्तिको अंश ०.१ प्रतिशत रहेको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा अदृश्य सम्पत्ति रू. ९ लाखबाट वृद्धि भई रू. २५ लाख पुगेको छ भने अन्य मौज्दातमा २२.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ। यसैगरी, सुन तथा चाँदीमा ५.६ प्रतिशतले र जायजेथा, मेशिनरी तथा उपकरणमा २.३ प्रतिशतले ह्रास आएको छ। समग्रमा २०६५ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा सम्पत्ति ४१.४ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ५२ अर्ब ५१ करोड ६७ लाख ७ हजार ९८ पुगेको छ।

३.५ विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्व, बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेप र अन्य दायित्वको अंश क्रमशः ८८.५ प्रतिशत, ११.५ प्रतिशत र ०.०३ प्रतिशत रहेको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा बैंक तथा अन्य संस्थाहरूको निक्षेपमा ५२.५ प्रतिशतले र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषसँग सम्बन्धित दायित्वमा ६.२ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने अन्य दायित्वमा ७२.० प्रतिशतले ह्रास आएको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा विदेशी मुद्रा दायित्व ९.९ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ७ अर्ब ८८ करोड २९ लाख ७४ हजार ७२२ पुगेको छ।

३.६ स्वदेशी मुद्रा दायित्वको ६५.२ प्रतिशत अंश ओगट्ने अन्य दायित्वमा चलनचल्तीमा रहेको नोटको अंश ९५.६ प्रतिशत रहेको छ भने नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने नाफाको अंश १.७ प्रतिशत, विविध दायित्वको अंश २.३ प्रतिशत र परियोजना दायित्वको अंश ०.४ प्रतिशत रहेको छ। २०६५ असारको तुलनामा चलनचल्तीमा रहेको नोटमा २५.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. १४१ अर्ब २१ करोड पुगेको छ। २०६६ असार मसान्तमा नेपाल सरकारलाई तिर्नुपर्ने नाफा २०६५ असार मसान्तको तुलनामा ३१.७ प्रतिशतले कमी आई रू. २ अर्ब ५३ करोड कायम भएको छ। विविध दायित्व २०६५ असार मसान्तको रू. १ अर्ब ३१ करोडबाट वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ३ अर्ब ४२ करोड पुगेको छ। परियोजना दायित्वमा ५.० प्रतिशतले कमी आई २०६६ असार मसान्तमा रू. ४९ करोड ३६ लाख ६४ हजार ७८ कायम भएको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा अन्य दायित्व २४.६ प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. १४७ अर्ब ६५ करोड ६८ लाख ६२ हजार ३०० पुगेको छ।

चार्ट ३.२ : नेपाल राष्ट्र बैंकको दायित्व संरचना

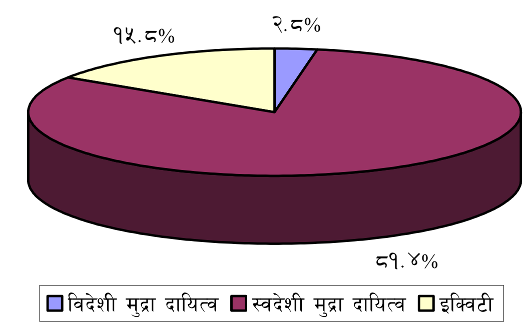

३.७ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा निक्षेप तथा अन्य दायित्वको अंश ९३.५ प्रतिशत, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वको अंश ४.८ प्रतिशत, भुक्तानी दिनुपर्ने बिलको अंश १.४ प्रतिशत र अन्य भुक्तानी दिनु पर्नेको अंश ०.३ प्रतिशत रहेको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा निक्षेप तथा अन्य दायित्वमा ६३.१ प्रतिशत, भुक्तानी दिनुपर्ने बिल्समा ६४.९ प्रतिशत, कर्मचारी सम्बन्धी दायित्वमा १७.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने अन्य भुक्तानी दिनुपर्नेमा ७.४ प्रतिशतले कमी आएको छ। समग्रमा २०६५ असार मसान्तको तुलनामा स्वदेशी मुद्रा दायित्व ३५.० प्रतिशतले वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. २२६ अर्ब ४४ करोड ८५ लाख ७४ हजार ९३८ पुगेको छ।

३.८ इक्विटीमा ९३.६ प्रतिशत अंश जगेडाको रहेको छ भने बाँकी अंश शेयर पूँजीको रहेको छ। २०६५ असार मसान्तको तुलनामा जगेडामा ३१.४ प्रतिशत वृद्धि भई २०६६ असार मसान्तमा रू. ४३ अर्ब ९३ करोड ३

लाख ९० हजार १६२ पुगेको छ । जम्मा इक्विटीमा २८.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने जम्मा दायित्व तथा इक्विटीमा २०६५ असार मसान्तको तुलनामा २०६६ असार मसान्तमा ३३.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

आय विवरण

३.९ २०६५ श्रावण १ गतेदेखि २०६६ असार ३१ गतेसम्मको अपरिष्कृत आय विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा नेपाल राष्ट्र बैंकको जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी रू. ६ अर्ब ११ करोड ५८ लाख ८ हजार २२४ रहेको छ ।

३.१० आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि आर्थिक वर्ष २०६४/६५ जस्तै स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानीको तुलनामा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट आर्जित आम्दानी अधिक रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा पनि आम्दानीमा व्याज आम्दानीको योगदान अग्रस्थानमा रहेको छ ।

३.११ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट भएको आम्दानीमा व्याज आम्दानीको अंश ९३.५ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीको अंश ६.५ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा व्याज आम्दानी र कमिशन आम्दानीको अंश क्रमशः ९६.० प्रतिशत र ४.० प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी १७.९ प्रतिशतले ह्रास भएको छ भने कमिशन आम्दानी ३७.३ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

चार्ट ३.३ : नेपाल राष्ट्र बैंकको संचालन आम्दानी संरचना

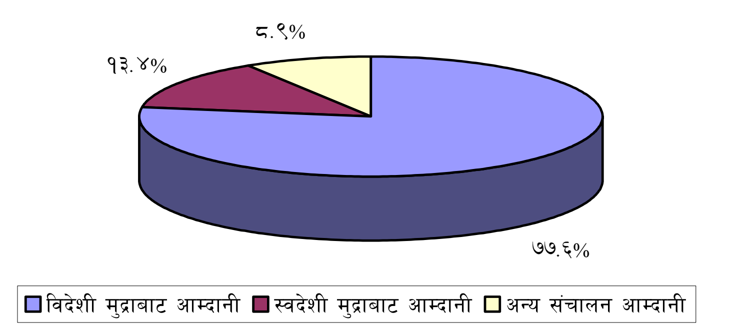

३.१२ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानीमा व्याज आम्दानीले ९९.७ प्रतिशत र कमिशन आम्दानीले ०.३ प्रतिशत अंश ओगटेका छन् । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा व्याज आम्दानी र कमिशन आम्दानीको योगदान क्रमशः ९७.८ प्रतिशत र २.२ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज आम्दानी २.० प्रतिशतले वृद्धि भएको छ भने कमिशन आम्दानी ८५.९ प्रतिशतले ह्रास भएको छ ।

३.१३ आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चतर्फ व्याज खर्चको अंश ८९.० प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ११.० प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा व्याज खर्च र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश क्रमशः ९३.२ प्रतिशत र ६.८ प्रतिशत रहेको थियो । गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा व्याज खर्च २३.६ प्रतिशतले कमी आएको छ भने एजेन्सि तथा सेवा शुल्कमा ३०.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.१४ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्व खर्चमा आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज खर्चको अंश २२.८ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ७७.२ प्रतिशत रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०६४/६५ मा व्याज खर्चको अंश ३६.९ प्रतिशत र एजेन्सी तथा सेवा शुल्कको अंश ६३.१ प्रतिशत रहेको थियो । आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा व्याज खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा २९.६ प्रतिशतले घटेको छ भने एजेन्सी तथा सेवा शुल्क ३९.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ ।

३.१५ विदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १५.७ प्रतिशतले ह्रास आई रू. ४ अर्ब ७८ करोड ८२ लाख २१ हजार ८८४ र विदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो

वर्षको तुलनामा २०.० प्रतिशतले ह्रास भई रू. ४ करोड ६५ लाख ९१ हजार ९८३ पुगेको छ । फलस्वरूप, विदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १५.७ प्रतिशतले ह्रास आई रू. ४ अर्ब ७४ करोड १६ लाख २९ हजार ९०१ पुगेको छ ।

३.१६ स्वदेशी मुद्रा वित्तीय सम्पत्तिबाट प्राप्त आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा १७.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. १ अर्ब ५८ करोड ३७ लाख ८६ हजार २९७ पुगेको छ । स्वदेशी मुद्रा वित्तीय दायित्वमा खर्च अघिल्लो वर्षको तुलनामा १३.८ प्रतिशतले वृद्धि भई समीक्षा वर्षमा रू. ७५ करोड ६२ लाख १८ हजार ४८ कायम भएको छ । फलस्वरूप, स्वदेशी मुद्राबाट खुद आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा २१.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रू. ८२ करोड ७५ लाख ६८ हजार २५० पुगेको छ ।

३.१७ अन्य सञ्चालन आम्दानी गत वर्षको तुलनामा समीक्षा वर्षमा ३७.३ प्रतिशतले ह्रास आई रू. ५४ करोड ६६ लाख १० हजार ७४ कायम भएको छ । यसरी जम्मा खुद सञ्चालन आम्दानी अघिल्लो वर्षको तुलनामा १४.८ प्रतिशतले ह्रास भई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. ६ अर्ब ११ करोड ५८ लाख ८ हजार २२४ पुगेको छ । सामान्य, प्रशासनिक खर्च तथा व्यवस्था अघिल्लो वर्षको तुलनामा १६.३ प्रतिशतले वृद्धि भई आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा रू. २ अर्ब ९२ करोड १४ लाख २५ हजार २७ पुगेको छ । यसरी विदेशी मुद्रा पुनर्मूल्याङ्कन लाभ /(हानी), सुन, चाँदी पुनर्मूल्याङ्कन लाभ/(हानी) तथा अघिल्लो वर्षको समायोजन अघि आर्थिक वर्ष २०६५/६६ को मुनाफा अघिल्लो वर्षको तुलनामा ३१.५ प्रतिशतले ह्रास भई रू. ३ अर्ब १९ करोड ४३ लाख ८३ हजार १९७ कायम भएको छ ।

३.१८ यस वर्षको खुद मुनाफा रू. १३ अर्ब ३ करोड ३९ लाख ६० हजार ९४३ मध्ये सटही समीकरण कोषमा रू. ९ अर्ब ३५ करोड ७९ लाख ३२ हजार ६४५, सुन चाँदी समीकरण मौज्दातमा रू. २१ करोड ५३ लाख ६१ हजार १७७, सुन पुनर्स्थापना कोषमा रू. ४ करोड ८९ लाख ४६०, सुरक्षण पुनर्मूल्याङ्कन कोषमा रू. २५ करोड १८ लाख १० हजार ९६४ छुट्याएपछि वितरणको लागि रू. ३ अर्ब १५ करोड ९९ लाख ५५ हजार ६९७ मुनाफा उपलब्ध भएको छ । गत वर्ष यस्तो मुनाफा रू. ४ अर्ब ६३ करोड २१ लाख ७९ हजार ९५० रहेको थियो ।

NEPAL RASTRA BANK
BALANCE SHEET AS ON 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

Particulars	Note	As on 31-3-2066 NRs.	As on 31-3-2065 NRs.
ASSETS			
Foreign Currency Financial Assets			
Cash and Bank Balances	3	129,018,822,624	80,208,220,260
SDR Holdings - with IMF		555,366,917	630,644,378
Investments	3a	95,432,500,926	89,713,416,527
Other Receivables		419,083,326	581,825,029
Sub-Total		**225,425,773,793**	**171,134,106,194**
Other Assets			
Gold		3,319,458,932	3,104,097,755
Sub-Total		**3,319,458,932**	**3,104,097,755**
Total Foreign Currency Assets		**228,745,232,725**	**174,238,203,949**
Local Currency Financial Assets			
Cash in Hand		1,824,859,620	1,464,511,943
Investments in Government Securities	4	29,255,862,582	23,726,135,607
GON Overdraft		8,835,795,125	-
Investments in Financial and Other Institutions	5	320,035,500	338,716,500
Other Investments	6	4,934,769,000	4,401,393,000
Refinance & Loans	7	2,327,394,002	2,923,185,167
Other Receivables	8	3,340,144,403	2,608,780,329
Sub-Total		**50,838,860,232**	**35,462,722,546**
Other Assets			
Gold and Silver	9	325,676,038	345,142,904
Other Inventories	10	323,069,583	264,370,284
Property, Plant & Equipment	11a	532,930,222	545,470,972
Intangible Assets	11b	2,506,945	921,888
Project Assets	12	493,664,078	519,785,869
Sub-Total		**1,677,846,866**	**1,675,691,917**
Total Local Currency Assets		**52,516,707,098**	**37,138,414,463**
Total Assets		**281,261,939,822**	**211,376,618,412**
Contingent Assets	**23c**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Bijaya Nath Bhattarai)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General
As per our report of the even date

Board of Directors :-

Rameshwor Khanal
Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina
Dr. Bishwambhar Pyakuryal
Shambhu Sharan Prasad Kayastha
Krishna Bahadur Manandhar (Dy. Governor)
Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(Pradeep Kumar Shrestha)
Chartered Accountant

.. ..
(JB Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2066.9.19
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK
BALANCE SHEET AS ON 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

Particulars	Note	As on 31-3-2066 NRs.	As on 31-3-2065 NRs.
LIABILITIES			
Foreign Currency Financial Liabilities			
Deposit from Banks and Other Agencies	13	904,923,484	593,501,492
IMF Related Liabilities	14	6,975,677,693	6,568,637,566
Other Liabilities	15	2,373,545	8,488,994
Total Foreign Currency Liabilities		**7,882,974,722**	**7,170,628,052**
Local Currency Financial Liabilities			
Deposit and Other Balances	16	73,676,923,159	45,177,872,241
Bills Payable		1,121,290,448	679,983,024
Staff Liabilities	17	3,776,318,598	3,205,327,427
Other Payables	18	217,180,433	234,645,611
Sub-Total		**78,791,712,638**	**49,297,828,303**
Other Liabilities			
Currency in Circulation	19	141,210,000,000	112,950,000,000
Surplus payable to GON		2,530,000,000	3,702,670,477
Sundry Liabilities	20	3,423,198,222	1,309,276,491
Project Liability	21	493,664,078	519,785,869
Sub-Total		**147,656,862,300**	**118,481,732,837**
Total Local Currency Liabilities		**226,448,574,938**	**167,779,561,141**
EQUITY			
Share Capital		3,000,000,000	3,000,000,000
Reserves	22	43,930,390,162	33,426,429,219
Total Equity		**46,930,390,162**	**36,426,429,219**
Total Liabilities and Equity		**281,261,939,822**	**211,376,618,412**
Contingent Liabilities and Commitments	**23b**		

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Bijaya Nath Bhattarai)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General
As per our report of the even date

Board of Directors :-

Rameshwor Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambhar Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Krishna Bahadur Manandhar (Dy. Governor)

Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(Pradeep Kumar Shrestha)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(J.B.Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2066.9.19
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

INCOME STATEMENT
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

Particulars	Note	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Operating Income:			
Income from Foreign Currency Financial Assets			
Interest Income	24	4,477,104,007	5,455,501,890
Commission Income	25	311,117,876	226,669,758
		4,788,221,884	**5,682,171,649**
Expenses on Foreign Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	41,443,694	54,263,805
Agency and Service Charge	27	5,148,289	3,941,481
		46,591,983	**58,205,287**
Net Income from Foreign Currency		**4,741,629,901**	**5,623,966,362**
Income from Local Currency Financial Assets			
Interest Income	24	1,579,568,703	1,316,625,728
Commission Income	25	4,217,594	29,889,600
		1,583,786,297	**1,346,515,329**
Expenses on Local Currency Financial Liabilities			
Interest Expenses	26	172,458,274	245,122,682
Agency and Service Charge	27	583,759,774	419,680,610
		756,218,048	**664,803,292**
Net Income from Local Currency Financial assets		**827,568,250**	**681,712,037**
Other Operating Income	28	546,610,074	872,256,711
Total Net Operating Income		**6,115,808,224**	**7,177,935,110**
General, Administrative Expenses & Provisions	29	2,921,425,027	2,512,280,716
Profit for the year before Foreign Exchange, Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) and prior year adjustment		**3,194,383,197**	**4,665,654,395**
Foreign Exchange Gain/(Loss) (Net)		9,357,932,645	9,735,433,407
Gold and Silver Revaluation Gain/(Loss) (Net)			
- Amount Transferred from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XV)(i)	215,361,177	1,080,708,426
- Securities Revaluation		251,810,964	247,025,108
- other			
Prior Year Adjustment		14,472,960	(23,570,546)
Net Profit/(Loss) for the year		**13,033,960,943**	**15,705,250,790**
Net Profit/(Loss) for Appropriation			
Net Profit/(Loss) for the year		13,033,960,943	15,705,250,790
Amount Transferred (to)/from Exchange Equalisation Fund (EEF)		(9,357,932,645)	(9,735,433,407)
Amount Transferred (to)/from Gold & Silver Equalisation Reserve	31(XV)(i)	(215,361,177)	(1,080,708,426)
Amount Transferred to Gold Replacement Fund	31(XV)(ii)	(48,900,460)	(9,903,899)
Securities Revaluation Fund		(251,810,964)	(247,025,108)
Profit available for distribution		**3,159,955,697**	**4,632,179,950**
General Reserve		319,300,000	465,300,000
Monetary Liability Reserve		160,000,000	235,000,000
Development Fund		139,524,248	218,800,000
Dev. Fin. Projects Mob. Fund		8,631,449	10,409,473
Liquidity Stabilization Fund		2,500,000	0
Surplus to be transferred to GON		2,530,000,000	3,702,670,477
Total		**3,159,955,697**	**4,632,179,950**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Bijaya Nath Bhattarai)
Governor

.. ..
(..............................)
Auditor General
As per our report of the even date

Board of Directors :-

Rameshwor Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambher Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Krishna Bahadur Manandhar (Dy. Governor)

Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(Pradeep Kumar Shrestha)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(J.B.Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2066.9.19
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

CASH FLOW STATEMENT

FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

Particulars		2065-66 (NRs.)	2064-65 (NRs.)
Cash flow from operating activities:			
Profit for the Year		13,033,960,943	15705250790
Adjustments			
Gold and Silver revaluation gain/(loss) (Net)		(215,361,177)	-1080708426
- Other			-
- Revaluation gain or loss on foreign exchange		(9,357,932,645)	(9,735,433,407)
Securities revaluation		(251,810,964)	-247025108.3
Depreciation		53,487,372	46039451.68
Prior period adjustment		(14,472,960)	23570545.53
Note printing expenses		243,068,023	229960250.2
Dividend Income		(3,468,350)	-9640880
Profit from sale of assets		-	-318929668
Sundry balances written off		-	1795488
Interest paid on PRGF Loan & ACU		41,443,694	54175634.77
Provision for :			
Loan and advances		(151,376,131)	-231912000
Diminution in value of investment		(19,219,000)	-23869000
Doubtful of recovery on sundry accrued		-	-47641289.54
Provision for inventory & spare parts		253	0
Cash flow from operation before inc / dec in operating assets		**3,358,319,061**	**4,365,632,383**
(Increase)/Decrease in operating assets		**(8,939,550,906)**	**6,427,807,801**
GON overdraft		(8,835,795,125)	0
Refinance & loans		747,167,297	1438615134
Other receivable		(568,622,370)	4878106400
Gold & silver		19,466,866	17615114.67
Inventories		(301,767,575)	93471152
Increase/(Decrease) in operating liabilities		**31,982,116,877**	**4,257,212,075**
SDR Allocation		69,004,267	108359554
Deposit liabilities		28,810,472,911	7977460060
Bills payable		441,307,424	-5195215367
Deferred staff liabilities		570,991,172	706278770.9
Other liabilities		(23,580,628)	18134586.56
Sundry liabilities		2,113,921,731	642,194,469
Operating cash flow before prior period adjustment		**26,400,885,030**	**15,050,652,258**
Prior period adjustment		14,472,960	(23,570,546)
Cash flow from operating activities	**Total (A)**	**26,415,357,990**	**15,027,081,712**
Cash flow from investing activities:			
Net Decrease in Government Securities and Bank Deposits		(15,239,675,928)	5393801079
Sale of Investment in Financial Institutions		37,899,999	361431724
Purchase of Investments-other		(3,734,469,689)	(351,771,487)
Fixed assets including WIP		(42,531,680)	-19028905.53
Dividend income		3,468,350	9640880
	Total (B)	**(18,975,308,948)**	**5,394,073,290**
Cash flow from financing activities:			
Bank note issued		28,260,000,000	21640000000
Increase in PRGF Loan & ACU		338,035,857	1700717888
Interest paid on PRGF Loan & ACU		(41,443,694)	-54175634.77
Surplus transferred to GON		(3,702,670,477)	-3437999825
	Total (C)	**24,853,921,686**	**19,848,542,428**
Net cash flow for the year (A+B+C)		**32,293,970,728**	**40,269,697,430**
Revaluation gain or loss on foreign exchange		9,357,932,645	9,735,433,407
Cash and cash equivalent at the beginning of the year		175,052,301,070	125,047,170,233
Cash and cash equivalent at the end of the year (Note - 30)		**216,704,204,443**	**175,052,301,070**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31.

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Bijaya Nath Bhattarai)
Governor

.. ..
(………………………..)
Auditor General

Board of Directors :-

As per our report of the even date

Rameshwor Khanal

Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina

Dr. Bishwambhar Pyakuryal

Shambhu Sharan Prasad Kayastha

Krishna Bahadur Manandhar (Dy. Governor)

Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(Pradeep Kumar Shrestha)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. .. …..
(J.B.Rajbhandary)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2066.9.19
Place : Kathmandu

NEPAL RASTRA BANK

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2066 (15th JULY, 2009)

NRs.

Particulars	Balance as at 31.03.2065	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 31.03.2066
Capital	3,000,000,000	-	-	3,000,000,000
General Reserve	12,042,027,005	319,300,000	-	12,361,327,005
Monetary Liability Reserve	1,223,600,000	160,000,000	-	1,383,600,000
Exchange Equilisation Fund	9,735,433,407	9,357,932,645	-	19,093,366,052
Gold & Silver Equilisation Reserve	3,082,043,516	215,361,177	-	3,297,404,693
Employees Welfare Fund	-	-	-	-
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-	-	253,400,000
Other Reserve Funds	6,821,669,015	199,556,156	-	7,021,225,171
Secutiry Revaluation Fund	268,256,276	251,810,964	-	520,067,241
Total	**36,426,429,219**	**10,503,960,943**	**-**	**46,930,390,162**

STATEMENT OF CHANGES IN EQUITY
FOR THE YEAR ENDED 31st ASHADH, 2065 (15th JULY, 2008)

NRs.

Particulars	Balance as at 32.03.2064	Amt.transferred from/(to) profit	Inter fund transfer	Balance as at 31.03.2065
Capital	3,000,000,000	-	-	3,000,000,000
General Reserve	11,343,700,000	698,327,005	-	12,042,027,005
Monetary Liability Reserve	988,600,000	235,000,000	-	1,223,600,000
Exchange Equilisation Fund	-	9,735,433,407	-	9,735,433,407
Gold & Silver Equilisation Reserve	2,001,335,090	1,080,708,426	-	3,082,043,516
Employees Welfare Fund	234,027,004	-	(234,027,004)	-
Grameen Swabalamban Kosh	253,400,000	-	-	253,400,000
Other Reserve Funds	6,582,555,644	239,113,371	-	6,821,669,015
Security Revaluation Fund	21,231,168	247,025,108		268,256,276
Total	**24,424,848,906**	**12,235,607,317**	**(234,027,004)**	**36,426,429,219**

The above statement is to be read in conjuction with the notes 1 to 31 .

.. ..
(Manmohan Kumar Shrestha)
Executive Director

.. ..
(Bijaya Nath Bhattarai)
Governor

.. ..
(…………………………)
Auditor General

Board of Directors :-

As per our report of the even date

Rameshwor Khanal
Dr. Parthibeshwar Prasad Timilsina
Dr. Bishwambhar Pyakuryal
Shambhu Sharan Prasad Kayastha
Krishna Bahadur Manandhar (Dy. Governor)
Bir Bikram Rayamajhi (Dy. Governor)

.. ..
(Pradeep Kumar Shrestha)
Chartered Accountant
Kathmandu

.. ..
(J.B.Rajbhandari)
Chartered Accountant
Kathmandu

Date : 2066.9.19
Place : Kathmandu

Notes to be read as part of the Financial Statements

1. General information

These are the financial statements of Nepal Rastra Bank, the central bank of Nepal, incorporated under the NRB Act, 2012 repealed by NRB Act 2058 (2002 AD). In these financial statements Nepal Rastra Bank has been referred as "NRB" or the "Bank".

The central office of the NRB is located at Baluwatar, Kathmandu, Nepal and the Bank's jurisdiction is spread throughout Nepal.

The main activities of the Bank include:

- Formulating necessary monetary and foreign exchange policies.
- Issuing of currency.
- Promoting stability and liquidity required in banking and financial sector.
- Developing a secure, healthy and efficient system of payment.
- Regulating, inspecting, supervising and monitoring the banking and financial system.
- Promoting entire banking and financial system of Nepal.

These financial statements apply to the financial year ended 31st Ashadh, 2066 (15th July, 2009).

The Board of Directors of the Bank has approved these financial statements on 19th Poush, 2066 (3rd January, 2010).

2. Summary of significant Accounting Policies

2.1 Basis of preparation

These financial statements have been prepared in accordance with the Nepal Accounting Standards (NAS) as well as International Financial Reporting Standards (IFRS)/International Accounting Standards (IAS), with the exception of following:
Standards partly complied (pending certain improvements and refinements given hereinafter under respective paras):

IAS 1:	Presentation of Financial Statements
IAS 8:	Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors.
IAS 16:	Property, Plant and Equipments
IAS 19:	Employee Benefits
IAS 20:	Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance
IAS 32:	Currency risk disclosure requirements
IAS 36:	Impairment of Assets
IAS 37:	Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets
IAS 38:	Intangible Assets
!AS 39:	Financial Instrument; Recognition and measurements
IFRS 5:	Non-current Assets held for sale and discontinued operation

2.2 Accounting Convention

These financial statements have been prepared under historical cost except for certain items e.g. gold (other than inventory), certain investments shown hereunder specifically, which have been carried at revalued/fair value and amortized cost.

2.3 Currency in circulation

Currency notes issued by the Bank are legal tender under the NRB Act 2058. This represents the liability of the Bank towards the holder of the currency note at its face value. The assets stated in Note 19 of these financial statements back these liabilities.

The Bank also issues coins of different denomination for circulation but such coins are not included in currency circulation liability of the bank. Since coins issued by NRB have not been treated as liability the bank has not been kept records of coins issue so far. Therefore, total coins circulation up to the current F/Y is not quantified.

2.4 Financial assets / Instruments

Financial assets/instruments are segregated between foreign currency and local currency items to reflect more objective presentation of the bank's financial position and performance.

2.4.1 Classification

Held for trading

A financial instrument is considered as held for trading if acquired or originated principally for the purpose of generating a profit from short-term fluctuations in price or if it is part of a portfolio of identified instruments that are managed together and for which there is evidence of a recent actual pattern of short-term profit-taking. Trading assets include debt and equity securities and loans and receivables acquired by the Bank with the intention of making a short-term profit.

Loans and receivables

Loans and receivables are non-derivative financial assets with fixed or determinable payments that are not quoted in an active market. They typically arise when the Bank provides loans; investment in debt instruments and deposits held in other banks with no intention of trading the receivable or making short-term profit and comprise loans and advances including bonds purchased at original issuance.

Held-to-maturity investments

Held-to-maturity asset are financial assets with fixed or determinable payments and fixed maturity (e.g., debt securities) that the Bank has the positive intent and ability to hold till maturity. These include certain purchased loans and advances, certain debt instruments, and foreign treasury bills.

Available-for-sale financial assets

All financial assets that are not classified in another category are classified as available-for-sale. These include investment in certain saving certificates, and investment in financial and other institutions.

2.4.2 Recognition

The Bank recognizes financial assets held for trading and available-for-sale assets on the date the asset is transferred to the Bank. Any gains and losses arising from changes in fair value of the assets such as BIS investment Pool Series 'C' and gold are recognized.

Held-to-maturity assets and originated loans and receivables are recognized on the day the asset is acquired.

2.4.3 Measurement

All financial assets are initially recognized at cost, being the fair value of the consideration given and including acquisition charges. After initial recognition, subsequent measurement bases are described below.

Subsequent to initial recognition, gold in investment and all available-for-sale assets (BISIP Pool Series "C') are measured at fair value, and the instruments that do not have a quoted market price in an active market or fair value cannot be reliably measured are stated at cost, including transaction costs, less impairment losses. Gains and losses arising from a change in the fair value of available for sale assets (BISIP Pool Series 'C') are recognized in equity through income statement. Gains and losses arising from a change in the fair value of trading instruments are recognized in the Income Statement. Investments in subsidiaries, associates and other entities made under the specific directives or policies of the government and other relevant statutes are also valued at cost less impairment loss.

All non-trading financial liabilities, loans and receivables including those originated by the Bank and held-to-maturity assets except BIS mid term instrument (MTI) and US Government Treasury Notes/Bonds, are measured at cost less impairment losses. BIS mid term instrument (MTI) and US Government Treasury Notes/Bonds are subsequently measured at amortized cost. Amortized cost is calculated on the original effective interest method.

2.4.4 Fair value

The fair value of a financial instrument is the amount for which an asset could be exchanged, or a liability settled, between knowledgeable, willing parties at an arm's length transaction.

Quoted market values represent fair value when a financial instrument is traded in an organized and liquid market. Where quoted market values are not available, the fair values are estimated by other techniques such as discounted cash flows etc.

2.4.5 De-recognition

A financial asset is de-recognized when the Bank looses control over the contractual rights that comprise the asset. This occurs when the rights are realized, expire or surrendered. Financial liabilities are de-recognized when extinguished.

Available-for-sale assets and assets held for trading are de-recognized when sold and corresponding receivables from the buyer for the payment are recognized when the asset is transferred to the buyer.

Held-to-maturity instruments and originated loans and receivables are de-recognized on receipt of money or money's worth there against.

2.5 Transactions on repurchase obligations (Repo) and reverse repo

The Bank enters into transaction of repurchase (Repo) and reverse repo of securities at agreed rates for specified periods of time. These are recorded as follows:

i) Securities sold under arrangements to repurchase recorded as investment in government securities. The obligation to repurchase is shown as liabilities for securities sold under agreement to repurchase and the difference between the sale and repurchase value is accrued on a pro rata basis and recorded as expense.

ii) In case of purchase under resale obligations, the securities are recorded as loans at the purchase price and the difference between the purchase and resale price is accrued over the period and recorded as income.

2.6 Foreign Currency Transactions

Income and expenditure denominated in foreign currency are translated into Nepalese Rupees on the basis of exchange rates prevailing on the value date. Assets and liabilities in foreign currency as at the year-end are converted into Nepalese Rupees on buying exchange rate prevailing on the balance sheet date. Exchange differences are taken to the Income Statement. An amount equivalent to the net exchange gain /loss during the year is transferred to/from 'Exchange Equalization Fund' through Income Statement.

2.7 Gold and Silver (other than inventory)

Gold and Silver other than those held as inventory is stated at market value and any appreciation or depreciation with respect to the cost is taken to/from "Gold and Silver Equalization Reserve" through Income statement.

2.8 Gold and silver stock and other inventories

Gold and silver stock and other inventories are carried at cost or net realizable value whichever is less. Cost for Gold and Silver is determined on the basis of specific identification of their individual cost (As per para 23 of IAS 2) where as for other inventories is determined under the First In First Out (FIFO) method. Other assets (store items) except dispensary stock, various coin/metal stocks as well as printed notes are charged directly to income statement from fiscal year 2064/065. Entire purchase of Items with non-durable nature as well as durable items costing per unit cost of NRs. Twenty five thousand or less are expensed through income statement at the time of purchase from F/y 2064/065

2.9 Property, Plant & Equipment

Fixed assets are stated at cost less accumulated depreciation wherever applicable.

Depreciation is calculated using the straight-line method so as to "write off" these assets over their original expected useful life but life of these assets have not been reviewed in subsequent years.

Depreciation on additions is charged for the whole year, if the asset is put to use within first nine months of the accounting year. No depreciation is charged on the assets purchased and/or put to use in the later three months of the year. Similarly, no depreciation is charged in the year in which assets are deleted.

Fixed assets having value of NRs. Twenty five thousand or less (previously Rs. 1000 or less) are charged directly to expenses account of income statement from F/y 2064/065.

2.10 Intangible Assets

Intangible assets include software purchased by the bank. Software's, useful life of which have been defined by terms of contract or conditions for use, have been classified as "software with defined useful life " and are amortized on straight line basis over the useful life of asset.

Software's, useful life of which have not been clearly defined, are classified as "software with indefinite useful life" . Since, Useful life of software is usually short due to technological obsolescence , "software with indefinite useful life" have been amortized on straight line basis over estimated useful life of ten years and five years respectively for business application software's and other software's.

2.11 Assets received in grant

Grants or donation received on account of capital expenditure are recorded as "grant assets" with corresponding credit to "grant assets reserve" under the head Capital Reserve. These are amortized over the useful life of the relevant assets. The grant received from GON under Financial Sector Technical Assistance Project (Phase I) and Financial Sector Restructuring Project (Phase II) will be accounted on the completion of these Projects.

Employee benefits

Contributory Retirement Fund

All permanent employees are entitled for participation in employee's provident fund (now Retirement Fund) wherein the employees contribute at various rates of their current drawn salaries. The bank contributes 10% of salary to this fund, which is separately administered as a defined contribution plan. The Bank's obligations for contributions to the above Fund are recognized as an expense in the income statement as incurred.

Gratuity and Pension Scheme

Employees who have worked for five years or more but less than twenty years are eligible for gratuity, which is based on last drawn salary and completed years of service. Similarly employees having service period of twenty years or more are eligible for pension, which is based on last drawn salary and completed years of service.

Up to 15th July 2005 the bank had calculated Pension and Gratuity liability on reasonable estimates basis and recognized expense based on the same. Effective from that date the bank has actuarially valued its pension and gratuity liability for the first time. The defined benefit liability arising from such actuarial valuation after adjusting the liability charged under the existing system had been recognized as expense. This however has been amortised on a straight-line basis over five years commencing from financial year 2004/2005 in accordance with the transitional provisions. This year a fifth and final installment has been charged to the income Statement. When the benefits of a plan are improved, the portion of the increased benefit relating to past service by employees is recognized as an expense in the Income Statement on straight-line basis over the average period until the benefits become vested. To the extent that the benefits vest immediately, the expense is recognized immediately in the Income Statement. Since the actuarial valuation regarding this scheme has not been done in this year additional provision has not been made.

Welfare Provident Fund

Certain amounts as prescribed by the Board are transferred to this fund, which is meant to be a defined benefit scheme for the welfare of the employees. Contributions by the Bank are expensed on actual incurrence.

Staff Medical Fund

Employees are eligible for medical benefits based on the specified slabs as per medical rules, last drawn salary and completed years of service. There have been increase in lliability towards medical fund by Rs 447,741,808 as at the end of Ashadh 2066, out of which Rs 264,912,007 have been accounted in Financial year 2065/66 and incremental liability arising due to revision in salary scales, amounting to Rs 182,829,800 have been deferred and accounted in Financial year 2066/67

Staff Security Fund

Staff security fund is a defined benefit plan and accounted for based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date.

Leave encashment

The Bank makes annual provision in respect of liability for employee's leave based on obligation dischargeable to employees at balance sheet date and considered it as short-term employee benefit.

2.12 Revenue recognition

Incomes and expenses are recognized on accrual basis.

2.13 Taxation

Income of the NRB is exempted from taxes under section 8 of the NRB Act, 2058 as well as Income Tax Act, 2058 and as such no provision in this respect has been made.

2.14 Cash and cash equivalents

Cash includes cash at vault and agency bank account balances. Similarly cash equivalents include short-term, highly liquid investments maturing within 3 months from the balance sheet date and are readily convertible to cash, and are subject to an insignificant risk of changes in value.

2.15 Impairment

Provision for the assets such as Numismatic and Medallion coins and Non-moving metals are made on as per the indication of impairment. An impairment loss is recognized in income statement whenever the carrying amount of an asset or a group of assets exceeds its recoverable amount. Provisions for possible losses on loans and advances have been provided on the basis of financial position of borrower and appropriate estimation made by the management. Receivables considered as bad and irrecoverable are written off from the books of account and directly charged to income statement. Provisions against impairment are reviewed at each balance sheet date and adjusted to reflect the current best estimates. Changes in the provisions are recognized as income/expense in the income statement.

2.16 Segment reporting

The Bank presents assets and liabilities, and their associated income and expense streams, by distinguishing between foreign currency and local currency. The Bank considers that this reporting approach provide appropriate segmental reporting of the Bank's activities which are more fully described in Note 1.

2.17 Directors' responsibility statement

The Board of Directors of the Bank is responsible for preparation of the annual financial statements and for the estimates and judgments used in them.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 3: CASH AND BANK BALANCES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Cash in Hand	3,686,407,264	3,833,170,983
Balance with Banks in Demand Deposits	10,439,129,570	19,785,747,784
Balance with Banks in Time Deposits	114,648,144,987	56,243,055,391
Asian Clearing Union	245,140,803	346,246,103
Total	**129,018,822,624**	**80,208,220,260**

Interest on time deposit and demand deposit (where ever applicable) were earned at various rates ranging from 0.05% to 3.91% per annum (P.Y. 0.50%% to 7.65% per annum).

NOTE - 3 a: INVESTMENTS

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
i. Treasury Bills	NRs.	NRs.
US Government Treasury Bills	46,808,494,962	44,331,891,318
GOI Treasury Bills	18,048,356,730	18,599,777,074
Sub -Total	**64,856,851,692**	**62,931,668,392**
ii. Other		
BIS investment pool series 'C'	4,461,328,041	3,694,451,246
US Government Treasury Notes/Bond	779,581,360	1,370,076,158
Investment in Mid Term Instrument	5,845,991,243	3,406,168,745
Investment in Fixbis	3,743,356,590	13,568,776,253
Investment in Repurchase Agreement (Repo)	15,745,392,000	4,742,275,734
Sub -Total	**30,575,649,234**	**26,781,748,135**
Total	**95,432,500,926**	**89,713,416,527**

Investments in US Treasury Bill and Government Of India Treasury Bill have been recognised and classified as "Held to maturity" but not valued at fair value.

NOTE - 4: INVESTMENTS IN GOVERNMENT SECURITIES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Government Treasury Bills	22,546,249,079	17,555,932,257
Saving Certificates	1,909,256,000	1,362,913,000
Government Bond	4,800,357,503	4,800,357,504
Other Bonds and securities	-	6,932,846
Total	**29,255,862,582**	**23,726,135,607**

Above investments are classified as follows:

Originated Loans	22,546,249,079	17,562,865,103
Held-to-maturity	4,800,357,503	4,800,357,504
Available-for-sale	1,909,256,000	1,362,913,000
Total	**29,255,862,582**	**23,726,135,607**

1. Government Bond represent the bonds issued by GON in favour of Nepal Rastra Bank for the discharge of GON obligation to the IMF, which has been recognised by the Bank. These bonds are non- interest bearing.

2. According to NRB Act 2058, NRB is not eligible to hold investment in GON securities more than 10% of Government's previous years revenue. Steps are being taken to bring the above investments, within the limit prescribed byNRB Act 2058.

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 5: INVESTMENTS IN FINANCIAL AND OTHER INSTITUTIONS

	% of holding	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
(a) Investment in shares of Subsidiaries			
Sudur Pashchimanchal GBB	68.46	40,050,000	40,050,000
Madhya Pashchimanchal GBB		-	37,900,000
Agricultural Project Services Center	62.50	5,000,000	5,000,000
Rastriya Beema Sansthan - Life Insurance	55.56	1,000,000	1,000,000
Sub-Total		**46,050,000**	**83,950,000**
(b) Investment in shares of Associates			
Deposit & Credit Guarantee Corporation	29.29	20,500,000	20,500,000
Nepal Stock Exchange Ltd.	34.60	12,080,500	12,080,500
National Productivity and Economic Development	31.52	2,500,000	2,500,000
Sub-Total		**35,080,500**	**35,080,500**
(c) Other Investments			
Shares:			
CSI Development Bank	2.29	16,000,000	16,000,000
Rural Microfinance Development Centre	6.58	21,045,000	21,045,000
Pashchimanchal GBB	10.00	6,000,000	6,000,000
Nepal Development Bank	5.00	16,000,000	16,000,000
Credit Information Bereau	10.25	3,500,000	3,500,000
Citizen Investment Trust	20.01	10,000	10,000
Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)		253,400,000	253,400,000
Sub-Total		**315,955,000**	**315,955,000**
Total		**397,085,500**	**434,985,500**
Less: Provision for diminution in the value		77,050,000	96,269,000
		320,035,500	**338,716,500**

Investment in shares of all the above institutions have been recognised as "Available-for-sale".

1. According to NRB Act 2058, NRB is not eligible to hold investment in share in excess of 10 percent of their share capital.
2. The Bank has already offloaded the investments in Rastriya Beema Sansthan-Non-Life Insurance and Madhyamanchal Gramin Bikas Bank (GBB) and Madhya Paschimanchal Gramin Bikas Bank and is still offloading all those investments/ loans that are in excess of limit prescribed by section 7(2)(a) of NRB Act 2058.
3. The investment in Grameen Bikas Banks (GBB) were initially made for the development of rural banking and now the bank has off loaded the holding in these institutions except in Sudur Pashchimanchal GBB .
4. Investment in Rastriya Beema Sansthan (Life-Insurance): NRB has received 41,667 Bonus Shares of Rs. 100 each in this investment which makes total shareholding of NRB 51,667 shares.
5. The details of the investment quoted and the market values prevailing as on the date of the balance sheet are as follows:

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Citizen Investment Trust total 160100 shares @ Rs.730 per share (P.Y. Rs. 422)	116,873,000	67,562,200
(Including 160,000 bonus shares declared for F.Y.2062/63 and F.Y.2063/64), cost of investment Rs.10,000 (Previous Year's Rs. 10,000)		
Rastriya Beema Sansthan-Non-Life Insurance total 147033 shares (entire holding by NRB) of Rs. 100/- is sold at the rate of Rs.1450 per share.	-	-
Nepal Development Bank @ Rs. 126 per share (P.Y. Rs. 302), cost of investment Rs.16,000,000 (Previous Year's cost of investment 16,000,000)	20,160,000	48,320,000

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 6: OTHER INVESTMENTS

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Investment of funds		
Fixed deposits with commercial banks	4,934,769,000	4,401,393,000
Total	**4,934,769,000**	**4,401,393,000**

The above investments have been recognised and valued as "Held-to-maturity".

The above investements are earmarked against employees funds, development related and other funds of the bank.
Interest earned on investments related to the employees funds(other than gratuity, pension and staff security fund) are credited to the respective funds.

NOTE - 7: REFINANCE AND LOANS

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Refinance to Commercial Banks	-	60,655,000
Securities purchased under resale agreement	-	600,000,000
Refinance to Financial Institutions	97,737,379	249,113,510
Loans to Employees	2,320,394,002	2,255,530,167
	2,418,131,381	**3,165,298,677**
Less: Provision for doubtful Loans	90,737,379	242,113,510
Total	**2,327,394,002**	**2,923,185,167**

Interest on refinance and loans were earned at various rates ranging from1.5% to 6.5% per annum (P.Y. 1.50% to 6.5% per annum).

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 8: OTHER RECEIVABLE

		As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Interest Accrued	549,976,811		
Less: Provision for doubtful amounts	3,297,869	546,678,942	484,231,124
Deposits		1,918,260	1,916,080
Advances Recoverable	1,638,945,451		
Less: Provision for doubtful amounts	-	1,638,945,451	1,297,117,267
Other recoverable		19,040,921	10,409,473
Bills Purchased		1,133,560,829	815,106,385
Total		**3,340,144,403**	**2,608,780,329**

NOTE - 9: GOLD & SILVER STOCK

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Gold held in Stock	268,271,597	287,421,762
Silver held in Stock	57,404,441	57,721,142
Total Gold and silver stock	**325,676,038**	**345,142,904**

NOTE - 10: OTHER INVENTORIES

		As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Security Note Stock		69,101,465	70,782,777
Coin Stock		232,337,223	177,294,498
Numismatic and Medallion coins	40,729,794		
Less: Provision for non-moving coins	22,465,793	18,264,001	12,905,119
Other Metal Stock	11,770,133		
Less: Provision for non-moving stock	8,716,000	3,054,133	3,039,213
Stationary and other sundry items	312,761		
Less: Provision for non-moving items	-	312,761	348,677
Total Inventories		**323,069,583**	**264,370,284**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 11a.: STATEMENT OF PROPERTY, PLANT & EQUIPMENT

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Depreciation					Net Block	
		As at 31 Ashadh 2065	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 31Ashadh 2066	Upto 31 Ashadh 2065	Transfer from other Office	Current Year Depreciation	Adjustment / Transfer	Upto 31 Ashadh 2066	As at 31 Ashadh 2066	As at 31 Ashadh 2065
Land		31,334,553	-	-		31,334,553	-	-	-	-	-	**31,334,553**	**31,334,553**
Building	3	505,613,907	-	44,990,539	(113,163)	550,491,283	135,786,594	-	16,294,221	(399,941)	151,680,874	**398,810,409**	**369,827,313**
Furniture and Fixture	10	57,775,400	-	606,802	(5,515,844)	52,866,358	43,537,710	-	3,398,591	(5,515,844)	41,420,457	**11,445,900**	**14,237,690**
Office Equipment	20	79,195,555	-	4,225,216	(5,712,130)	77,708,641	67,471,966	-	4,345,820	(4,833,460)	66,984,326	**10,724,315**	**11,723,589**
Vehicles	20	166,849,924	-	23,694,995	(5,852,752)	184,692,167	130,790,461	-	16,882,797	(5,932,750)	141,740,508	**42,951,659**	**36,059,463**
Machinery Equipment	15	62,904,700	-	63,500	49,682	63,017,882	57,564,022	-	2,148,120	49,682	59,761,824	**3,256,059**	**5,340,678**
Computer Equipments	20	108,360,966	178,540	10,485,524	(1,020,207)	118,004,823	83,433,900	-	9,171,756	365,840	92,971,496	**25,033,328**	**24,927,066**
Miscellaneous	15	5,316,721	-	-	(586,455)	4,730,266	3,994,790	-	263,368	(586,455)	3,671,703	**1,058,563**	**1,321,931**
Total		**-**	**-**	**-**	**-**	-	**-**	**-**	**-**	**-**	-	**-**	**-**
Capital Work-in-Progress		50,698,689	-	7,781	(42,391,033)	8,315,437	-	-	-	-	-	**8,315,436**	**50,698,689**
Grand Total		**1,068,050,415**	**178,540**	**84,074,357**	**(61,141,902)**	**1,091,161,410**	**522,579,443**	**-**	**52,504,673**	**(16,852,928)**	**558,231,188**	**532,930,222**	**545,470,972**
Previous Year		**1,115,440,476**	**52,800**	**50,369,766**	**(97,812,625)**	**1,068,050,416**	**539,454,927**	**-**	**45,911,447**	**(62,786,932)**	**522,579,443**	**545,470,972**	

NOTE - 11b.: INTANGIBLE ASSETS (COMPUTER SOFTWARE)

(NRs.)

Particulars	Rate	Cost					Amortization					Net Block	
		As at 31 Ashadh 2065	Transfer from other Office	Addition during the year	Adjustment / Transfer	As at 31Ashadh 2066	Upto 31 Ashadh 2065	Transfer from other Office	Current Year Amortization	Adjustment / Transfer	Upto 31 Ashadh 2066	As at 31 Ashadh 2066	As at 31 Ashadh 2065
Software with Defined useful life		432,828		622,913		1,055,741	15,933		460,551		476,484	579,257	416,895
Software with indefinite useful life						-	-	-	-	-	-		-
- Business application softwares	10					-					-		-
- Other softwares	**20**	1,343,810		1,944,843		3,288,653	838,817		522,148		1,360,965	1,927,688	504,993
Grand Total		**1,776,638**	**-**	**2,567,756**		**4,344,394**	**854,750**	**-**	**982,699**	**-**	**1,837,449**	**2,506,945**	**921,888**
Previous Year		**1,317,933**		**458,705**		**1,776,638**	**765,847**		**128,005**	**39,102**	**854,750**	**921,888**	**-**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet.

NOTE - 12: PROJECTS ASSTES: *

(Amount in NRs.)

Assets	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Current account	2,716,715	780,644	7,383,201	12,648,956	-	23,529,516
	(2,028,296)	(5,064,876)	(15,317,336)	(7,569,736)		(29,980,243)
Imprest Account	-	-		-		-
	-	-		-		-
Investment in fixed deposit	118,711,247	141,697,482	37,000,000	45,776,000	-	343,184,729
	(128,034,918)	(138,138,775)	(30,481,370)	(45,776,000)		(342,431,063)
Investment in GON bonds	-	-		-		-
	-	-		-		-
Loans to Banks, FIs, and NGOs		2,255,180	72,172,575	46,325,032	-	120,752,787
	(225,000)	(3,511,180)	(80,315,330)	(56,255,081)		(140,306,591)
Fixed assets	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-		-
Interest receivables	998,287	1,495,424	852,249	1,256,871	-	4,602,831
	(2,361,827)	(2,341,572)	(887,747)	(1,476,826)		(7,067,972)
Principal (Instalment) receivables	-	-		-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Expenses not written off	1,594,215	-	-	-	-	1,594,215
	-	-	-	-	-	-
Current Year Total	**124,020,464**	**146,228,730**	**117,408,025**	**106,006,859**	**-**	**493,664,078**
Previous Year Total	**(132,650,040)**	**(149,056,403)**	**(127,001,783)**	**(111,077,643)**	**-**	**(519,785,869)**

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON.

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year

MCPW = Micro Credit Project for Women

TLDP = Third Livestock Development Project

PCRW = Production Credit for Rural Women

PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai

RMP = Rural Microcredit Project

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 13: DEPOSIT FROM BANKS AND OTHER AGENCIES

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Deposit from Banks	901,678,981	586,797,671
Foreign Diplomatic Missions and other agencies	3,244,503	6,703,821
Total	**904,923,484**	**593,501,492**

NOTE - 14: IMF RELATED LIABILITIES

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
SDR Allocation	986,816,134	917,811,866
Loan under Poverty Reduction and Growth Facility (PRGF)	5,988,861,559	5,650,825,700
Total	**6,975,677,693**	**6,568,637,566**

The Bank transacts with IMF as an agent of the government in respect of quota where in case of SDRs, Loans etc from them it transacts in its own right. The IMF revalues quota at the end of April every year and gains or losses arising from such revaluation relating to quota are borne by government. In case of other transactions such gain/losses are borne by NRB. The Basic policies followed by the NRB on such accounts are as follows:

(1) country's quota with the IMF is recorded by the NRB as depository of the Government and exchange gain/loss arising on quota are borne by government.

(2) exchange gains or losses in respect of borrowings under PRGF and other facilities of the IMF, allocation of SDRs and holding of SDRs are recognized in the Income Statement.

THE POSITION OF THE IMFASSETS AND LIABILITIES

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2009

Particulars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	19,296,915
No. 1 Account	5,149,454,845	42,867,100
No. 2 Account	1,138,956	9,481
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	1,097,469,665	9,135,985
No. 2 Account	167,456	1,394
Total Currency Holdings	8,566,292,863	71,310,875
	Per cent	Per cent
Other Information	of Quota	of Quota
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR .008324590000per currency unit as on April 30, 2009		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON APRIL 30, 2008

Particulars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	22,132,902
No. 1 Account	4,821,297,698	46,033,847
No. 2 Account	1,088,893	10,397
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	328,157,147	3,133,251
No. 2 Account	50,063	478
Total Currency Holdings	7,468,655,742	71,310,875
	Per cent	Per cent
Other Information	of Quota	of Quota
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR .00998689 per currency unit as on April 30, 2008		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JULY 15, 2009

Particulars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	19,296,915
No. 1 Account	5,149,454,845	42,867,100
No. 2 Account	1,138,956	9,481
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	1,097,469,665	9,135,985
No. 2 Account	167,456	1,394
Total Currency Holdings	8,566,292,863	71,310,875
	Per cent	Per cent
Other Information	of Quota	of Quota
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR .008324590000 per currency unit as on July 15, 2009		

SUMMARY STATEMENT OF POSITION AS ON JULY 16, 2008

Particulars	Local Currency	SDR Equivalents
Currency Holding		
Securities (Quota subscription by GON)	2,318,061,941	22,132,902
No. 1 Account	5,149,454,845	49,167,098
No. 2 Account	1,138,956	10,875
Valuation adjustments:		
Securities and No. 1 Account	-	-
No. 2 Account	-	-
Total Currency Holdings	7,140,448,533	71,310,875
	Per cent	Per cent
Other Information	of Quota	of Quota
Quota	100.00	71,300,000
Currency Holding	100.02	71,310,875
Reserve Tranche Position	-	-
1. Converted into SDR at the rate of SDR 0.0100127 per currency unit as on July 16, 2008		

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 15: OTHER LIABILITIES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Accrued Interest	2,373,545	8,488,994
Asian Clearing Union	-	-
Total	**2,373,545**	**8,488,994**

NOTE -16: DEPOSIT AND OTHER BALANCES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Balances of GON	-	3,929,183,838
Deposits from Banks and Financial Insitutions	62,813,904,955	31,475,752,853
Balances of Other Insitutions	3,129,473,058	2,595,679,133
IMF Account No 1	5,149,440,595	5,149,440,595
IMF Account No 2	1,153,206	1,153,206
Earnest Money	1,276,741	2,593,977
Money Changer	8,587,500	6,879,500
Margin against LCs	2,573,087,104	2,017,189,139
Total	**73,676,923,159**	**45,177,872,241**

Balances of Banks and Financial institutions also include the Cash Reserve Ratio (CRR) required to be maintained by commercial banks. Balances of Other Institutions include deposit of government corporations, companies and local authorities etc.

NOTE - 17: STAFF LIABILITIES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Medical Fund	770,499,064	529,313,995
Welfare Provident Fund	199,642,765	251,892,491
Gratuity and Pension Fund	1,592,656,666	1,519,742,601
Staff Security Fund	705,032,468	444,646,826
Liability for Staff Leave Encashment	426,602,250	346,143,299
Liability for Retired staff insurance premium	81,885,385	113,588,215
Total	**3,776,318,598**	**3,205,327,427**

NOTE - 18: OTHER PAYABLES

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Insurance Premium collected from Staff	1,240,551,200	1,164,702,087
Less: Advance Insurance Premium paid on behalf of Staff	(1,023,370,767)	(930,056,476)
Total	**217,180,433**	**234,645,611**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE -19: CURRENCY IN CIRCULATION

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Currency in Circulation	141,210,000,000	112,950,000,000

Currency in circulation represents notes issued by NRB, as a sole currency issuing authority in Nepal, which includes cash in hand NRs1824859620 (P.Y. NRs. 1,464,511,943).

The liability for notes in circulation is recorded at face value in the balance sheet. These liabilities are supported by assets including foreign currency, foreign securities and government securities as follows :

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Foreign currency balance held abroad	111,430,568,000	83,170,568,000
Foreign Securities	25,607,732,000	25,607,732,000
Government Securities	4,171,700,000	4,171,700,000
	141,210,000,000	**112,950,000,000**

The amount of currency note issued by the bank and in circulation at the balance sheet date are as follows:

Denomination Notes	As on 31.3.2066 Face Value (NRs.)	As on 31.3.2065 Face Value (NRs.)
1	166,564,157	166,491,984
2	200,270,208	187,343,996
5	904,291,035	874,276,785
10	1,216,549,940	1,101,376,670
20	1,487,015,360	1,396,268,240
25	88,317,875	95,029,750
50	2,549,817,500	1,935,578,550
100	9,735,589,300	6,286,308,400
250	81,818,375	81,844,375
500	33,631,384,250	33,135,277,250
1000	91,148,382,000	67,690,204,000
	141,210,000,000	**112,950,000,000**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 20: SUNDRY LIABILITIES			As on 31.3.2066		As on 31.3.2065
			NRs.		**NRs.**
Sundry creditors			1,305,494,806		786,532,358
Unclaimed			4,530,273		4,404,993
Bills Collection		28,946,268		79,558,806	
Less: Bills Lodged		(28,946,268)	-	(79,558,806)	-
Pension Payable to NRB Ex-Staff			105,148,925		16,995,578
General Account	**19b**		1,964,437,218		501,343,562
Note Kosh account	**19c**		43,587,000		-
Total			**3,423,198,222**		**1,309,276,491**

NOTE - 21: PROJECTS LIABILITIES: * **(Amount in NRs.)**

Liabilities	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Loans from IFAD/ADB	115,905,437	141,250,000	105,566,824	102,200,000	-	464,922,261
	(128,106,010)	(146,900,000)	(117,296,471)	(109,500,000)	-	(501,802,481)
ADB grants	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Exchange fluctuation account	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-
Split interest reserve	-	-	4,233,489	-	-	4,233,489
	-	-	(4,233,489)	-	-	(4,233,489)
Sundry Payables	591,777	12,726	716,029	18,860	-	1,339,392
	(650,780)	(9,226)	(792,226)	(15,360)		(1,467,593)
Provisions	-	2,255,180	1,872,834	-	-	4,128,014
	-	-	(1,872,834)	-	-	(1,872,834)
Profit to be transferred to NRB	7,523,250	2,710,823	5,018,850	3,787,999	-	19,040,922
	(3,893,251)	(2,147,176)	(2,806,763)	(1,562,283)		(10,409,473)
Current Year Total	**124,020,464**	**146,228,730**	**117,408,025**	**106,006,859**	**-**	**493,664,078**
Previous Year Total	**(132,650,040)**	**(149,056,403)**	**(127,001,783)**	**(111,077,643)**	**-**	(519,785,869)

*These figures have been taken from financial statements of the projects.These projects are run by NRB under separate subsidiary loan agreements signed by the NRB with GON
Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year
MCPW = Micro Credit Project for Women
TLDP = Third Livestock Development Project
PCRW = Production Credit for Rural Women
PAPWT = Poverty Alleviation Project for Western Tarai
RMP = Rural Microcredit Project

19b. NRB general account represents NRB inter-office transactions, and the year end balances are under reconciliation. No material adjustments, in this respect, are expected to arise

19c Note Kosh account represents NRB interoffice transactions relating to Currency chests.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 22: RESERVES

	As on 31.3.2066 NRs.	As on 31.3.2065 NRs.
Capital Reserve:		
Gold and Silver Equalization Reserve	3,297,404,693	3,082,043,516
Statutory Reserve:		
General Reserve	12,361,327,004	12,042,027,004
Monetary Liabilites Reserve -	1,383,600,000	1,223,600,000
Exchange Equalization Fund	19,093,366,052	9,735,433,407
Other Reserves and Funds:		
Development Fund	4,695,222,054	4,555,697,806
Banking Development Fund	527,087,319	527,087,319
Development Finance Project Mob. Fund	106,328,163	97,696,715
Mechanisation Fund	91,316,414	91,316,414
Scholarship Fund	61,594,504	61,594,504
Mint Development Fund	547,712,943	547,712,943
Employees Welfare Fund	-	-
Gold Replacement Fund	989,463,775	940,563,315
Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)	253,400,000	253,400,000
Securities Revaluation Fund	520,067,241	268,256,276
Liquidity Stabilization fund	2,500,000	
Total Reserves and Funds	**43,930,390,162**	**33,426,429,219**

1 Reserves/ Funds other than capital reserve (gold and silver equilization reserve) represent appropriation out of the profits, which are statutory or specific in nature. All the specific funds / reserve are created with the approval of the Board.

2 **Gold and Silver Equalization Reserve**

This represents the gain or loss on the revaluation of gold and silver. Any appreciatiion or depreciaton on revaluation of gold and silver is taken to/from this reserve through income statement.

3 **Exchange Equilization Fund**

Represents net exchange gains on various foreign currency assets and liabilities. An amount equivalent to net exchange gain/loss is appropriated from/to income statement and adjusted in the opening balance of such reserve.

4 **General reserve**

Under Section 41 (kha) of the NRB Act, 2058, the NRB has to transfer to the general reserve fund not less than 10 percent of the net profit every year. Accordingly, 10 percent of the net profit is transferred to this reserve.

5 **Monetary Liabilites Reserve**

Under Section 41 (ka) of the NRB Act, 2058, the Bank is required to maintain a monetary liability reserve to meet its financial liability. Accordingly, five percent of the net profit is transferred to this reserve.

6 **Development Fund**

Specific fund created in order to provide support for loans and refinances to banks and Financial Institutions as well as to make investment in the shares and debentures of these Institutions.

7 **Banking Development Fund:**

This fund was created to meet the expenses relating to feasibility survey to open new banks in the priority area, to provide interest free loans to such banks, to compensate the losses incurred by those banks for specified period and expenses relating to banking promotion, work-shops and seminars.

8 **Development Finance Project Mobilization Fund**

This fund was created as a cushion to meet the probable loss on project loan. An amount equivalent to the projects' profits are appropriated and transferred to this fund.

9 **Mechanization Fund**

This fund was created to meet the amount required to develop and install modern software, hardware and allied mechanization system.

10 **Scholarship Fund**

This fund was created to meet the amount required for the development of skilled manpower by way of providing training and higher studies to the employees of the Bank.

11 **Mint Development Fund**

This fund was created to meet the heavy capital expenditure required for construction of factory building and installation of machinery for minting activities.

12 **Employees welfare fund**

This fund was created in FY 2015/16 for the welfare of the employees who have suffered financial and other losses due to unprecedented events and any other reasons.

13 **Gold Replacement Fund**

This fund has been created for replacing the gold / silver sold during the year.

14 **Rural Self Reliance Fund (GS Kosh)**

This fund was created as per the NRB Monetary Policy to meet the fund required for long term refinancing in tea, cardamom plantation and production as well as construction of cold storage etc.

15 **Securities Revaluation Fund**

This fund was created in FY 2063/64.It represents unrealized gain on fair valuation of investment in securities.
Any gain/loss on fair valuation of investment in securities is taken to/from this fund through income statement.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Balance Sheet

NOTE - 23a : Movement of Provisions.

Particulars	As on 31.3.2065 NRs 1	Addition 2	Adjustments 3	Payment/ Writeback 4	As on 31.3.2066 NRs. 5=1+2+3-4
Leave encashment	346,143,299	135,175,161	3,155,507	57,871,717	426,602,250
Gratuity and Pension Fund	1,519,742,600	320,803,476	219,388,823	467,278,233	1,592,656,666
					-
Staff Security Fund	444,646,827	313,374,257	-	52,988,615	705,032,468
					-
Medical Fund	520,498,496	264,912,007	-	39,067,406	746,343,097
					-
Diminution in value of investment	96,269,000	-	-	19,219,000	77,050,000
					-
Provision for doubtful loans	242,113,510	-	-	151,376,131	90,737,379
					-
Nuismatic and Medallion Coins	22,465,540	-	-	-	22,465,540
					-
Provision for non moving metal stock	8,716,000	-	-	-	8,716,000
					-
Provison for non moving stationary and					-
other sundry items	-	-	-		-
Total	**3,200,595,270**	**1,034,264,902**	**222,544,331**	**787,801,102**	**3,669,603,400**

NOTE - 23b: Contingent Liabilities and Commitments

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Letters of Credit	107,051,296	130,961,980
Guarantees Issued	3,063,825	9,358,676
Claims not acknowledged as debt	67,110	82,355
Other	14,371,094	15,528,129
Total	**124,553,325**	**155,931,140**

1 Contingent liabilities in respect of Letter of Credit (L/C) are determined on the basis of LCs remaining unexpired at the Balance sheet date after adjusting therefrom the margin retained by the bank.

2 Claims not acknowledged as debt consist of legal and other claims pending against the Bank as at 31st Ashadh, 2066. No provision on such claims have been made, as the Bank is of the opinion that it is unlikely that any significant liabilities with respect to these will arise.

3 Guarantees issued are backed by counter guarantees from corresponding banks.

4 Contingent liability in respect of possible payment of Rs. 14,371,094 to obtain ownership on 50 % land having total area of 1-15-7-2 bigha where janakpur office is situated is included in the head 'other'

NOTE - 23c: Contingent Assets

	As on 31.3.2066	As on 31.3.2065
	NRs.	NRs.
Land where Janakpur office is situated.	14,371,094	14,371,094
Total	**14,371,094**	**14,371,094**

1 This contingent asset is in respect of possible ownership of 50 % of land where janakpur office is situated. The land has total area of 1-15-7-2 bigha and Nepal Rastra Bank may require to pay Rs.14,371,094 to obtain remaining 50% ownership of the land

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 24: INTEREST INCOME

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
Treasury bills & Deposits	4,465,336,306	5,428,999,258
SDR Holding	11,767,701	26,502,632
Interest income from Foreign Currency Financial Assets	**4,477,104,007**	**5,455,501,890**
Local Currency Financial Assets		
Government Securities	29,900,956	250,963,118
Investment in financial and other institutions	1,492,586,901	1,050,495,672
Overdraft to Government	43,423,842	-
Loans and Refinance	13,657,004	15,166,938
Interest income from Local Currency Financial Assets	**1,579,568,703**	**1,316,625,728**
Total interest income from financial assets	**6,056,672,710**	**6,772,127,618**

NOTE - 25: COMMISSION INCOME

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Foreign Currency Financial Assets		
On Currency exchange	**311,117,876**	**226,669,758**
Local Currency Financial Assets		
Government transaction & Other services	**4,217,594**	**29,889,600**
Total Commission income from financial assets	**315,335,470**	**256,559,358**

NOTE - 26: INTEREST EXPENSES

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Foreign Currency Financial Liabilities		
SDR Allocation & PRGF Loan	41,443,694	54,175,635
Others	-	88,170
Sub Total	**41,443,694**	**54,263,805**
Local Currency Financial Liabilities		
Government Securities	172,458,274	245,122,682
Sub Total	**172,458,274**	**245,122,682**
Total Interest Expense on Financial Liabilities	**213,901,967**	**299,386,487**

NOTE - 27: AGENCY AND SERVICE CHARGE

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Foreign Currency Liabilities		
Service Charge	-	-
Commission	5,148,289	3,941,481
Sub Total	**5,148,289**	**3,941,481**
Local Currency Liabilities		
Agency Expenses	583,759,774	419,680,610
Sub Total	**583,759,774**	**419,680,610**
Total Agency and Service Charge	**588,908,063**	**423,622,091**

Agency Expenses includes agency commission paid to the following banks for operating government accounts.

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Nepal Bank Ltd.	211,585,856	156,620,430
Rastriya Banijya Bank	324,580,741	233,934,816
Nepal Bangladesh Bank	4,886,689	2,997,640
Everest Bank Ltd	5,027,468	4,064,498
Total	**546,080,754**	**397,617,384**

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Instatement

NOTE - 28: OTHER OPERATING INCOME		2065-66	2064-65
		NRs.	NRs.
Income from Mint (Sale of coin)		173,400,227	59,265,461
Gain from sale of precious metals and coins		73,507,873	50,570,630
Fine/Penalty charge		9,296,725	1,890,122
Profit from sale of investments			318,929,668
Dividend Income		3,468,350	9,640,880
Provision on Investment wtitten back (Net)		19,219,000	23,869,000
Provision on Loans & Advances wtitten back (Net)		151,376,131	231,912,000
Doubtful on sundry accrued written back (Net)			47,641,290
Project income	**28a**	26,123,234	28,635,270
Provision no longer required written back			
Miscellaneous		90,218,534	99,902,391
Total		**546,610,074**	**872,256,711**

28 a. Income from Projects account run by Micro Finance Department are as follows:

(Amount in NRs.)

Income	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Interest income	7,591,375	8,643,327	4,426,171	5,462,361		**26,123,234**
	(10,121,518)	(8,197,676)	(5,256,303)	(5,017,493)		**(28,592,990)**
Other income	-	-	-	-	-	-
	-	-	-	-	(42,280)	**(42,280)**
Current Year Total	**7,591,375**	**8,643,327**	**4,426,171**	**5,462,361**	**-**	**26,123,234**
Previous Year Total	**(10,121,518)**	**(8,197,676)**	**(5,256,303)**	**(5,017,493)**	**(42,280)**	**(28,635,270)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the previous year.

NEPAL RASTRA BANK

Notes forming part of the Income Statement

NOTE - 29: GENERAL, ADMINISTRATIVE EXPENSES & PROVISIONS

		2065-66	2064-65
		NRs.	NRs.
Staff Costs	29a	1,958,369,876	1,817,621,514
Depreciation and amortization		53,487,372	46,039,452
Directors Fees and Expenses		1,960,262	1,506,205
Note Printing charges	29b	243,068,023	229,960,250
Mint Expenses		265,663,913	15,762,708
Security charges		18,503,842	18,503,842
Remittance charges		72,066,732	58,797,779
Travelling expenses		70,593,210	53,021,092
Insurance charges		47,247,357	41,538,999
Repair & Maintenance		9,760,475	13,048,149
Provisions on loans & advances, Investments, etc.	29c	3,523,976	8,029,311
Project expenses	29e	17,491,785	18,225,797
Miscellaneous	29d	159,688,204	190,225,617
Total		**2,921,425,027**	**2,512,280,716**

29a Staff Costs

	2065-66	2064-65
	NRs.	NRs.
Salary	327,056,289	269,103,411
Allowances	405,100,175	444,463,748
Provident Fund Contribution	32,727,231	23,883,180
Staff Welfare (Including Medical fund contribution)	328,679,552	328,200,321
Staff Welfare Provident Fund	160,000,000	220,000,000
Pension & Gratuity Fund	320,803,476	320,803,476
Staff Security Fund	313,374,257	143,373,808
Others	70,628,896	67,793,570
Total	**1,958,369,876**	**1,817,621,514**

All leave compensations are included in the allowances.

29b Unissued currency stocks are recorded as inventory at the cost of acquisition and expensed when issued.

29c Provision on loans & advances, Investments, etc.

	2065-66	2064-65
	NRs.	NRs.
Provision for retired Staff Insurance Premium	3,523,723	8,029,311
Provision for Inventory & Spare Parts	253	-
Total	**3,523,976**	**8,029,311**

29d Miscellaneous Expenses

	2065-66	2064-65
	NRs.	NRs.
Banking Promotion	10,598,115	11,463,968
Audit Fees and Expenses	966,980	1,008,113
Sundry balances written off	-	1,795,488
Others	148,123,109	175,958,048
Total	**159,688,204**	**190,225,617**

29e Expenses from Projects account run by Micro Finance Department are as follows: **(Amount in NRs.)**

Expenses	MCPW	TLDP	PCRW	PAPWT	RMP	TOTAL
Interest IFAD	-	-	2,209,084	3,230,250		**5,439,334**
	-	-	(2,443,676)	(3,449,250)	-	**(5,892,926)**
Interest ADB	3,690,673	5,819,500	-	-	-	**9,510,173**
	(6,222,292)	(6,045,500)	-	-	-	**(12,267,792)**
Audit Fee	3,500	3,500	3,500	3,500	-	**14,000**
	(3,500)	(3,500)	(3,500)	(3,500)	-	**(14,000)**
Meeting, training and others	1,500	1,500	1,500	2,896		**7,396**
	(2,475)	(1,500)	(2,364)	(2,460)	(42,280)	**(51,079)**
Depreciation	265,702	2,255,180	-	-	-	**2,520,882**
	-	-	-	-	-	**-**
Profit transferred to NRB Central Office	3,629,999	563,647	2,212,087	2,225,715	-	**8,631,449**
	(3,893,251)	(2,147,176)	(2,806,763)	(1,562,283)	-	**(10,409,473)**
(Loss transferred to ADB grants)	-	-	-	-	-	**-**
	-	-	-	-	-	**-**
Current Year Total	**7,591,374**	**8,643,327**	**4,426,171**	**5,462,361**	**-**	**26,123,233**
Previous Year Total	**(10,121,518)**	**(8,197,676)**	**(5,256,303)**	**(5,017,493)**	**(42,280)**	**(28,635,270)**

Figures in brackets represent the corresponding figures of the provious year

NOTE - 30: CASH AND CASH EQUIVALENT

	2065-66 NRs.	2064-65 NRs.
Foreign currency cash and bank balance	129,978,377,624	80,781,526,260
Local currency in hand	1,824,859,620	1,464,511,943
SDR holdings	555,366,917	630,644,378
Investment in Treasury Bills/Notes	64,856,851,692	73,864,566,502
Investment in Fixbis	3,743,356,590	13,568,776,253
Investment in repurchase agreement (Repo)	15,745,392,000	4,742,275,734
Total	**216,704,204,443**	**175,052,301,070**

NOTE - 31: OTHER NOTES

I. Financial Year

The financial statements relate to the financial year i.e.1st Shrawon 2065 to 31st Ashadh 2066 corresponding to Gregorian calendar 16th July 2008 to 15th July 2009. The previous year was 1st Shrawon 2064 to 31 Ashadh 2065 (16th July 2007 to 15th July 2008). The corresponding information presented in the financial statements for the previous year has been rearranged and reclassified, wherever necessary, in order to facilitate comparison.

II. Currency of Presentation

All amounts in Nepalese Rupees (NRs.) are rounded to nearest rupees, unless otherwise stated.

III. Capital

Capital includes NRs. 2,990 million transferred from General Reserve.

IV. Bills payable and Bills Receivable

The Bank carries out the function of repayment of government securities and interest thereon on behalf of the GON. Bills Payable primarily represents the year-end un-disbursed or unadjusted amount of payments received from GON in respect of interest / repayment liabilities of such securities. The year-end balance of Bills Purchased represents the amounts paid by the Bank to the security holders but the corresponding claim adjustment with Bills Payable is pending.

V. Quantity and market value of gold and silver

The quantity and market value of gold and silver including those held as inventory are as follows (market value based on closing rate prevailing on last working day of the bank's financial year in London Market):

Particulars	Weight (Kg, gm, mg)	Market Price (NRs.) Per Grams.	Total Market Value (NRs.)
Gold	1456.057.075	2279.759	3319458932
	(1,456.057.075)	(2131.851)	(3,104,097,756)
Gold held in Stock	2522.272.900	2279.759	5750173844
	(2,967.999.100)	(2131.851)	(6,327,331,849)
Silver held in Stock	132269.813.584	32.170	4255129052
	(137,730.086.124)	(42.240)	(5,817,718,838)
Current Year Total			**13,324,761,829**
Previous Year Total			**(13,398,882,466)**

Figures in bracket represent the corresponding figures of the previous year.

VI. Year end exchange rates

The year-end exchange rates for major currencies considered for realignment of foreign currency assets and liabilities were as follows:

NRs.

S.No.	Currency	31st Ashadh 2066	31st Ashadh 2065
1	US Dollar	78.05	68.50
2	Sterling Pound	126.78	135.89
3	Euro	109.07	108.72
4	Swiss Frank	71.99	66.97
5	Australian Dollar	61.28	66.29
6	SDR	121.76	113.24

NRB general account

NRB general account represents NRB inter-office transactions and balances under reconciliation of the entries in progress.

Unclaimed account

Unclaimed account represents amount that remained unclaimed and outstanding for more than two years in sundry creditors being transfered to unclaimed account as per policy of Nepal Rastra Bank. Amount transfered from sundry creditors to Unclaimed account is Rs 1,37,593.71.

Amount outstanding for morethan three years in unclaimed account is transfered to miscellaneous income in Profit and loss account. Amount transfered from unclaimed account to miscellaneous income in Profit and Loss account is Rs 12,313.47.

IX. Consolidation of Subsidiaries

The Bank's investments in fthree entities as mentioned in Note 5 (a) are in excess of 50% of the capital of those entities. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes.

The management of the Bank as such does not exercise significant influence or control over these entities except for any regulatory purposes.

With regard to consolidation of accounts, International Accounting Standard (IAS) 27 para 10 states that a parent need not present consolidated financial statements if and only if:

(a) the parent is itself a wholly-owned subsidiary, or is a partially- owned subsidiary of another entity and its other owners, including those not otherwise entitled to vote, have been informed about, and do not object to the parent not presenting consolidated financial statements.

(b) the parent's debt or equity instruments are not traded in public market (a domestic or foreign stock exchange or an over-the-counter market, including local and regional markets,.

(c) the parent did not file, nor is it in the process of filing, its financial statements with a securities commission or other regulatory organization for the purpose of issuing any class of instrument in a public market, and

(d) the ultimate or any intermediate parent of the parent produces consolidated financial statements available for public use that comply with International Financial Reporting Standards.

Keeping in view above facts Nepal Rastra Bank has not prepared consolidated accounts as for these subsidiaries.

X. Related Parties

i. Government:

In the normal course of its operations, the Bank enters into transactions with related parties. Related Parties include GON; as ultimate owner of the Bank, various Government Departments and state controlled enterprises/entities.

Transactions entered into with GON include:

(a) Acting as the fiscal agent and financial advisor of the government;
(b) Acting as the agent of government or its agencies and institutions, provide guarantees, participate in loans to government and related institutions;
(c) Acting as agent of government, the Bank issues securities of government, purchases unsubscribe portion of any issue and amounts set aside for the Bank;
(d) Acting as the agent of government, the Bank manages public debt and foreign reserves.

The Bank doesn't ordinarily collect any commission, fees or other charges for services, which it renders, to the government or related entities except where agreement has stated otherwise.

ii. Financial and other institutions:

The Bank does not exercise significant influence or control over its subsidiaries, associates and other entities except for any regulatory purposes where substantial investments have been made. These subsidiaries, associates and other entities are incorporated under relevant act of Government of Nepal and are carrying out the business activities in domestic market only. These investments have been made under the specific directives or policies of the Government and other relevant statutes. Investments made in these entities along with percentage of holdings have been disclosed in Note 5. There are no any transactions of bank with its subsidiaries, associates and other entities. Banks investment in its subsidiaries, associates and other entities along with respective provision for diminution in value of such investment are as under.

S. No.	Financial and Other Institutions	NRB's Investment At Cost Rs.	Provision Made up to F/Y 064-65 Rs.	Provision/ (Write Back) F/Y 065-66 Rs	Provision Up to F/Y 065-66 Rs.
a.	**Investment in share of Subsidiaries**				
1	Sudur Pashchimanchal GBB	40,050,000.00	40,050,000.00	-	40,050,000.00
2	Madhya Pashchimanchal GBB	-	19,219,000.00	(19,219,000.00)	-
3	Agriculture Project Service Centre	5,000,000.00	5,000,000.00	-	5,000,000.00
4	Rastriya Bima Sansthan-Life insurance	1,000,000.00			
b.	**Investment in share of Associates**				
1	Deposit & Credit Guarantee Corporation	20,500,000.00			
2	Nepal Stock Exchange Ltd.	12,080,500.00			
3	National Productivity and Economic Development	2,500,000.00			
c.	**Other Investments:**				
1	CSI Development Bank	16,000,000.00	16,000,000.00	-	16,000,000.00
2	Rural Microfinance Development Centre	21,045,000.00	-	-	-
3	Pashchimanchal GBB	6,000,000.00			
4	Nepal Bikash Bank	16,000,000.00	16,000,000.00	-	16,000,000.00
5	Credit Information Bureau	3,500,000.00			
6	Citizen Investment Trust	10,000.00			
7	Rural Self Reliance Fund (Seed Capital)	253,400,000.00			
	Total	397,085,500.00	96,269,000.00	(19,219,000.00)	7,70,50,000.00

iii. Key Management Personnel:

S.No.	Name of the Key Management Personnel	Designation
1.	Bijaya Nath Bhattarai	Governor
2.	Krishana Bahadur Manandhar	Acting Governor
3.	Bir Bikram Rayamajhi	Deputy Governor
4.	Sushil Ram Mathema	Executive Director
5.	Bhola Ram Shrestha	Executive Director
6.	Gopal Prasad Kafle	Executive Director
7.	Ravindra Prasad Pandey	Executive Director
8.	Lila Prakash Sitaula	Executive Director
9.	Ashwini Kumar Thakur	Executive Director
10.	Bishnu Nepal	Executive Director
11.	Gokul Ram Thapa	Executive Director
12.	Ramjee Regmi	Executive Director
13.	Bhaskar Mani Gyawali	Executive Director
14.	Manmohan Kumar Shrestha	Executive Director
15.	Lok Bahadur Khadka	Executive Director

Salary and related expenses to key management personnel are NRs. 14,024,634 previous year – NRs. 12,698,752). As at 15th July 2009 an amount of NRs.14, 283,350 (Previous year – NRs. 13, 189,728) was receivable from key

managerial personnel as approved loan and advances made by the Bank at the same standard rate of interest with that of other loan and advances provided to employees.

There were no other related-party transactions with Key Management Personnel; transactions, if any, with director-related or key management personnel –related entities which occurred in the normal course of NRB's operations were conducted on terms no more favorable than similar transactions with other customers.

The above information has been complied to the extent ascertainable and available from the records of the Bank.

XI. Prior Year Adjustment

This includes adjustments relating to amount reversed from liabilities towards some ex-employees and other revenue expenses not booked in previous years.

XII. Risk Management

The Bank is primarily subject to interest rate risk, credit risk, foreign currency risk and liquidity risk. Nepal Rastra Bank, being the central bank of the country, is largely instrumental in policy related matters, and accordingly the risk management framework differs from the risk management framework for most other financial institutions. The key risk from the Bank's prospective includes risk on foreign currency assets and interest rate risk on the foreign and local currency assets.

Interest Rate Risk: Interest rate risk is the risk that the value of financial assets will fluctuate due to change in market interest rate. The Bank's exposure to interest rate risks and the maturities of assets and liabilities are provided in **Table 1** annexed. The Bank has kept substantial investments on short-term loans thereby controlling the interest rate risk to significant extent.

Credit Risk: Credit risks in relation to a financial instrument is the risk that one party fails to discharge an obligation in accordance with agreed terms and cause the other party to incur a financial loss. The credit risk in the bank's foreign exchange reserve is monitored and reviewed by using credit limits based on credit ratings by international rating agency viz. Standard & Poor credit ratings. Under Standard & Poor credit ratings, AAA is the highest quality rating possible and indicates that the entity has an extremely strong capacity to pay interest and principal; AA is the high grade rating, indicating a strong capacity, and A is an upper medium grade indicating a strong capacity; BBB is the lowest investment grade, indicating a medium capacity to pay interest and principal. Ratings lower than AAA can be modified by + or – signs to indicate relative standing within the major categories. NR indicates the entity/issuer has not been rated. The concentration of credit risk of the Bank's foreign exchange reserve is provided in **Table 2** annexed.

Foreign Currency Risk: Currency risk is the risk, where the value of financial instruments will fluctuate due to changes in foreign exchange rates. Foreign currency activities result mainly from the Bank's holding of foreign currency assets under its foreign exchange reserves management function. The investment committee reviews the currency composition of the reserve and monitors the Bank's compliance with the limits established for foreign currency positions by the board.

Liquidity Risk: Liquidity risks are the risks that the Bank will encounter difficulty in raising funds to meet commitments associated with the financial instruments. In order to control liquidity risk, the bank has maintained sufficient balance in the current account with the other central banks and investment in very high liquid securities.

XIII. Concentration of funding

The details of year-end concentration of funding are provided in **Table 3** annexed.

XIV. Fair values

The carrying value of agency bank balances, investments in foreign currency Treasury bills, other held for trading/available for sale investments, Deposits and other balances are considered to approximate their fair value. BIS investment pool series 'C' has been measured in fair value at balance sheet date thereby transferring unrealized gain of Rs.251,810,964 to securities revaluation fund through income statement. The cost of investment in US Government Treasury Notes/Bonds and US Treasury Bills along with its' fair value are as under.

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 31.3.2066	Fair Value As on 31.3.2066
US Government Treasury Notes/Bonds	779,581,360.09	796,231,953.13
US Government Treasury Bills	46,808,494,961.55	47,616,289,553.88

NRs.

Name of Instruments	Cost of Investment As on 31.3.2065	Fair Value As on 31.3.2065
US Government Treasury Notes/Bonds	1,370,076,158	1,373,572,138
US Government Treasury Bills	44, 331, 891,318	44, 451,176,865

XV. Disclosure of obligation under pension and gratuity

Before 2004/05, liability under pension and gratuity of employees would be provided for on the basis of best estimation made by management. During the financial year 2004/05 the liability was determined on the basis of actuarial valuation. The differential amount of obligation in respect of actuarial valuation and management best estimation is being provided for on straight-line basis over the period of 5 years commencing from fiscal year 2004/05. The status is reflected from under mentioned table.

NRs.

Present value of liability as on 15th July 2005	Liability as per books as on 15th July 2005	Total Deficit	Recognized up to 16th July 2009
2,269,949,046	665,931,665	1,604,017,381	1,604,017,381

XV. Gold and Silver

i. Gold (other than inventory) till the financial year 2060/61 was valued at a price revalued in year 2043. In terms of the board resolution dated 2062/09/18 the said gold has been valued at price prevailing in London Bullion Market at the close of the year. Increase in value thereof amounting to Rs. Rs. 215,361,176 has been taken to "Gold and Silver Equalizations Reserve" through Income Statement..

ii. An amount of Rs 48,900,460.07 has been appropriated from the Income Statement and kept in Gold Replacement Fund" for replacing the Gold/Silver sold during the year (out of reserves).

XVI. Projects' Asset and Liability

The total Asset and Liability of projects run by Nepal Rastra Bank (NRB) under separate subsidiary loan agreement signed by the NRB with Nepal Government would be netted off under Note.20 Sundry Liabilities. Likewise, income and expenses of projects used to be incorporated in financial statement on net basis until F/y 2062/063. From F/y 2063/64, the asset, liability, income and expenses of projects are incorporated in financial statement without netting it off. Separate disclosure of individual asset, liability, income and expenses of projects are made in notes to the account.

XVII. Number of employees

2066 Ashadh	2065 Ashadh
1465	1517

XVIII. Events occurred after Balance Sheet Date

i. The exchange rate of Nepalese currency vis-à-vis some of the foreign currencies has largely changed after the balance sheet date. The change in exchange rate of Nepalese Rupees vis-à-vis major other currencies are depicted hereunder:

NRs.

S.No.	Currency	19th Poush 2066	31st Ashadh 2066	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	US Dollar	74.25	78.05	-3.80	(6558747592)
2	Sterling Pound	119.75	126.78	-7.03	(1,025,906,279)
3	Euro	107.00	109.07	-2.07	(499,638,771)
4	Swiss Frank	72.02	71.99	0.03	71,660
5	Australian Dollar	66.82	61.28	5.54	1,516,342,755
5	Canadian Dollar	70.67	67.77	2.90	126,493,830
6	Japanese Yen	0.805	0.839	-0.034	(66,176,371)
7	SDR	117.03	121.76	-4.73	249,454,849
				Total	**6,258,105,919**

This change in exchange rate results in decrease in net foreign currency assets, exchange equalization fund and Net profit/(loss) for the period of the bank. The decrease is estimated to be around Rs 6,258,105,919 in each head.

ii. Gold prices have also largely changed after the balance sheet date. The change price of the gold with its estimated financial impact are shown below:

. NRs.

S.No.	Particular	19th Poush 2066	31st Ashadh 2066	Increase / (decrease)	Estimated Financial Statements Impact
1	Gold per gram	2596.07	2279.76	316.31	460,570,528

The change in price results in increase in foreign currency financial assets (Gold), Reserve (Gold and Silver equalization Reserve) and Net profit/(loss) for the period of the bank. The impact is estimated to be around Rs 460,570,528 in each head.

iii. In addition to above, there was no material event occurred subsequent to the balance sheet date that requires adjustments or disclosure in the financial statements.

NEPAL RASTRA BANK

Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2008-09 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets					
Cash and Bank Balance	1.55	129,018,822,624	129,018,822,624	-	-
Investment in Foreign Currency	2.04	90,971,172,884	86,294,096,544	-	4,677,076,341
IMF Related Assets	0.42	555,366,917	555,366,917	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets	**A**	**220,545,362,425**	**215,868,286,085**	**0**	**4,677,076,341**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets					
Other Receivable		**419,083,326**	**419,083,326**	**-**	**-**
Other Securities		**4,461,328,042**		**-**	**4,461,328,042**
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets		**4,880,411,368**	**419,083,326**	-	**4,461,328,042**
Total Foreign Currency Financial Assets	**B**	**225,425,773,793**	**216,287,369,411**	**0**	**9,138,404,383**
Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.49	6,975,677,693	986,816,134	-	5,988,861,559
Asian Clearing Union		0	-	-	-
Total Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities	**C**	**6,975,677,693**	**986,816,134**	-	**5,988,861,559**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		904,923,484	904,923,484	-	-
IMF Related Liabilities		-	-	-	-
Other Liabilities		2,373,545	2,373,545	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities		**907,297,029**	**907,297,028**	-	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**D**	**7,882,974,721**	**1,894,113,162**	-	**5,988,861,559**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**213,569,684,732**	**214,881,469,951**	**0**	**(1,311,785,218)**
Total Gap (B-D)		**217,542,799,072**	**214,393,256,249**	**0**	**3,149,542,824**

Comparative Figure as on 15 July 2008 of Table 1 : Interest Rate Risk and Maturity Profile (Foreign Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2007-08 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets					
Cash and Bank Balance	4.64	80,208,220,260	80,208,220,260	-	-
Investment in Foreign Currency	2.04	86,018,965,282	82,612,796,537	-	3,406,168,745.16
IMF Related Assets	2.97	630,644,378	630,644,378	-	.
Total Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets	**A**	**166,857,829,920**	**163,451,661,176**	**0**	**3,406,168,745**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets					
Other Receivable		581,825,028	581,825,028	-	-
Other Securities		3,694,451,246		-	3,694,451,246
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Assets		**4,276,276,274**	**581,825,028**	-	**3,694,451,246**
Total Foreign Currency Financial Assets	**B**	**171,134,106,194**	**164,033,486,204**	**0**	**7,100,619,991**
Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities					
IMF Related Liabilities	0.11	6,568,637,566	917,811,866	-	5,650,825,700
Asian Clearing Union		0	-	-	-
Total Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities	**C**	**6,568,637,566**	**917,811,866**	-	**5,650,825,700**
Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities					
Deposit from banks and other agencies		593,501,492	593,501,492	-	-
IMF Related Liabilities		-	-	-	-
Other Liabilities		8,488,994	8,488,994	-	-
Total Non Interest Sensitive Foreign Currency Financial Liabilities		**601,990,486**	**601,990,485**	-	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**D**	**7,170,628,052**	**1,519,802,352**	**0**	**5,650,825,700**
Foreign Currency Interest Rate Sensitivity Gap (A-C)		**160,289,192,354**	**162,533,849,310**	**0**	**(2,244,656,955)**
Total Gap (B-D)		**163,963,478,142**	**162,513,683,852**	**0**	**1,449,794,291**

Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2008-09 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Financial Assets					
Investment in Government Securities	5.12	24,455,505,079	14,650,354,746.09	8,374,906,333	1,430,244,000
GON Overdraft		8,835,795,125	8,835,795,125	-	-
Other Investments	9.15	4,934,769,000	1,331,905,000	3,602,864,000	-
Refinance & Loans	6.09	7,000,000	7,000,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Financial Assets	**E**	**38,233,069,204**	**24,825,054,871**	**11,977,770,333**	**1,430,244,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Financial Assets					
Cash in Hand		1,824,859,620	1,824,859,620	-	-
Investment in Government Securities		4,800,357,504	3,694,769,593		1105587911
Investment in Financial & Other Institutions		320,035,500	-	-	320,035,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		2,320,394,002	-	-	2,320,394,002
Other Receivables		3,340,144,403	3,340,144,403	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Financial Assets		**12,605,791,029**	**8,859,773,616**	**-**	**3,746,017,413**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**50,838,860,233**	**33,684,828,487**	**11,977,770,333**	**5,176,261,413**
Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities					
Deposit and Other Balances		73,676,923,159	73,676,923,159	-	-
Bills Payable		1,121,290,448	1,121,290,448	-	-
Staff Liabilities		3,776,318,598	-	-	3,776,318,598
Other Payables		217,180,433	217,180,433	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities		**78,791,712,638**	**75,015,394,040**	**-**	**3,776,318,598**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**78,791,712,638**	**75,015,394,040**	**-**	**3,776,318,598**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**38,233,069,204**	**24,825,054,871**	**11,977,770,333**	**1,430,244,000**
Total Gap (F-H)		**(27,952,852,405)**	**(41,330,565,553)**	**11,977,770,333**	**1,399,942,815**

Comparative Figure as on 15 July 2008 of Table 1: Interest Rate Risk and Maturity Profile (Local Currency)

Particulars	Weighted Average Interest Rate %	2007-08 Total NRs.	Upto 6 Months NRs.	6 to 12 Months NRs.	Above 12 Months NRs.
Interest Sensitive Local Currency Financial Assets					
Investment in Government Securities	3.89	18,925,778,103	9,969,470,133	7,669,903,970	1,286,404,000
GON Overdraft		-	-	-	-
Other Investments	6.88	4,401,393,000	881,218,000	3,520,175,000	-
Refinance & Loans	5.26	667,655,000	667,655,000	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Financial Assets	**E**	**23,994,826,103**	**11,518,343,133**	**11,190,078,970**	**1,286,404,000**
Non Interest Sensitive Local Currency Financial Assets					
Cash in Hand		1,464,511,943	1,464,511,943	-	-
Investment in Government Securities		4,800,357,504	2,276,829,103	1,417,940,490	1,105,587,911
Investment in Financial & Other Institutions		338,716,500	-	-	338,716,500
Refinance & Loans (Loans to employees)		2,255,530,167	-	-	2,255,530,167
Other Receivables		2,608,780,329	2,608,780,329	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Financial Assets		**11,467,896,443**	**6,350,121,375**	**1,417,940,490**	**3,699,834,577**
Total Local Currecny Financial Assets	**F**	**35,462,722,546**	**17,868,464,508**	**12,608,019,460**	**4,986,238,577**
Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities		-	-	-	-
Total Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities	**G**	**-**	**-**	**-**	**-**
Non Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities					
Deposit and Other Balances		45,177,872,241	45,177,872,241	-	-
Bills Payable		679,983,024	679,983,024	-	-
Staff Liabilities		3,205,327,427	-	-	3,205,327,427
Other Payables		234,645,611	234,645,611	-	-
Total Non Interest Sensitive Local Currency Financial Liabilities		**49,297,828,303**	**46,092,500,877**	**-**	**3,205,327,427**
Total Local Currecny Financial Liabilities	**H**	**49,297,828,303**	**46,092,500,877**	**-**	**3,205,327,427**
Local Currency Interest Rate Sensitivity Gap (E-G)		**23,994,826,103**	**11,518,343,133**	**11,190,078,970**	**1,286,404,000**
Total Gap (F-H)		**(13,835,105,757)**	**(28,224,036,369)**	**12,608,019,460**	**1,780,911,151**

NEPAL RASTRA BANK

Table 2 : Credit Exposure by Credit Rating

Particulars	Credit Rating	2008/09		2007/08	
		NRs.	% Financial Assets	NRs.	% Financial Assets
Foreign Currency Financial Assets					
	A-	5,523,616,864	2.00%	8,048,484,806	3.90%
	A+	34,066,776,645	12.33%	15,222,439,029	7.37%
	A	19,922,847,635	7.21%	13,618,453,846	6.59%
	AA	12,650,063,188	4.58%	9,047,765,558	4.38%
	AA+	-	0.00%	5,539,797,025	2.68%
	AA-	20,937,538,653	7.58%	7,008,655,226	3.39%
	AAA	-	0.00%	81,368,296,636	39.39%
	BB	18,048,356,730	6.53%		0.00%
	BBB	21,249,472	0.01%	28,445,904	0.01%
	BBB-	15,674,789,089	5.67%		
	NR *	98,580,535,518	35.68%	31,251,768,164	15.13%
Total Foreign Currency Financial Assets		**225,425,773,793**	**81.60%**	**171,134,106,194**	**82.83%**
Local Currency Financial Assets	NR *	50,838,860,232	18.40%	36,397,926,051	17.17%
Total Local Currency Financial Assets		**50,838,860,232**	**18.40%**	**36,397,926,051**	**17.17%**
Total Financial Assets		**276,264,634,025**	**100.00%**	**167,444,299,173**	**100.00%**

* NR represents not rated.

NEPAL RASTRA BANK

Table 3a : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 15th July, 2009 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	129,018,822,625	-	-	-	125,332,415,360	-	-	-	3,686,407,264
SDR holdings - with IMF	555,366,917	-	-	-	-	-	-	555,366,917	-
Investments in Foreign Currency	95,432,500,926	-	-	-	-	29,796,067,874	65,636,433,052	-	-
Other receivables	419,083,326	-	-	-	-	-	-	-	419,083,326
Sub-Total	**225,425,773,793**	**-**	**-**	**-**	**125,332,415,360**	**29,796,067,874**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**4,105,490,591**
Other Assets									
Gold	3,319,458,932	-	-	-	-	3,319,458,932	-	-	-
Sub-Total	**3,319,458,932**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,319,458,932**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**228,745,232,725**	**-**	**-**	**-**	**125,332,415,360**	**33,115,526,805**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**4,105,490,591**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	1,824,859,620	-	-	-	-	-	-	-	1,824,859,620
Investments in Government Securities	29,255,862,582	29,255,862,582	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	8,835,795,125	8,835,795,125	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	320,035,500	-	-	-	320,035,500	-	-	-	-
Other Investments	4,934,769,000		-	-	4,934,769,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	2,327,394,002	-	-	2,320,394,002	7,000,000	-	-	-	-
Other Receivables	3,340,144,403	-	1,133,560,829	-	-	-	-	-	2,206,583,574
Sub-Total	**50,838,860,232**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**5,261,804,500**	**-**	**-**	**-**	**4,031,443,194**
Other Assets									
Gold & Silver	325,676,038	-	-	-	-	-	-	-	325,676,038
Other Inventories	323,069,583	-	-	-	-	-	-	-	323,069,583
Property, Plant & Equipment	532,930,222	-	-	-	-	-	-	-	532,930,222
Intangible Assets	2,506,945								2,506,945
Project Asset	493,664,078								493,664,078
Sub-Total	**1,677,846,866**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,677,846,866**
Total Local Currency Assets	**52,516,707,098**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**5,261,804,500**	**-**	**-**	**-**	**5,709,290,060**
Total Assets	**281,261,939,822**	**38,091,657,707**	**1,133,560,829**	**2,320,394,002**	**130,594,219,860**	**33,115,526,805**	**65,636,433,052**	**555,366,917**	**9,814,780,650**

Comparative figures as at 15th July, 2008 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Domestic Bills NRs.	Employees NRs.	Banks & F.I. NRs.	Foreign Bank NRs.	Foreign Govt. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign Currency									
Financial Assets									
Cash and Bank Balances	80,208,220,261	-	-	-	76,375,049,278	-	-	-	3,833,170,983
SDR holdings - with IMF	630,644,378	-	-	-	-	-	-	630,644,378	-
Investments in Foreign Currency	89,713,416,527	-	-	-	-	25,411,671,977	64,301,744,550	-	-
Other receivables	581,825,028	-	-	-	-	-	-	-	581,825,028
Sub-Total	**171,134,106,194**	**-**	**-**	**-**	**76,375,049,278**	**25,411,671,977**	**64,301,744,550**	**630,644,378**	**4,414,996,011**
Other Assets									
Gold	3,104,097,755	-	-	-	-	3,104,097,755	-	-	-
Sub-Total	**3,104,097,755**	**-**	**-**	**-**	**-**	**3,104,097,755**	**-**	**-**	**-**
Total Foreign Currency Assets	**174,238,203,949**	**-**	**-**	**-**	**76,375,049,278**	**28,515,769,732**	**64,301,744,550**	**630,644,378**	**4,414,996,011**
Local Currency									
Financial Assets									
Cash in hand	1,464,511,943	-	-	-	-	-	-	-	1,464,511,943
Investments in Government Securities	23,726,135,607	23,726,135,607	-	-	-	-	-	-	-
GON Overdraft	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Investments in Financial and Other Ins.	338,716,500	-	-	-	338,716,500	-	-	-	-
Other Investments	4,401,393,000		-	-	4,401,393,000	-	-	-	-
Refinance & Loans	2,923,185,167	-	-	2,255,530,167	667,655,000	-	-	-	-
Other Receivables	2,608,780,329	-	815,106,385	-	-	-	-	-	1,793,673,944
Sub-Total	**35,462,722,546**	**23,726,135,607**	**815,106,385**	**2,255,530,167**	**5,407,764,500**	**-**	**-**	**-**	**3,258,185,887**
Other Assets									
Gold & Silver	345,142,904	-	-	-	-	-	-	-	345,142,904
Other Inventories	264,370,284	-	-	-	-	-	-	-	264,370,284
Property, Plant & Equipment	545,470,972	-	-	-	-	-	-	-	545,470,972
Intangible Assets	921,888								921,888
Project Asset	519,785,869								519,785,869
Sub-Total	**1,675,691,917**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**1,675,691,918**
Total Local Currency Assets	**37,138,414,463**	**23,726,135,607**	**815,106,385**	**2,255,530,167**	**5,407,764,500**	**-**	**-**	**-**	**4,933,877,805**
Total Assets	**211,376,618,412**	**23,726,135,607**	**815,106,385**	**2,255,530,167**	**81,782,813,778**	**28,515,769,731**	**64,301,744,550**	**630,644,378**	**9,348,873,816**

NEPAL RASTRA BANK

Table 3b : Concentrations of Funding

The Bank's significant end-of-year concentrations of funding as at 15th July 2009 were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Comm.Banks & FI NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	904,923,484	-	-	901,678,981	-	3,244,503
IMF Related Liabilities	6,975,677,693	-	-	-	6,975,677,693	-
Others	2,373,545	-	-	2,373,545	0	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**7,882,974,722**	**-**	**-**	**904,052,526**	**6,975,677,692**	**3,244,503**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	73,676,923,159		-	62,813,904,955	5,150,593,800	5,712,424,404
Bills payables	1,121,290,448	-	1,121,290,448	-	-	-
Staff Liabilities	3,776,318,598	-	-	-	-	3,776,318,598
Other payables	217,180,433	-	-	-	-	217,180,433
Total Local Currency Financial Liabilities	**78,791,712,638**	**-**	**1,121,290,448**	**62,813,904,955**	**5,150,593,800**	**9,705,923,435**
Total Financial Liabilities	**86,674,687,360**	**-**	**1,121,290,448**	**63,717,957,482**	**12,126,271,492**	**9,709,167,939**
Other Liabilities						
Currency in circulation	141,210,000,000	-	139,385,140,380	-	-	1,824,859,620
Surplus payable to GON	2,530,000,000	2,530,000,000	-	-	-	-
Sundry Liabilities	3,423,198,222	-	-	-	-	3,423,198,222
Project liability	493,664,078					493,664,078
Total Other Liabilities	**147,656,862,300**	**2,530,000,000**	**139,385,140,380**	**-**	**-**	**5,741,721,920**
Total Liabilities	**234,331,549,659**	**2,530,000,000**	**140,506,430,828**	**63,717,957,482**	**12,126,271,492**	**15,450,889,859**

Comparative figures as at 15th July 2008 for significant end-of-year concentration of funding were as follows:

	Total NRs.	GON NRs.	Public NRs.	Com. Banks & F.I. NRs.	Supernational F.I. NRs.	Others NRs.
Foreign currency Financial Liabilities						
Deposit from banks and other agencies	593,501,492	-	-	586,797,671	-	6,703,821
IMF Related Liabilities	6,568,637,566	-	-	-	6,568,637,566	-
Others	8,488,994	-	-	-	8,488,994	-
Total Foreign Currency Financial Liabilities	**7,170,628,052**	**-**	**-**	**586,797,671**	**6,577,126,560**	**6,703,821**
Local Currency Financial Liabilities						
Deposit and other balances	45,177,872,241		-	31,475,752,853	5,150,593,800	8,551,525,587
Bills payables	679,983,024	-	679,983,024	-	-	-
Staff Liabilities	3,205,327,427	-	-	-	-	3,205,327,427
Other payables	234,645,611	-	-	-	-	234,645,611
Total Local Currency Financial Liabilities	**49,297,828,303**	**-**	**679,983,024**	**31,475,752,853**	**5,150,593,800**	**11,991,498,625**
Total Financial Liabilities	**56,468,456,355**	**-**	**679,983,024**	**32,062,550,524**	**11,727,720,360**	**11,998,202,446**
Other Liabilities						
Currency in circulation	112,950,000,000	-	111,485,488,057	-	-	1,464,511,943
Surplus payable to GON			-	-	-	-
Sundry Liabilities	1,309,276,491	-	-	-	-	1,309,276,491
Project liability	519,785,869					519,785,869
Total Other Liabilities	**114,779,062,360**	**-**	**111,485,488,057**	**-**	**-**	**3,293,574,303**
Total Liabilities	**171,247,518,715**	**-**	**112,165,471,082**	**32,062,550,524**	**11,727,720,360**	**15,291,776,749**